Le cc. 29-32 bianche di restauro

Altri esemplari
collocati:

6.1.D.40
32.8-H.35

F. Nink.
28.5.02

INTRO
DVCTIO IN CHALDAI

cam linguã, Syriacã, atq; Arme=
nicã, & decẽ alias linguas.

CHARACTERVM DIFFEREN
tiũ Alphabeta, circiter quadraginta, &
eorũdem inuicem cõformatio.

MYSTICA ET CABALISTICA
quãplurima scitu digna. Et descriptio
ac simulachrũ Phagoti Afranij.

THESEO AMBROSIO EX CO
mitibus Albonesii. I.V. Doct. Papieñ.
Canonico Regulari Lateranensi,
ac Sancti Petri in Cœlo Aureo
Papiæ Præposito, Authore.

M.D.XXXIX.

¶ Linguarum vero, & Alphabetorũ no=
mina sequens pagella demonstrabit.

¶ Nomina Linguarum, & Alphabetorum, de quibus in hoc opere fit mentio; & eorum numerus.

Chaldæorum. 3.
Samaritanorum. 3.
Assyriorū.)
Syrorum.)) . 3.
Phœnicū.)
Hebræorum, computatis his quę ab alijs ponū= tur. 1 o.
Aarabum.)
Punicorū.)
Persarum.))) . 1.
Tartaroꝝ.)
Turcarū.)
Latinorum. 1.
Græcorum. 3.
Iacobitarum.)
Cophtitarum.) . 2.
Macedonū.)
Missiorum.)
Bulgarorū.)) . 1.
Seruianorū.)
Rusiorum.)
Dalmatarū.)
Illyricorum.) 2.
Indorum. 2.
Armeniorum. 1.
Vuandalorum. 1.
Virgilij philosophi. 1.
Apolonij Tianei. 1.
Hierogliphicum. 1.
Babiloniorū.)
Erithreorum.) . 1.
Saracenorum. 1.
Aegyptiorum. 1.
Hetruscorum. 2.
Gotthorum. 1.
Hiberię magnę)
Georgianorū.) . 1.
Incognitum. 1.
Magi Spoletani Characteres in vno complexu.

¶ Quamplurima alia diuersoꝝ generum alphabeta, ad= huc seruant, alio tempore publicanda. Si ista placuisse visa fuerint.

THESEVS AMBROSIVS EX COMITIbus Alboneſii, & Palatinis Lomelleñ. I. V. Doctor, & Collegij Dñorum Iudicum Papiæ, in pręſentia Conſul, Canonicuſq; Regul. Lateraneñ. ac Sãcti Petri in Cœlo Aureo Papię Præpoſitus. Reuereñ. Domino Afranio Canonico Ferrarieñ. Patruo Suo. S. P. D.

SOlem iſtum viſibilem, Afrani Patrue Reuerende, quẽ corporeis oculis, magnum Phœbea ſua face illuſtrare cernimus mundum, veteres cum Theologi, tum Philoſophi, ſcite pariter ac docte, nihil aliud omnino eſſe, quã veram ac expreſſam ſolis illius, qui intelligentia & ratione comprehenditur, (ſi dicere fas eſt) imaginẽ, dixerunt. Proindeq; quemadmodum Sol ille temporum dux ac moderator, in magno, varietate diſtincto atq; lucenti, (quẽ Græci κόσμον, vocant) mundo, in varijs quoq; & diuerſis temporum cõditionibus, multiformiq; eorũdem ſtatu, varios etiam, ac monſtroſos ſæpenumero igneo ſuo, atq; viuifico calore producit effectus. Eodem modo Sol hic mirabili quodam ac latenti modo, in microcoſmo iſto, in varijs diuerſiſq; temporibus, ac ſæculis, varia ingenia, nouas atq; inauditas ingenij & intellectus educit operationes. In prioribus namq; ſæculis, ad liberales, quas vocant, artes. Aſtrologiam. ſ. Grãmaticam, Rhetoricam, Dialecticã, Geometriam, Arithmeticã, Muſicã. Cæteraſq; alias mœchanicas, ad vſum tamẽ hominis, cum vtiles, tum neceſſarias artes, inueniendas, hunc excitaſſe quãplurimos videmus. Mercurium quoq; (vt Seth filios cæteroſq; taceam, & à conten-

 tionibus

tionibus omnino díſcedã) ad literarũ nouos characteres effingẽdos. Tubal, Lamech filiũ, patrẽ canentiũ Cythara, & Organo, ad Muſicã. Pythagorã deinde ad ipſius Muſices harmoniã cõcinnandã ſuſcitaſſe legimus. Eadem vis, idẽ calor, eadẽ Dei oĩpotẽtis gratia, tpibus iſtis me mouit, vt veris Chaldæorũ literís mõ cõpertis, Armeniorũq; ꝓprijs literarũ notis, atq; figuris inuentis, illas in pſentia, vnà cũ differentibus multaꝝ aliaꝝ gentiũ characteribus, & eorũdẽ inter ſe cõcinnatã harmoniã, & mutuã (nec hactenus à quoquã tentatã) clarãq; cõformationẽ, pro cõmuni ſtudioſoꝝ vtilitate in lucẽ darẽ. Vt in libello noſtro latius vide ri poterit. Quẽ multis varijſq; de cauſis ac rationibus tibi mittẽdũ cẽſui. Nõ quidẽ tãtũ ob ſtrictũ cõſanguinitatis noſtræ vinculũ, ac mutuã inter nos beneuolentiã. Quãtũ ob ſtudij inuentioniſq; tuæ pariter ac meę ſimilitudinẽ. Quãdo tu inuẽtor es, & ego quoq; inuentor. Tu noui & non amplius viſi, ſingularis Muſicę facultatis Organi, qđ Phagotũ vocas, de quo plura alibi dicent. Et ego pręſentis nouæ & vtilis cõſonãtiæ, ac variaꝝ linguarum & characterũ differentiũ harmoniæ. Merito igitur τὰ ὅμοια καὶ τὰ ὁμοιομερῆ τοῖς συμβέλοισ, (vt in prouerbio eſt) mittuntur. Tu vero ea frõte, qua mea ſemp ſolitus es, illũ accipe. Et ſi tardius quã ſperaueras, & frequẽtibus literis tuís efflagitaueras, ad te for taſſe venit, noli mirari. Quãdoq đẽ à labyrintheis ſe ſe ambagibus, aliquoꝝ opera vix etiã nũc extricare potuerit. Debuiſſet ſanè liber iſte ante Herculis Eſtenſis, Inclyti Ducis tui cõſpectũ ſe repręſentare, ſi qđẽ vtſcis, & ſequens Franciſci Scæuolę Epiſtola inſinuat, in florẽtiſſima atq; paccatiſſima illius Vrbe Ferraría. Et ſub tanti Principis fœliciſſimo

Imperio

Imperio initiũ sumpsit. Verũ quia Patrũ meoꝝ iussu, Ciuitatẽ illã, natura ipsa & situ, & ædificioꝝ descriptiõe, atq; pulchritudine nobilissimã, tranquillã præterea, relinquere, & in infœlicẽ patriã redire, ac Papiã tot papè procellis, tempestatibus, naufragijs, ruinis, incendijsq;, paulo ante ꝑcussam, atq; penè funditus euersam, incolere coactus sum, optatũ ibi finẽ sumere non potuit. Hic vero multis, ac varijs agẽdarum rerum, & officij mei morantibus tricis, ac ob necessariarum ad impressoriam artem rerum penuriam, & alijs hincinde emergentibus atq; pullulãtibus in dies causis admodum impeditus, vix tandem ad eam quiui contendere metam, vt hodie à libri impressione chalcographi manum retraherem, Propterea libellus ipse, quoniã ex ea nũc vrbe, quæ vix vrbis faciem adhuc, post tot susceptas clades, recuperare incipit, nudus ferè, ac nuptiali veste, dicendi.s. lepore atq; facundia minime ornatus, exit. Ad regales tanti atq; talis Principis nuptias venire non audet. Ne forsan importuno tempore, non vocatus, & incomptus accedẽs, cũ ignominia, & plagis insup impositis, repulsam ferat. Proĩde tu, qui à teneris annis, in illorum Principum aula nutritus es, & horas adeundi, & quę ad eorum faciãt stomachum, optime cognouisti. Cum librum tam multa linguarũ diuersitate, & multigena characterum varietate refertum, acceperis. Si tam excelsi Principis adire præsentiam non indignũ fore censueris, & gratum quoquomodo futurum iudicaueris. Fac vt lubet καὶ ὡς ἐπινοεῖς, Insuper & me, & religionẽ meã Excellẽtissimę. D. S. cõmẽda. Tu quoq; interim Ambrosiũ tuũ vt solitus es ama. Vale, ex Cœlo Aureo Papiæ quintodecimo Kal. April. M. D. XXXIX.

Franciscus

FRANCISCVS SCAEVOLA SPOletanus candido lectori. S. P. D.

INgruẽtibus bellorum procellis quæ totã fermè Italiã deuastarunt, Theseus Ambrosius ardentiss. Augustini placitis mancipatus statuerat post Ticini direptionem (vbi typorum naufragium pertulit) vrbem incolere, vnde velut ab arce armorum tonitrua, ac fragorẽ impauidus audire posset. Fluctuanti casu Ferraria contigit, vrbs omniũ, quę in Itala plaga radiant, munitiss. siquidem pergamis circundata, necnon latiss. fossa tormẽta sacra, simul & prophana contemnit, cui rei argumento sunt innumerę clades tot annos per Italiam debacchatæ, quarũ tñ expers Ferraria, fuit. Adde ꝙ hodie hęc sola ab Astrea, quæ Principum iniquitate in cœlum, heu, recessit, prospectat, enimuero si superis terrena cordi forent, non alium credo locum, in tota mundi periodo, deligerent, atq; diligerẽt, hic equidem pleno copia cornu ridet, adblanditur fortuna permanens hic stabilis, hic pax alta, & tranquilla quies, nihil enim ita exagitatum, lacerum, turbulentum, ꝙ Ferrariæ non resipiscat, porrò omnibus attritis Ferrariẽses viuũt aurea secla, icciraco Maronianum illud non minus vere, quam scite de ea concini potest, ὦ patria, ὦ diuũ Domus Ilium. quę omnia ex Principis dũtaxat bonitate ꝓueniunt. At qui Hercules planè ἀλεξίκακος, vt impendentia mala ꝓpulsat, sic bona cũcta coaggerat, oues non deglubit, sed induit, neminem harpagat, ditat quotidie plurimos, & vt verum fatear, sub hoc tãtum Principe degere iucundũ est, Priscos Dynastas imperando sequitur, & assequitur, quippe iustitia Aristidem

æmulatur,

æmulatur, agit Phociona temperantia, exscribit liberalitate Gilliam Agrigentinū, comitate Artaxersem præfert, prudentia Cunctatorem, Dictatorem rerum peritia, ob quas animi dotes ei suggerit imperia Iuno. Nāq; amplitudine regni vtrūq; fretum attingit, alit florētem populum ἀφροδίτη, Pallas tuetur arces, qua re illud Sophocleum identidē immurmurat, Iupiter mihi præest. Herculis igitur hospitio fotus Theseus Chaldaicos penè ignorabiles characteres cū Armenicis, & quampluribus alijs, seriatim cudit, & ceu potiunculam quandam candidatis instillat ad cōmunē vtilitatē. Quippe prisci illi inimitabiles in summa laude pōnebāt mores plurimoꝝ, & ciuitates nosse, sic Vlysses πολύτροπος, vatum Coryphæo canit. Præterea si sermone tm̄ à brutis distamus, quo carentia illa nequeunt rōem suā propalare, qd est quod noctu, interdiuq; non satagimus linguā excudere, vt facundi videamur? Prędicāt Ennium tria habuisse corda, ꝙ Osce, & Volsce, & Latine fabulabatur, nos hunc cordatiorē iure vocitabimus, q dissitas linguas pcalluerit, quiq; ignoratum hactenus idioma profiteatur. Proinde si est homo elinguis in aliena lingua, tu qui abusq; Indis merces auehis, compendiososum opusculum pellege, nāq; tantulo Duce trans Gargara, transq; sonantem Oceanum tutus transilies, versaberis inter extimas gentes tu quoq; miles facundo linguarum cōmertio, ijs quoq; elementis recludunt adyta Christianę veritatis, cū διοίκησις, Antiochiæ isdē abutatur, nimirum Ambrosiā porrigit Ambrosius. Qui penitiora mox dabit, ni hæc qualiacunq; fuerint pręmissa (ꝙ dij omen obruant) displicuerint. Vale.

Ad lectorem

Ad lectorem, Theseus Ambrosius.

QVemadmodū Atheniensis ille Theseus Aegęi Regis filius (vt veterum testātur historiæ) labyrintheos anfractus exire, & immanis ora mōstri oppilare, humanoq; sanguine pollutas Minotauri fauces euadere īcolumis nō potuisset, nisi prius, Dedalo operāte, Ariadnes amicitiam sibi conciliasset. E odem etiam modo tu candide & amice lector Thesei Ambrosii multiformis linguę harmoniam comprehendere nō poteris; nisi prius pagellam hanc tibi amicam feceris. Proinde si cupis literarum istam variarū labyrinthum, singulosq; eius reflexus, & multiplices ambitus, Theseo ipso duce facile introire, & quæ ad intelligendum sunt necessaria, vt euadere queas instructus, agnoscere. Correctionum tabulas in fine operis positas, imprimis tibi familiares facito. De hinc in primo libelli vestibulo, clauum figito, īde filum ducito, & ad quintam Chaldaici alphabeti cum perueneris literam, scito, illā He. vocari. Et quia lenis aspiratio est, in hoc ideo opere, ꝑ vnicam aspirationem, nō modo in Chaldaico, verum etiā Samaritano, Hebræo, Punico, & Indorum alphabeto notari. Quo cognito vlterius prodire non cessans, ad octauum elementum fila contrahe, quod ab alijs. Cheth. appellatur. Et quia gutturalis litera est, nō pallati, & fortis aspiratio existimatur, eam ob causam cum duplici semper aspiratione insinuari. Cum vero ad decimum septimum alphabeti peribolum perueneris, Ain ob oculos protinus habebis, quorum omnino aciem minime offendat, quod non per geminum. aa. exprimatur, scilicet vt quidam Aain, vel

Hain,

Hain,cum aspiratione,vt alij. Sed per.g.& Gain, vt plurimum appelletur,atq; in eius locum semper ferè maiorum exemplo.g.litera substituatur. Diphthongi præterea illæ αυ,& ευ,cum latino.u.in literis latinis semper scribuntur, q̃a maiores nostri Augustum,Eudoxũ,Eumenidas, & alia, id genus per.u.non Afgustum,Efdoxũ,Efmenides,per.f. scripserunt.Rationem consideret is, qui nouit qñ.φ. vel.f. ἐν συλλήψει ἢ ἐν διαστάσει,cum talibus similibus ve consonantibus stare possit. Cæterum quoties externæ dictiones,præsertimq; Chaldaicæ,latinis literis exprimuntur, &.dh.aspirationem habet adnexam,tunc Chaldaicũ Dolad, rubro subsignatur puncto. Contra vero,rubenti in capite litera signo notabitur.Idem prorsus cẽsendum est de Coph, & Thau,tenuibus vel aspiratis.c.videlicet &.t. Nã tenuis rubro signatur vertice puncto.Aspirata capit roseum sub pectine punctum.He.litera,cum in capite pũctũ habet, p.o. propè semper profertur,& fœminini generis inditium est. Zain,quia prolationẽ lenẽ requirit,per vnicũ.z.rep̃sentat̃. Zzode vero,vel Zadich,quoniam fortem exposcit in prolatione enunciationem,vt Punicorum,Armeniorũq; pronunciatio in Chaldaica,& Hebraica litera euitetur, per duplex.zz.non per.tz.scribitur.Reliqua omnia cognitu perfacilia sunt.Ista si diligẽter obseruaueris,facile è labyrintho victor reuerteris,& tutè per orbem vniuersum ambulabis.

¶Ioannes Stancarius Ferrarieñ.

Ara Panomphæo vetus est si sacra tonanti,
Quod linguæ & vocis sentiat omne genus.
Sacra Panomphæo tibi erunt altaria Theseu,
Qui linguæ & vocis nos genus omne doces.

¶ Bartholomæi Fumi, Villaureñ. Placentini, Prędicatoꝝ Ordi. hereticęq; prauitatis Inqſitoris, ī opus carmē.

Grata Palęſtini tranſmittunt balſama colles.
Thura Sabęorum rura peruſta ferunt.
Semper flore virens ſapidum mel donat Hymettus.
Vitifer atq; merum dulce Falernus habet.
India fert Hebanum, mittunt ſua vellera Seres.
Et Padus, & Ganges aurea dona legunt.
At pater Ambroſius toto celebrandus in orbe,
Linguarum eggregiè nunc genus omne refert.
Hic Arabum libri, populorum elementa pateſcunt,
Normaq; diſcendi cum breuitate datur.
Huic operi ſtudeas, linguarum ſi genus omne
Scire cupis, paruo tempore doctus eris.
Perge liber. quo? quo libeat. num tutus abibo?
Tutus eris. tutum docta Mineruafacit.

¶ Fratris Euphemij Minoritæ Epigrāma, ad lectorē, de D. Ambroſii Alboneſii Panomphęo libello.

Si quæ ſcire cupis, fuerint commertia linguæ,
Antequam ab ogygio merſerat imbre ſolum;
Et quem poſteritas ſcribendi inuenerit vſum,
Quæ ve hominum ſcriptis lingua notata prior,
Docta Panomphæi hæc teneas documenta libelli,
Sic ſcribes hominum, priſcaq; verba leges.
Et ſic Romanus, ſermone videbere, graius,
Medus, Idumæus, Lybs, Afer, Indus, Arabs.

¶ Alphonſus

¶ Alphonsus Fontanella Regiensis.

Non te immortalem Rex ingens Ponticesceptrum
Reddidit, at virtus tesuper astra tulit.
Profuerat nil magnus honos, nil regna, fuisset
Ni virtus, frustra nam tumor omnis erat,
Sic nunc doctiloquus tua per vestigia gressus
Ambrosius dulci dulcior Ambrosia.
Nec tibi nec nostris in nostras protulit oras
Cognita phœbęo lumine clara magis.

¶ Ioannis Euāgelistæ Arpinatis ad lectorē.

Europam atq; Asiam & Lybiam peragrare viator,
Quisq; cupis, lateat ne tibi lingua pio
Quęlibet, vt claro valeas sermone profari
Gentibus ignotis, hic tibi munus erit.
Hunc cape perplacide toto rarum orbe libellum,
Quo duce, præpositum perficietur iter.
Muneris Authorem Ambrosius se præbuit huius,
Ex quo nectareum nil nisi, melle fluit.

¶ M. Antonius Victorinus Romanus.

Cadmæi laticis magnusq;, nouusq; repertor,
Quo duce, quæque suas lingua habet vna vias.
Et quid in hæc maius defertur tempora, cum tot
Nectareus titulos inuenit Ambrosius.
Hoc de te cantet latium, patriusq; Ticinus.
Dum loqueris, certe hæc cęlitus aura fluit.

¶ M. Antonius Boba Casalen.

Assyrias petit hic oras per mille pericla,
Assyrio possit quo bene more loqui.
Atq; alias partes alius petit, & freta sulcat
Omnia, sic linguas calleat ut varias.
Consuluit tantis hominum sudoribus, atq;
Hunc illis librum condidit Ambrosius.
Paruus inest labor hic, nulla hic discrimina, tutum
Hoc mare, sulcantes per vada tuta vehit.
Adde quod & linguas potes hinc ediscere cunctas,
Quas & Sol Oriens nouit, & Occiduus.
Ergo quisquis amas hominum cognoscere linguas,
Parce viæ, atq; nouum sume opus Ambrosii.

¶ Dionysii Zanchi Bergomatis, Canonici
Regularis Lateranensis, carmen.

Quod modo per terras omnes, perq; alta petebas
Aequora, id exiguo codice lector habes.
Quod genus vllū hominū, qđ non tot sęcla tulere,
Hoc tibi nunc vnus tribuit Ambrosius,
Ambrosius Ticini, & cœtus lux maxima nostri
Virtute, & multo nobilis ingenio.
I fęlix, i macte animo Pater optime, tanto
Munere tu diues lector amice, Vale.

¶ Augusti Bottæ Rouescalensis carmen asclepiadeū co-
riambicū, cui percunctāti Echo annuit.

Ecquid sit latij fare iubar? iubar.
Echo sacrum opus hoc ædepol est? pol est.

Antantum

An tantum ſpecimen fama ſerit? ſerit.
Terrarum ne plagis omnibus? omnibus.
Hic num Mellificant forſan apes? apes.
Eſt ergo Ambroſius dulce ſonans? ſonans.
Linguarum an vario rore fluit? fluit.
Et nexus dubios incidit? incidit.
Echo archana polo magna trahit? trahit.
Octauus ſapiens ergo liquet? liquet.

¶Eiuſdē Saphicū dactylicū.

Huc opes cinctis Arabum coronis,
Huc decus nymphæ properate veſtrum,
En nouis linguis venerandus alter
Pullulat hermes?
Aſtruat turrim Babylon ſuperbam
Rurſus, E ois aderit lapillis,
Splendidus fuſæ Ambroſiuſq; reddet
Priſtina linguæ.
An virum talem ſinuoſus orbis
Abnuat? Quid ni. Rubicundus æther
Geſtit, hinc tellus modulatur. Inde
Perſonat æquor.
Scilicet linguam foueant hyeni,
Enitet virtus, penetratq; tanto
Altius, quantum ſuperat volantes
Cæſaris Ales.

¶Petrus Libaſcus Sacerdos Parmeñ. ad Echo, de Theſeo Ambroſio Comite.

Heus Echo amnium alumna clara, pax, pax.
Obſecro mihi pauca fare, fare.

Sunt

Sunt Orbis tibi nota multa? multa.
Dic, Theseus Comes est vir amplus? amplus.
Est linguæ ne peritus omnis? omnis.
Præstat ne integritate cuique? cuique.
Est ne gloria, lausq; prima? prima.
Qui sentit secus, ille ne errat? errat.
Hunc ne ergo colo amoq; iure? iure.
Hæc satis mihi, læta vade, vade.

MINERVA MATER INVENTIONVM,

Lectori. S. P. D. Galeatio Allia Patritio Cremoneñ. Adolescentulo suggerente.

SI hoc eximium opus fuisset sola inuētione hominis cōpositum, haud sanè celebraretur nostro pręconio, qđ mortalibus cōcedere nō consueuimus, verū qa superat vires vestras, nostra quoq; oratiōe efferri satis fuit ęqssimū. Nemo. n. poterat hoc in genere artis cōponere, cui ea minimè fuisset copia scriptorum ac virorum à superis proposita, quam vnico authori cumulatissimè præstiterunt. Nam vndiq; huiusmodi religiosis tantùm exhibentur prāra monumēta atq; artes huiusce generis, dum vel damnāt, vel expetunt ipsi, quorum in consilijs ac absolutionibus est salus animarum collocata. Id propter is superū numine ductus sacrum selegit, quem potissimum colitis, ordinem religiosę vitæ, ac eam obtulimus occasionem, vt vberior nequeat desiderari. Hanc verò ęditionem ideò distulimus, vt, cùm tot in cœlorum reuolutionibus conatu vestro absolui nō potuerit, fateamini facilius diuinū dūtaxat id munus existere. Et quoniam breui expediet vos hac in linguarū literarūq;

arte

arte ac alphabetorum,quę hic traduntur,esse edoctos,quū ex Cæsaris triūpho liberior dabitur in regionibus Aphrices atq; Asyæ conuersatio. Cæterū quid vobis esse debet oblectabilius? quid ve fęlicius? cum via deinceps erit negociationibus ac amicitijs contrahendis aperta per vniuersum terrarum orbem? Consequenter intelligetis nō ab re Theseum nuncupatum fuisse,quò sicuti ille exemplum reliquit operibus,ita hic parandę necessitudinis facultatē suo opere cunctis afferret. Qua ratione etiā Ambrosius, quē voluerunt verius ob miram suauitatem pręceptionis Ambrosiam dixisse,nō perperàm denominatur. Verum quisnam alius inexplicabilem dispositionem fuisset ac inenarrabilem doctrinam perelegantis compendij cōsecutus? tanta.n.ars inest,vt eos pariter alliciat omninò,qui nihili faciāt tractatū. Nam,dum oblectabunt varietatē lectionis, simul & degustabunt dulcedinem huiusce nectaris, & nūquam satis saturari poterunt. Non possum enim cōmodè referre copiam eorum,quæ cōtinentur in inęstimabili voluminę. hoc vnum non te fugiat,quære librū,atq; ei inuigila plurimum,quicqd optaueris,non frustrabis vota. O Iouis opti. maxi.supremam clementiam, qui mortales quoq; effecisti Ambrosia dignos. Itaq; superest,vt summū opificem Ambrosiæ Authorem,& singularem Theseum Ambrosium propter Ambrosiā obserues. Vale in studijs. ex Olympo Palladis. Anno à mūdi initio.6 8 9 2. Martio currēte in secūdodecano. Secūdo Tydei Oldoyni Cremonen̄. Patritij Iurisprudeñ.ac Cæsarei Senatoris Ticinij Proconsulatus anno, cuius rara Iustitię, morum atq; virtutis fama vsq; ad Superni Regis aulam peruenit.

INDEX CAPITVLORVM.

CHALDAEORVM LITERAE, QVI

Syriam incolunt, quæ etiam Syriacæ dicuntur, & quibus Antiochęna Patriarchalis Ecclesia in sacris vtitur, duę & viginti sunt, quę his figuris atq; nominibus exprimuntur. Caput. Primum.

ܘ	ܗ	ܕ	ܓ	ܒ	ܐ
V.	H.	D.	G.	B.	A.
ܘܘ	ܗܐ	ܕܘܠܕ	ܓܡܠ	ܒܝܬ	ܐܠܦ
Vau.	He.	Dolad.	Gomal.	Beth.	Olaph.
ܠ	ܟ	ܝ	ܛ	ܚ	ܙ
L.	C.	I.	T.	HH.	Z.
ܠܡܕ	ܟܦ	ܝܘܕ	ܛܝܬ	ܚܝܬ	ܙܝܢ
Lomad.	Coph.	Iud.	Teth.	Hheth.	Zain.
ܦ	ܥ	ܣ	ܢ	ܡ	
P.	Ga.A.	S.	N.	M.	
ܦܐ	ܥܝܢ	ܣܡܟܬ	ܢܘܢ	ܡܝܡ	
Phe.Pe.	Gain.Ain.	Somchath.	Nun.	Mim.	
ܬ	ܫ	ܪ	ܩ	ܨ	
Th.	Sc.	R.	Q.	ZZ.	
ܬܘ	ܫܝܢ	ܪܝܫ	ܩܘܦ	ܨܕܐ	
Thau.	Scin.	Ris.	Quoph.	Zzode.	

¶ Legũtur autem Hebræorum more, à dextro, in sinistrũ latus. Habẽt pterea Chaldæi & Syri, alias quoq; minores literas, quarum figuræ sunt infrascrpitæ.

ܐ ܒ ܓ ܕ ܗ ܘ ܙ ܚ ܛ ܝ

i. t. hh. z.sd. u. h. d. g. b. a a a a.

ܟ ܠ ܡ ܢ ܣ ܥ ܦ ܨ ܩ ܪ ܫ ܬ

t.th. s,sc. r. k.q. zz. p.ph. ga:a. s. n. m. l. c.

ℂ Cōnexiōes noīum ex alphabeto recto & īuerso. Ca.II.

Connectitur alphabetū hoc, Hebrẹorū more, duobus modis. Vno inquā ab Olaph, initio facto, i sex cōnexiones, quẹ singulẹ nomē cōficiūt, & in septē verso ordine, a Thau nimirū nominis cōnexionisq; ipsius sumpto principio, de quorum mystico sensu, beatus Hieronymus in Epistola ad Paulā Romanā, satis abunde locutus est. Iccirco in breui nostra hac Chaldaica Syriacaq; literarum introductione, nullum de his verbum faciemus. Alio fortasse i loco (si Deus cōcesserit) copiosius aliquādo dis̄eremus. Primus itaq; cōnectendi modus, sic se hēt.

ܐܒܓܕ ܗܘܙ ܚܛܝ ܟܠܡܢ ܣܥܦܨ ܩܪܫܬ

q.karscath. saphazz. calmon. hhatai. hauaz. obgad.

ℂ Huiusce cōnexionis primum nomen componitur ex Olaph. Beth. Gomal. & Dolad. Scd'm He. Vau. & Zain hēt. Tertio insunt Hheth. Teth. & Iud. Quarti literæ sunt Coph. Lomad. Mim. & Nun. Cōprehendūtur in qnto Somchath. Ain. Phe. & Zzode. Reliquẹ quatuor alphabeti litere. s. K. Quoph. Ris. Scin. & Thau. Sextū & vltimū connexionis nomen perficiunt. Secundus cōnectendi nominaq; formandi modus, a Thau incipiens, talis est.

ܬܫܪܩ ܨܦܥܣ ܢܡܠܟ ܝܛ ܚܙܘܗ ܕܓܒܐ

dagbo. hhezuhe. iat. melach. gesan. quezzaph. thescar.

ℂ Et huius

¶ Et huius quoq; ꝯnexiōis. Primū nomē ex Thau, Scin, & Risc, cōponit. Secūdū ex, K. Quoph, Zzode, & Phe. Tertiū ex Ain, Somchath, & Nun. Quartū ex Mim, Lomad, & Coph. Quintū ex Iud, & Teth. Sextū ex Hheth, Zain, Vau, & He. Septimum ex Dolad, Gomal, Beth, & Olaph. ¶ Quid vero septē isthæc, & sex supius descripta nomina significent. Et quæ nā in duobus istis, cōnexionis alphabeticæ; modis, mystica lateant, qđ. s. ex primo cōnectēdi ordine, sex duntaxat noīa cōponant, quæ ab Oleph, idest à doctrina, in extremū signū desinūt. Ex secūdo vero, q ab vltima alphabeti litera, tāquā à signo ad verā doctrinā patris, videlicet, filij, & spiritus sancti, cognitionem, nos (q in vltimis cōstituti sumus tēporibus) reuocat. Aliquando fortasse, Deo ipso annuente, explicabimus.

¶ De noībus Deo attributis ex ordine literaꝝ. Cap. III.

VNicuiq; alphabeti elemēto seu lraꝝ notæ, Chaldæi nomē vnū Deo oīpotēti (si mō antiqs illis pribus iste mos fuit) nec nō & Saluatori nro, (si post Xpi redēptionē ī vsū venit) attributū, accōmodare ꝯsueuerūt, Vt pueri, vnà cū primis literaꝝ rudimētis, creatorē suū, suęq; redēptiōis autorē, ꝯtinuo ī ore hēant, neq; vnq; obliuiōi tradāt sanctissimę trinitatis sacramētū, isto sanè mō ora apiētes

ܕܝܢܐ. ܕ. ܓܒܪܐ. ܓ. ܒܪܘܝܐ. ܒ. ܐܠܗܐ. ܐ.

daiono. d. gaboro. g. baruio. b. aloho. a.
iudex. potens. creator. deus.

ܚܢܢܐ. ܚ. ܙܝܢܐ. ܙ. ܘܥܕܐ. ܘ. ܗܕܝܐ. ܗ.

hhanono. hh. zaiono. z. vagdo. u. hadoio. h.
misericors. nutritor. promissus. humilis.

elmino. l. cino. c. iohubo. i. tobo. t.
pacificus. rectus. dator,liberalis. bonus.

gobudo. a.ga. ſabro. s. nuhero. n. morio. m.
gubernator. ſpes. lux. dominus.

romo. r. quadiſo. q. zzlibo. zz. pharuquo. p.
excelſus. ſanctus. crucifixus. ſaluator.

thlithoiutho. t. sbihho. s.
trinus,trinitas. laudabilis glorioſa.

De diuiſiõe lrãꝝ in vocales, & ꝯſonãtes. Cap. IIII.

CHaldæarũ literaꝝ quędã ſunt vocales, quædã vero cõſonãtes. Et vocales q̃dé, vt apud Hebręos, & veteres Samaritanos, in varijs illoꝝ alphabetis, ſex ſũt ſ. ܐ. Olaph .ܗ. He .ܘ. Vau .ܚ. Hhet .ܝ. Iud .ܥ. Ain. Sunt tamen qui dicere audeant, predictas Chaldæoꝝ vocales, cõſonãtes eſſe q̃nquidé oĩum vocũ ſint capaces. Quælibet.n.ipſaꝝ p.a.e.i.o.&.u. Latinas vocales enuntiari põt, ꝓ vt nimirũ ſignũ aliquod, ſeu notã quãpiã vocis, aut vocalitatis (ſi dicere fas eſt) indicatiuã adnexã, appoſitãq; habuerit. Quæ ſigna & notæ inferius noĩabunt, & earum figuræ ſcribentur.

Samaritanorum vocales.

Habuerunt Samaritani varios alphabeti characteres, q aliq̃n

aliqn̄ e tenebris in lucē veniēt. Ex q̄bus vocales vnius dū-
taxat formæ in præsentia adducētur. Scripsere & ipsi à de-
xtra in leuā manū. Sunt autē vocales eo⁊ sex, videlicet. א.
Aleph. ה. He. ו. Vau. ח. Hheth. י. Iod. ע. Ain.

Hebræorum vocales.

¶ Multiplicibus ac variis olim Hebræos, quēadmodū &
Chaldæos alphabetis vsos fuisse, ex auto⁊ haud quaquam
ignobiliū relatione, cōprehendere possumus. In q̄bus vo-
caliū noīa fuerunt vt Samaritano⁊. Et eo⁊ caracteres (vt
nostri tp̄is vsum seq̄mur) sunt ĩfrascripti. scilicet. א. Aleph,
ה. He. ו. Vau. ח. Hheth. י. Iod. ע. Ain.

Arabum & Punicorum vocales.

¶ Inter Punico⁊, Arabū, Turcha⁊, Persa⁊, Tartarorū,
& totius ferè Maumethanæ sectæ literas (vt eo⁊ qui vnico
vtunt̄ alphabeto vsum ꝓsequamur) vocales sūt septē, qua⁊
nomina tm̄, nō figuras, ponā, q̄nquidē & ista⁊ alphabetū,
& Alphurcān quē Alcoranū vocāt dudū publicitus ha-
beant̄, & Nebien. Ep̄s in suo Octoplo Psalterio, iā multis
antehac annis Psalteriū quoq; Arabū characteribus chal
cographicis impressum typis immiscuit, ac publice currit.
In q̄bus id genus litera⁊ notæ atq; vocales cernunt̄. ا.
Aliph, seu Eliph, prima alphabeti litera, & cū Aleph, He-
bræo, & Olaph, Chaldęo, & cū reliq̄s ab. a. incipientibus
cōuenit. ح. He, sexta خ. Hha, septima, ع. Aain, decima
octaua و. Vau, seu Voe, vigesima sexta ه. He, vigesima
septima, nec nō ي. Ie, vigesima nona & vltīa alphabeti lr̄a.

Latinorum vocales.

¶ Latini quinq; tātū vocales habent. a. e. i. o. & u. tā
& si. y. ypsilon, pro Græcis nominibus additum sit.

Græco⁊

Græcorum vocales.

Græcis vero omnibus septē sunt vocales. Alpha. Epsylon. Ita. Iota. Omicrō. Ypsilon, & . Omega. Vocales vero Aegyptiacas, Babilonicas, Saracenicas, Hieroglyphicas, Gotticas, Hetruscas, Aeolicas, Magicas, & aliaꝝ gentiū, quāplures alias aliqn̄ in varijs illaꝝ alphabetis, Deo Opt. Max. ꝑmittēte publicandis cōprehendere poterimus, quas in pręsentia pręterm ittimus.

Iacobitarum Cophtitarumq; Vocales.

Iacobitæ, & Cophtitæ, qui etiā circa Aegyptum inhabitant, quiq; Græcis vtuntur literis, paulum tamen variatis, atq; additis, septem, ad finē alphabeti literis, decem numero vocales hn̄t. Ⲁ. Alpha, primā alphabeti literā. Ⲉ. E. qntā, Ⲏ. Heda, octauā, quę similis est, Ita Græco, & aspirationi latinæ. Cui etiā aspirationē lenē addunt. Ⲓ. Ioda, decimā Ⲟ. Off. sextādecimā, q̄ loco Gręci Omicrō est. Ⲩ. He, vigesimā secundā, quæ Ypsilon Gręco, aliquantulū similis est. Ⲱ. O, vigesimā quintā, quę Omega Gręcum repręsentat. Ϥ. Vey, vigesimā septimā, quā tamen aliquādo etiā pro. V. cōsonante ponunt. Ϩ. Hori: vigesimā nonā quæ ꝑ aspiratione forti habet, & Hheth, in ꝓlatiōe repręsentat. Ϫ. Yieusa, q̄ & Gieusa dr̄. 3 o. similē Ϫ. Ie, Armenico, decimo nono in ordine alphabeti, & scribi debet ac ꝓferri, vt scripta Gręce p diphthōgū imꝓpriā ypsilon iota, vt mya.

Macedonum, & Dalmatarum, vocales.

Macedones, & maioris, ac minoris Misię incolę, qui Bulgari, atq; Seruiani modo appellantur, quorū impressi libri circunferuntur, & Dalmatę, qui etiam proprias literarum figuras, eadem tamen nomenclatura, cū suprascriptis habent,

habent, & quorum pariter libri chalcographorum cura impressi habentur, quamquam etiam apud Dalmatas alię sint, nec dum impressę, literarum figurę, decem numerant vocales, videlicet. As, vel Az. Iest, quę loco. E. habetur, & Ise, pro Iota. Hi, quę similis est Ita Gręco; On, pro Omicron. Vch, quę tamen aliquando consonans est. Ot, & O, quę loco Omega Gręci est. Iat. Ier, licet Ot, & Iat, & Ier, potius syllabę esse videantur, quam simplices literę atq; vocales.

De Indorum vocalibus.

¶ Indorum vocales, quantũ ex literarũ figuris agnoscere possumus, septem sunt. ሀ. Ha. prima, quę He. Hebręo, & Chaldęo rñdet, &. ሐ. Ha. tertia, & ኀ. Hha. vndecima, q̄ Hhet, Hebręum, & Chaldaeũ repręsentat; &. አ. A. tertia decima, quę Aleph, & primã literam omnium fere idiomatum (quo ad simplicẽ vocis enunciationẽ) reddit. A liquã tamen cum α. Graeco, & a. Latino conformationem hẽt. ወ. Vua. quinta decima, quę Vau, Hebraeum, & Chaldęũ esse potest, quamuis per duplex. u. à Ioanne Potken scribatur, & illa fortasse potuit esse ratio, quia aliquando (vt de Vch, Macedonum, & Dalmatarum litera dictum est) simplex remanet consonans. Et ዐ. A. sexta decima, quae loco Ain Hebraei, & Chaldaei assumitur, & ab Ioanne Potken, in sexta decima Ogdoade, cẽtesimi decimi octaui, iuxta illorum numerum, Psalmi, loco Ain, posita est, cui tamen in Syllabario aspirationis notam non addidit, cum postmodũ dicturus esset, apd' Indos (quos ipse Chadęos vocat) triplicem esse aspirationem, in quo cum Hebraeis concordare videntur, qui habent. He. Heth. & Aain.

Aut

Aut igit̃ i dicta Ogdoade ሀ He, tertia, in Syllabario istius, litera, & ipsa quidē, q̄ntę suę (vt ipse appellat) Stātiæ sub stituenda est, aut dicēdum Ain, aspirationem non habere, & ipsam certe sextę decimę numerationis in Syllabario literā, Hebræū atq; Chaldæū Ain, reprę sentare, quod quidē magis consentaneum esse videtur, quandoquidem in nominibus, quæ Hebręis, & Chaldæis, & Indis cōmunia sūt, quę etiā plurima sunt. In quibus Ain. ponit̃ ab Hebręis & Chaldæis, ab Indis quoq; positum conspicimus, vnum aut alterum sufficiat exemplum, nam quod Hebræi, ܪܫܥܝܡ rescaim, Chaldæi, vt in Psalterio Nebiēsis, ܪܫܝܥܝܢ rasciin, & ī Chaldæo nostro Antiochæno, atq; Syriaco ܪܫܝܥܐ rasciæ, Indi quoq; ܪܫܝܥܝܢ rasciin, idest impii, in Psalmo primo, In quo bis aut ter ipsum nomen, & cum eisdem literis scriptum reperitur, & in Psalmo secundo in syllaba ܥܠ al, tam Hebræa, quā Chaldæa, ibidē in Indorum Psalmo ܠܥܠܐ laola, idest aduersus simili modo per Ain, scriptum est. Septima & vltima Indoꝝ vocalis est የ Ia. decima octaua Syllabarij litera quæ pro Iod, assumit̃. Istas Indi suas vocales omnes, quinq; vocalium latinorum voce proferunt. a. scilicet e. i. o. & u. Et. a. quidem & longo & breui, similiter & o. breui, seu vt Io. Potken inscripsit paruo & lōgo, quas vocum varietates ex immutatione literæ primæ sedis seu (vt ipse dicit) Stantiæ, elici possunt, quippe si primæ quę in a. paruū, veluti in patha Hebręū desinit, addideris punctū,

ad mediū

ad medium literæ, ad dextrum latus, perinde erit atq; sciuruch, vel melopum hebraicum, & u. longum reddet. Sin vero à puncto literę substituto dextrorsum, ceu lineam ducturus, aliud punctum adnexueris, loco hirich hebręi videbitur, & i. proferes. At si subter primam literã punctum duntaxat vnicum locaueris, literæ nihilominus coniunctum, & ad dextrum deflexum, a. longum, & (vt hebręorum more loquar) camezatum, constitues. quod si eidem literæ substitueris deductam lineam, & illam incuruam in calce, atq; in latus dextrum circularem feceris, ita vt penè b. latinum representare videatur, hæ longum, ac si zere hebraicum substratum fuisset intonabit. Porrò si in capite sinistri lateris, eiusdem literæ, seu etiam, vt in nonnullis alijs literis, in medio, vel in summo, & ad læuam seu dexteram partem (vt in Syllabario Ioannis Potken videre fas est) punctum addideris, o. paruum personabit, vt holem hebraicum absente vau. Quamobrem videtur eodem ferè officio fungi, quo seua, inter hebraicas voces, quia scilicet, aliquando profertur, aliquandò vero penitus aphonum, & (vt illorum magistri aiunt) musitans est, dum quiescẽs linquit literam simpliciter consonantem. proinde potest & de Indorum literis dici, quod de Hebręorum, Chaldęorum, Samaritanorumq; literis, quidam suspicati sunt, omnes videlicet esse consonantes, quod omnium vocaliũ voces suscipiant. Cæterum si in dextro cornu eiusdem literæ superiori .o. paruum posueris, & id quidem cõiunctũ, & in dexteriorem partem deflexeris, o. longum ad æmulationem omega gręci efficies, & vocẽ holem cum vau reddet. Et Indi ipsi, illud depressa voce atq; ferè ab. u. in. o

illam deflectentes, enuntiant, non aliter q̃ si (vt vulgo nos dicimus) lo huomo, proferre vellent. Aliqui eorũ quoq; per duplex .oo. enuntiant, submissa nihilominus in principio voce, sed aliquantulum producta, atq; in acutum accentuuu terminata, vt græci ideſt ouum proferre consueuerunt. Et hoc ab ipsis Indis sæpe & sæpius, cum Romæ, tum alibi obseruatum animaduerti. Atq; id præcipue, tum quãdo dictus Io. Potken Psalterium illud Indorum lingua & characteribus in publicum pro idiomate Chaldaico & literis quoq; Chaldaicis, se daturum polliceretur. Quinimmo iam in chalcographorum manus traditum versaretur; & ij ad susceptum onus perficiendum die noctũq; laborantes insisterent. Cui ego (cum forte fortuna de Psalterio & literis illis, mutuo quandoq; inter nos loqueremur, senis & amici hominis miseratus; in credendo facilitatem; vt eum ab errore; falsaq; opinione auerterem; non semel tantum; sed sępius; ipsum (si adhuc vitali hac fruitur aura) testẽ voco; memini me dixisse. Domine Ioannes (absit tamen arrogantia; & reprehensionis temeritas dictis) pręstantia tua; vt mihi videtur; plurimũ in hac re fallitur. Non enim ista est Chaldęorum lingua; tametsi in multis voculis; vt in cæteris quoq; linguarum varietatibus euenire solet; cum Chaldæa vera & Hebręa conuenire videantur; nec minus characteres Chaldaici sunt; quandoquidem; si beato Hieronymo credimus; Alphabetum Chaldęorum; Hebręo; & Samaritano (quãtum spectat; pertinetq; ad literarum nomina) simile est; characteribus tantum; aliquantum dissimile est. En dicas mihi rogo te literarum nomina; & notarum similitudines cum Hebręis scribendi;

ſcribendi;legendiq; modum.Nam Hebręi;Syri;Arabes;
& Punici;& Chaldęi penė etiam;a dextro in ſiniſtrum la=
tus ſcribunt & legunt.At tui Pſalterij ſcriptura;contrario
dictu; à ſiniſtro ad dextrũ latus ducitur legiturq; ; quineti=
am nec vna quidem literarum cum Hebręis; neq; cum
Chaldęis ſimilitudinem vel minimam habet. Tũc homo
ille;canum pro tempore caput habẽs (vt ijs qui animum
mentem deniq; omnẽ in aliquo)trabali(vt dicitur)clauo
iam fixerint;euenire ſolet;reſpondebat.Beneſcio ego;qđ
iſtæ ſunt chaldęæ literae; & elocutionis chaldaica phraſis.
Nam nigri iſti;qui varium religioſorum veſtimentum in=
duunt;& quos per Vrbem vagari videmus; aiunt linguã
ſuam eſſe Chaldæam;nec ab ea opinione vnquam diuelli
nec fixum (ꝙ aiunt) clauum inde abducere potuit.Verũ
paucos ab hinc annos ab Iulio ; eius nominis; Secundo;
Pontifice maximo;conuocato œcumenico ; incohatoq;
Concilio;& ſub Leone Decimo perſeuerante . Venere
Romam ad Synodum:a Presbitero Iano:ſeu Ioanne di=
recti Indi.Venerũt & Syri Chaldęi; Ioſephus Sacerdos;
Moyſes monachus: Diaconus,& Elias : Subdiaconus.
Quorum Sacerdos cum diuinam lyturgiam (quam
Miſſam hebraico nomine appellamus)celebrare;ſacraq;
deo offerre munera intenderet. Nec prius illi permiſſum;
q̃; quo ritu ſacroſanctum munus perficeret: & quibus nã
verbis in cõficiẽdo vteretur:clare intellectũ foret . Tũcq;
mihi a Reuerendiſſimo Cardinali Sanctae Crucis:apud
quem fuerant hoſpitio recepti.delatum fuit.onus.ad ver=
bum (quod dicitur) libellum miſſae chaldaicae transfe=
rendi.Tum ego.ne munus aſſignatum defugiſſe viderer.

operępretium me facturum arbitratus sum, si ascitis mecū Hebręis & Punicis, seu Arabicarum literarum gnaris, quod vix tunc temporis elemēta chaldaica, hebraica, atq; Punica cognoscebam; ad id exequendū me protinus mature accingerem. Rogauiq; primum hominem quendā dicaculum olim hebręum, libertatem comineti nomine, quem multarum linguarū arbitrabantur omnes bene peritum esse. Is (quod mecum paulo ante amicitiam contraxisset) libenti animo se affuturum pollicitus est. Et dum ad rei effectum deuenissemus, non mihi omnino satis pro voto faciebat, proinde Ioseephum Gallum Hebręum Doctorem, & illius celebrati nominis Rabbi; Iulij Pōtificis Medici Physici filium, cuius ad me carmina latina, pariter & hebręa, adhuc apud me cōseruātur rogaui, vt in re hac paululū operę tribueret. qui, vt ingenuo, beneuoloq; erat animo, prompto quoq;, alacri, atq; libēti animo operam industriamq; suam promisit. Nec sanè defuit. Elia nanq; Chaldęo, verba chaldaice, & Arabice (quod scilicet Syriacum omne vulgus ea lingua passim vtatur) recitante. Ille mihi materno; nec minus latino, referebat sermone. Atq; hoc a nobis modo, in scriptis redacta sunt omnia. Et prędicto Cardinali vnà cum dictis Chaldęis & Iosepho, pariter cōsignata. Dataq; tum fuit Chaldęis istis Syris libera in Vrbe licentia, libertasq; sacra celebrandi. Ego vero qui nunq̄ animum inducere potui, vt crederem, Indorum literas Chaldęas esse, sæpenumero à iam dicto Iosepho, necnon ab Aaron & Abdia scholasticis in Vrbe Iudæis curiose admodū aliquādo quærebā, sciscitabarq;, atq;, per, sem, illud amephoras, ineffabile scilicet atq; inexpositum

positum)quod aiunt) Tetragrammaton nomen, Iod, he,vau,he,fidem illorum obsecrans atq; obtestans, impor tune percunctabar. Vt quid nam de lingua illa, quam isti è Syria in Vrbem aduexerant,sentirent. An vera videlicet Chaldęa esset. Vna voce,vnoq; animi consensu, asseuera- bant,illam esse chaldęam linguam & verum,vt ipsi vocāt, Targum. Idem quoq; mihi Romæ non semel tātum, sed sæpe ac sæpius affirmare consueuerat Abraham ille a bal mis doctor hebręus, Domini Ioannis Spoletani Cano- nici nostri olim Iudęi,cōsanguineus,cuius scripta, prę ter ea quę ad Philosophiam spectant,etiam grāmaticalia cer- nūtur. Quibus intellectis,honesta & laudabili (vt reor) motus æmulatione,Id animo ac mente concepi,vt,si quā- do (iuuante deo) mihi facultas vnquam data cōcessaq; esset. Psalterium Chaldaicum ex Syria aduectum,in pub- licum ederem. Et cum relictis Romanorum penatibus in patriam tandem me contulissem, Iamq; animo diu con ceptus desiderij igniculus in publicum erumperet, ęneis comparatis typis,conflatisq; ex conuenienti metallo lite- rarum formulis. & adiecta pene manu,post maximos infi nitosq; propemodum sumptus,ad opus perficiendum. (en tristis erinnis, & honestis,ac fælicibus virtutū succes- sibus meis semper aduersa (si dicere fas est) fortuna af- fuit. Nam dum iam necessarijs omnibus ordine suo dispo sitis, chalcographoq; ad rei expeditionem parato, Psal- terium illud chaldaicum,& collectanea quædam nostra, ad linguæ illius,multarumq; aliarum linguarū lectionē, notionem,mutuamq; inter se se conformationem spectan tia,in vnum volumen redacta, propediem imprimenda

sperarem,

ſperarem. Ad annuam patrum meorum ſynodum Rauē nam proficiſcor, & dum diſſolutionis finem preſtolor, reditumq; in patriam deſidero; ac dies mihi pro anni mora computatur (proh dolor) patria mea infęlix illa ſcilicet olim regia Ticinenſis ciuitas, me adhuc abſente, a Gallorum exercitu obſidetur, multiplicibus vndiq; concuſſa machinis, vi capit᷑, hoſtiliter prędę dat᷑. Incendio deſtinat᷑. Omnia in ea confunduntur. Rapiuntur, diſtrahuntur, lacerantur, diſcrepuntur. Captiuum omne genus hominū, tam ſacrum quam prophanum, ducitur. Nulli ætati parcitur. In mortuos etiam & laruas, in libros & ſacra quęquæ peſſime ſęuitia furibunda bacchatur. Sanguis, etiam innoxius per domos, per templa, per ſanctorum aras, per compita & publicas vias atq; plateas vrbis affatim impie effuſus diſcurrit. Factūq; eſt, vt in illa immani clade, ac patriæ ruina, omnia quoq; mea, librorum inquam Chaldęorū, Syriorum, Armeniorum, Hebręorum, Gręcorum, variarumq; aliarum linguarum gratam ſuppellectilem, quam magno mihi pręcio comparatam ex vrbe Roma in patriam mecum aduexeram, ſimul cum ipſius patriæ miſerabili caſu, in vno ferè tēporis momento perdiderim. Quod facinus cum ad aures meas publico (ne famam dicam) rumore deferēte perueniſſet. Vſqueadeo prę nimio animi dolore, vel mœrore potius concepto, afflictus, conſternatuſq; fui, vt penè vnà cum libris & lucubrationibus meis, etiam proprij nominis memoriam perdiderim. Poſt ſeptē vero annos (diuina vt reor voluntate ita diſponente) in manibus publici cuiuſdam Fartoris reperto iam ſemilacero Pſatterij libello, quem cū cæteris in cineres culcano

paſſim

passim debacchante, iam dudum fuisse conuersum existimaueram, iterum ad illius publicationem animum adieci, quo in pristinum redintegrato, & comparatis denuo formis, literarum amore, & studiosorum iuuenum academiç iuuandi, & erroris remouendi, veritatisq; inducẽdæ, ac rei sacræ augẽdæ, gratia, Affranio maxime patruo meo honorando, sponte currenti mihi calcaria insuper addente, decreui Psalterium illud Chaldaicum e Syria aduectum publicare; præmissa nihilominus quadam prius ex locupletissima illa iam deperdita nostra, ad linguarum multiplicium notitiam introductione, particula. Vt ex illius lectione, peregrinarum linguarum amatores cognoscant; inter cætera, an Psalterium istud Chaldaicum sit, an illud Ioan. Potken, qui in Indiam atq; Aetiopiam, Chaldæam transferre voluit; quin potius forsitan & Armenicã Chaldiam, quandoquidem Chaldia regio quædam Armeniç est, & Armeni (vt iam dictum est) & copiose a nobis demonstrabitur, a sinistro ad dextrum latus, Græcorum Latinorumq; more scribunt, sicut & Indi quorum Psalteriũ (vt iam præfati sumus) in publicũ pro Chaldæo edidit. At qui relictis tandem Indis ad Armenios veniamus. Et illos quoq; vocales habere, & quo nam modo cũ Chaldaicis; Hebraicis, Samaritanis, & alijs recensitis literarum varietatibus conueniãt demonstrantes, palàm pro virili nostra parte faciamus.

De Armeniorum vocalibus.

¶ Armeni vocales quamplurimas habent, nec tamen ob hanc ipsam causam, quinarium latinorum numerum in vocalium prolatione excedunt, quãquam per vnum eundemq;

demq́; sonum. a. vel acutum vel grauem, vel etiam circun-flexum personent. Similiter eodemq́; modo & reliquas ferè omnes vocales. e. scilicet. i. o. &. u. prout in Armenica introductione videbimus. Prima tamen (vt pro ratione præsentis loci aliquid dicamus) alphabeti ipsorum litera. Ա. ա. quæ aip dicitur, vtrunq; Samaritanum chirographicon & typographicon, atq; Hebraicum aleph, necnon cæterarum linguarū. a. represe ntat, vt Աբրահամ, Abraham. Ե. iech quinta, quæ etiam pro Samaritanorum, & pro. ܚ. hheth, & pro. ܥ. ain, chaldæo & hebræo accipitur, vt Եզրոն, hhezron, חֶצְרוֹן hhezron seu esron, vt nostri dicunt, &. Եզ. עֵז ez, quā illi pro ain in alphabeto hebræorum ponūt. Է. æ septima, quæ pro Samaritano, &. he. ac zere hebræo, necnō. ܗ. he. chaldæo sumitur, vt ովբէթ, ωbeth, quo in loco animaduertendum est, quod vt plurimum pro. H. ita græco accipitur, & in. e. lōgum a nostris traducitur, vt in hoc ipso nomine manifestum est, quod græce obith, latine vero obeth scribitur. Ը. iet vel ier octaua, syllaba est, quamuis pro vocali vsurpetur, & similis

ſimilis eſt quãtum ad vocem.Ier.Macedonico & Dal matico,&.Ie.Punico ըստ Մաթէոսի.ieſt.Matheoſi ideſt ſecundum Matthæum.ի.Ini.vndecima pro Samaritano,& Hebræo,& Chaldæo & omnium alia rum linguarũ.I.vt Իսահակ,Iſahach.խ.che, vel hhe: tertia decima idem eſt ac Samaritanum Hebræum atq; Chaldæum.ܚ.hheth.Nam aſpiratio fortis eſt & dura magis ſeu aſperior,quam ſuperius dicta.է.iech: quinta, vt Matthæi primo. խօսեցեալ hhauſezeal, ideſt deſponſata eſt.Հ.ho. ſexta decima aſpirationis le nis nota latini.h.& daſeæ græcæ,necnon ה .he.Sa maritani,Hebræiq;,atq; Chaldæi.ܗ.he,vicem gerens vt in ſuperius citato nomine Աբրահամ Abraham, manifeſte patet, quod apud Hebræos & Chaldæos per.he.ſcribitur.Inuenitur tamen aliquãdo etiam pro aſpiratione forti vſurpatũ, vt Matth.primo, Իսահակ Iſahach,quod ſane nomen hebraice atq; chaldaice per ܚ.hheth ſcribitur ܐܝܣܚܩ Ishhach.Ղ.le.decima no na,quæ etiã.hie.&.gie.dicitur,vt Ղերվազի geruazi,

վիճիլիա vigilia, կարիճն, charigin, ideſt ſcorpius, Ճերոնիմոս hieronymos, & quamquam per.g.pro ferri videatur, ad ſonum tamen.yi. ypſilon iota græcæ immpropriæ diphthongi tendit, producta voce ac ſi duplicaretur in pronuntiatione litera. Յ.I.&.յ.i. vigeſima prima, quæ Iod, Samaritanum, & iod Hebræum atq; Chaldæum Iud & iota græcum, & ioda Cophtitarum, &.Ie. Punicum, &.I. Macedonicum, & Dalmaticum, atq; Indorum .ia. Poſtremo etiam.i. latinū ſimpliciter repreſentat, vt Յակոբ Iacob, յորամ ioram.ո.vuo.vel vua vigeſima quarta, quæ loco.o.parui capitur, vt Matthæi primo, բոոս boos quem nos booz dicimus.վ.vief, vieu, vel viech, trigeſima. Tribus enim iſtis nominibus appellatum animaduerti, cū proximis his mēſibus Venetiis eſſem, & cum Armenico quodam, vna cum Gulielmo Poſtello Ambollatæo Gallo viro multarum linguarum gnaro, qui paulo ante e Bizantio in Italiam venerat, verba facere, inter cætera ab eo non modo poſtulaui,

verum

verum etiam efflagitaui, vt alphabeti literas proferret, quod dum benigne faceret, ad id vel maxime animum aduerti, vt enuntiationem istius literæ comphreendere rem, quam modo vief, modo vero vieu, ac demum viech, appellabat. Proinde. u. uocalem latinam & vau, Samaritanum, Hebraicum Chaldaicumq;. Վ vau, sonat, & aliquando pro consonante accipitur vt videbimus, concurrit quoq; cum .n. vuo. ad constituendum exprimendumue omega græcum, vt videre fas est in superius adductis nominibus յակովբ Iacob, & յովրամ ioram, quæ græcæ per omega scribuntur, & id fere semper obseruatum notaui, quãuis in prolatione armenica illud. o. flectatur in vocem. u. ac si diceremus trisyllabice, Iacoub, Iouram, Յովսէփ iouseph, ac aliis similibus quamplurimis .ւ. yun. vel iun. trigesima quarta, & in literã. f. deflectitur seu ab ea incipit & fiun dicitur, hinc natum illud esse arbitror quod in triuialibus puerorum scholis cõmuniter in alphabeto nostro obseruatur, vt in literarum nomini

bus recensendis,cum ad.y.ypsilon ventū est, pro eo fia: dicatur. Accipitur equidem hæc litera pro græco ypsilon,& pari quoq; modo ad diphthongorū constitutionem accedit,quippe si post.ա.aip.sequatur.au. diphthongum exprimet, vt աւգուստոս, augustos, Դաւիթ dauith nos dauid dicimus. Post.է.iech facit eu.vt Եւսեբիոս,eusebios. Et si accesserit ad.ո.uuo. vel ad.օ.aipyun diphthongum.u.græco more cum omicron ypsilon efficiet,ut Matthæi primo Յուդայ ծնաւ զփարէս եւ զզարայ ի Թամարայ, Iudai csnau zpharæs.eu. zzarai i thamarai, idest Iudas genuit phares,& zaram,ex uel de thamar .և. Ieu.trigesima septima quæ.eu.diphthongus est, ut եւ զզարայ eu.zzarai, & zarā,ut supra. Separatur tamē ut in dicto nomine Եւսեբիոս, eusebios, & similibus.օ.aipiun trigesima nona & ultima alphabeti litera.o.est: & pro աւ.au.sæpenumero ponitur, quinimo ut plurimum inuicem succedunt,& alterum alterius loco accipitur, ut Աւգուստինոս Օգոստինոս Augustinos ogostinos

stinos

ſtinos. Et quam ſane optime etiam hoc in myſticum ſenſum flectitur. Ego enim ſum inquit alpha & .o. Ego ſum aip & aipiun principium ſcilicet & finis, nam in .ɯ. aip prima alphabeti armenici litera quæ a. eſt: tria in unum coeunt pater, ſcilicet filius & ſpiri tus ſanctus, tres unum ſunt: & .o. aipiun trigeſima no na litera alphabetum claudens, nec ad quadragenari um numerum tranſire permittens, orbis eſt in ſe reuo lutus atq; reflexus, principio & fine carens, & quam pulchre perpetuam Trinitatis inextricabilem unionē inſinuet, ueſtigando ueſtigent, atq; cum delectatione odorentur ii quibus myſtica ſenſa placent, & imi tentur illū qui ait: a Iudæis quinquies quadragenas una minus accepi. Et numerationem iſtam minime negligant. Videant præterea atq; diligentius conſi derent, ſi forte fortuna ab hac antiquiſſimorum, ac poſt diluuium ex ſtirpe Noe primigeniorum Arme niorū mutua uiciſſitudine primæ atq; ultimæ literæ. a. ſcilicet & .o. maiores noſtri quaſdam dictiones ſeu

etiam

etiam uerba aliqua in quibus .o. proferebatur muta re in.a.uoluerint, pro ploſtrum plauſtrum, pro plo dere plaudere dicentes, & in multis aliis quæ recen ſere longum eſſet idipſum obſeruauerunt. Agreſte ſiquidem ac ruſticanum neſcio quid (ut reor) in illis per.o.prolatis uidebatur ineſſe, iccirco.o.in.a.uerten tes cum adnexo .u. uel digamma æolico dulciorem enunciationis ſonum cum diphtongo illa rediderũt: & ut ſignificati differentiã in hoc uerbo tam ſimplici quam compoſito oſtenderent: quo illud quod ani morum laetitiã gratulationemq; inſinuaret, à deriſio ne & ignominia procul abeſſet. Et tanta (ut ſic di cam) quanta ab arcto ad arctum, a Cynoſura uideli cet ad Elice: & ab extremo duplicis cardinis, ab ar ctico nimirum ad antarcticum polum intercapedine diſtarent: quantumq; intereſt inter approbationem & reprobationem: acclamationemq; & reclamationem differrent. In ſacris quoq; literis plaudere manu uel maxime in bonam potius (ut aiunt) quam in malam

capitur

capitur partem, vt apud prophetam Dauid in psal. 47. Omnes gentes plaudite manibus, iubilate deo in voce exultationis, & in psal. 98. Flumina plaudent manu seu percutient manuum palmas, simul montes exultabūt coram deo. Idem & apud Ecclesi. Esai. Hierem. in Trenis, & in Ezech. & quarto Regum, nonnullisq; in aliis sacræ scripturæ locis habet. Plausum vero fecit manibus Iudith quartodecimo capite Bagao Eunuchus ante cortinā iniqui illius Olophernis, vt eum quem dormire putarat, nec sciret, illius truncum cadauer, a puella hebrea abscisso iam ablatoq; capite, in sanguine propriiq; cruoris tabe prouolutum iacere, excitaret a somno. Et stultū plaudere manibus Salomon ait. Quemadmodum igitur plaudere assentiri & approbare est, & gratulationis lætitiæq; signū in manuum plausu ostenditur. Sic plodere a quo compositum explodere, reiicere & repudiare atq; exsibillare est, vt quondam Cicerone referente Aristonis, Pyrrhonis, & Herili eiecta explosaq; sententia est. Et Histrio apud veteres dudum si paulo se mouisset extra numerum exibilabatur & explodebatur. Erotes quoq; vt idem M. Cicero ait, non modo sibilis sed etiam conuitio e scena explodebatur. Isthæc dicta a nobis sint, vt peregrina excitentur ingenia ac venaticorum canum more, qui mōtiuagæ (Lucretio teste) persæpe ferai. Naribus inueniunt intectas frōde quietes. Cum semel institerint vestigia certa viai. Odoram illam canum vim imitati, odoratores nimirum, odori sequiq; veraces effecti, maiorū nostrorum vestigia, non tātum odoranda, verum etiam & vsq; ad secreta cubilia persequenda fore arbitrētur. Quamobrem in literarum obseruationibus

ſeruationibus veterum adyta, penitiſſimaſq; latebras, pate= facto iam aditu ingrediantur, & labyrintheos anfractus diligenter ſcrutentur, & mutationum cauſas proprio ſtudio, ſagaci iduſtria, vigilijs aſſiduis, pertinaciq; labore, per ſe ſe cognoſcere ſatagāt. Quādoquidē vt idem ait Lucretius.

Sic aliud ex alio per te tu te ipſe videre.
Talibus in rebus poteris cœcaſq; latebras.
Inſinuare omneis & verum protrarier inde.

Nec enim omnia a præceptoribus diſcenda ſunt, ſed ſatis eſt induſtrijs viam cognoſcere. Quo vero pacto, cum Hebræorum, Chaldæorum, Syriorum, Samaritanorū, Punicorum, Perſarum, Arabū, Aegyptiorumq;, necnō Latinorum, Græcorum, Tzarchaſiorum, Augaſiorum, Canduſiorum, Macedonum, Dalmatarum, Iacobitarū, Cophtitarum, atq; Indorum, & nonnullarum aliarum gentium vocalibus in prolatione & ſono conueniant. Et quo nā modo diphtongi (præter iam dicta) tam proprie quā improprie ex vocalibus ſatis commode formari poſ= ſint. Alio forſitan loco, ſi opportunum viſum fuerit, infra dicemus. Sed iam ſatis ſuperq; in præſentia dixiſſe videar de vario genere vocalium, tempus eſt vt & intermiſſis illis ad conſonantes deſcendamus, auxilium eis afferentes. Quandoquidem, ſi ab illis vocalium voces, ſeu ſonum abſtulerimus, magis q̄ piſces (vt in prouerbio eſt) mu= tæ erunt, nec ſimul copulatæ gratum quid perſonabunt, nec forte cōcinne perſtrepent. Iccirco de ipſis ſingillatim q̄ breuiſſime fieri poterit, tractabimus, earundem nomina & figuras, ſaltem earum aliquas quæ nec dum chalcographorum typis publicata ſunt apponentes.

¶De consonantibus, Hebraicis, Chaldaicis, & Syriacis. Caput. V.

AD reliquas igitur alphabeti literas explicandas, deuenie͂tes. Imprimis illud scire opus est quod Chaldæorũ consonantes eædem sunt, quæ & Hebræorum, Syriorũ, & Samaritanorum, eodemq́ꝫ ferè nomine nuncupātur. Licet aliquantulum in figura dissimiles sint. Punicorum vero atq; Arabum, quin & cæterarũ quoq; linguarũ, vltra vocales superius descriptas, reliquæ alphabeti literae sunt cõsonantes. Tametsi, quo ad numerũ, aliquibus plures, aliquibus vero, non tot numero sint. Sunt vero Chaldæorũ consonantes infrascriptæ, videlicet.

ܟ	ܛ	ܙ	ܕ	ܓ	ܒ
Coph.	Teth.	Zain.	Dolad.	Gomal.	Beth.
ܦ	ܣ	ܢ		ܡ	ܠ
Phe.	Somchath.	Nun.		Mim.	Lomad.
ܬ	ܫ	ܪ		ܩ	ܨ
Thau.	Scin.	Ris.		Quoph.	Zzode.

¶Ab Hebræis tamen, ac Samaritanis, alio faciliori, aurібusq; magis grato pronunciationis sono enuntiantur. O. nimirum Chaldæis familiari litera, seu melius voce, in. a. vel. i. vel. u. cõuersa. Nã. ב. Beth. dicũt. ג. Gimel. ד. Daleth. ז. Zain. ט. Teth. כ. Caph. ל. Lamed. מ. Mim. נ. Nun. ס. Samech. פ. Phe. צ. Zadich. ק. Kuoph. vel. Q uph. ר. Res. ש. Scin. ת. Thau. Vt videre possumus in grãmaticalibus linguæ sanctæ institutionibus, iãdudũ, tã ab Hebręorũ magistris q̃ꝫ à fide magis dignis christianis ĩ luce͂ editis. In qbus

f tamen

tamen Samaritanorũ eleméta minime videnť, ſed nec forſi tan de eis mentio facta eſt. Quarum figuras, cum nominibus etiam adnexis, placuit in hac noſtra inſtitutione inſerere. Vt ſi forte in alicuius linguarum multigenarum ſtudioſi manus, libellus aliquis, Samaritanorum literis ſcriptus, deuenerit. Illum, ceu incognitis, characteribus ſcriptum, aut penitus ſpernendum fore ducat, aut pro Samaritanis, Hebræa (quod non paruam ſimilitudinẽ inter ſe habeãt) eſſe, minus bene ſcripta, arbitretur. Ne igitur ſuſpenſo diu incerto, ſolicitoq; animo ſit, poſtq̃ in ſuperioribus, cũ de vocalium nominibus, atq; figuris à nobis abunde tractaret, vocalium Samaritanorum figuras, diſtinctasq; notas cognoſcere potuit. Eorumdem nunc conſonantium inferius deſcriptas duplices figuras conſideret ac diſcat.

De Samaritanorum conſonantibus.

¶ Erit igitur prima, primæ, & ſequentiũ, ſeruato ſimili ordine, Samaritanorum cõſonans: chirographica, qua ſcilicet ſcriptores, & librarij omnes tunc paſſim in ſcribendo vſi ſunt. Alia ſequens typographica, qua nimirum ſculptores in literis in marmoribus ſcalpello figurandis. Necnon & fictores in effigiandis ex ære aliove metallo Deorũ, aut heroum imaginibus, & numiſmatum inſcriptionibus imprimendis vtebantur. Vt cum Romæ eſſem in felicioribus Iulij Secũdi Pontificis maximi, & in ſequentibus Leonis Decimi temporibus memini me vidiſſe in æneis numiſmatis. Et anno præterito in ære conflatam Seruatoris noſtri imaginẽ, cũ literis Samaritanis, oſtẽdit mihi Matrona illa ſãctiſſimę credita vitę, cuius nomẽ (ne illã caſtiſſimaſq; eius aures offendam) ſilentio inuoluam, cum Ferrariam pertranſiret,

transiret, nauiq; Venetias profectura per Padũ veheret, in cuius altera numismatis parte literae cõflatæ seu pcussæ videbantur, quarum sensus talis erat. Messias rex venit in pace, Deus homo factus est, vel incarnatus est. Beth. igit' Samaritanum hoc modo figuratur. Gimel vero Daleth Zain, vel Sdain nã & Hebrēũ & Chaldæum, & Samaritanum, & Græcum, & aliarũ linguarum zita. s. &. d. implicita habet. Teth Caph Lamed Mim Nun Samech Pe. vel Phe Zadich Koph, vel Q uph Res Scin Thau E odẽ ordine à nobis in superioribus Samaritanorũ vocales notatæ fuerunt, licet ibidem talis forsitan ordo non fuerit animaduersus. Possem hoc loco eandem cantilenam insusurrare, quam supra de o. in. a. & vice versa mutatione cantaui, quandoquidem & in ista consonantium relatione eiusdem. o. literæ, variam immutationẽ videbimus. Et à gemino (quod aiunt) ouo, rem exordiri. Nec tamen hic controuersiam aduersus Hebræorum antiquitatem, ac linguæ sanctæ vetustatem mouere intendimus. Sed dumtaxat, vt illustria quorundam studiosorum ingenia excitemus, ad vestiganda quædam, quæ hactenus intacta fuisse vidẽtur. Per quæ aut Hebræos vetustiores Chaldæis, aut sanè Chaldæos ante Hebræos fuisse, quodãmodo fateri necessarium esse videbit'. Et illud, תהו ובהו tou ve bou, rudẽ scilicet, ĩdigestãq; materiã, quæ in Chaldæoruui prolatione defluxit (ænygmata, vt caballisticus, coniectoribus loquar) dum perpetuo ferè o. à naturę tenebricosã deformiq; facie primitus assumptũ, & ab Odom ipso (quẽ nos & Hebræi Adam dicimus)

 primo

primo homine,in illos demeasse existimatum, & tam diu ab omnibus vsurpatum,quam diu vnum omnium hominum labium fuisse in sacris relatum est literis. Post vero mirandam illam, Dei omnipotentis iudicio factam, linguarũ confusionem,ab alijs illius vsus aliquãtulum se ablegauit, & in sola Chaldæorum stirpe,tanquam hereditariũ quid, successionis ordine,perseuerauit. At postea quã Abrhom ille Chaldæus,cuncta potentis Dei iussu,de Vr, Chaldęorum exiens ad alias demigrauit regiones, atq; nomine adaucto, non Abrhom, sed Abraham appellatus est, qui secuti sunt, naturę illam,inter cætera, primitiuam in loquẽdo (vt sic dicam) rusticitatem exuere,atq; vrbanitatem induere intendentes, artis cuiusq; exemplo, quæ naturam, ne dum imitari conatur, verum etiam superare, si possit, enititur. Hebręi scilicet ceu perspicaci ingenio præditi, & angelorum familiaribus colloquijs assueti. Vt rudes à natura insitos illius gentis mores,in ciuiles, vrbanosq; reformare,& in melius instaurare conati sunt. Sic & agrestes & penè ferocientes,atq; ob id ingratas illas, primorum hominum voces,in canoras,blandas,& audientis aures magis demulcentes,immutare studuerunt. Et hoc sanè ex ipsis literarum nominibus perspicue dignosci potest. In quibus primum illud alphabeti elementum Olaph, à naturæ rudibus initijs profectum, originisq; suæ progressionem in alia penè omnia elementa diffundens,superbum nescio quid,asperumq;:& haud quaquã prolatu facile,nec blandũ in se se aliqd habẽs,in Aleph,quæ.א.doctrinam redolet,dictione,scilicet ad enunciandum faciliori, ac humili, mansuetaq;,& ad benignitatẽ in animis illius duræ semper ceruicis

uicis populi conciliandam, doctrinamq; Dei omnipotē-tis capescendā; & in populo ipso, ceu in vna.ב.domo, inserendam, atq; conseruandam, longe magis docta, & apta verterunt. Simili modo Gomal, in dulci ac blanda.ג.plenissimeq; ridenti prolatione Gimel. immutarūt. Et quam gratius sit Daleth, in.ד.tabulis audire quā Dolad, neminē puto; qui sano aurium sensu vtatur, hæsitare. Quamq; vice versa durum, absonum, insuaueq;, & asperum magis sit, elemētū.ח.istud(.ו.&.ז.hoc quasi.ח.vitæ.ט.bonū.י.principiū assūptū) dicere Coph, quā Caph, q. vocaliū mutuā cōmutationē, recte cognoscit nō tantū ītelligit, sed vel.ך.כ.manibus ipsis tractare potest. Idēq; de Lamed, & Lomad, facile sentiet, si.ל.disciplinam Dei, cuius nomen ineffabile est, in cordis sui penetralibus īsertam, habuerit. Nec multū discedet.ס.ם.ab ipsa eadēq; sentētia ī Samech, & Sōchath, Zadich, & Zode, Koph, & Quiph, Res, & Ris. Si modo.נ.sempiternum ōmnipotētis Dei.ס.adiutoriū, oculis intentis conspexerit, & de perenni.ע.fonte, qui ex.פ.ore altissimi ad nos limpidissime defluit.צ.iustitiæ tramitem seruās abunde hauserit, &.ק.vocationē.ר.capitis intellexerit, quā tandē admonebantur, vt in Scin. & Thau. vltimis duabus alphabeti literis, in.ת.signo nimirum innuēte, &.ש.dētibus quibus vox articulata, huiusce mutatæ vocalis, facilius promēda fore præsagiētibus, inuicē cōcordes, cōformesq;, perseuerarēt. Et easdem tāquam ius quoddā sanguinis, quod apud iure consultos immutabile existimatur, immutabiles conseruarent; quod & factum est. Sed iam satis superq;, per ferarū vestigia, terræ impressa, per mystica scilicet in alphabeto superius descripto, latentia sensa vagati, Persica nos

tanquā

tanquam tuba reuocante,& receptui canente, consonātes Ad reliquas aliarum linguarum demonstrandas consonantes,reuertamur.

De Arabicis,Punicisq; Consonantibus.

¶ Diximus supra Tartaros,Persas,Turcas,Pœnos,Numidię regna incolētes,Arabas,& temporibus istis Aegyptum inhabitātes,ac omnes ferè Maometanos, vnico vti alphabeto,proinde cum de Punicis,Arabicisq; consonātibus loquemur,de cęteris etiam eodem charactere vtentibus intelligendum erit.Sunt igitur istorum consonantes duę & viginti,quarum nomina tantum ponenda venient, non characteres & notę,quandoquidē ex editis iā pridem Arabicis libris vnusquisq; id cognoscere poterit. Et prima illorum cōsonans est ب be.secūda alphabeti litera,cū puncto vnico substrato.b.est,respondēs.Beth.Hebręo,& Chaldęo.Secūda est ت Te.tertia,cum duobus pūctis in capitis vertice locatis.Thau.habet enūciationem Hebræi simpliciter sumpti,& Chaldęi cū pūcto sup imposito hoc modo. ܬ. Tertia vocatur ث The. & est quarta in ordine literarum,habet vero tria puncta in triāguli modū locata, vnico scilicet ceu holem eminenti,& duobus,vt zere, subter locatis,& pronūtiari debet,vt θ thita Græcū, & ת Thau raphatū Hebraicū,Thauq; Chaldaicū cum puncto hoc sane modo. ܬ substrato. Quarta appellatur ج Gim. & quintam alphabeti sedem tenet,habetq; in curuatura à latere dextro punctum infixum.g.nostrum representans, & Gomal Chaldęum(vt Hebræorū more loquar)dagessatum in hāc formā. ܓ. Quinta est د Dal. octauo loco in alphabeto sita,& latinū.d.sonat,& Hebraicū.ד.Daleth,

& simplex

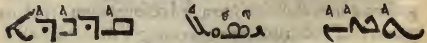
& simplex,& dagessatũ,& similis est in enunciatiõe Chaldæo huic. ד.ܕ݁.Dolad,cum puncto in vertice.Sexta consonãs est ܕ Dhal.nona litera,respõdens Chaldæo. ד.ܕ݂. Dolad,cũ pũcto substrato, & raphato.ד.Daleth Hebraico.Septima ܪ Re.vocat,decimũ in alphabeto locũ occupans,&.r.latinũ,&.ρ.rho grecũ,Chaldæumq;.ܪ.ris, & ר.res Hebrẹũ est.Octaua. ܙ Ze.post superiorẽ decimã sequens,nec in alio quã in puncto supra caput locato ab ea differens.z.est,tam in latinum,quam grecum,& zain hebraicum atq; chaldaicum,siue Syriacum.Nona ܣ .Sin. vocat,& est duodecima alphabeti supius nominati litera, & sibilat perinde,ac grecorũ.σ.Sigma, & latinorũ.s. atq; Samech Hebraicũ,& Syriacũ, Chaldaicũq; Somchath. Et huic ab aliquibus duẹ breues lineẹ, ceu duo accentus acuti grẹci superponunt ܣ́ cõmuniter vero nihil impositum habet.Decima,quã aliq ܫ Scin.aliqui vero Schin. dicunt,tertia post decimam in alphabeti ordine comperta, priori in eo tãtum dissimilis,ꝙ tria ceu in Deltoton.cẹlestis signi formam,puncta habet super imposita,penultimẹ literæ chaldaici,hebraicíq; alphabeti,quæ vtrisq; .Scin.dicit, & prẹsertim.Scin.dextri hebraici vim retinet,prolationẽq; eũdẽ in modũ requirit.Vndecima ܨ.Tzat.quæ in quarto & decimo loco sita est alphabeti,fortis, robustaq; litera est,ac vt Zode,& Zadich,enũtiãda, atq; perinde,ac si duplex.zz.latinũ eẽt.At qntadecima sequẽs litera ܨ̇ Tdhat appellatur, & duodecimum Punicarum consonantium numerum complet,duram illam prolationem, non nihil remittit, ac blesam quodammodo efficit, quin & linguæ appulsum intra dentes exigit,vt de Thita græco dictũ est,

vel dicetur. Et vltima ipsius litera per.d.fortificatũ potius, quam per.t.simplex, sicuti. ܛ. Teth Chaldæum, cum puncto in vmbilico vẽtris iniecto, & Syriacum pariter. ܛ. ܕ. Dolad, cum altero in capite punctulo enunciãda est, nec multũ ab Hebręo. ט. Teth in vltima platione dissimilis est. ط Te, vero sextadecima, & cõsonãtiũ tertiadecima. Teth. Syriacũ & Hebraicũ est. At quarta decima cõsonans quę in decimo septimo loco constituta est. ظ The. vel. Dhe. dicitur, & vtrãq; sibi prolationem vendicat, nõnunquam etiam. Tha. vel. Dha. a quibusdam nominatur, similis est pręcedenti, hoc vno tantum excepto (propter quod & prolationis quoq; modum varium requirit) quod punctum suprapositũ habet. Et profertur vt. ܛ. Theth. Chaldaicum dagessatum. Quintadecima sequens consonans, quæ post decimum octauum locũ venit, eadem ferè est cũ pręcedẽti Arabico gutturali ع Ain. Sed differentię gratia pũctũ, ceu cassidem, in capite assumpsit, vt. ג. Gimel Hebraicum fortificatũ exprimeret, & Chaldaicum. ܓ. Gomal, cũ substrato pũctulo æmularetur, proinde غ Gain. vel. Ghain. dicitur, & eius prolatio, quæ alias gutturalis est, penitiores magis gutturis partes, ĩ quibus (si dicere fas est) profundatur, dũ exprimitur, ĩtimosq; pulmonis recessus relinquere, atq; inde dum profertur, vi quadam extrahi, atq; euomi videtur. ف Phe. vigesima litera, & cõsonantiũ sexta decima Hebręorũ, Chaldęorũq;, & Samaritanorũ. Phe. Et æolicũ digãma. &. ph. Latinũ. &. φ. Phi. Gręcum in sua prolatione imitatur, eundemq; sonũ redit, ac vim potestatemq; eandem habet. Septima & decima, Persarum consonãs. ق Cap, vel etiam. Caph. dicitur, &

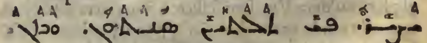
est

est vigesima prima in numero literarum, vnico dumtaxat puncto a superiori. phe. discrepat, cætera similis est. Nam phe. videtur esse Chaldaicum quoph, cum punctulo superiniecto capiti. Caph vero eadem est, cum duobus in vertice punctis, & quoph, seu quph, tam Hebraicū quā Chaldaicum repræsentat, eādemq; pronunciationē exigit, & pro. q. vel. c. latino accipit. Chieph, vigesima secun da litera, & decima octaua, cōsonans. c. latinum, & cappa grecum, atq; Goph, & Caph. hebræū, & Chaldæū expri mit, & nō secus atq; Caph, Hebraicū dictionē terminans, Crasso scilicet spiritu, pferēda est. Decima nona cōso nans est, quæ lam, dicit. Vigesima tertia litera p. l. latino, & lambda græco, & lomad Syriaco, Hebraicoq; lamed, ac cipitur, nec in prolatione difficultatem habet. Sequitur vi gesima quarta litera quæ Mim, appellat, & est duplex, seu duplicata. Nā alia patēs est, alia vero (vt & apud he breos & chaldeos) clausa est. Consonātium vigesimū numerum complens. Et idem est quod. m. latinum, & mi, grecum, quo ad vocis sonum, & litere potestatē. Nun semicirculus inferior est, cum puncto super altero cornu, vel etiā in medio inter vtrūq; cornu supeminēti. Et vi gesima quinta alphabeti litera, sed cōsonantium vigesima prima est. Et nostrum. n. ac græcum. gni. necnō tam chal dei quam hebrei. nun. personam gerens, atq; officio fun gens. Vigesima secunda & vltima cōsonātiū erit lam aliph, penultima. Vigesima scilicet octaua litera alphabeti, quæ alio modo quam de. Mim. superius pauloante dictū fuit, & ipsa duplex est, cōtinens videlicet in se aliph, & lam, hoc est. a. & l. ex quibus compacta est. Semper tamē pro

lam. videlicet. l. tantummodo ſumitur, ſi punctum quieſcẽtis aliph indicatiuum ſuper adiunctum habuerit, alias vero pro ſyllaba. la. ponitur. Cæterum vt vera me dixiſſe legentes melius percipiãt, & Punicarum nedum cõſonantium, verum etiam vocalium ſuperius poſitarum, vim, atq; poteſtatem: necnon etiam cõformationem, cum Chaldaicis & Latinis literis, ob oculos poſitam facilius agnoſcãt. Operępretium me facturum duxi. Si capitis tertii Lucæ Euãgeliſtæ partem hic adſcriberem. In qua ſeries originis Seruatoris noſtri Dei & hominis Ieſu Chriſti à Deo ſummo deducta, per nomina propria deſcripta eſt. Nec melius potuiſſe me literarum iſtarum conformationem inſinuare arbitratus ſum. Q uãdoquidem propria nomina, propriis etiam literis, ſine ambagibus, literarumq; varietatibus, quæ ambiguum poſſint reddere nomen, ſcribenda ſunt, nec minus in eis elementum vnum pro alio omnino ponendum ſit, ne dum forte Ambroſium tibi obiicio, Afranium intelligas. Chaldaicis tamen hic literis & vocalium notis, Arabicis vndiq; reſpondentibus, expreſſa erunt. Ait igitur Lucas Euangeliſta.

Q uadbada.	Ieſua.	Vacana.
Incipiens.	Ieſus.	Et erat.

vacana.	ſanatahan.	thalathiin	phi	iaziiru
& erat	annos.	triginta	in	ingredi

ܡܬܚܫܒ ܗܘܐ ܒܪܐ ܕܝܘܣܦ ܒܪ ܗܠܝ

heli bni iuſupha. abni annahu iuthanna
Heli filii Ioſeph. filius eſſe reputatus

ܒܪ ܡܛܬܬܐ. ܒܪ ܠܘܝ. ܒܪ ܡܠܟܝ. ܒܪ

bni melchi. bni Leui. bni mattata. bni
filii Melchi. filii Leui. filii Mathat. filii

ܝܢܝ. ܒܪ ܝܘܣܦ. ܒܪ ܡܛܬܬܐ. ܒܪ

bni matatha. bni iuſupha. bni iani.
filii Mathata. filii Ioſeph. filii Ianne.

ܥܡܘܨ. ܒܪ ܢܚܘܡ. ܒܪ ܚܣܠܝ. ܒܪ

bni hheſli. bni nahhuma. bni gamuzza.
filii Hheſli. filii Naum. filii Amos.

ܢܓܝ. ܒܪ ܡܐܬ. ܒܪ ܡܛܬܬܐ. ܒܪ ܫܡܥܝ

ſamegi. bni matatha. bni muatha. bni naghi.
Semei. filii Matathie. filii Maath. filii Nage.

ܒܪ ܝܘܣܟ. ܒܪ ܝܗܘܕܐ. ܒܪ ܝܘܚܢܢ. ܒܪ

bni iuhhanan. bni iheudha. bni iuſec. bni
filii Ioanna. filii Iuda. filii Ioſech. filii

ܪܝܣܐ. ܒܪ ܙܘܪܒܒܠ. ܒܪ ܫܠܬܐܝܠ. ܒܪ

bni ſalathiilla. bni zurbabila. bni reſa.
filii Salatiel. filii Zorobabel. filii Reſa.

ܢܪܝ ܒܪ ܡܠܟܝ ܒܪ ܐܕܝ ܒܪ ܩܘܣܡ

quzama. bni addi. bni malci. bni neri.
Quosan. filij Addi. filij Melchi. filij Neri.

ܒܪ ܐܠܡܘܕܕ ܒܪ ܥܝܪ ܒܪ ܝܫܘܥ ܒܪ

bni isu. bni ira. bni ilmudhada. bni
filij Iesu. filij Her. filij Helmadam. filij

ܐܠܝܥܙܪ ܒܪ ܝܘܪܝܡ ܒܪ ܡܛܬ ܒܪ

bni matathau. bni iurima. bni elihæzara
filij Matath. filij Iorem. filij Eliezer.

ܠܘܝ ܒܪ ܫܡܥܘܢ ܒܪ ܝܗܘܕܐ ܒܪ ܝܘܣܦ ܒܪ

bni iusupha. bni iehudha. bni semhuna. bni leui.
filij Ioseph. filij Iuda. filij Simeon. filij Leui.

ܝܘܢܡ ܒܪ ܐܠܝܩܝܡ ܒܪ ܡܠܝܐ ܒܪ

bni meliu. bni eliaquima. bni iunama.
filij Melea. filij Heliakim. filij Ionam.

ܡܝܢܢ ܒܪ ܡܛܬܐ ܒܪ ܢܬܢ ܒܪ ܕܘܝܕ

dauda. bni nathana. bni matatha. bni meinana.
Dauid. filij Nathan. filij Matatha. filij Menan.

ܒܪ ܐܝܫܝ ܒܪ ܥܘܒܝܕ ܒܪ ܒܥܙ

begaza. bni gubida. bni iesse. bni
Booz. filij Obed. filij Iesse. filij

ܒܪ ܣܠܡܘܢ. ܒܪ ܢܚܫܘܢ. ܒܪ ܥܡܝܢܕܒ.

aminadhaba. bni nagſuna. bni ſalmuna. bni
Aminadab. filij Naaſon. filij Salmon. filij

ܒܪ ܐܪܡ. ܒܪ ܚܨܪܘܢ. ܒܪ ܦܪܨ. ܒܪ

bni pharza. bni gezruna. bni arama. bni
filij Phares. filij Eſrom. filij Aram. filij

ܝܗܘܕܐ. ܒܪ ܝܥܩܘܒ. ܒܪ ܐܝܣܚܩ. ܒܪ

bni iſſahhqua. bni iagquba. bni iheudha.
filij Iſaac. filij Iacob filij Iuda.

ܐܒܪܗܡ. ܒܪ ܬܪܚ. ܒܪ ܢܚܘܪ. ܒܪ

bni nachura. bni targa. bni abrhaima.
filij Nachor. filij Taræ. filij Abraham.

ܣܪܘܓ. ܒܪ ܪܥܘ. ܒܪ ܦܠܓ. ܒܪ

bni phalegha. bni raguu. bni ſarucha.
filij Phaleg. filij Ragau. filij Saruch.

ܥܒܪ. ܒܪ ܫܠܚ. ܒܪ ܩܝܢܢ. ܒܪ

bni quainana. bni ſullga. bni gabera.
filij Cainan. filij Sala. filij Eber.

ܐܪܦܟܫܕ. ܒܪ ܫܡ. ܒܪ ܢܘܚ. ܒܪ ܠܡܟ.

lamecha. bni nuhha. bni ſema. bni arphahhſada.
Lamech. filij Noe. filij Sem. filij Arphaxat.

ܒܢܝ ܡܬܘܫܠܚܐ. ܒܢܝ ܐܚܢܘܟܐ. ܒܢܝ ܝܪܕܐ.

iareda.	bni	echnucha.	bni	matuſlahha.	bni
Iared.	filij	Enoch.	filii	Mathuſala.	filii

ܒܢܝ ܡܗܠܠܐܝܠܐ. ܒܢܝ ܩܝܢܢܐ. ܒܢܝ ܐܢܘܫܐ.

enuſa.	bni	quinana.	bni	mhalaleiela.	bni
Enos.	filii	Cainan.	filii	Malaleel.	filii

ܒܢܝ ܫܝܬܐ. ܒܢܝ ܐܕܡܐ. ܟܐ. ܐܠܕܝ. ܡܢܐ.

mina.	aladi.	ka.	bni	adama.	bni	ſitha.	bni
a.	qui	vel	filii	Adam.	filii	Seth.	filii

ܐܠܗܝ.

A L L A H I.
D E O. D E I.

CVtroq; enim modo in diuerſis Euangeliſtæ Lucæ veſtuſtiſſimis apud me exiſtentibus Arabice ſcriptis voluminibus ſcriptum repperi. Iccirco hoc loco Dei vt ad bni, ideſt filij Dei, & Deo, vt ad aladi mina allhai, ideſt qui ex Deo, pauloante geminatis dictiõibus reſpõderet interpretatio, adſcripſi. En igitur candide lector, ex ſuperius receſitis nominibus, quam clare, palàmq; tibi facta ſint Punicorum elemẽta, eorumdemq; cum Chaldaicis atq; Latinis conformatio, tu nunc ipſe iudica. Atq; animum aduerte, nec obliuioni tradẽdum putes, quod iam prædixi. Nõmina videlicet iſta, literis Chaldaicis conſcripta eo ordine fuiſſe

fuisse,vt elementum Chaldæum Punico elemento,notęq; vocalium,Arabicarum vocalium notis responderent. Et latina quoq; elementa illis modo parili correspondentia esse substituta,vt Arabicas,Syriacasq; literas, ipsarumq; literarum prolationem,enuntiandiq; modum facilius comprehendere,memoriæq; commendare posses. Nec minus etiam cōsiderares qualis primus ad hanc literarum diuersarum coniunctionem aditus sit,& quo concentu, atq; vicaria literarum pręsenti consensione, ad hebraicas tibi cæterasq; externas,& peregrinas literas cognoscendas, inuicemq; complectendas, quasi amicitiæ, cuiusdam mutuæ fores apertæ fuerint. Et hac illacq; conuersis atq; cōiectis oculis,leuum dextrumq; callem conspiciens, haudquaq̄ omnino hæsites,qua via in amplam literarum multigenarum planitiem proficiscendum tibi sit. Quin seu dextro, seu sinistro primum ingrediaris pede,tanquam alter Asteropæus homericus Amphidexios, idest ambidexter effectus,sumpto calamo,vel etiam Nilotico,dextrorsum, sinistrorsum,siue etiam è cœlo sursum ad stomachū deorsum literas diducens scribe,& Chaldæis,Hebræis,Persis, Punicis,seu Arabicis,Græcis,siue Romanis,& Indis, ac cæterarum gentium à leua in dextram scribentium, sciscitantibus magistris atq; censoribus, Chamelæontis coloribus adhærentis instar,cuiuscunq; petentis atq; obnixe efflagitantis patriæ te indigenam hac ostentatione,demonstra.

De Latinorum consonantibus.

¶ Omissa illa grammaticorum controuersia,longaq; disceptatiōe de litera.c.k.&.q.&.h.an sit litera vel aspirationis nota. Ac de ypsilon græco in numero nostrarum literarum

rarum atq; vocalium assumpto. Nec non de vastiore illa X. litera, cuius fuga Axillam Alam factum esse in oratore meminit Cicero. Quin etiam & de. z. atq;. p. &. ph. &. f. digamma æolico, ac cæteris circa alphabeti literas triuialibus posthabitis controuersiis, quandoquidem ad nostrã hãc literarũ institutionẽ, atq; introductionẽ seu mauis, multigenarũ linguarũ, earũdẽq; literarũ, mutuã cõcinnãdã inter se harmoniacã cõformationẽ, minime spectẽt. Ad explicãdas latinorũ cõsonãtes tãdẽ descẽdamus. Cũ propositũ susceptũq; consiliũ nostrũ ad id solũmodo tẽdat, omnisq; noster conatus omnino sit, vt quantũ maxime fieri possit, breuiter, & cõmode, cũ peregrinis cæterisq; literis, quo ad legẽdi modũ, latinas nostras cõferamus. Futurũ enim arbitror, vt aut magnus ille ac potentissimus Turcarũ Imperator, ferocissimus Christiani nominis, ac perpetuus hostis, quãdoq; ad nos cũ numerosissimis armatorũ hominũ copijs, terra, mariq;, infestandos veniat. Quinimo, iam Italię confinia fortiter molestare constanti, sed tristi tamen fama atq; omnium sermone diuulgatum est. In cuius copiosa, & ad numerandum difficili, multitudine, variarum quoq; linguarum homines immixtos futuros & in pręsentia esse, credendum est. Chaldæorum scilicet Syrorũ, Aegyptiorum, Armeniorum, Babyloniorũ, Arabum, Phœnicum, Persarum, Candusiorum, Indorum, Macedonũ, Missiorum, Dalmatarum, Iudæorum, Græcorum, Pannoniorũ, & Latinorum, & Græcgariæ quamplurimæ, aliarũ quoq; linguarum, militum copiæ, quæ nobis ad hanc vsq; diem incognitæ sunt. Aut certe (Deo optimo maximo sic disponente) Christiani Principes mutuis inter se paccatis con-

trouersiis

ſecundum, ephagon, præteritum perfectum pephacha, & medium præteritũ pephaga. Cum litera præſentis formatiua, quandoquidem media verborum tempora literã ſemper præſentis accipiunt. Et ſi forte fortuna duæ ſimul fuerint in præſenti conſonantes coniugationis indicatiuę, illã tempora media habere contendunt, quæ magis (vt aiunt) formatiua coniugationis eſt. Alia iſtius verbi tempora, nõ aliter omnino formanda erunt, quam in citato iam verbo phrazo, dictum fuit. Ab huius vero præteriti medij, ſecunda pſona quæ pephagas eſt, mutata extrema litera. a. in. ω. omega formabitur maſculini generis participium pephagωs, & neutri, generis pephagos, ſed per omicron, per. o. ſcilicet paruum ſcribendum. Cuius generandi caſus, cum quintæ ſit peritoſyllauon pluriſyllabicorum nominũ, creſcẽtium nimirum in genitiuo faciet pephagotos. Nam genitiuus iſtius quintæ declinationis in. os. deſinit. Et ſequẽs quoq; caſus dandi flectitur, pephagoti, datiuus enim eiuſdem declinationis in iota deſinit. Et hunc tanquam bona cũcta comedentem, ac veluti intemperãtem, atq; edacẽ, in iudicium prouocat accuſandi ſequens caſus, & pephagota inſcribet. Accuſatiuus quippe huiuſce declinationis caſus in. a. terminatur. A quo veluti nimium procaci, ac in ſua (vt ſic dicam) ingluuie ſupra modum laſciuienti, in quadrupedali ſeu rectius loquẽdo, in quatriſyllabica pronuntiata dictione glorianti, ne nimium cornupetet, elatũ primum cornu, primam nimirum ſyllabam, p apherẽſim ſyncopa abſcidit, & phagota triſyllabicũ reliquit. A quo nec immerito muſicũ illud ſingulare Afranij patrui mei inſtrumentum quod (phagotum vocat) nomenclaturam

traxisse existimandum erit, quandoquidem omnium musices facultatis instrumentorum voces sibi vēdicet, quas cū semel patulis (vt ita loquar) auribus hauserit, deuorat, ingurgitat, & tanquam gratissimo edulio stomachum implet, & concoquit, vt cū opus fuerit postea euomat, forasq; proijciat. Hoc est ad cuiusq; organici resonantis instrumenti sonum, vocem suā accōmodet. Tanta quippe arte ab Afranio patruo meo instrumenti istius, vel inuentore, aut certe perfectore, absolutęq; eius perfectionis magistro, non ab vno tātum lignario artifice, verum etiam ab ęrarijs, argētarijsq; quampluribus fabris, perfici tentatum est, vt in eius primo aspectu, miram quādam (nec ab re) sui expectationem in intuentium animis representet. Vides enim ligneas colūnas ex cauato buxo geminas, vix ad medij cubiti longitudinem protensas, supra bases, seu inferioris columnæ partis sustētacula erectas, capitellis epistylijs ue etiā ligneis torno cauatis, quibus pars superior rotundum. s. & inane columnarū caput ingreditur obtegiturq;, ornatas, & multis, ac varijs foraminibus, à tergo, à fronte, à lateribus, mira sanè arte cęlatas. Et ipsorū quidē foraminū partē quādā architectus ita tornauit, vt nihil spectare possis rotundius. Partem vero sic quadratā effecit, vt nec Syracusanus Archimedes circulum suum in æqualium laterum quadrangulum geometrica arte rectius inflectere, nec obsignare potuisset. Rotunda, ea ratione patentia sunt, atq; aperta, vt duplis, triplis, sesquialteris, sesquitertijs, sesqui ve octauis interuallis, à modulatoris digitis, ænea ve lingua (quæ ex eodem metallo, cęlatæ coronæ coniūcta est) vel leuiter tacta, quām cito occludi, tam nullo negocio aperiri valeat.

Et quæ patere aliquãdo videntur, sæpenumero clausa sunt; Et versa vice quæ oppillata creduntur, aperta esse probantur. Quadrata vero, ita sunt argenteis laminis affabre, atq; subtili artificio conclusa, vt eiusdem musici manibus paululum pressa, siue rursus digitorum intercapedine, remissa. Hiagnim illum, qui primus in canendo manus discapedinauit, qui primus duas tibias vno spiritu animauit, qui primus læuis & dextris foraminibus acuto tinnitu, & graui bombo, concentum musicum miscuit, æmulari, quin potius superare facillime posse videatur, quandoquidem foramina ipsa quæ patent, quæ ve oppillata cernuntur, viæ quædam, & quasi fenestræ vocum sunt, callidissimo artificio ab Afranio, consumatæ, istius instrumenti, perfectionis autore imaginata, mente scilicet prius cõcepta, & fabrefieri procurata, vt admotis retractis ve digitorum articulis, cum sit ipse omnis voculæ (vt de Antigenida tibicine memoriæ ꝓditũ est) melleus modulator, & idem omnimodis peritus modificator. Cum vult Eolium simplex, Asium multiplex & varium, Lydium queribundum ac lamentabilem, Phrygium religiosum, & ad pietatem, mansuetudinemq; incitatem. Quin etiam tãquam alter Timotheus, bellicosum Dorium, quo cum Alexandrum illum magnum perinde ac feroci præsente, atq; hostiliter irruenti aduersario, arma sumere manu, in irã excandescere, ac furere pene cõpulit, at statim horrisono modulamine, in mollẽ quietũq; tonum mutato, placabilẽ reddidit, excitare facile potest. Inter vtramq; columnam, tornatilis alia parua quædam columna supereminens, ad ornatum, instrumẽtiq; decorem potiusq; ad necessitatem, cum basi, cõuenientiq; epistylio,

nõ tamen in longitudine duabus æqualis, vacua nihilominus, & quasi illarum nexus adiecta cõspicitur. Ea symmetria, siue cõmensuratione apposita, vt quãquã prima oculis obijciatur, non tamen ob hoc aliarum vario decoratũ cęlamine aspectum, aut vtriusq; lateris foramina occupet, digitos ve in ea ludẽtis impediat musici. At retro atq; a tergo trium columnarum, minor alia quam parua anterior columna conspicitur, inanis & vacua eodem penitus modo torno laborata, capitelloq; obtecta, per quã venti meatus, ad inspirandam instrumento vocem, collocatus est. Vt autem musicum hoc instrumentum vsui esse possit. Duo prorsus parui folles, erunt necessarij. Quorum vnus ex pelle tantum, alter ex pelle, & ligneis duabus tabellis erit. Et hic quidem fistulam paruam torno factã, in summaq; pducti non nihil, capitis, habebit adnexam, qua vẽtum iam attractum emittet. Et in dextro cantoris latere, sub ala commode locatus, corigia, cingulo ve ad lumbos cingetur, ac sub dextro musici brachio supra cubitum coriacia alia zona ligabitur. Follis vero alius ex consuta tantum vndiq; pelle, vesicę, pastoralis ve perę instar erit. Cui in protensa gracili veluti collo parte, ad summum, fistula quædam parua alia, superiori simillima firmiter alligata pẽdebit. Quã in posteriorem paruam instrumẽti columnam, amoto capitello, immittet. Alia quoq; fistula, torno pari modo laborata, in dextra follis istius parte prominens, firmis ligata nexibus aderit. In quam dextri follis, ad symmetriam fistula ingredi, obfirmariq;, ad cantoris arbitrium valeat. Et hic quoq;, ad sinistrũ ponetur latus, corpori adhærens, ac sub leuo, supra cubitũ, lacerto, vinculis alligabitur. His eo ordine

dine ritc dispositis, tunc fistula dextri follis, in dexterā peræ fistulam ponatur. Et assumpto in manibus instrumento iuxta fęmur supra coxas sedentis musici, posteriore illius parte versus hominem conuersa, erecto. Tunc posterioris paruę columnę capitello amoto, fistula colli follis sinistri, in illam demittatur. Confestimq; eleuato aliquantulū dextro lacerto ventus à folle attrahitur, & premente brachiū musico in sinistram perā immittitur. Quę spiritu inflata, si a leuo cantoris brachio non nihil prematur ventum in instrumenti meatum immittit. Et quod mirum est, & ad credendum haud facile, quātūcunq; venti immisseris, nec minimum quidem sonum emittit, premas licet, quadratas (quas diximus) ex argento laminas, oppilles ve rotunda foramina digitis, aut ab ipsis ludendo amoueas, nec minimam senties obstrepere vocem. Ita vt surdum, mutumq;, & elingue suspiceris instrumentū: sed nec cōceptus vnde spiritus exeat omnino deprehendere poteris. Si nō prius occultum quędam meatum musicus, tacto oppillante ori chalco, patefecerit. Tunc muta prius ora, & latitātes intra columnarū extremas inferioresq; partes, argenteę, æneę, ferreę ve linguę, quodcūq; volueris tecum modulabunt carmen. & cantanti musico. digitisq; inter instrumēti foramina per interualla ludenti, vox ad quemcunq; eius tactū consona, respondebit. Acuta scilicet grauis: cita: tarda: magna: parua: mediocris: lenis: aspera: contracta: diffusa: continēti spiritu: intermisso. fracta. scissa. flexo sono. attenuata. inflata. inclinata, & vsq; adeo profunda, vt infra vocem decempedę cannę (vt aiunt) siue calami decem scilicet pedū longitudinis cuiuscunq; organi perfectissimam vocem

suam

ſuam deflectat.atq;(ſi dicere fas eſt)profundat. Tantę autem vocum ſonorumq; varietatis cauſas exprimere lõgũ foret. Quãdo principio quidem muſicum hoc inſtrumẽtum,imperfectum omnino in Pannonia fabrefactum fuit, & duodecim tantum voces, ac eas ſane imperfectas,diſſonaſq; promebat,nec ad horã cõcentũ ſeruãtes. Facillime quippe in præcipitẽ diſſonantiã ruebãt. Nec ſtare loco nouerãt. Tẽtauit ſępe & ſępius Afranius,ſi quo mõ illud, vel mediocriter ſaltẽ ſtabilire valeret. Cũq; in Pannonia, atq; Germania fabros metallarios architectoſq; quãplures lignarios expertus fuiſſet,& fruſtra operã impẽdere cognouiſſet,deſperato negocio,req; imperfecta,relicto in Pannonia inſtrumẽto,in Italiã reuerſus eſt. Quo autẽ alio niſi diuino nutu arbitrari nequeo,deinde factũ fuerit.vt poſt aliquot annos ab Othomano Turcarum Imperatore, Belgrado capto,profligatoq; Pannonię Rege,atq; interfecto,inſtrumentum ipſum hoc in Italiam deportatum ſit, & ad dicti Afranij manus iterũ deuenerit. Qui deo opt. max.gratias agens,animum denuo adiecit.ſi quo tandem ordine ac modo ad perfectionẽ illud reducere poſſet.Et ĩ Ioannem Baptiſtam Rauilium Ferrarienſem rarum ſane & excellentis ĩgenij virum ĩcidit. Cui cum votum ſuum familiariter apperuiſſet.Is vnus illi fuit prõcẽtum (vt ita loquar)millibus Pannonijs atq; Germanis,aliãs ĩgenioſiſſimis.ſed ĩ hoc opere perficiundo (pace eorum dixerim) cecuciẽtibus,fabris. Qui geminas linguas, ſiue vt uocãt, piuas fabrefecit. Quarum una argentea,alterã ex ære eſt. Et argenteam quidẽ ĩ inferiori parte columnę unius(ſunt qppe maiores illę columnę ĩ duas diſſectę partes, & una ĩ

alteram

alteram ingreditur, argentea lamina in circulum ducta copulæ locum tegente) ad ima deflexam, fundumq; intuentem, stabili nexu ligauit. Aeneam vero ĩ alterius columnę simili parte, sed miro quodã artificio digitali (si dicere fas est) æneo meatu primum ad ima pendulam, atq; hinc subito reflexam, ad superna videlicet ora vertentem, cœlumq;, licet clausa spectantem affixit. Decem quoq; mirabili industria ingenioq; foraminibus prioribus adiectis, a duodecim imperfectis vocibus, ad duas & viginti perfectissimas candidissimasq; reduxit voces. Quas pro musici, digitis in eo articulate ac scite ludentis, simulq; cantantis arbitrio exprimit, reprimit, & suo quoq; modo loquitur ac tacet, & vt brachia musici folles mouendo temperant, musicas proportiones retinet, aut variat. Quamplurima alia quoq; latentia musicæ facultatis habet secreta, quibus qui, vt Afranius, recte, ordineq; nouerit vti, omnium musicalium instrumentorum voces, sonosq; æmulabitur, & concordem concentum gratamq; ac cœli ciuibus dignã harmoniam suscitabit. Quæ omnia si recensere in præsentia vellem, suscepti operis propositum omnino excederem. Illa fortasse alius iusto opere (qđ scitu digna sint) aliquãdo narrabit. Quæ audientis protinus siue legẽtis animũ in admirationem, vel etiam sua nouitate ac varietate in stuporem inducent. Hoc phagoto si Marsias ille arrogans, aduersus Apollinem vsus olim fuisset, facile crediderim, musarum ignominiam non sustinuisset. Sua quippe cum nouitate placere, tum suaui gratoq; cõcentu, ac dulci harmonia, ne dum indignatos musarum animos ĩmutare, verum etiam Phœbum ipsum ad sui beneuolentiam traducere,

cere, Lyramq; paulum deponere, & phagotum sumere facile quodammodo ĩpellere potuisset. In eo enim perfecta usq; adeo cuncta reperiuntur, ut nihil supra dici queat, nec optari. Quamobrem Afranius ipse, cuius domus omniũ ferè ĩstrumentorum, organorumq; musicalium plena est, & eorum usu hactenus delectatus est, posthabitis cunctis, in hoc solum animum adiecit, ipso delectatur, ĩ illo relictis vanis & amatorijs cantilenis, posteaquam sacerdotis munere fungit, diuinas laudes, hymnosq; dulcisonos, & gratiarum actiones deo assidue cãtat, & illi pro cũctis musicalibus organis, unum hoc phagotum, nec ĩmerito, satis est. Proinde neq; à phagos, quod voracem insinuat dicemus deriuari, quando in obliquis haud quaquam crescat cum tertiæ sit parisyllabicorum declinationis in .os. & in. on. p omicron desinẽtium nominum, & in genitiuo tu phagu, datiuo to phago, accusatiuo ton phagon, non phagota facit. Quin nec ab arbore inter glandiferas adnumerata fago. Cuius inter cunctas glans est dulcissima glandes: qua etiam in chio oppido obsessos homines lõgo durasse tempore à Cornelio Alexandro proditum est. Hæc enim suẽ hilarẽ facit, carnem coctilem, & leuem, ac stomacho utilẽ, ut hac ratione motum autumen Galenum medicorum facile principẽ, in sexto de ingenio, carnes porcinas, seu suillas cæteris alijs carnibus prætulisse, ob conuenientiam cũ carne humana. Quas etiam plurimi medicorum cõmendant. Quadrupedũ (inquit Aliabas in quinto theoricæ) caro, laudabilior est porcina, in calore & in humiditate tẽperata. Idem sentire videtur etiam Abolai rex Auicenna, melior, inquiens, est porcina. Quãdoquidem huiusmodi

carnes,

carnes,vt ait Democritus,quando digestæ fuerint,sanguinem nutriunt optimum.Hanc tamen opinionem,ceu hęresim quandam à veritate remotam,medici nõnulli explodendã censuerunt,φ.s.nutrimẽti laus,in eo vel maxime cõsistat,qđ cibus facilis sit(vt medicorũ verbis vtar) digestionis nõ viscosum,nec multæ supfluitatis,autore eodẽ Galeno,de ingenio,& elementorũ secũdo. Quæ omnes qualitates & accidentia cuncta,in hac simul carne reperiũtur. Haud facile.n.cõcoqui põt,& visci plurimũ hẽt.Sed hoc ipsi videãt medici, quorum opiniones(vt philosophorũ) vix umquam conciliari possunt.A Fago pręterea arbore Fagina deducitur,fit etiam Fagutal,quod fuit Romæ Iouis sacellum,in quo erat fagus arbor,quæ Ioui sacra habebatur,vt ex eo, haud inepte sanè, potuerit instrumentum ipsum,nomẽ inuenire.Sed nec ab vno penitus aliquo ex dijs agrestibus,q iccirco φ è terra geniti, fari nesciũt, Fauni sunt dicti, nomẽ deducere valet, vt Faunotũ dicamus. Quãdoquidem etsi agrestis pastoris appareat instrumẽtum esse,ac ferè insanum,aspectu tamen elegans est,& oculis gratissimum,vocemq; cum à vẽto inspiratur,vsq; adeo concinnam, aurésq; audientium demulcentem emittit,vt penè loqui,omniumq; instrumentorum musicalium ora quodammodo & sonos exprimere videatur. Quo fit, vt auscultantium,ne dum aures,verum etiam animos, dulci suo modulamine,adeo suspẽsos ad se trahere facile queat, vt nec facilius saxa,ferásq; Orphei, vel Amphionis Lyra potuisset. Vt cũq; autem sit,siue à phago verbo, siue à pellibus coronata arbore Fago,seu à Fauno, & à Fagutal, nomẽ accipiat,optime qdẽ(meo iudicio)nõ Monaulòn,

Diaulòn, Triaulòn ve, sed Phagotum dicemus. Plica igitur (vt vnde digressi sumus reuertamur) hoc, & texe, in reliquis etiam huiusce coniugationis formis, charumq; habeto, nec pigeat istius concinnæ modulationis consonantiā meditari, & de ea sæpius cogitare, in memoriamq; reuocare, ac balantum more, quod iam comedisti, diligentius, exactiusq; iterum ac sæpius ruminari, vt tādem absq; dolore iam concepta literarum semina parias, ostendas scilicet, palàmq; facias, quantū ex his admonitionibus, traditisq; praeceptionibus nostris profeceris. Et ad tertiam alphabeti cōsonantem, adq; eius andisticha elemēta, media, tenuia, atq; aspirata descende. Quæ tertiæ sunt coniugationis varitonorum verborum charactiristica, seu formatiua. Siquidē omne verbum, quod ante omega, habet delta, mediam, thita aspiratā, aut taf, tenuē, istius tertiæ coniugationis est. Vt ado, plitho, anyto. Et licet triplicitas ista consonātium, nonum earum quæ mutæ dicuntur, numerum compleat, vt merito cum illis reticere, atq; penitus obmutescere, nostra quoq; isthæc traditio posse videatur. Tamen quia miro quodam modo, ac monstri penè instar, quod illis natura negauit, dum sese magnæ vocali omni nisu committūt, copulamq; eius efflagitāt, muta prius ora, in dulciloqum cantum resoluunt. Et delta litera inter alpha, & omega, media locata. Ado, quod canto sonat, exprimit, & tanquam dulci odæ concentu, beneuolas discentis aures demulcet. Et adscito thita, plitho, quod impleo significat, blande aspirādo immurmurat atq; implet. Demum desyderio satis pro aliarum voto expleto, vnà cum cæteris octo consonantibus Taf, tenuis, extremū vale mutis dicere cupiēs, Anyto,

quod

quod expeditionem,reiq; perfectionem insinuat, tanquã altera cœlestis Vrania,tenui dulciq; sono expressit, & finẽ nouem mutarum,literarumq; tertiæ coniugationis verborum varitonorum charactiristicarum, demonstrauit effectum.Mihi quoq; operępretiũ visum fuit, ista nequaquã silentio inuoluere,priusquam in exustam, à Solis feruẽtissimis radijs,Indiã,è Græcię amænissimis,pro tempore regionibus,me conuerterem.

De Indorum consonantibus.

¶ Latinorum igitur,Græcorumq; consonantibus declaratis,reliqum est,vt ad Indorum consonantes, explicãdas, conformandasq; deueniam.Nam & ipsæ latinorũ,ac græcorum ritu,à sinistro in dextrum latus ducto calamo scribuntur.Sunt igitur Indorum consonantes,viginti.Quarum prima est.La.secũda syllabarij litera, quæ ꝓ hebręo, chaldæo,latino,gręco,nec non aliarum linguarum.l.sumitur,vt in prima dictione Dauitici,psalmi secundi,quam hebræi. Lamma. ideſt quare vel vt quid proferunt, Chaldæi & Syri. ܠܡܢܐ. lmono. & Arabes,Syriæ, & Numidiæ. ܠܡܕܐ. lmada. & chaldaica interpretatio in psalterio Nebiensis Episcopi. למא. lema. Indus vero.lamonoto.vel rectius(seruata regula Sads,sextę videlicet sedis,in qua Seuę hebræorum more, vt plurimũ obmutescit.o.paruũ) dicemus. lamont, vel lamnt. Et in psalmo.21.secundum eorum computationem.Hebręorum vero,& Chaldęorum partitione.22.Amlachia,amlachia:nazorani,vualmont:hhadagani:hoc est deus meus

deus meus,respice me,& quare dereliquisti me. Notandū hoc loco est,verbum,respice me, non esse in hebraica,nec in chaldaica Syrię:nec in Nebiensis Episcopi litera:sed nec in Punica Syrię interpretatione,quamquam in arabica Nebiensis(quę à gręco videtur desumpta) verbū illud habeatur.Hebraica quippe veritas,sic habet. אלי אלי למה עזבתני hoc est eli eli lamma azauthani,& chaldæus syriæ, ܐܠܗܝ ܐܠܗܝ ܠܡܢܐ ܫܒܩܬܢܝ. alohi alohi lmono sbachthoni,& Arabs ܐܠܗܝ ܐܠܗܝ ܠܡܕܐ ܬܪܟܬܢܝ. alhai alhai lmadi tractni. Chaldaica Nebiensis litera, אלי אלי מטול דם שבקתני. eli eli matul mascbaqtani.Sed nec Matthæus, nec Marcus Euangelistæ, qui verba Saluatoris nostri in cruce referūt,verbum illud apposuerunt.Nam Matthæus ait,ηλει ηλει λαμα σαβαχθανι. hili hili lama sabchthani.Marcus vero,eloi eloi lama sabachthani,& Armenica Matthęi interpretatio, eodē modo est. Էլի Էլի լամա սաբաքթանի. eli eli lama sabachthani.Eadem tamen Armenica psalmorum interpretatio habet verbum illud respice me,cū dicit. Աստուծ Աստուծ իմ նայեաց առ իս ընդէր թողեր զիս. Astuz Astuz im naieaz arh is, iendier tholier zis.hoc est deus deus meus respice ad me, quare dereliquisti me.Idem quoq; & Macedones referunt cum aiunt. Boge Boge moi vienmimi,viescuiu ostauime. Idem ferè

& Dalmatę

& Dalmatę dicentes. Boge Boge moi vanmimi vschuiu me ostaui. Græca etiam interpretatio habet. Ho theos, ho theos mu, prosches mi, ina ti encatelipes me, quod est deus deus meus quare dereliquisti me. A qua defluxisse videtur, tãquam a fonte Macedonum, Dalmatarũ, Armeniorũ, Indorũ, Arabũ quoq; (quæ in psalterio Nebień. Epi est,) psalmi istius interpretatio, quæ his verbis exprimitur.

ܐܠܗܝ ܐܠܗܝ ܐܢܬ ܐܪ ܠܝ ܠܡܕܐ ܝܐ ܐܠܗܝ ܬܪܟܬܢܝ. Alhai Alhai antar ali, lmada ia alhai tar ctni, hoc est deus meus, deus meus, respice me, quare o deus meus dereliquisti me. Ista a nobis dicta sint, vt erigant aures, & oculos aperiãt, qui psalterium Indorum legunt, & discernant (vt iam diximus) vnde fluxerit. Cęterum litera ista pro lamed ponitur in psalmo. 1 1 8. siue. 1 1 9. in duodecima Ogdoade, sub litera lamed. Et ĩ psalmo. 8 3. iuxta hebraicam computationem, vbi dicimus. Facti sunt in adiutoriũ filijs Loth, Indus ita habet. Vuachonuuomu radoeta: ladakika: Loth, & psalmo. 1 0 3. Et cedri libani quas plantauit. Arza: libanos: zatachalcha. Et in multis alijs dictionibus in quibus. l. litera necessaria est, pro eadẽ ponitur. Syllabarij quarta litera, quæ consonans secunda est. Ma. inscribitur, & pro. mim. sumitur, vt in tertiadecima Ogdoade, prędicti psalmi. Beati immaculati, & in psalmo 8 3. Moab, vuaagaranuin, nebal. hęc dictio auferenda est & substituenda. gebal. vuaamon. vuaamalek. idest moab & agareni gebal & amon & amalech. Et paulopost sequitur ꝓpheta. Fac illis chama, modiam, vuasisare. Sicut madian & sisare. Et ĩ psal. 9 8. Muse vuaAron, idest Moyses & Aron.

& Aron. Et in quamplurimis alijs psalmistę locis constat pro.m.assumi. Sequitur tertia consonans. Sa. quinta in ordine syllabarij litera, quę.scin.&.sin.hebręo & chaldęo respondet, vt in iam dicto psalmo. 119. i penultima Ogdóade, sub litera.san.quam.scin.hebręorum & chaldęorum magistri appellant. Et Ioannes Potken in dicto psalmo, nullam inter hanc & samech differentiam faciens in qnta decima Ogdoade, vbi locus est literæ samech, quā Indus ibi nominat samchet, per.scin.quintam Indorum literam scripsit, cum tamen per.sa.septimā debuisset: & illius quartę sedis vel stantię, nimirum.orabo.per.sa.uidelicet longā: scribere. Iccirco castiganda erit dictio. & loco.sa. quintę ponenda est.sa.septima syllabarij litera. Nam in psalmo secundum hebraicam computationē. 3'0. ubi nos dicimus. Audiuit dominus & misertus est mei. ait Indus. Sama. ogziaboher vuatasahalani: ubi hebraica & chaldaica litera eisdem literis primam hanc dictionē.sama.scribit. videlicet scin.mim.&.ain. Pacis quoq; nomen simile est apud Indos, Hebręos, Chaldęos, & Arabes, vt clare patet in psal. 71. vel. 72. vbi dicimus, & habundatia.salam.idest pacis, ait Indus & Arabs. Hebraicæ vero.scalom.& Chaldaici sclomo. & in psalterio Nebiē. episc.sclama. vel.sclamo. aut scloma. cum scriptum sit per geminū camez. aut certe.sclomo. chaldaico more, qui pro.camez.vtuntur.odom.& p sin.& per hanc consonantem de qua loquimur scribunt. Præterea in eodem psalmo habemus. Reges Arabum & Saba, vbi Indus. nagasta saba vuaarab.idest reges saba & arabum.in dictione nagasta est.sa.septima syllabarij litera, quam pro.samech.dicimus accipiēdam, & in.saba. est.sa.

de qua nunc tractamus. Sed & hebraica litera habet. malche sceba vsaba. & chaldaica Nebi. epis. malchaia disceba vseba. Chaldaica vero Syriæ. malche dscaba, vdsaba. & Arabica syrię. mluch saba vscaba. In his duabus dictionibus differentia nobis literæ istius, &. samech. clare innotescit. Nam prima dictio sceba per. scin. ab omnibus scribit, & secunda. seba. per. samech. præter quam ab Arabicis q vt plurimum in dictionibus, quas cum hebræis & chaldæis cõmunes habent literę metathesim facere consueuerũt. samech. in. scin. &. scin. in. samech. immutantes. Proinde in nomine hebraico aut chaldaico, in quo. scin. litera reperitur, si duodecimã Punici alphabeti literã. sin. aut in quo samech. vel. somchath. si tertiam decimam quæ. scin. dicit substitueris, arabicum proculdubio nomen illud efficies. Et hoc apud illos in id genus nominibus ferè catholicũ est. In arabica præterea Nebień. epis. traditione habemus. mluch alarb, vsaba. id est Reges Arabum & Saba, sicuti & nos, & Græci, & Indi. Cur autẽ hoc dictum sit, lector amice considera. Quarta consonans est. Ra. quæ sextum in numero literarum locum tenet, &. r. latino. rho. græco, res. &. ris. tam hebræorũ quam chaldæorũ respondet. vt in psalmo iuxta hebręorum computationem. 87. vbi nos dicimus. Memor ero raab & babilonis. Ibi Indus cum hac litera &. ain. scribit. la raab. idẽ dicit & scribit hebręus scilicet. Rahab. sed cum. res. &. he. aspiratione leni, at chaldæus syrię, nec non & Arabs, tam Syrus, quam Numidicus, Nebień. epis. Rahhab. per. ris. vel. ra. &. hhet. fortem aspirationem scribit. Ponitur etiam hęc litera in prędicto psalmo, 119. in vigesima Ogdoade, pro litera. res. & in

in alijs

alijs nominibus atq; dictionibus à nobis in superioribus descriptis, ac cęteris ī quibus .r. cōmunis est litera. Septimū in alphabeto locum occupat .sa. litera, quinta in consonātium numero, quę vt paulo ante in tertię cōsonantis explicatione demonstratum fuit, pro .samech. & . somchath. ac latino .s. accipitur. Locus preterea eius in quinta decima Ogdoade, p̄dicti psalmi. 1 1 9. sub litera .samech. facta (vt supra dictum fuit) literarum metathesi proprius est. Cęterum verbū pono Indis & chaldęis cōmune est, eisdéq; literis scribitur. Nā Indus in psalmo. 1 40. vbi dicimus. Pone domine custodiam ori meo, cum hac litera scripsit. Simo ogzia. idest pone domine. Chaldęus noster in psal. cxix. in Ogdoade. Nun. ܣܡܘ ܠܝ ܚܛܘܝܐ ܦܚܐ. Somu li hhatoiæ phahhæ. hoc est posuerunt vel tetenderunt mihi peccatores laqueos. & psamo .cxlvii. ܣܡ ܬܚܘܡܝܟܝ ܒܫܠܡܐ. Som thhuuamaichi basclomo. idest. Posuit terminos tuos in pace. & ī psal. cxxxix. ܓܒܠܬܢܝ ܘܣܡܬ ܥܠܝ ܐܝܕܟ. Gbaltoni vsomt alai idoch. hoc est. Plasmasti me & posuisti super me manum tuam. vbique cū .somchath. & .mim. scripsit Chaldęus & Indus. Crederem in psalmo . 1 3 7. alias. 1 3 8 . in dictione. vuaosagod. idest, & adorabo. literam .sa. fore remouendam, & hanc de qua tractamus esse substituendam. Qum Chaldęis, & Punicis, & Indis, adorationis verbum sit commune, & ab ipsis in dicto psalmo, per .somchath.

per.ſomchath.ſcribatur in dicto pſalmo,vbi Syrus & Nebienſis, eſgud,vterq; arabs,aſgad, & in pſalmis.22.26.45.66.72.81.86.96.99.106.iuxta hebręorum & chaldęorum computationem.Idem adorationis verbum reperit.Quæ loca iccirco voluimus hic notare,vt lectorem admonitum faceremus in illis formatiuas futuri temporis literas inueniri,quas hebręorum & chaldęorũ magiſtri per nomen.ethan.inſinuant.Nec non & literas ſiue ſyllabas pluralis tertię perſonę,& imperatiui modi īdices. Quinetiam punctorũ,vocaliumq; mutationes, hebręorum ac chaldæorum ritu,obſeruatas ab Indis.Quos per regulas inflectere verba comperiet,nec illis omnino carere manifeſto deprehendet,tametſi nec dum ad nos, Indorũ pręceptores,illas ī libris particulatim deſcriptas, miſſerint. ¶ Octaua litera eſt.ka.conſonantiũ ſexta,quæ.phi.gręco ſimillima eſt,& pro.coph.ſiue.quph.chaldæo & hebræo ſumitur,vt videre fas eſt,in titulo.19.Ogdoadis,ſæpius citati pſal.119.ſub litera.coph.& ī pſalmo.1.& in via peccatorum non ſtetit,ait Indus.vuazaikoma.ideſt, & qui nõ ſtetit.Chaldæus Nebienſis. לא קם. la quam,aut (ſeruata hebræorum regula de monoſyllabis cũ camez) la quom vel loquom, & cum Chaldæo Syriæ ibidem dicente. ܠܐ ܩܡ. lo quom,vel lo kom, per.coph.ſ. & .mim. cum odom.Et circa finem pſalmi vbi dicimus,in cõſilio vel ſocietate.zzadiquin.aut.zzadikin.ideſt iuſtorum. & vbicunq; inueneris iuſti nomẽ in pſalterio, ſemper per zzadich.&.coph.ſcriptum,tam ab Indis,quã ab Hebręis, & à Chaldæo Nebienſis Epiſcopi, ac Punicis, inuenies.

Chaldæus vero Syriæ, iusti nomen, & ab eo deriuata per zain. & . koph . scribere consueuit, vt in psalmo septimo. ܐܠܗܐ ܙܕܝܩܐ. alhoo zadiquo. deus iustus. & in fine psalmi, confitebor domino. ܐܝܟ ܙܕܝܩܘܬܗ aich zadikuthi. idest secũdum iustitiam eius. Seruiet autem nobis pro. c. k. & q. latinis literis. ¶ Septima consonans est. ba: nona in ordine literarum, & pro. b. accipitur, vt in secũda Ogdoade prefati psalmi, que titulo. beth. prenotatur. & in psalmo. 136. & Og Regẽ basan, la ag nogus basan. Hebreus cum beth dagessato, basan scribit. Simili modo cũ eadẽ. s. b. litera Chaldei & Arabes scribere cõsueuerũt. ܕܒܝܫܢ. dbaison. & in sequenti psalmo. Super flumina babilonis. Indus. babilon. Hebræus. בבל. babel. cũ camez. &. segol. cum eisdem literis, ac vocalibus punctis scribit Ioseph cœcus in psalterio Nebiensis Episcopi. & Arabes. بابل. & syriæ chaldæus. ܕܒܒܠ. dbobil. ¶ Ta. octaua consonans, & literarum decima crucem ob oculos nobis obijciens, pro. t. &. th. &. thau, tam Hebraico quam Chaldaico & punico sumitur, vt in xxij. & vltima sepe citati psalmi Ogdoade, que sub litera thau Hebreorum & Chaldeorum alphabeti litera, collocata est. Ad numerum quippe earumdem literarũ, in. xxij. psalmus ille secatur partes, & vna queq; pars octo continet versus, a litera illius Ogdoadis incipiẽtes. Quod quidẽ non sine magno mysterio, & mystico sensu factũ fuisse,

à Cabalisticis

à Cabalisticis autoribus traditũ est. Preterea dictionẽ tharsis in psal. ad hebraicam computationem .48. Indus per hãc literam scribit. & Hebręus per, thau. res. & .scin. quin & per easdem quoq; literas Chaldęus ibidem exprimit. ܕܬܪܫܝܫ. dtharsis. & Arabs facta mutatione scin literæ in somchath. ترسيس. tharsis. Thabor quoque per hanc literam scribit Indus in psalmo. lxxxix. & Hebræus & Chaldæus. ܬܒܘܪ. thebur. & Arabs ثبور. thbur. In hoc psalmo pluribus vicibus dictio. antha. quæ tu, significat posita est, & illud. tha. per hãc literam scribit. Et ab Hebręis quoq;, & Chaldęis, & Arabicis, p. aleph. nun. &. thau. exprimitur. In psalmo quoq; . 106. vbi nos dicimus. Aperta est terra, & deglutiuit Dathan, etiam Gręcus interpres dathan, dixit cum .thita. & Hebraica, Chaldaica, Punicaq; litera, cum, daleth, thau, & .nun. scribit, & quod Hebręi, דתן, dicũt dathan, cum duobus camez, Syri proferunt, cum. odom. ܐܕܘܬܘܢ. Idothon. & Arabes cum duobus. eliphin. اداثان. Idathan. Indus vero Iadathan, cum pręsenti consonante. ¶ Duodecima litera est. na. quę nonum consonantium numerum obtinet, & pro. n. ponitur ĩ Ogdoade. 14. prędicti psalmi, que, nun, titulo insignita est, quandoquidem à nun, Hebraico, omnes illius Ogdoadis versus incipiunt, inter quos quintus vbi nos dicimus, Anima mea in manibus meis semper, hebraica litera, pro anima mea, habet נפשי naphsi, per nun, cum ptha, phe, non dagessatũ, sed cum musitante seua, scin,

iamin,cum hirich,& iod,vbi illud iod affixum, pronominis vicem gerit. Eisdẽ literis & vocibus seu vocalibus notis,& Chaldæus,& Arabs Nebiēsis: Antiochena quoq; litera per nun,scin,phe,& iud,scribit naphsi,cũ abrohom, & ishhach, vocalium notis, hoc sane modo inquiens. ܢܦܫܝ ܒܐܝܕܝܟ ܒܟܠ ܙܒܢ naphsi bidhaich bchul zban. Idẽ obseruat & Arabs mutato tantũ (suo more) scin.in.somchath. ܢܦܣܝ ܒܝܕܟ ܗܝ ܒܟܠ ܚܝܢ naphsi bidaic hi bcal hhin. idest,anima mea in manu tua est in omni tempore. Indus vero eisdem pene seruatis literis ait. Nafosoia vel naphsoia vustha odecha bachuulo gize. Hic aduerte lector in dictione manu tua,q; Chaldaica Syriæ interpretatio,Indorum, Arabumq;, tam Syriæ quam Punici,Numidiciq; regni habet ĩ manu tua. Nam ka. affixi pronominis secundæ personę indicium est,quos sequnť & macedones dicẽtes. Dusa moia vi rucu tuoieiu vinu,idest anima mea in manu tua semper. Hebręorũ vero fontem,& Gręci,& Latini sequntur,quinetiam & Dalmatæ,qui hunc versiculum verbis istis interpretantur. Dusa moie vrucu moieiu vinu,hoc est,anima mea ĩ manu mea semper. Quod autẽ dixi Indũ eisdẽ pene literis animã indicare,dictum sit,quia Ioan. Potken. Indos ait. phi. græcũ non habere,sed loco eius ponere.f. posset tamen & hic dici,q; sit perinde hac.phe.hebræorũ rafatũ, quod per.phi. exprimitur non p.pi.neq; enim dicimus napsi,sed naphsi, tam etsi.pe.ibi positum sit. Videtur quippe Indi triplex.p. habere,pro vt litera illa & ab Hebræis & a Chaldæis tri-

bus

bus modis enuntiari poteſt. Aliter enim pronuntiatur .p. ſine dages & cum dages, ac cum raphe ab hebræis. Similiter à Chaldæis & Syris ſimpliciter poſitum, aut quādo ſupra, aut infra ſe, vel etiam in ventrem inditum rubeum punctum habet, vt ſatis ſupra declaratum fuit. Nam aliquando pro.p.ſimplici accipitur, aliquando vero pro.p.fortificato ſeu geminato, aut (vt hebrȩorū more loquar) dageſſato, & aliquando pro.p.raphato, & tunc ad digamma eoli cum tendet ad.f.ſcilicet aut.ph.prolationem deflectet. Idipſum & in.p.latino contingere, facillime diligens lector cōprehendet, ſi animum aduerterit ad dictionem à.p.incipiētem ſequente vocali, diphtongo, aut conſonante, aut etiam cum in media dictione ſyllabam finit, geminata exiſtente, aut alia (ſi modo ratio ſyllabas componendi patitur vt ſeperent) ſequente cōſonante. Iccirco id quod hoc in loco dicitur, Indum ſcilicet.phi.græcum non habere, nec more latino ex diuerſis illud elementis facere, ſed eius loco.f. ponere, poſſet nō abſq; ratione hoc modo caſtigatum intelligi, vt non obijciam, quod ſi hæc lingua, iſtaq; elemēta, Chaldaica vera eſſent, non mirum foret, ſi Græcas, aut Latinas literas non haberet, quandoquidem omnium, qui ſapiunt, cōſenſu, antiquior his, ſit Chaldæa. ℭ Cha. quinta decima litera, conſonantium vero decima pro.caph. Hebrȩo & Chaldȩo.coph.Punicoq; .chieph. accipitur, & Græcis.cappa.&.chi.ac latino.c.tenui, & cum aſpiratione. Patet hoc ex titulo vndecimȩ Ogdoadis pſalmi. Beati immaculati ex literis, capita, octo illorū verſuū inchoantibus, in quibus.caph.inſpicitur. Et ibidem dictio chuulu, ideſt omnia, quā etiam hebræus.chol.ſeu.chal. per.caph.

& Chaldæus

& Chaldæus Syriæ.chulheun.per eandem literã ſcripſe-runt,& paulopoſt vbi dicimus, vt cuſtodiam teſtimonia ofucha,ideſt oris tui,in qua eſt.caph.pro affixo pronomine tui,ſicuti & in eadem Hebraica dictione .phicha. & in chaldaica Ioſeph cœci.phumach. & ſyriaca dphumoch. hoc eſt oris tui. Cæterum in pſalmo iuxta hebraicã computationẽ.99.vbi habemus. Qui ſedes ſuper cherubin moueatur terra,ait Indus.Zaionabor diba cherubel. Hebraica vero litera habet.loſceb cherubin.Chaldęus cœci textus.Cherubeia,& Arabica Nebienſis interpretatio.Al chrubin; Græca vero phraſis epi ton cherubin.vbi Chaldæus Syriæ ait, ܝܬܒ ܥܠ ܟܪ̈ܘܒܐ. lotheb al crubæ, & ibidẽ Arabica ĩterpretatio; ܐܠܓܐܠܣ ܥܠܝ ܐܠܟܪܘܒܝܘܢ. Algals ali alcharubiun. Idem nomẽ habetur in pſalmo.xvii. Et aſcendit ſuper cherubin.

Za.vero decimaſeptima litera,& conſonantium vndecima ab.ita.gręco,& aſpiratiõe quadrata latina, haud quaquam diſſimilis eſt.Et pro.zain.hebræo & chaldæo accipitur,vt in inſcriptione ſeptimę Ogdoadis allegati pſalmi, vbi Indus ait.Zaio.vel.zai.vt obmuteſcat.o.ſextæ ſedis, & ibidem vbi verſum incipientes dicimus,Memor eſto. Hebręus dicit.zecher.ideſt memento.Indus .thazachar. Memor eris,propter literam.ethan.tha.ſcilicet indicem futuri temporis,& in eadem Ogdoade ibi. Cantabiles mihi erãt ait hebręus.zmirot aiu li,carmina erũt mihi, & Chaldęus noſter Syrię.zmirto heuau li.in hoc loco Indus nomine hæmãtico vſus eſt,vt.ma. dictiõis incohatiua demõſtrat.

Nimirum

Nimirum, Mazmur, idest carmen, canticum, hymnus, vel psalmus. Quod nomen in omnium ferè psalmorum titulis impositum reperitur, & à verbo. zamar. idest psalmum dixit, vel laudauit, formatum est. Cuius imperatiuum habetur in psalmo. 47. ibi. Psallite deo nostro psallite, psallite regi nostro psallite, quoniam rex omnis terrę deus psallite sapienter. Quæ verba Indus ita expressit. Zamru laamlachona zamru. Zamru lanogusna zamru. Osma nogos ogziaboher lachuulo modor. Zamru labouua. Ibi Hebręus. Zāmeru ælohim zāmeru. Zammeru lemalchenu zāmeru. Chi melech chal aarez alohim zāmeru maschil. Chaldæus Syriæ ibidem hunc in modū interpretatus est.

ܙܡܪܘ ܠܐܠܗܢ ܒܫܘܒܚܐ ܙܡܪܘ ܠܡܠܟܢ· ܡܛܠ

ܕܡܠܟܗܘ ܕܟܠܗ ܐܪܥܐ ܐܠܗܐ ܗܘ ܙܡܪܘ ܠܗ

ܒܫܘܒܚܐ· Zmaru lalhoo bsubhho alhoohau. Zmaru lmalchan. Metul dmalchohau dculoh arago alhoohau zmaru lhe subhho. Psallite seu cantate deo in laude. Psallite regi nostro, quoniam rex est vniuersæ terræ deus ipse, cantate illi laudem. Esse verò imperatiui temporis zamru, zammeru, & zmaru, quicūq; Hebræorum antiquas grammatices præceptiones legerint, siue etiā quæ à Germanis, & Gallis, necnō Italis, tam christianis, quàm nostri temporis hebręis traditę sunt, vel mediocriter, etiam quasi per transennam pręterеuntes aspexerint. Aut illa quoq; quę à Monstero Franciscano doctè simul & accurate ad Hebraicam, Chaldaicamq; linguam conducentia, nuper in lucem prodita sunt, saltem degustauerint, intelligere facillime

cillime poterunt. Quamobrem, dedita etiam opera, regulas præceptiones ve aliquas de modis inflectendi, tempora formandi, modosq; verborum dignoscendi, hoc in loco tradere minime curaui, sed lectorem dumtaxat admonitum esse volui, accurataq; cōsideratione percipere, Indos, in nominibus verbisq; inflectendis, regulis Chaldæorum Hebræorumq; more vti. Necnon & tropos, aliosq; dicēdi modos, & schemata, sicut & aliæ, aliarum linguarum varietates habere. Cæterū in psalmo. 83. in quo habemus. Pone principes eorū sicut oreb & zeb & zebeæ & salmana. Indus hac vtitur litera dicens, vua zeb, vua zeboel. Et Hebræus, per zain scribit, nec aliter Nebiēsis in Targum Ioseph cœci, & ī Arabica īterpretatiōe. Chaldæus quoq; noster Syriæ dixit, ܘܐܝܟ ܙܐܒ ܘܐܝܟ ܙܘܒܚ Vaic zib vaic zobahh. vltima litera dictionis zobahh est aspiratio fortis, qua & Hebræus & Ioseph cœcus, in dicto iam nomine vsi sunt. Arabs quoq; per. ze. vel. zai. vndecimam alphabeti literam vtrumq; nomen scriptitat dicens. vzib vzabina. ¶ Decima nona litera est. da. consonantiū duodecima, quae loco. d. capitur, vt in quarta Ogdoade citati psalmi sub litera. daleth. aperte videtur. Et in psalmo 132. Memento domine dauid, ait Indus. Thazacharo ogzia ladauuith. Hebræus. Zechuor iehoua ledauid. Ioseph cœcus. Idchar iehoua ledauid. Arabs. Adchar iarb daud. Syriæ vero Chaldæus, ܐܬܕܟܪ ܡܪܝܐ ܠܕܘܝܕ. æthdachir morio ldauid. & plura vide supra in. ta. octaua consonante. ¶ Tertia decima consonans est. ga.

vigesima in ordine literarum, quæ pro.g.scribenda est, & gimel hebræo, & similibus respōdet, vt in tertia Ogdoade psalmi Beati immaculati, vbi Indus pro titulo illius Ogdoadis posuit gamel, nomina quoq; gebal, agareni, & galaad, de quibus in psalmo.82.&.60.vt supra à nobis etiā dictum fuit, per.g.scribuntur. ¶Quintadecima cōsonās est.ta.vigesima prima in literarū ordine, quam Io.Potken cum aspiratione scripsit, cum nihilominus illā p.teth. hebræo, & chaldæo, quod aspiratum non est, in nona Ogdoade pręfati psalmi.119.apposuerit. Videtur autem esse scin. ጠ .hebraicū inuersum. Et aspiratio huic literæ addita remouenda est, & octauę consonanti copulanda, vt supra in ipsius octauę consonantis explicatione tractauimus, & pro.thau.hanc vero pro.teth.accipiēdam diximus. Præterea hoc nomē.hhataim.idest peccatores, cōmune est Indis, Chaldæis, Hebręis, & Punicis, & omnes per aspirationem forte.hhet.teth.Aleph.iod.&.mim.vel.nun.scribūt. Nam Indus cū hac consonante scripsit.hhatoan.idest peccatores, in psalmo primo.hebræus ibi.hhataim.cœcus Ioseph.hhataæ.ibi Arabs.lhhatijn. & scripsit per literā.te. sextam decimam alphabeti, quæ.t.simplex est, vt supra explicatū fuit. Chaldæus Syriæ, ܚܛܘܝܐ hhatoiæ, & ibi Arabica iterpretatio, الخاطيين alchatiin. Cæterum in psalmo.109.vbi nos, græco vsurpato vocabulo, dicimus. Et diabolus stet à dextris eius. ait Indus. vuasaitan iokumo baiamanu, & satan stet in dextram eius, & nomen saitan per.scin.&.teth.scriptum est, per hanc videlicet literam de qua tractamus. & per easdem etiā hebræus scri-

psit, ingens, vescatan iaamod al iemino, & Caldęus Syrię, ܣܛܢܐ ܢܩܘܡ ܡܢ ܝܡܝܢܗܘܢ. Saitono nquum men iaminheun. Arabs ibidē. ܘܠܫܝܛܢ ܥܢ ܝܡܝܢܗܡ. Valsaitan ian iaminhem. Ioseph cœcus. Vescitna iekum ial iemineh. & Arabica interpretatio ibidem, alscitan flikph an iminhę. ¶ Vigesima secunda litera est. pa. consonantium quintadecima, quæ quidnā apud nos repręsentet, ipso nomine insinuat. Hanc literam in toto psalterio, & in omnibus Romę à Ioanne Potken impressis, vltra syllabarij descriptionem, octo tantum vicibus in vsu fuisse reperies, in psalmo. 41. vbi dicimus. Dum cō fringunt ossa mea exprobrauerunt mihi, qui tribulant me inimici mei. Indus ait. Vua iazana, puuni. psalmo. 10. in pharetra, vuosta, moguun, pathihomu. psalmo. 67. alias 68. Aethiopia pręueniet manus eius deo. Indus cum hac litera scribit, ithiopia. & psalmo. 119. in Ogdoade. 16. versu. 7. Ideo dilexi mandata tua, super aurū & topazion. ouark vuaompazion. Hebræus vero, vmippaz, & Ioseph cœcus, vnippiza, pro topazio & obrizo, cū. p. dagessato scripsit. Ioannes Potken literam hanc in dictione Potken vsurpauit, & in dignitatis suæ nomine insinuādo, videlicet præpositos, hoc est præpositus. Qui in his nominibus & in nomine, christhos, crucē mihi quoq; īgerit, dum. thau. literam (quæ crucis signum præsefert) aspiratam pro. teth. tenui adscribit, nec non & nomen apostolorum principis cum hac litera scripsit, Pethros, quod licet p. th. latinis scriptum sit literis, perperam factum censendum est, aspirationemq;

nemq; illam nomini. Thomas. addēdam rationibus manifestis, superius à nobis adductis dicendum est. Paulos quoq; cum hac litera à Potken scribitur. ℂ Sequitur vigesima tertia litera, consonantium sexta decima, quæ. za. dicitur. & pro. zadich. vel. zode. vel vt aliqui volunt. tsade. aut sadich. vt. 8. Ogdoade superius citati psalmi, quę titulo zade pręnotatur, in qua dicimus. Iustus es domine. Indus ait zadok antha ogzia. & hebræus, zadiq attha iehoua. eisdē enim literis nomē zadich scriptū est, per. צ. nimirū. ד. & ק. Prima dictio istius Ogdoadis. s. vuahhozocha castiganda est, vt dicat vuazazacha. Simili modo prima septimæ lineæ dictio, vuagabrochacha. idest. & seruus tuus, in emēdatis codicibus antiquis est. vuagabrochasa. quod cacophognię euitandæ gratia factum esse arbitror, nec semel tantum in quamplurimis etiam psalmis obseruatū est. ℂ Vigesima quarta quæ sequitur litera & consonantium decima septima, simili modo. za. nominatur, forma tātum à superiori discrepans, virtute vero eadem est. Confundūtur quippe inuicem vt notum esse potest, ex dictione psalmi. 40. prima. bzuo. idest beatus, sed ratione quiescētis. o. sextæ stantiæ, dicemus. bzue. vel. bzui. quandoquidem vltimum. ain. o. sonans, non penitus aphonum remanet, sed per. e. vel. i. raptissime proferendum erit, ita vt vix discerni queat, an in. e. vel. i. vel etiam. o. desinat, & scribit per hanc literam. bzua. Tamen in tertia linea eiusdem psalmi vbi habemus, & beatum faciet eū in terra, Indus dicit, vuaiabazo & cum priori litera. za. scribitur. Lucæ vero primo, vbi dicimus. Ecce enim ex hoc beatam me dicent, seu beatificabunt me, Indus ait, iasth bazoani, & cum hac consonante,

ſcripſit. Simili etiam modo in fine pſalmi. 143. beatum dixerũt populũ, cui hæc ſunt, ita Indus ait, vuaſthab zoouuo & beatificabunt ſiue beatum dicẽt, nam dictio iſta ab, vua, ex Indorũ conſuetudine incohanda fuit, & proinde lineæ penultimæ dicti pſalmi addenda. Et hic obiter animaduertendum cenſui, quod verbum hoc, non ab. a. ſed ab. i. debuiſſet initium capere, quandoquidem litera. a. quæ in futuro additur, primae perſonae indicatiua eſt. I. vero tertiae, vt nouerunt, qui literarum, ethan, vim non ignorãt, niſi forte cum Rabi Ioſi, in commentarijs libri geneſeos hieroſolyma lingua ſcriptis, ad primam perſonam pluralis numeri referre velimus, ac dicere, beatus populus, cui ſic eſt, hoc eſt, dicemus beatum populum illum, à quo regis ceſſauit furor, mutatus ſcilicet eſt rex à furore quo percitus erat. Prȩterea, ſcin, &, thau, in principio addita, quem nam verbi affectum inſinuent, conſiderare inquam debebunt, qui hebraicas, chaldaicaſq; in verborum coniugationibus pceptiones familiares habent. ¶ Penultimam ſyllabarij literam Ioã. Potken, fa, appellauit, & cum. f. ſcripſit, vigeſima quinta litera eſt, & conſonantium decima octaua, de qua pter ea quae in explicatione nonae conſonãtis ſupra diximus, & illis inhȩrentes aſſerere audemus, literam hanc ab indis pro. pe. raphato inuẽtam, pro ea ſcilicet inſinuanda voce, quae eſt raphati. p. apud hȩbreos, nec. f. latinum ſeu mauis ȩolicum digamma eſſe, ſed Punicum, Arabicumq; mutuatum, phe, vt quod à dextro in ſiniſtrum per planam (vt aiunt) lineam ducebatur, à leua ſuſpenſum, punctis p diuerſo vocalium ſono variatis, in dextrum deflectatur latus. Qui autem fieri poteſt, vt quod omnes ferè orientales

linguæ

linguę ab hebraica initium capientes, pro millenario numero, primae alphabeti literae nomen, ſcilicet, aleph, accipiunt, vt in pſalmo. 9 o. vbi dicimus. Cadent à latere tuo mille, hebraicus textus habet, מצדך אלף mizidcha ęleph, & Chaldaica Ioſeph cœci interpretatio in eodē loco, ܐܠܦܝܢ. alphin, & reſpondens Arabica Nebienſis, ܐܠܐܠܦ. Alalaph, & Syriaca Chaldaicaque interpretatio, ܢܦܠܘܢ ܡܢ ܣܛܪܟ ܐܠܦܐ. nephflun men ſatroch elphæ. Arabs Syriæ, ܝܣܩܛܘܢ ܡܢ ܓܢܒܟ ܐܠܦ. Isktun min gnbch aluph.
Et pſalmo. xc. Quoniā mille anni ante oculos tuos, ibi hebræus, & Ioſeph cœcus, כי אלף שנים chi æleph ſcanim. Arabs Neb. ܐܠܦ ܣܢܗ. alph ſnhe. Chal. Siriæ. ܡܛܠ ܕܐܠܦ ܫܢܝܢ. Metul daleph ſęnain. & ibi Arabs, ܠܢ ܐܠܦ ܣܢܗ. Lan alph ſnhe. & pſalmo. cv. hebræus textus, לה אלף דור Le æleph dor, in mille generationes. Ioſeph cœcus, לאלפין דרין Lalphin darin. Chaldæus Syriæ, ܠܐܠܦ ܕܪܝܢ. Loleph dorin. vtraque Arabica interpretatio cōformis eſt, ܐܠܝ ܐܠܦ ܓܝܠ. Ali alph gil. Indus pro mille, aſartu mooth, ideſt decē cētum, & pro myriade,
Aolaph,

A olaph,& in canticis canticorum cap.4. vel .5. electus ex millibus,om aoleph,ideſt ex millibus,& in vulgato loquendi vſu pro mille,olph & elph,ſicuti & pro centum facta metatheſi.o.literæ,omoth,quod alias mooth,eſſe deberet,cum & Hebræi,& Chaldæi,pro centum,meah, dicāt, Et obiter hic notandum eſt Indos,ain,&.a.literis, mutuo vti,quod patet ex dictione,aſſartu,decem ſignificanti, nam in ſupra dicto cap.4.can.canti.per,ain, in cap. vero.8. p a.ſcripta eſt.Et omnes vno ſcribendi ordine,alep.millenarij ſignificatiuam numeri dictione per.p.finiāt, & per.ph. p.ſcilicet(vt hebræorū vtar dicendi conſuetudine)raphato proferunt,in vocem.f.iam noſtri deſinentis,& ſolus Indus,qui ſe chaldæum iactat, latino.f.ſeu æolico digamma vtatur, coniectura ſanè aſſequi non poſſum. Præterea in pſalmo.135.Pharaonem Hebræi,Chaldæi Syriæ,& Ioſeph cœcus,Punici,Arabiciq;,tam orientales, quam meridionales,& occidentales, quin & Græci, Macedones, Armenici,Dalmatæ,& vtriuſq; Miſſiæ, ac Gotiæ incolæ, ac Latini per.p.aſpiratum,ſeu.ph,ſcribere paſſim cernuntur,& Exodi quoq;.15.in cantico Moyſis,dolores obtinuerunt habitatores philiſtijn, Græci per.φ.phi. ſcribunt. Hebræi per. פ .pe.ſeu. פ .phe. Thargū Ionathę,biphleſceth,Syriaca Chaldæorū interpretatio, ܕܦܠܫܬ daphleſth. & Arabica, فلسطين Phliſtiin. Indus vero.floſtoem.per.f. At quo ſingulari priuilegio ſolus Indus latinū.f.in his, atq; id genus alijs nominibus, ſibi vſurpare è tā diſtātibus cœli climatibus auſus fuerit,aptis licet,ac linceis(vt ſic dicā)cernere oculis nequeo. Sed

nec

nec Argum illum, quem cētum fingunt oculos habuisse, crederem, si adesset spectare valeret. Proinde alijs istud studiose inquirendum relinquo. ¶ Vltima literarum syllabarij Indorum, vigesimum & sextum (sacrū videlicet magni illius diuini nominis, tetragrammaton) numerum cōplet, & consonātium decima nona est, taf, gręci, &. T. latini formam, effigiemq; pręseferens, à Ioanne Potkē.pa. inscripta. Ad nullū in toto opere Romę impresso vsum venisse apparet, quandoquidem nec in psalmis, nec in canticis, sed in cantica canticorum in cap. 5. iuxta nostram diuisionē, secūdum vero Indorum partitionem. 4. in fine lineę tertię decimę, vbi nos dicimus, venter meus eburneus distinctus sapphiris, carsu selada karna nage deba obona sanoper. Primam literam istius nominis quę. scin. est, quinta syllabarij litera, crediderim amouendam, & in eius locū. samech. quæ septima in ordine literarum est, substituēdam, vt cum hebræo conueniat, cui idem pręciosi istius lapidis nomen cōmune est, & per. samech. &. phe. dagessato. iod. res. iod. &. mim. idest sappirim scribitur, vel vt græcus interpretat, sapphiris, per. π. p. &. φ. ph. In Thargum vero Ionathæ, Exodi. 28. &. 38. pro sapphiro. שבזיז sabziz & sabzez, cum. scin. scriptum reperitur. Et in numerali quidem officio, vno variata modo, octauum numerum indicat, mutatione vero alia, vigesimum, atq3 alia sexagesimum. Addita vero seu deducta à transuersali linea pēdente ad æqualem mensurę proportionem alia. π. pi. gręci quadrati figuram ostētat, octuagesimumq; numerū significat. iccirco haud temere ab ipso Potkē, dictū arbitror, Chaldęos vtroq3. p. rarissime vti. Et tandem literarū syllabarij indorū confor-

mationis

finem facimus. ¶ Supereſt tamen vigeſima conſonans, quę eſt. vua. ı ϝ. in ordine literarum, & licet vocalis ſit, cō=ſonans tamen plerūq; eſt, quemadmodum de. u. latino, & vide, & u. Macedonum, ac Dalmatarum dixiſſe iam credimus. ¶ Quatuor vero alię illę literę, quae extra ſyllabarij ordinem eſſe videntur, eędem tamen ſunt, alio tantum punctorum additamēto differentes, & u. adnexum ante quamlibet quinq; vocalium habentes, ipſum nunquam, nec vocalem ſuam remittunt, ſicuti plerumq; illę quę in. ſads. in ſexta videlicet ſtantia, reperiuntur. ¶ Quinimo nec diſſylla=uiam, duarum ſcilicet ſyllabarum numerum minuūt, quā ob cauſam ſyllabę potius quam literę merito ſunt appellā=dę, ac pro longis ſunt ſemper accipiendę, vt chuo, per. ω. omega, & cum quatuor alijs vocalibus. a. e. i. u. non aliter & guo, & kuo, & hhuo, quę eſt aſpiratio fortis, de quibus exempla habere poteris, in pſalterio & canticis Romę im=preſſis, ne in recenſendis illis pluſculum fortaſſe temporis fruſtra conteramus, & de indorū literis hactenus ſit dictū.

De Iacobitarum, Cophtitarumq; conſonantibus.

¶ Quatuor & viginti habent Cophtitę, & Iacobitę, conſonantes, non multum à Graecis & Macedonicis diſſimi=les. Quarū prima. vueda. dicitur. .quae penè graecū vita. β. tibi ob oculos repreſentāt, & pro. b. latino accipienda eſt. ¶ Secunda gamma. .loco. g. noſtri, & gāma. γ. graeci. ¶ Tertia delda. .pro delta. δ. & . d. ſumenda. ¶ Quarta, zſo, ſeu, cſo. .quae licet conſonans ſit, vt plurimum tamen pro ſexta numeratione ponitur; nec in alium apud illos fore vſum obſeruaui. Nā & ipſi, graeco=rum more, per literas alphabeti ſuos computāt numeros.

& idem penè est ac.zielo.tam Macedonicum quam Dalmaticum, quandoquidem raro vel nũquam aliter vsurpatur. ¶ Quinimo sicut apud Dalmatas istius loco semper ferè ponitur.zemle.ita apud Iacobitas sequens litera, quae in consonãtium numero quinta est, & sieta dicitur, durius tamen hæc aliquantulum quam zita sonat. & media quædam videtur esse litera inter zita & csi. Est autem sieta. graecum.ζ.zita, & latinum.z.repreſentans. ¶ Sexta consonans theda. .dicta est, & pro.th. latino accipitur, & si in summo clauderetur, si extremę scilicet duæ lineæ in capite se contingerent, sicuti in infima parte se tangunt, eadem procul dubio esset, atq; Gręcorum, Macedonum, Rusiorumq; .θ.thita. ¶ Septimo loco succedit Caba. .quæ pro.c.latino, & graecorum.κ.kappa nobis est. ¶ Octaua consonans est Lauda. .& hæc a graecis.λ.lambda dicitur, &.l.exprimit, & est ferè Chaldaicũ quadratũ. olaph inuersum. ¶ Me. .& graecum.μ.mi, & latinũ m.est, nonumq; consonãtium numerum implet. ¶ Nyn. decima sequitur cõsonans quae pari modo tam græcum.ν.gni, quam latinum.n.est. ¶ Vndecima. .acsi vel axi vocatur, & idem est q.cs. &.x.latinũ, & Græcum, Macedonicũ, Goetiumq;, seu mauis Rosiũ, aut (vt aiũt) Rusium.ξ.xi. ¶ Duodecima consonans est. .pi.p.scilicet latinum, & sicut nomine, sic & figura.pi.graecum est. ¶ Ru. tertia decima consonans, eadem cum graeco .ρ.rho est, & licet latini.p.formam pręferat, pro.r.tamen nostro accipitur. ¶ Quarta decima consonans vocatur sigma. .& semicirculi sinistra pars est, &.c.latinum ob oculos tibi obijcit, qua figura pro.s.vtuntur, ne dum Iaco-

bitæ & Cophtitæ, verum etiam Graeci, Macedones, Bulgari, Seruiani, Rusii, & Dalmatę, quamquam Gręcis etiã alia alterius formæ sint pro sigma elementa, non secus atq; latinis, quibus aliud est.s.quod aiunt, rotundũ, aliud.ſ.longum, idem tamen potestate elementũ est. ¶Quinta decima consonans. .Taf.appellatur, & parum aut ferè nihil à graeco & latino.T.differt. Sed nec ab vltima Indorum litera. Ta.quam supra diximus pro.p.ab illis vsurpari, in eo dumtaxat differẽtiam ostentat, q̄ caudam in leuum latus scorpij in modum deflectit acutam. ¶Sequitur phi, sexta decima consonans, quae parũ aut nihil à phi.φ. græco, quin nec a piur vel phiur quoque .փ. armenico, & a.fert.tam Macedonico quam Dalmatico, & nobis pro.ph.latinis inseruit. ¶Decimum & septimũ numerum consonantium litera illa obtinet, quę Simonis Petri Apostolorum Príncipis fratris, Andreę scilicet Apostoli Crucem æmulatur, &.x.latinum esse videtur, &. chi dicitur, sicuti nomine, ita & virtute & figura.x.chi graecorum, & chir Macedonum, Rusiorum, Bulgarorũ, Seruianorum, nec nõ & chir Dalmatarum, nec dum à typographis publice tradditum, similitudinem pręseferens, nobis vero pro.ch.succurrit. ¶Decima octaua consonans appellatur epsi. .hęc litera tridenti Neptunio sceptro similis est, nec multum à psi.ψ.græco, & Macedonico dissimilis, latinis.p.&.s.repręsentat. Hãc Dalmatę nõ habẽt, sed pro ea latinorum more pocoi & slouo vtũtur. ¶Decima nona cõsonans est schei seu scei. .& pro. ש scin dextro hebraico ponitur, & à nobis latinis pro.s.&.c.ac

etiam

etiam.sch.accipienda est. ℭ Vigesima consonantium est
chachi seu ciachi dissyllabū, clausum & pates, nā
vt de. ם . mim Hebraica, & . מ . mim Chaldaica. &
Tartarica seu Punica litera superius dictū fuit, quod
scilicet alia est clausa . ם . . alia patens seu aper
ta . מ . . eodem quoque modo & de hac ipsa
litera dicendum est. Quandoquidem & in fine aliquādo
nectitur, interdum vero haudquaquā coniungitur, vt vi-
deri potest in suis pauloante descriptis characteribus atq;
figuris, &.ch. latinis auribus sonat, quamquam non adeo
crassum, vt in.chir. Et.cia.vel.chia.pro vnica syllaba assu-
mi debet, perinde ac si Nugas ī materno nostro idiomate
velles enūciare. Nā isthęc Nugę sunt. Certamente questę
sono ciaciare, trisyllabice ciaciare proferēdo, ita vt vix per-
cipi queat, an.i.in prima & secūda syllaba proferatur, quā-
uis ab eo incipere, & in.a.terminare videatur. Proinde.ci.
&.chier. Macedonici, nec non &.ci. & cieru, vel chia
ru Dalmatici in prolatione normā obtinebit. ℭ Vige
gesima prima consonans dicitur gieusa vel ieusa, ac hieusa
cum aspiratione leni. .vt apud Armenicos in suo
gie . ☧ . & videtur esse lamaliph Punicum, & vuanda-
lorum prima alphabeti litera quae.aha.dicit, &.a.lite
rę fungitur officio, triplicemq; habet proferēdi formam,
proinde etiam varias nobis literas insinuat.g. scilicet.y. &
hy. vt in Armenicis conformationibus dicetur. ℭ Vigesi-
ma secunda consonans est Sima vt Hebraicū samech,

& Chaldaicum ſomchat,& vt.s.latinum,remiſſo naturali paululum ſibilo leniter proferēdum inſinuat, & medium neſcio quem ſonum īter.s.&.z.habere videtur, Parelcon quādoq; reperitur,ſicuti & Macedonicum.ier. & Dalmaticum omonymon apud quos,cum in medio tū vel maxime in fine dictionum in conſonantem deſinentium ſuperabundat, & quamuis ſcribatur non tamen ob hoc ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον,profertur. ¶Vigeſima tertia cōſonans eſt, quam pene omiſſeram litera vei,quæ licet vocalis ſit, ſæpenumero tamen(vt de non nullis aliarum linguarum vocalibus dictum fuit)conſonans efficitur , iccirco etiam hoc loco in conſonantium numero computabitur.¶Sequitur litera Di vigeſima quarta & vltima tam conſonātium quam alphabeti literarum,crucem nobis figurās, atq; myſtice inſinuans,quod ſi optatum tandem beatitudinis finem conſequi deſyderamus,ad illum per crucē à cruce nobis properandum,& in cruce tamdiu (Meſſihæ Saluatoris noſtri exemplo) immorādum eſſe, quādiu, quod ille pro nobis æterno obtulit patri,eidem pro viribus,fidei ac necis vicaria compenſatione repēdamus. Accipitur autem hæc litera etiam pro.d.& pro.t.& nōnunquam loco alterius literæ fuiſſe ſuffectam indicat.Vt cum taf græcum poſt gni poſitum reperitur,non inquam per .t.ſed per .d. ex regula & græcorum loquendi vſu profertur . Quod quidem vel his qui modice & ſummis,vt aiunt,labijs, græcarum literarum prolationem libauerint,manifeſtum eſſe poteſt.Neq; enim Antonium per.t.literam tenuē ſcriptū, per.t.proferimus,ſed per illius andiſticham,delta videlicet mediam,Andonium,ſi hellinismū ſapimus,enūciabimus.

Idem

Idem & de hac quoq; litera Iacobitarum vltima pro præsenti conformatione censendum est, vt ad Macedonas aliquando veniamus.

De Macedonum Dalmatarũq; cõsonantibus.

¶ Macedones & Gotij seu mauis Rosii vel Rusii, Scythiæ maioris, vnius ve Sarmatiæ partis incolæ. Et q vtrãq; inhabitant Missiam, Bulgari, & Seruiani, nostra hac tempestate nominati, eodem ferè alphabeto vtuntur, tribus tantum quatuor ve literis non nihil variatis. Ad numerũ Homeri vatis ῥαψῳδιῶν, quatuor & viginti consonantes habẽt. Posthabitis etiam exceptisq; duabus illis. uch. videlicet & iath. vocalibus, quas pro consonantibus aliquando diximus assumi. ¶ Quarum prima est buch & pro. b. accipitur, vt in psalmo. 48. Quiq; terrigenæ & filij hominum, simul in vnũ bogati, i, u, bogati, idest diues & nõ diues siue pauper, ibidem eisdem & verbis & literis, quo ad nomẽ literarũ tantũ, Dalmatę vtuntur, & paulo post, brati ne izbaimi, hoc est frater non redimet, redimet autẽ homo vel vir. Et in plurali numero in psalmo. 132. Ecce quam bonum & quam iocundum habitare bratij, idest fratres in vnum, & ibidem. Sicut vnguentum quod descẽdit na bradu bradu aaroniu, in barbam barbam aaron. Et in omnibus psalmis in quibus habetur. Beati nomẽ, quod blazemi dicunt, cum hac prima consonante buch scribitur, quã Dalmata etiam hoc modo figurat. Vuandali vero p b. habent literam quam buchf appellant. ¶ Secunda consonans vide dicitur, & haudquaquam à vita græcorũ & Iacobitarum, nec etiam à. B. latino quadrato differt, & hæc est, quæ aliquando pro. u. consonante succurrit. Et

Dalmatica

Dalmatica nec dum typis excussa, talis est ferè quale est si- gnum, quo pro geminis insinuandis vtũtur Astronomi, & Musici, pro nota breuis temporis, licet non nihil varia sit pro.b.latino, & vita gręco accipienda in psalmo 1 3 7. Super flumina babilonis, ibi tam Macedo quã Dal mata, hac litera vtit̃, Hebręus habet על נהרות בבל al naha- roth babel cum.b.dagessato. Chaldæi autem Syriæ, ܥܠ ܢܗܪܘܬܐ ܕܒܒܝܠ. al naharotho dbobil. Arabs, ܥܠܝ ܐܢܗܘܪ ܒܐܒܠ. ali anhur babil. Targũ cœci, al naharanata dbabel, & ibi Arabica Nebiẽ. ĩterpretatio, ali anahar babil, & ibi est prima Punicorũ consonãs, quæ be. appellat̃, gręcus ĩterp̃s, επι των ποταμων βαβυλωνος, epi ton potamõ babylonos. Indus vero dicit vusta aflaga babilõ. Quantã similitudinem habeat aflaga cum naharoth, & reliquis Chaldaicis & Punicis supra adductis cogitet, qui aliquando Syrię, Babyloniæ, nec non Damascenę regio nis fluminum pisces gustauerit, & quantum Indicum no- men ad rumbum faciat intelliget. Vnum hoc sat nobis fue rit, quod etiã Indus per.b.literã syllabarij nonã babilonis nomen scribit, nec secus Armeni dicẽtes, Առ գետս բաբելացոց, arh giets babielazoz, prima alphabe ti consonante vtentes, quę bien vel pien dicitur, & pro.b. hic & in multis alijs locis accipitur. Et litera ista pro.u. cõ sonante multotiens sumitur, vt Deuteronomij. 1 9. Vidite idest videte, quod ego sum solus, ibi prima litera est vide, & in nominibus proprijs in sanctorum catalogo, Augu-

stini

ſtini,Vincentij,Geruaſii,Pauli, & in quam pluribus alijs ponitur loco.u.latini,cum pro vocali,tum pro conſonante,exempla ſi adducere vellem,longam nimiū telam texerem,icciro ad aliam conſonantē deſcendo.¶ Q uæ glagola ſiue glagole,tam Macedonibus quam Dalmatis dicitur & .g.nobis repreſentat,vt in pſalmo .60.ſecūdū numerum Hebrçorum.Moi ieſi galaadi,meus eſt galaad. Idem ait ibidē Dalmata,vbi Hebraica litera,& Ioſeph cœci,gilead,Syriæ noſtra Chald. ܕܝܠܝ ܗܘ ܓܠܥܕ܀

dili hu geloodh.vtraq; Arabi. ܠܝ ܗܘ ܓܠܥܕ܀

li hu gilaadh.Indus ziaia vuothu galaado vel galaad, cū ſit ſads.ſtantiæ quieſcentium.Et in hoc quoq; loco linceos pio lectori oculos exopto,ſi modo per obſcura quandoq; Chaldæorū nemora vagatus eſt.& in pſalmo .83. vbi dicimus,moab & agareni gebal amō & amalech, hac litera vtūtur Macedones,Dalmatç,& reliqui. In dictione tamen gebal,Dalmata non vtitur litera iſta,ſed iiſe.HP.dicens,iiebali vel giebali,nam & pro gemino.ij. & pro.hi. aſpirato, ac pro.gi.accipit.Ibi Hebraica litera. Moab ve agrini gebal ve ammon ve amaleq peleſcth.Nebiēſis chaldaica interpretatio.Moabaæ ve hungeraç gublāç ve ammonaç vaamalquaæ,vfliſthaæ,ideſt moabitç & hungarinitç gebalitç & ammonitç & amalechitç & Paleſtini, Arabica.Muab vaamhagrini gabal v aman v amaliq. Syriaca chaldæorum interpretatio. ܘܕܡܘܐܒ ܘܕܓܕܪܝܐ܀

ܬܚܘܡܐ ܕܐܕܘܡ ܘܕܥܡܠܝܩ܂ ܘܕܦܠܫܬ܂ Vadmoab vadgedroiç.:.thhhumo doomū vdaamaliq. vadfleſth.

& Arabs

& Arabs ibi. ܘܐܠ ܡܘܐܒ ܘܐܠܓܕܪ̈ܢܝܐ ܥܡܗܘܢ
ܥܡܘܢ ܘܥܡܠܝܩ ܘܦܠܫܬܝܢ. Val muab valgdranijn tchum amun vamaliq vphliſtin. Indus autem dicit. Moab vuaagarauuijan nebal vuaamon vuamalek vua elofoli. Addidi vltimam hanc dictionem elofoli, qua Indus etiam in pſalmo. 107. pro philiſtijn vtitur, vt comprehendat lector vnde manarit hęc vnda, nun ab Hebręo, Chaldæo, Arabico ve fonte, qui peleſt & phleſt ac philiſtijn habet, an à græco ī quo ſcribitur. Allophili metà ton caticondon tyron. ideſt allophili ſeu alienigenæ cum habitantibus tyrum. In hoc pſalmo. 83. in pſalterio Romæ à Ioan. Potken publicato in vltima dictione nonæ lineæ, vuaaraiu, loco. ra. ſubſtitui debet. la. paruum, vt dicat, vuaalaiu. Simili modo in ſecunda vndecimæ lineæ dictione, ſcilicet laidumeia, addere opus eſt, ſextę ſtantię, & quintę linę in ſyllabario muſitans. s. vt dicat laidumeias, & quintę linę ante finem pſalmi addenda eſt litera in ordine literarum ſyllabarij quinta decima, & pronūciabitur vuaiethhafaru. hoc eſt, & erubeſcant vel confundantur, ita enim in emendatis Indorum codicibus ſcriptum eſt, & hoc illorum exigit ſtilus, vt optime nouerunt, qui Indorum linguā callēt.

¶ Alia conſonans dicitur dobro & pro. d. capitur, vt in pſalmo. 105. aliàs. 106. Aperta eſt terra & deglutiuit dathana & dathan, de qua in Indorum conſonātibus ſatis abunde dictum fuit. Roſius quoq; ſeu mauis Ruſius, hac vtitur litera pro. d. vt clarum nobis eſſe poteſt, ex capite penultimo libri Samuelis, Regum ſcilicet ſecundi. In quo recenſentur poſt Dauid, & Eleazarū filiū Ahoi, & Semma

filium

filium Agge, de Arari, & Abisai fratrem Ioab, filium Saruiæ, & post Banaian, filium Ioiade, quem fecit sibi Dauid auricularium a secreto, triginta nobiles & fortes viri, qui fuerũt cum Dauid, quorum nomina Gotius siue Rusius hoc ordine describens exprimit, videlicet. Azael brati Ioa uoui mezi tridcietmi myzmi. Elianani sini diudi ciariu Dauidoua otuithleoma. Sammaa ot Ararij. Elichaui ot Arodiu. Gelijsi ot Phaltij. Girai sini Accijesoui otthecyia Auiezeri ot Anatota. Mouonai ot Vzati. Selmoni Ago itscij. Macharai Metophaciscij. Elephi sini Vaanasoui itoi teze. Metophaciscij Ithai sini Riuaeui zieuiatcha ot sinoui venaminouichi. Vanai Pharatoniciscij. Geldai ot potocy Gaasa. Auiatoni Arbachitscij. Azamauethi ot Beronyma. Eliaua ot Sauonima. Sinouiat Iasenoui dua Enatani, i Narani. Samani Znorodi. Gaiani sini Saraeui. I Arani Arochitscij. Elepheflechi sini Aazuaeui sina Machacijoua. Geliam sini Achitopheleui Eloniciscij. Esrai Zcarme liu. Pharai ot Arbiju. Gaal sini Nathanou ot Souaiu. Vomiati Zgaddiju. Seilechi Zi Ammona. Narai Verochitscij muzi nosciustij oruzie Ioauouo sina Saruijna. Girai Etriatiscij. Garebi oni teze Etriscij. Vriju Eththeiscij. Vsechi sichi myzei silnihi biloesti tridciethi isedmi, hoc est. Azael frater Ioab inter trigĩta viros. Eleanan filius patrui Regis Dauid de Bethlehhem. Semmaa de arari. Elicab de aroudi. Gelees de phalti, & quæ sequntur cætera vt in libro prædicto. Et primo Paralipomenon cap. 10. ex quibus Hebraicarum literarum, cum Græcis, & Latinis, Macedonicis, Rusiis, & cæteris variarum linguarũ literis, cõformatio, clarissime nobis innotescit. Et ista posita hic sint,

ne eadem ſæpius repetamus, periodoſq; non nihil forſitan vltra metam procedentes, facere cogamur. Quando nec eques quidē, expertus licet, & veteranus, callidúſq; agitator, cum ſemel equo à repagulis incurſum acriter, calcaribus adiectis concito, & flammam penè ex naribus efflāti, habenas relaxauerit, vix antequam ad metā peruenerit vnquam cohibere, ſuſtinere ve poteſt. Ita ſcribēti contingere ſæpe ſolet. Cum inter enarrandum quæ illi placeāt, ac ſcitu digna videantur, vbi primum extra lineam calamū duxerit (quamquam etiam laconice κατα δυναμιν ſcribere nitatur) haud facile tamē intra periodi metas queat omnino ſe continere, quin plerūq; longius quam crediderat ire cogatur, & in alteram tertiam ve nonnūquam pagellam ſcribendo procedere. Sic quoq; & mihi paulo ante fortaſſe, in explicatione verbi φαγω, contigit. à quo dum participiū medij prȩteriti pephagota formādum dicerem παραδοξως, in mentem venit, phagotū illud, ſcilicet Afranij patrui mei muſicum ſingulare inſtrumentum, ab hoc fortaſſe verbo nomen (præter tamen nomen illud primum exprimentis intentionem) ſortitum fuiſſe. Quod dum ob oculos ponere tentarem, multa quæ ibi dicta ſunt, & quæ ſcitu digna videbantur, ac ſine quibus inſtrumēti χορὶς explicari minime potuiſſet, adpoſui. Quæ (etſi breuius etiā enarrari nō valuiſſent) ſciolo cuidam, qui profeſſorē ſe veritatis, ſimulata quadam ſanctimonia profitetur, haudquaquā grata viſa ſunt. Quod ſcilicet periodi metas excedere videātur, & iccirco (an tamen id recte neſcio) in hac tam varia, multigenarumq; linguarum varietate referta, tradditione noſtra, contractos etiam breueſq; verborum ambitus & cōprehenſiones

prehensiones,nec nō incisiones, quatuor (vt ait Cicero) hexametrorum instar versuum,requirit. Quod etsi in oratore aut poeta fortasse quæratur,qui cōtinuationē in quodam numero extruunt, non hic profecto idem numerus seruari potest, sed opus est, vt eiusmodi verborū circuitus aliquando labantur,quo ad finem vsq; perueniāt & sistāt. Proinde dum satis aliorum opinioni,& mihi ipsi facere ꝑcuro,spōte,is ton auton lithon proscruo.vt etiam,quæ ibi perperam dicta fuerunt,recte intelligantur. Neq; enim in Pannonia sed Ferrariæ in Reuerendiss. tunc Cardinalis Estensis ædibus instrumētum ipsum primo fabricatū fuit. Et coriacius follis,qui dum à leuo cantoris brachio premitur,instrumentum(vt sic dicam)animat, & fandi quasi facultatē prestat,ligari potest,vt dixi,ac sine vinculis ad musici arbitrium retineri. Organū quoq; ipsum seu phagotum,ne dum sedenti verum etiam deambulāti, & in eo cātanti,digitosq; ludendo discapedināti musico,vsui esse potest.Simili modo & illorum illustrium virorum superius recensita nomina,literarum conformationem scire cupiēti demonstrare poterunt,si quibus Rusiorum conueniant literæ,quęrens,ad ea tanquam ad scopum, firmissimumq; illarum exemplar oculos conuerterit. Totius enim alphabeti literas,ibi comprehensas intuebitur,& latinis conformibus respondere facillime cognoscet,& tandem ad reliquas consonantes explicandas reuertamur. ℭ Quinta igitur sequens consonans Ciuite siue Sciuite appellatur, & litera quædam media est inter.c. &.s.&.z. nostrum, & linguæ intra dentes submissa extremitate, sic pronunciāda est,vt vix discernere queas vtram ex tribus suprascriptis li-

teris proferas,vt in pſalmo primo.Blacemi muſi ize, ideſt
Beatus vir qui,in quibus dictionibus litera iſta reperitur,
& iccirco illam cum tribus latinis literis ſcripſi.In nomine
proprio Druſine,quam nos Druſianam dicimus,loco.s.
accipitur.In Izina & Zilberta, hoc eſt Iginio & Gilberto,
pro.g.ſumitur.Hinc ortam illorum conſuetudinem arbi=
tror,qui Anzelos pro Angelos dicunt, & Ambroggio
pro Ambroſio,quamquam haud recte per geminum.g.
ſcribendum crediderim,quandoquidẽ litera iſta in dictio=
nibus illis locãda ſit,in quibus lenis, nõ aſpera & dura re=
quiritur prolatio. Dicunt præterea Blazij cum litera iſta,
quod nos remiſſo aliquantulum ſibilo,& ad zita grçcum
tendente Blaſii per.s.pronuntiamus. ¶ Sexta conſonans
eſt Zelo,quæ parũ vel nihil à quadrato ſiue(quod aiunt)
rotũdo.S.latino,& homonymo Dalmatico zielo in figu
ra videtur eſſe differens,& fortis atq; vehementis ſibili lite=
ra eſt,ac ferè vt zadich Hebraicum,& Chaldaicum Syria=
cum,atq; Maronitarum zode, aut duplex.ſſ.geminum ve
zita pronunciari debet.Quod ex ſuo etiam ſignificato in
ſinuat.Semper enim pro vehementer,& valde & nimis,&
id genus alijs in ſacris accipit literis, vt quod Hebræi מאד
meod, Chaldæum cæci לחדא lahhada,Syri Chaldæi, &
Maronitæ, .ܪܘܪܒܐܝܬ rauerboith. & vtraque Ara
bica litera habet, .جدا gda. In pſalmo.xlvi.Iuxta
noſtrã computationem,in quo dicimus.Quoniã dij for=
tes terræ vehementer eleuati ſunt,ait ibi Macedo.Iaco bo=
zij drizaunij zemlie ſiatlo vel ſilo viznesoſeſe, & bozi &
drizaunij p ſiuite ſcripta ſunt.Dalmata vero ait. Iaco bozi

cbapcij

cbapcij zemle ſielo vznaſeſe. & in ſequenti pſalmo vbi dicimus. Magnus dominus & laudabilis nimis. Macedo ait. Velei goſpodi i chualni ſilo. Dalmata quoq;, vieli goſpodi ichualni ſielo. & in pſalmo. 6. Anima mea turbata eſt valde. Macedo. Iduſa moia ſmutiſe ſielo. Dalmata ibidem. Iduſa moia ſmietiſe zelo. Quo in loco aduertẽdum eſt, quod licet Dalmatæ peculiarem literam & conſonantem in alphabeto ſuo habeant zielo. In nullum tamen aliũ illis vſum venit, prȩterquam in numeralem, octauũ ſcilicet numerum illis ſignificãs, & cum iſe decimum octauũ, & gradatim cum alijs literis ad numerorum multiplicationẽ aſcendendo ſemper pro octauo intelligendũ eſt numero. Promiſcue autẽ in nominibus & verbis, alijs ve dictionibus zemle & zielo vtuntur. Proinde obſeruandum erit, vt quotienſcunq; inueneris apud Macedonas ſcriptam literam zielo, ſi eiuſdem loco Dalmaticum zemle ſubſtitueris (vt ſupra de ſcin & ſomchat Chaldȩorũ Punicorumq; mutua viciſſitudine dictũ eſt,) quod Macedonicũ fuerat, Dalmaticum efficies. Confundunt tamen etiam Macedones ipſi, iſtas inuicem cõſonantes, vnam quandoq; pro altera ponentes, vt in pſalmo. 8. Quoniam videbo cœlos tuos, opera digitorum tuorum. lunu izuazdei. ideſt lunã & ſtellas, vbi dictio zuazdei cum zemle ſcripta eſt, etiam apud Dalmatas. Nihilominus in pſalmo. 135. &. 148. Idem Macedo zuazdei per zielo ſcripſit. Simili modo & in pſal. 23. Atollite portas, cnezi, ideſt principes, veſtras. & ibi hoc nomen, cnezi, bis repetitum eſt. & primo quidẽ loco per zemle, ſecundo vero per zielo ſcriptum cõſpicitur, ibidem tamen Dalmata, tam in primo quam in ſecũdo

cnezi

cnezi,scilicet principis nomine posuit zemle. ¶ Septima consonans zemle appellatur, terramq; significat, vt in oratione dominica, apud Lucam euangelistam, sicut in cœlo ina zemli, & i terra, ait Dalmata. Cuius prolatio, & si iam satis in superioribus expressa fuerit, quo tamen clarius manifestiusq; id fiat, quod dictum est. Sciendum quod sicuti figura similis est.ζ.zita grȩco,&.z.latino.ita & potestate viceq; eorum fungitur. Nam & pro.z.& pro.s.virtute in illis latentibus, vt in græcorum consonantibus declaratum fuit, accipi posse patet in psal. 67. Cnezi zabulon i cnezi neptalim, & in psalmo. 82. Pone principes eorum, Iaco oreba izuba izebea isalmanu, idest sicut oreb & zebeȩ & salmana, in quo psalmo, Hebræus, Chaldȩus, Syrus, Grȩcus, & Latinus, quinetiam Arabs, tam orientalis quam occidentalis, & Dalmata, & Indus interpres eadem vtitur litera zita siue zain. Vbi notãdum quod licet salmana per.s. scriptum sit, à grȩcis & ab his qui à sinistro in dextrũ latus scribunt, ab Hebræis tamen, & ab his qui à dextro in sinistrum latus calamum ducunt, per zadich seu zode, & tzat scriptum est. Q uod vero pro.s.accipiatur, & si exempla multa sint, vnũ in prȩsentia nobis satis sit ex prȩdicto psal. 82. vbi dicitur, sela idumeiscaa izmailite, idest tabernacula idumeorũ & ismaelitȩ, nomen ismaelitȩ per ש scin dextrũ ab Hebræis scribitur, & ab Indis p sin, à Grȩcis p.σ.sigma, atq; à Latinis per.s.nec non etiam per sin Punicum reperitur in psalterio Nebiẽsis episcopi vbi dicitur, va ismailijn. Nec mirãdum quod Arabs hic sin, pro scin posuerit, quãdoquidem ille eidem mos sit, & id (vt etiam aliàs dixi) ferè semper obseruaui in psalterij Arabica interpretatione, quã

& occidentalem,

& occidentalem, & orientalem habeo, vt pro ש scin, tam iamin, quam ש sin smol, duodecimam sui alphabeti literā sin substituant. Raro vero accidere solet, vt tertia decima illorum litera, quæ triplici insignita in vertice puncto, & trino veluti diademate coronata, tumido inflatoq; spiritu, & erecta ceruice procedens, schin appellata est, Hebræorum imitari scripturam dignetur, siue ita coniungi, vt in eodem nomine concurrat. Quod diligens lector facile animaduertet, posteaquam oculi (vt in prouerbio est) nostra hac admonitione illi aperti sunt. Et ob hoc quoq; comprehēdet in prædicto psalmo, in Targum cœci non fuisse scriptū ismaelitę, sed ve arabae, idest & arabum, quod etiam in Syriaco Maronitarū psalterio reperitur, ܘܥܪܒܝܐ vaderboiæ, idest & Arabum, & in hoc quoque loco pari modo considerabit, id quod a nobis (vt reor) in superioribus notatum iam fuit, Chaldæos scilicet pro Hebraico camez ponere odom, iccirco quod illi Arabaæ, Syros erboiæ, etiam .e. loco .a. (vt sæpe alias) facta literarum mutatione, expressisse. Arabica vero interpretatio, tam in prima quam in secūda syllaba seruauit aliph dicens, ܘܐܠܥܪܒ val arab, & Arabum, quamquam hic singularis sit numeri.

¶ Octaua naturalis consonans est caco, (quam tamen Dalmata nonā habet) Græco .κ. cappa, & .k. latino multum

multum similis ac.c.repræsentans, eandéq; enunciationẽ habẽs, vt ĩ psalmo.44. Smyrna istacti i casia, idest myrrha & stacte (quam nostra interpretatio guttam appellat) & cassia. Dalmata autẽ ibidẽ dicit. Zmurna istacaeti i casiia. Et in hoc quoq; loco considerandum est, quod vbi Macedo ĩ Smyrna posuit slouo, ibi Dalmata substituit Zemle Hebræa litera habet מר ואהלות וקציעות Mor vaahaloth vqzioth, Ioseph cœcus, מירא ואסקילא ליאון וקציעתא me ra veasquila leauuan vqziatha. Arabica Nebiensis almar valmihet valslihhet. & Chaldaica Syriacaque interpretatio, ܡܘܪ ܘܩܣܝܐ ܘܣܛܩܛܐ Mur vquasiia vesatqueta. Arabs ibi, ܐܠܡܪ ܘܐܠܡܝܥܗ ܘܐܠܣܠܝܟܗ. Almir valmiee valslice. Indus vero. Charbe vuakonath vuasalihhoth. Vltima hæc dictio, Salihhoth, eadem est quæ & Arabica Syrorũ aslice. Armeni quoque, Myrrham, մուռս. Murhs vocant. Matthæi secundo. Et apertis thesauris suis obtulerunt ei. պատարագս ոսկի և կնդրուկ և զմուռս. Patarags osci ieu cnduc ieu zmurhs. idest munera, Aurum, Thus, & Myrrham. Nec prætereũdum est Cassiam, quam per cappa à Græcis, & à Macedonibus, Latinis, & Dalmatis scriptam vidimus, ab Hebręis, & Chaldæis per quoph, & quph, pari modo scribi, quod

sanè

ſanè nobis argumentum præſtat dictam literam quoph, à maioribus noſtris etiam pro.c.fuiſſe vſurpatam. Cæterum in pſalmo.28.duo ſunt nomina,quæ à caco incipiũt, videlicet,cedrij libanijſcije,hoc eſt cedros libani, & cõmouebit dominus,puſtinio cadiſcu,ideſt deſertũ cades. Dalmata,puſtiniu cadſcuiu.Græci τιν ερημον καδδης, tin erimon caddis.Ibi Hebręus dicit מדבר קדש midbar quadeſc, Chaldæus cœci, מדבר אורקם madbera dirquam, in deſerto requã p quoph, licet in Nebiẽſi pſalterio ſit ſcriptũ.recham. p.ch.& Arabs ibi,brihe quads per. Cap. vigeſimã primã literã alphabeti, quę vbiq; pro quoph ſcribitur.Syrus vero Chaldæus,& Maronita, ܡܕܒܪܐ ܕܩܕܫ. madebro dquadeſc. Arabica quoque ibi interpretatio. ܒܪܝܗܝܢ ܩܕܣ. brihin quades.Indus ait,lahhakola kades, & ſcribit cades per .k. quamuis litera ipſa ſit quph,& pro ea in.xix.Ogdoade,pſal.cxix. poſita ſit. Armeni,cum Græcis,& Latinis,Dalmatis, & Macedonibus cõueniunt,dicentes. Կեդարու. ciedaru, per c.literam ſcribentes, & quamquam eadem litera etiã pro quoph,accipi poſſit,vt plurimum tamen pro.c. vſurpari ſolet. Dalmata pro octaua conſonante habet.HP. literam,quam ſupra diximus.iſe.appellari,atq; in vocalium & conſonantium numero computari, quandoquidẽ pro duplici.ij.&.hi.&.gi.quęat aſſumi. Cũ ea namq; Iieoria, ideſt Georgium,& vijlia,pro vigilia,& Eijdi, pro Egidij

ſcribunt,& Malachiæ.3.cap.Se az ſaliu angela moego. Ecce ego mitto Angelum meū.In quo loco pro.g.litera ponitur,& in pſalmo.129.vbi dicimus. Et videas blaga ieruſlama,ideſt bona hieruſalem,pro.i.accipitur. Videtur autem aliquando cum.iath.litera cōfundi, vt patet titulum ſiue inſcriptionem Aggei prophetę legenti,vbi ſic ſcriptū eſt.Pocineti ageia proroca.ideſt,incipit Aggeus propheta,in agei nomine,in vltima,& penultima ſyllaba, eſt litera iſta,&.g.&.i.fungitur officio.In textu ibidē ſequitur. Factum eſt verbum domini.I rucu ageia proroca.hoc eſt, in manu Aggei prophetæ,in agei nominis ſecunda ſyllaba, eſt præſens litera,in vltima vero eſt litera.iath. Iſtarū literarum viciſſitudinem,mutuamq; inter ſe mutationē,ex Ioelis prophetæ,cap.1.cognoſcere facillime poſſumus,ſi verba illius infraſcripta cōſiderauerimus. Oſtanaci cirui poiaſti cobilicha,i oſtanaci cobiliche poijſe pruzi,i oſtanaci pruſgou poijſe cirui.hoc eſt,reſiduum erucæ comedit locuſta, & reſiduum locuſtæ comedit brucus, & reſiduum bruci comedit rubigo.In hoc verbo comedit, videlicet proiaſti, & proijſe ponitur nobis ob oculos,mutuus inuicem ſuccedendi vſus inter.iath.&.ijſe.Nam in verbo proiaſti, videmus iath,in proijſe vero,cernimus hāc literam de qua tractamus eſſe ſcriptam.Poſſem ad hoc oſtendendum multa ſimilia,ex ſacris literis exempla referre, ſed vnū pro multis ſufficiat,ex ſecundo libro Machabeorū.Bratij ize ſut po eijpti,ideſt.Fratres qui ſunt per ægyptum Iudęi, hic in dictione ægypti pro.g.ponit,& paulo infra. I nine ciaſtate dni ſenophegiæ miſeca cazleu,hoc eſt.Et nunc frequentate dies ſenophegię menſis caſleu.In dictiōe ſenophegię,

pro.g.

pro.g.intelligitur.& in capite secundo.Vani dni vsta matatiai sin ijoana sina simiona eriai iz sinoui ijoarimonic ot erusalima i siede i gori modini i mise sinoui peti ijouannů ize prediuasese galdisi,hoc est.Surrexit in diebus illis Matatias filius Ioannis filij Simeonis sacerdos,ex filijs Ioarin ab hierusalem, & cōsedit in monte modin, & habebat filios quinq;,Ioannan qui cognominabatur gaddis, in istis nominibus Ioānis,& Ioānan, prima litera est de qua ī presentia loqmur,& à qua facile potuit originē traxisse, quod in vsum penè cōmunē venit, vt cum in sermone materno, Ioannis,& Iuuenis nomen scribere intendimus à .g. incipimus dicentes, Giouanni, & metathesi facta.u. literæ in omicrō,seu mauis,& rectius, meo quidē iudicio, in omega,& in eam prolationem,qua Indi literas.Sabo. idest septimæ stantiæ proferre cōsueuerunt in.o.nimirum obtusum,quod scilicet tendere in.u.videatur,vt etiam de Armenico.vuo.cum.viech.simul connexo,in superioribus dictum fuit,Giouane,dicimus,non tamen ob hoc vltra tres syllabas protendimus.In nono vero cōsonantium numero Dalmatę literam.caco.posuerunt,quæ,vt de Macedonica paulo ante relatum est, nobis pro.c.seruire potest, vt Hester cap.1.scriptum est,& pendebāt ex omni parte tentoria aerei coloris & carbasini,hoc vocabulum hebraice ibi scribit׳ כרפס carpas cū.p.dagessato,& gręcę καρπασίνοις, carpasinis,& Dalmata ait,i visachu iza vsacoe satori aersago licia i carpasina,hoc est.Et pendebāt ex parte omni tentoria aerea facie siue aerei coloris & carbasina. Vbi notanda est mutatio.p.in.b.id quod à nostris sępe fit,& à gręcis, quādoquidē.b.media est inter.p.&.ph. & mutua alterius

 in alteram

in alterā transitio facile plerūq;(& id profecto concinne) fieri solet, vt in verborum grçcorum coniugationibus videri potest, & à nobis in græcarum consonantium explicatione breuiter notatum fuit. Sequitur in eodem capite Hester. Poueli Naumanu, i Bazatau, i Arbonau, i Bagatau, i Abgatau, i Caratu, i Carcasu, sedmini emnogomi. hoc est præcepit Nauman, & Bazata, & Arbona, & Bagata, & Abgata, & Carat, & Carcas, septem eunuchis, vbi etiā ab Hebræis כרכס carcas per ך chaph, scribit. Quin etiam in eodē capite vbi dicimus. Posito super caput eius diademate. Dalmata ait. Poloxeniu na glaui ee corunoiu, pro Diademate coronam dicit, quam etiā Hebrçus כתר chether, per chaph scriptā appellat. Simili modo & in primo Machabeorum cap. 8. ait Dalmata, i vzloxise sebi corune, idest & imposuerunt sibi coronas, nos ibi diademata scripsimus. Et in eodem cap. 1. Hester, vbi enumerant septem sapientes, videlicet Carsena, & Zetar, & Admata, & Tharsis, & Mates, & Marsana, & Mamucha, septē duces Persarum qui vident faciē Cæsaris, idest regis, vbi Dalmata eadē nomina hoc ordine exprimit. Carsena, i Setar, i Admata, i Tarsis, i Matesi, i Marsana, i Mamuca, sedmini cnezi persau, i Midou ize vijachu licie Ciesaroui, hic in Carsena, & Mamucha, & Cnezi, est litera ista de q̄ tractamus, quæ ꝑ.c. sumit Hebrçus כרשנא Carscena, & ממוכן memuchan per chaph, scripsit. Reliqua septem eunuchorum, septemq; suprascriptorum principum nomina, hoc in loco ob id posita sunt, vt etiam in suis literis, cum de his tractabimus, repetita censeantur, & conformatio earūdem cū nostris cognoscatur, ne sæpius idem recēsere cōtingat.

 Vnum

Vnum præterea hoc nequaquam silentio prętereundum duxi, Cæsaris scilicet nomē, apud Dalmatas, Macedonas, Rusios, Misiosq; ꝓ regis nomine vsurpari, ꝓinde cernere nequeo, ꝗ possit vera esse illorū opinio, qui dicūt Cæsarē primū à cæso matris vtero denominatū, cū id nomē, ante illū Cæsarē, qui secta matre in lucē prodijt, pro rege iam diu vsurpatum sit. Scrutētur vero diligentius hoc, qui curiosa sectantur, interim nos consonantium cōformationē prosequamur, si prius tamen Vuandalos pro.c.&.k. literā quam tsieca, vel csieca appellant, habere dixerimus.

¶Nona Macedonum consonans est.gliudi.quam Dalmata alio modo scribit & in decimo consonantium numero reponit, latinum nobis cęterarumq; linguarū.l. indicat, vt in superius scripta consonante patescit, cū dictū est cedros libani, & in psalmo.90. Na aspidu v vasiliscu nastupijscij paperosi lieua i zmia, idest. Super aspidem & basiliscum ambulabis & conculcabis leonē & draconē. Et in nominibus proprijs Loth, Luciana, Longina, Lazara, Laurentia, Laura, Luppa, Lunu, Leui, & in titulis quamplurium psalmorum, Haleluiah, & Dalmata. Iudith primo, idem clare nobis insinuat, cū ait. I posla cna vsemi ziuustimi, v cilicij, i v damasci, i v liuani, i cna rodomi sustimi, v carmeli, hoc est. Et misit ad omnes qui habitant in cilicia, & in Damasco, & in Libano, & ad gētes existētes in Carmelo. Et hic quoq; lector adhibe mētem, ne putes in dictione cilicia esse.caco.quia per.c.latinum scripta est, nā illud.c.tam capitis, quā penultimæ syllabæ est.ci.nō.caco. de quo in ante dictis à nobis facta fuit mentio, dum nugas materno (quod aiunt) sermone trisyllabice proferendum diximus.

diximus. Et in capite secūdo eiusdē libri habemus. Prizua Nabucodonosori Ciesari, Oloferna Cneza voistua suo, ego, i recie emu, idest. Vocauit Nabucodonosor rex, Olofernem principem militiæ suæ, & dixit ei. Nec hic te volo clausis, cecucietibus ve oculis, dictionū literas prçterire. Nā quarta litera dictionis Nabucodonosor, non est. vide. tertia alphabeti litera, sed. vch. quæ omicron, ypsilon, Macedonibus exprimit, simili modo etiam illud. u. dictionis emu, quæ, ei significat, eadem est vt supra dicta, & persæpe pro duplici quoq;. uu. accipitur, sicuti etiam. vide. pro. u. &. β. vita grçco, ita tamen vt ad. b. prolationem minime flectat. Vuandali literam. l. non habēt, sed nec etiam in alphabeti nominibus reperitur, præterquam in litera penultima quā. schola.   nomināt, & pro. sc. à nobis accipiēda est.
Decima consonās vocatur. misslete. & eadem figura & penè nomine est, cum. mi. grçco, & quadrato. M. latino, vt Maria, & ī superius citato psalmo. 82. Moab, Ammon Amalech, Madian. & in psalmo. 77. Diuisit seu īterrupit more, idest mare, & paulopost. Iodizdi imi mannu iacti. Pluit. scilicet. illis manna, ad manducādum. Dalmata ibidem conformis est. Hebræus pro manna dicit מן man cū camez. Chaldçus Nebiensis מנא manna. & Arabica ibi interpretatio. ܐܠܡܢ. Almn. Maronitarum vero textus habet, ܡܢܢܐ Manno. Arabs Syriæ, ܐܠܡܢ. Almunan, & hoc etiam loco notabis, quod vbi hebraica litera habet camez, & Ioseph cœci Chaldaica interpretatio, in nomine māna habet. patha. in prima

& camez

& camez ĩ ſecũda. Syriaca litera loco camez, habet odom & profert manno, quod catholicum eſt apud illos, & iam ſępius dictum fuit. Indus quoq; mana, cum vtroq;.a. longo, & vnico.n. ſcripſit. Gręci vero μαννα mãna. Armenici autem մաննա, manna. Hanc nonnulli medicorũ aiunt. Arabice dici ܡܢ vel ܡܣܟܡܓ masacha= magha, denominatam. ܛܪܢܓܒܝܢ tereniabin, ac etiam ܫܝܪܟܫܛ. ſiracoſt, quamquã in libro aggregatio= num dicat Serapion, Tereniabin eſſe mel roris cadẽtis ſu= per arbores ĩ terra coraſeni in oriente. In cãtico Abacuch habes, zemle madianiſcię, ideſt terra madian. & in pſalmo. 109. Secundum ordinem Melchiſedechou, hoc eſt Mel chiſedech. & pſalmo. 59. Manaſſij, & Moabi. Manaſſes ſcilicet & Moab. & pſalmo. 79. Siedei na cherubimiai iauiſe priadi ephemomi, i beniaminomi, i manaſiemi. ideſt ſedens ſuper cherubin manifeſtare coram ephraim benia= min, & manaſſe. & pſal. 18. & dulciora ſup meda i zſita. ideſt mel & fauum. Dalmata meda iſta. vterq; pro melle meda poſuit. & Gręci μελι meli appellãt. & ĩ pſalmo. 76. alias. 77. Deduxiſti populum tuum ruciu moyſeouiu i aaronieu. ideſt manu moſaica & aaronica, vbi cęteri p ma= num Moyſi dicunt & aaron, eadem nomina habentur in pſalmo. 98. &. 102. Hãc literam Dalmata in vndecimo conſonantium loco habet, & idem nobis indicat, vt in di= cto libro Iudith capite ſecũdo in quo ita ſcriptũ eſt. I prie= de epratu i pride v meſopotamiju i razbi vſe gradi viſocie cibiecho ondia ot potoca mambre dumdiaxe prichoditſe

cmoru

cmoru i odrxa vse pridiali ee ot cilicie dari docoracij iape te ci sut naiugo. Ipriuede vse sini madijamscie. hoc est. Et transiuit Euphratem & profectus est in Mesopotamiam, & fregit siue destruxit omnes ciuitates excelsas, quæ erant ibi, a torrēte Mambre, vsq; quo peruenitur ad mare, & occupauit terminos eius, a Cilicia vsq; ad fines Iaphet, q sunt ad austrum, adduxitq; omnes filios Madian. Et Micheæ cap. 1. slouo gospodne exe stuoreno esti cmichiju moratetinu. idest. Verbum domini quod factum est ad Micheā morasthitem. Et Malachiæ. 1. Brieme sloua gospodna cijzdrauiliu v rucu Melechiæ proroca. idest. Onus verbi domini ad israel in manu Malachiæ prophetæ. Possem hoc loco in medium adducere, tam propria, quam aliarū rerum nomina, ab. m. incipientia, & quæ cōmunia nobis, & Græcis alijsq; gentibus esse videātur, ex quibus huiusce literæ conformatio patesceret, sed in presenta ista sufficiant, quando, vt vides in superius recēsitis dictionibus, ne dum m. litera, verum etiam reliquę penè omnes alphabeti literę suis conformibus respondeāt. Vuandali pro hac litera habent quam. mum. appellant. ¶ Sequitur. Nas. vndecima consonans quæ loco. n. in omnibus ferè linguarū diuersitatibus succedit, præsertimq; in nominibus propijs vt Nimphodora, Niceti, Nestora, Narcisa, Nicula, Nazaria. & in psalmo. 67. Cnezij Nephthalimoui. idest Principes Neptalim, ibi Dalmata, Neptalimli. & in cantico triū puerorum, apud Danielem. Benedicite Anania, Azaria, Misael dominum, ibidē habes Nosti. idest. Noctes, à qua dictione facile descendere seu formari potuit nomen auis nocturnæ, quam Bubonem seu Nicticoracē appellant. vt in psalmo

vt in psalmo 101. Factus sum iaco nostnijurani na nirusti. idest, sicut nicticorax in domicilio. Dalmata ibi, nostni uran na niriste. & in psal. 18. Dani dani otrijgaieti glagoli i nosti nosti vizuiostate razumi. idest, Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam. Et hic aduertendum est in primo nomine noctis, vbi dixi nosti nosti, ꝙ illud. i. quod terminat dictionē nosti est. Ier. quod vt plurimum, tam in medio, quā in fine dictionis apud Macedonas & Dalmatas περισσόν ἐστι perisson esti, superuacaneum nimirū atq; redundās est, & scribatur licet, non tamen ob hoc proferri seu exprimi debet. Iccirco ne oberres, hoc loco semel te admonitum esse volui, vt cum in dictionibus exempli gratia adductis, duplicatum ij inueneris, id factū esse putes, ne litera dictionis aliqua omitteretur. Proinde in re iā tibi ob oculos posita, ne cecucies, sed animum aduerte ad elocutionis, pronunciationisque candorem, vt ibi tātum geminum i, pferas vbi videris necessarium fore, tametsi scriptū appareat. Et ceu Arithmeticus, vt apiros ciae amathis, in tua computatione, superfluum in partē re pone, vt ipsum cum oportunū fuerit, iterū sumas. In hoc vero psalmo Dalmata ita scribit. Dani dani otrigaieti glagoli, nosti nosti vzuiestaieui razum. Alij forsitan nosti, no sci dicerent. Quandoquidem ibi est litera quæ scia & stia dicitur, & pro. sc. accipitur, ex quibus. x. latinum. cſi. græcum constant. Nec minus etiam pro. s. & . t. vt sit cum. sta. Macedonico elemento in hoc nomine posito conformis. Isthæc & si videantur minimi, aut prope nullius esse momenti, tamen quia possent animum discentis in ambiguū cōstituere, placuit illa insinuare legēti. Quod vero litera

q ista

ista cum.n.latino cõueniat, ex dictionibus superius hacte nus adductis, clare innotescit. In quibus scilicet in medio vel in fine.n.reperitur, quæ sine illo haud quaquam bene responderent. Hanc præterea literam in duodecima consonantium numeratione Dalmata locauit, & eodem nomine appellauit.nas.& sicuti.nun.Hebręis, Chaldęis, Syris, Punicis, &.gni. Græcis, & aliȷs quãpluribus, ac.non. Vuandalis, ita pro.n.nobis succurrit, quãquam figura omnibus diuersa sit, etiam Dalmatis ipsis.quippe litera eorum.nas. quæ dudum typis excussa circunfertur. p.lati no.rho. Græco quadrato, &.la. Indo, similis admodum existit. Quæ vero nec dum publice per omnium manus versatur, latina (earum literarum quæ currẽtes dicuntur) inuersa aspiratio videtur, si modo, quod dextrũ in illa est, læuum fiat, ne quod supereminet deprimendum ceruicẽq; ad ima flectendam, postremam ve partẽ ad sydera erigendã, forte fortuna intelligeres, & talis est   atq;.n.officio nobiscum fungitur, vt Naum.1.Brieme neuȷta cnize vidine nauma sina elcesieua, idest, onus neniuitarũ liber visionis Nauum filȷ elcesina, & Thobiæ.1.Thobiia vistinu ot coliana i ot grada neptalimla ixe esti na nisnichi galileę, nasonia liaui i musti gradi sapeti. idest, Thobias ex tribu & ciuitate Neptalim q̃ est in supioribus galileę supra Naason, post viam quæ ducit ad occidentem, ad læuã habens ciuitatem Saphet. Ex istis (vt arbitror) istius literæ cõformatio cum latina habunde satis manifesta est. ❡ Sequitur Pocoi. duodecima inter consonantes litera, quæ virtute perinde est, atq;.p.latinum, & aliarum linguarum eiusdẽ potestatis elementũ, vt Petra, Paula, Platona, Porphiria, Pelagia,

Pelagia, Pamphila, Proba, Papilla, Parmena, Procora,
Procopia, & alia quamplurima in sanctorum descriptio-
ne per mẽsium ordinem cernere licet. Præterea in psalmo
149. habemus . In tympano & psalterio psallant ei, vbi
Macedo & Dalmata, duo isthæc nomina communia cum
latinis habent, ait enim ibi Macedo, vi tympania i psaltiri
dapoiuti emu, & Dalmata, i tumpania i psaltirami dapoiu
ti emu, quin & in psalmo. 150. aiunt supra scripti, chuali-
te iego vi tympaniat i liciat, hoc est. Laudate eum in tym-
pano & choro. Laudemus proinde & nos Deum omnipo
tẽtem, atq; misericordem, qui in instrumento isto, huiuscæ
elementi conformationem, consonantiamq; cum nostris
latinis notam facere dignatus est. Hanc literam Dalmata
in tertiodecimo numero habet, & illa quæ nondum typis
excussa est, duplicis quadrati Græcorũ. gamma. geminiq;
Macedonum. glagola. simul copulati effigiem præsefer-
re videtur, nec tamen ad literæ formationem duo hæc ele-
menta eo modo nectuntur, quo dudum çoles sirum digã-
ma contexere voluerunt, vt vnum scilicet alteri insideret.
sed mutuo in hoc vinculo sese tangendo complectuntur,
hoc sane modo &.p. intelligimus, vt ex superius ad-
ductis prophetarum verbis satis superq; notũ esse potest.
Vuandali duplex. p. habẽt, simplex scilicet & compositũ.
& simplicis figura talis est, qualis & typographici Samari
tani iam supra descripti. beth. &. pfes. appellãt. Com
positum vero dicitur ab eis. xzadzc. & semp pro. pz.
pro. p. nimirum &. z. nunquã separatim positis intelligit.
¶ Erci. r. videlicet, Macedonibus tertiadecima, Dalmatis
quartadecima cõsonãs, illa est, quã Atheniẽsis ille Demo

ſthenes,cui ſine dubio Cicerone iudice ſumma vis dicendi cõceditur, primam licet illius artis cui tradebatur,quũ diſcere non poſſet,tantum,ex Phalerei ſententia,exercitatiõe effecit,vt pleniſſime diceret, eurica to rho rheroraumenõ, inueni inquit tandem rho (ſi phas eſt dicere) rhetorizatũ, cuius exemplo tentemus & nos literam illam cũ latina noſtra,aliarumq; linguarum.r. conformare, vt eandem omnino habere prolationem,ex multiplicium dictionum collatione oſtẽdamus. Ablegata in primis etiam a maioribus noſtris iamdudum illa, maiorum quoq; noſtrorum dicendi conſuetudine,maioſibus,melioſibus,laſibus,ac (vt Feſtus Pompeius ait) feſiis,pro maioribus, melioribus,laribus, ac ferijs, & cum Apio Claudio, poſt Centimanum alium, ex Pomponij Iure conſulti autoritate in libris digeſtorum,de origine iuris,lege ſecunda,paragrapho iuris ciuilis ſcientia,non Valeſios, neq; Fuſios, ſed Valerios Furioſq; dicamus,& nomina in ſacris libris reperta, ſaltẽ aliqua,in quibus.r. ponitur conferamus. Imprimiſq; in pſalmo. 8 6. vbi dicimus. Memor ero raab & babilonis, ait Macedo,Pomeni raabi i babilonici, & Dalmata, Pomeni rab,Hebræus apud quẽ pſalmus iſte. 8 7. אזכיר רהב ובבל azbir rahab vbauel, Antiochenę eccleſiæ, Chaldęorum, & Maronitarum, necnon Siriæ Thargum habet, ܐܬܕܟܪ ܠܪܗܒ ܘܠܒܒܠ ܝܕܘܥܝ æthdacar lrohhob valbobil iedothi, & eorũ ſolita Arabica interpretatio ܐܕܟܪ ܠܪܗܒ adcar lrahhab, Idem in Nebienſis epiſcopi Arabica eſt litera. Indus vero ait,

ait, Ozecharon la raab. Cæterum Macedones, Dalmatæ, Rusii, seruũ, vocãt Rabi in psalmo. 18. Etenim rabi, idest seruus, & ibidẽ. Et ab alienis parce raba tuo ego, idest ser uo tuo. Et quod Græci pro mensa trapezan vocant, eodẽ & ipsi nomine vtuntur in psalmo. 22. Parasti in cõspectu meo trapezu, & in psalmo. 68. Fiat mẽsa eorum, budi tra peza ichi. & in psalmo. 77. Nunquid poterit deus, vgoto-bati trapezu vi pustoni, idest parare mensam in deserto. & quod nos in psal. 132. dicimus. Sicut ros ermon, aiunt il-li. Iaco rosa aermonisca. idem in cantico trium puerorũ, apud Danielem prophetam. Benedicite imber, i rhosa & ros, & paulo post. Benedicite rosa, ros & pruina domino. idem habes in cantico Moysis, Deuteronomij cap. 19. I cnidmi iaco rhosa. idest fluat sicut ros eloquium meum. Hæc litera eadem est Græcis, Macedõibus. & Dalmatis, de illa tamen Dalmatica quæ hactenus impressa non est. intelligere debemus. Quandoquidem illa quæ dudum publicata fuit, paruum latinũ. b. esse videtur, &. rho. Græci, atq; Latini. r. vice fungit. Iudith primo, vbi habemus, Nabuchodonosor Rex Asyriorum, qui regnauit in Ni-niue ciuitate magna, pugnauit contra Arphaxat, & obti-nuit eum in campo magno, qui appellatur Ragau, circa Euphratem, & Tigrim, & Iadason in campo Erioch Re-gis Elicorum, ibi Dalmata hoc modo suis literis expressit, Nabucodenosori, Cesarai, asurcici ixe cesarastuouase v neuiηti gradi velicomi brase protouu arpacsatu i pobiadi ego v poli velicomi exezouetse ragau blizi epratia i tilra vel tigra i iadasa v poli el iocha vel eriocha cesara elionsca-go, In præscriptis dictionibus, quot, r. vidẽtur totidẽ fere

erci,

erci intelligere opus eſt, ne in exemplis veſtigandis & adducendis multum, vel etiam ſuperuacanei temporis, impẽdamus. Vuandali hanc literã ignorant, vt de ſimplici. r. intelligamus, coniunctam tamen cũ. o. habent, nominantq́ illam. ouor. & pro. or. accipienda eſt, hoc eſt pro. o. & r. ſimul in ſyllabam copulatis. ¶ Sclouo, quartadecima conſonans, idem eſt virtute atq́. s. latinum, & ς. ſigma græcum, necnon & Hebræorum, atq́ Chaldæorum ſibilantia elementa, exempla paſſim in pſalterio habẽtur, & in primis in pſalmo ſecundo. Ego autem cõſtitutus ſum rex ab eo. Nad ſionomi goroiu, hoc eſt. Super ſyon montem ſanctum eius, & nomen hoc, in pſalmis quamplurimis eodem ſemper modo ſcriptum reperitur, & ab Hebræis. & Chaldæis, & Punicis per. zadich. ſcribitur על ציון al cion, idem & Ioſeph cœcus, & per eaſdem literas ſcribit, & Nebienſis epiſcopus Per. c. nomen Cion interpretatur, & ſi p̃ zadic ſcriptum ſit, ibidem in Arabica etiam interpre-atione ſua [Arabic] ali zeium. Syrus ibi Chaldæus. [Syriac] al zhe iũ turo dqudſi. Arabs ibi [Arabic] ali. zhiun gbl qudſi. Similiter & Indus per. za. ſcribit dicens. Bazoion. Græcus vero interpres ἐπὶ σιών, epi ſiõ, & in pſalmo iuxta hebraicã cõputationẽ. 6 o. in quo nos dicimus. Lętabor & partibor ſichimã, Græcus ait σικιμαν, ſiciman. Macedo & Dalmata. I razdia liu, Hebræus vero per. ſcin. ש. dextrum ſcribit שכם ſecim & Ioſeph

& Ioſeph cœcus בשכם biſcechem, & ibi Arabica interpretatio. ܫܟܝܡ Sagim, Chaldæus Syriæ ܐܢܐ . ܘܐܦܠܓ ܠܫܟܝܡ . ܐܬܚܝܠ æthhhaial æno. væphleg laſchim, ideſt. Lætabor ego. & diuidam ſichem. Arabica Syrorũ interpretatio ibidẽ ܘܐܩܣܡ ܫܟܝܡ . ܐܬܩܘܐ ܐܢܐ Atqua ana vaqſam ſachim. Vides lector optime quam concinne ſuperiores recenſitę idiomatũ diuerſitates in vno nomine Sichem, ſeu Sichimã conueniant. Quantũ vero diuerſa ſit interpretatio illa Indorum, in pſalterio Ioannis Potken, & quantũ Chaldaiſmi reſipiat ex infraſcriptis p̃dicti pſalmi verbis, abſq; liuore dijudica, ait quippe. Ogziabeher nababa bamakdaſu otſeſahh vuo otchafal mohorcha, ideſt. Deus locutus eſt in ſancto, lętabor, & diuidã ſpolia, nam mohorcha, ſpolia ſignificat. vt in pſalmo ſæpius allegato in Ogdoade penultima literæ. ſcin. in quarta linea, lętabor ego ſicut qui inuenit ſpolia multa. Idem in pſalmo. 67. linea. 29. Speciei domus diuidere, mohorcha, ideſt ſpolia Atqui meo quidem iudicio, hoc nomen mohorcha, ex pſalmo prædicto. 60. Siue iuxta Indorum numerum. 59. omnino remouendum eſt, & ſubſtituẽdum. Sakima. ideſt Siccimam, quandoquidem pſalmus iſte a nona linea vſq; ad finem, ad verbum, repetitus eſt. in pſalmo. 107. In quo mohorcha non inuenitur, ſed Sikima legitur Nec mirum ſi hic fortaſſe pro Sikima ſpolium, ab occupato in varijs negocijs homine, ſubſtitutum eſt. Variæ quippe humana-

rum

rum rerum curæ, naturales vsque adeo exsiccare quando-que solent humores, vt plerũque spolient hominẽ, & visu & attentione, ita vt apertis etiam oculis non videat, cũ ex Philosophi sententia, intentio copulet sensum. Proinde ẽt in hoc quoque loco (dum mens hominis, mutabilitati ob-noxia, per diuersa paululum hincinde vagatur) nomen vnum potuit incaute pro altero substitui, cum nec bonus semper vigilet, sed (vt in prouerbio est) quãdoq; dormitet Homerus. Pius vero lector, atq; beneuolus ista consideret atq; castiget. Cæterum. sclouo. Dalmatarum quintadeci-ma consonans, præter iam publicatam, alia quoq; est quæ tam etsi semicirculi læua pars sit, & latinum. c. æmula ri videatur, ac per omnia similis sit Macedonicæ, pro. s, ta-men nostro latino intelligitur, vt Iob primo capite. I posi-laiuste priziuachu tri sestri suoie. idest. Et mittentes voca-bant tres sorores suas. & paulo post, vbi nos dicimus. Di-xit ergo dominus ad Satã. Ecce vniuersa quę habet in ma nu tua sunt, tantũ in eum ne extẽdas manum tuam. Egres-susq; est Satan a facie domini. Dalmata ait. Reciexe gos-podi csotoni, se vsa iasce imati v rucu tuo ciu sut tacmo na ni ne prostri ruci tuoce i zidexe sotona ot licia gospodna. Et librum suum Ecclesiastes ab hac litera incipit dicens. Slouosa eclesiasta sina dauida cesara erusolimscago sucta sueti recie eclesiasti esuti esuti i vsa esuti. hoc est. Verba Ec clesiastes filij Dauid Regis Hierusalẽ, vanitas vanitatũ, di xit Ecclesiastes, vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Salo mon quoq; Prouerbia sua, in hæc verba incipit. Pritcie Sa lamune sina Dauidoua Ciesara Izraelua, idest, Parabolę Salomonis filij Dauid cęsaris, quod sane est, Regis Israel.

Præterea

Prętcrea in psalmo.67.habemus a Macedone & Dalmata,vbi dicimus. A facie dei. Sinaina. ideſt. Sinai,quod nomen ab Hebręis,Chaldęis,& Punicis,per ſamech ſcribit. Quippe dicit Hebræus סיני Sinai.Sirus. ܣܝܢܝ Sinai,vterque Arabs. سينا Sina.Græcus σινα Sina,& ἐν σιναιν en ſinain.Indus, per ſcin,ſina ba ſina.& in eodem pſalmo.Super ea niue dealbabuntur,vi ſermonie, in ſelmon. Vbi Græcus quoq; ἐν σελμων en ſelmon. Hebræus tamen nomen iſtud per zadich ſcribit dicens בצלמון bezalmon. Chaldæus etiā eadē litera vtitur. ܒܨܠܡܘܢ ܛܘܪܗ ܕܐܠܗܐ bzelmum turheda loho. vterque Arabs, في صلمون جبل الله phi zelmum gbal allha. Indus vero per ſcin ſcribit,lahala ſalmun. Samuelē quoque Macedo & Dalmata cum hac litera slouo ſcriptitāt in pſalmo. xcviij. Moiſes & Aaron in ſacerdotibus eius & ſam uili. Hebræus per ſcīn ושמואל vſcmuel. Similibus literis etiam Maronitæ ſcribunt dicentes ܘܫܡܘܐܝܠ ܒܩܪܝܝ ܫܡܗ vaſcmuil bquoraii ſmhe. Indus quoq; ſcin in eadē dictione vtitur inquiens. Vua Samuelani mosla ola iozcuuou ſomo vel ſmo. Arabes vero tam

memoria, in decimonono die Septembris, apud Macedonas celebratur, per aliud elementum quam per. t. auspicabitur. Aut Terentia quæ vno die cum Neonila, quarto kalendas Nouembris, apud eosdem honoratur. Aut illũ tandem Pauli Apostoli charissimum in domino Titum, cuius laudes. 25. Augusti recensentur, & suffragia a Macedonum ecclesia expostulantur, Zephirum vnquam dixerit, cum omnino Titus appelletur, nec binomius censeatur. Tardo igitur vt ex pdictis proprijs nominibus, & quã plurimis etiam ex alijs ante a nobis recensitis dictionibus, in qbus. T. syllabizat clare constat latini, cæterarumq; linguarũ. T. locum obtinere, vicesq; eius supplere. Notanda sunt igitur, isthæc, & in hac literarum obseruatione a te diligenda, vt psalmographus, in psalmo. 119. in Ogdoade ain, in versu penultimo, Macedonicis verbis ait, pacie zlata v topazia, idest super aurum & topazion, vbi Dalmata eisdem fere verbis vtitur, sed tantum addit ad topazion dicens. Itupancia, & septuaginta aiunt, yper chryson kaetopazion. Hanc quoq; literã tardo in sextadecima cõsonãtiũ numeratione hẽt, & inuersum vide est, stãs scilicet, quãdoquidem supinum est vide. Aliam quoq; figuram tardo habent Dalmatæ nec dum publicatam, quę ex plana linea diductis tribus æqualibus lineis formatur, ceu. m. latinũ non quadratum, productis aliquamtulum hincinde cornibus, hoc sane modo &(si modo proprie dicere possumus). T. latini personam gerit, vt Thobia, Iudith primo, & tigra, idest Thobias & tigris, & Iudith secundo, Tharsisce, idest Tharsis, casteli echi, hoc est castella eorũ, Toma, Tadiju, Agata, Catarina, Margarita, Anastasia, In his nominibus

ad.t.literam, quam grammatici, ea ratione illius cognatã asseuerant, quod ꝑ pulsare, pultare. & pro mersare, mertare. aliquando vsurpatũ fuerit, transeamus. Et quamquam silentium in mysterijs omnibus (Tertuliano autore) maxime cõmendatum sit, summisq; laudibus Pythagoricum silentium extollatur. Nonnunquã tamen lucri gratia ab aliquibus, citra virtutis actum, seruatum fuisse ꝓditum est. vt de Demade Oratore, quẽ aiunt, gloriari solitum, decẽ se talẽta a rege, vt taceret, accepisse. Et Demosthenẽ quoq; legimus, synanchen, quam nos angynam dicimus, ea occasione. s. vt taceret, finxisse se pati, proindeq; a plebeio homine obiectum illi fuisse, quod non synanchen, sed argyranchen pateretur. Mihi tamen hoc in loco, antequã de. t. litera tractare incipiam, minime seruãdũ silentium censui, quin potius mysterium ingens fore duxi, si illud abrumperem, & loquendo, non modo Aristodemum fabularum actorem, quem talentum vt ageret pro mercede accepisse ferunt, superarem. Sed plurimum etiam mihi thesaurũ repositurum sperarem, si iam repositũ, studiosis animis impartirer, notumq; illis omnino facerẽ. Vuãdalos, videlicet literam. s. (de qua nobis est sermo) in suo alphabeto, non simplicem, sed quatuor semper modis copulatam habere. Aut enim cum. t. iungitur, sibi (vt diximus) cognata praecedente, aut subsequente, vt in litera quam. tzads. appellant, & pro. ts. a nobis capiẽda est. Aut cum altero. s. vt geminum. ss. intelligamus, in cuius nomen est. esse. & duplicis. ss. officio semper fungitur. Aut cum. s. t. &. z. simul complexis, eoq; ordine connexis, vt triplex iste literarum nodus, nunquam in litera quam illi. Stchzh. appellant dissoluatur,

diſſoluatur, quippe ſemper pro. ſtz. ſumēda eſt. Aut ſane cum. c. inſeparabilem hæc litera connexionem habet, vt in penultima ſui alphabeti litera (de qua ſupra mentionem fecimus) ſchola, quæ ſemper pro. ſc. ſimul iunctis ſeruire conſueuit. Videor mihi videre dum iſta refero, legētes ſomnia me recenſere arbitraturos, quæ tamen vera, fidelique traditione referuntur. Proinde non fruſtra etiam me ſuſpicari poſſe, facile crediderim, quod ſi beatus ille eccleſiæ doctor Hieronymus, tantum in huiuſce Vuandolorū linguæ, quantum in Chaldęorum lingua, literiſque cognoſcendis, atque pronunciandis laboraſſet, non illa profecto ſtridētia, anhelātiaque verba dixiſſet, ſed hęc. Quæ pręter quam quod ex infimo pectore, ex intimiſque pulmonibus depromenda ſunt, grauiuſque inflata, & anhelata verba cognoſcū tur, denſum pręterea ſtridorem quendam ſuſcitare videntur, vt nec magis horrifer aquilonis ſtridor eſſe queat. Cū tres, ſine media vocali, ſcriptę ſimul conſonantes proferendę ſint, & illę ſane vel maxime, quæ a noſtra connexione plurimum abhorrent, quam cognoſcere poſſunt, qui conſonantium in conſtitutione ſyllabarum connexionem nō ignorant. Id tamen ſtudioſe lector te haud quaquam omnino deterreat, nec a peregrinarum linguarum lectione ſubmoueat. Quandoquidem vt ait Hippocrates in ſecunda Aphoriſmorum ſectione, Peri men das archas kae ta tegli panda aſtheneſtera, peri de tas acmas iſchyrotera. Circa principia, inquit, & fines, omnia infirmiora ſunt, circa vero ſtatus fortiora. Quippe (vt Marcus quoque Cicero ait) omnia rerū principia parua ſunt, ſed ſuis progreſsionibus vſa augentur. Sic tibi profecto amice continget, ſi aſsiduā

operam

Punici regni, quam Syriæ incolæ per zode & tzade, nomẽ istud incipiunt. & Arabes quidem, vt in Nebiensis Episcopi psalterio ܘܙܡܝܠ ܦܝ ܐܠܓܝܢ ܝܕܓܘܢ ܒܣܡܗܝ. vzmuil phi algin idgun basmhe. Syriaca Arabũ litera habet ܒܕܓܝ ܐܣܡܗ. ܘܙܡܘܝܠ vzamuiil bdgai ismhe. Diuersitatis causam in maiori vehementiorique linguæ ad dentes ad pulsu cõsidera, in sibillanti etenim litera proferẽda Arabes sũmitate extremaque magis linguę parte vtũtur. In psalmo tñ iuxta hebraicã cõputationẽ. 78. Videntur oẽs in litera ista conformes esse. Repulit (inquit ibi Asaph) seu reliquit tabernaculũ silo. Macedo, i otrinu scijnnju silomscu, & paulo infra, i otrinu selo iosiphouo, Dalmata fere idem dicit, i otrinu sciniiu silomscuiu & infra, i otrinu sielo osipauo. Chaldaica litera Maronitarũ in hũc modum se habet. ܘܐܬܓܘ ܠܡܫܟܢܐ ܕܫܝܠܘ. vatgoo lmascno dsilu, & infra, ܐܣܠܝ ܠܡܫܟܢܐ ܕܝܘܣܦ. Asli lmascno daiuseph. & sua ibidem Arabica interpretatio. ܘܪܕܠ ܡܣܟܢ ܫܝܠܘ. vrdhal mascn silũ & ĩfra. ܘܐܪܕܠ ܡܣܟܢ ܝܘܣܦ vardhal mascn iusph. Arabica Nebiensis Episcopi in eodem loco. ܘܪܦܬ ܡܠܟܗ ܫܝܠܘ. Vrphth melhe silum, & hic castiganda est dictio ܡܠܟܗ. melhe, vt

ܡܫܟܢܗ mascnhe, & infra . ܡܫܟܢ ܘܡܫܟܢ

ܘܪܕܠ Vrdl mascan iusph. Hebraica ibi litera habet ויטשמשכן שלו Vaitos misccā scilo, & infra וימאסב אחל יוסף Vaimas beohel ioseph. Thargū vero Ioseph Cœci tale ē. ܘܫܒܩ ܡܫܟܢܐ ܕܫܝܠܘ. Vscbaq masceena dsilho & infra ܕܡܫܟܢܐ ܕܦܪܝܫ ܠܫܒܛܐ ܕܝܘܣܦ. ܘܐܪܚܩ ܒܡܫܟܢܐ ܕܦܪܝܫ Verahhiq bmasccena dephris gal tehuma dioseph. Græcus quoq; interps ita ibidē inqt. kæ aposato tinscinim silom, & infra, kæ aposato to scinoma iosiph. Indus autem huncin modum ista expresit. Vuahha daga ladebthara selom, & infra eadem verba recenset nomine Ioseph, dūtaxat excepto, quod loco selom, remisit. At tandē in hac sibillante litera, videnda sunt etiā, quę de Saba & Seba, in superioribus dicta sunt. Immo vero id magis hoc loco considerandum est, quod cum sibilans litera sit, quin potius (si dicere citra errorē possumus) ipse sibilus, quod apud omnes fere, ne dum silentii nomen ab ipsa incipiat, verum etiam silētium ipsum, singulari hac litera oculis nostris obiecta, indictum esse cognoscamus. Sigin quippe Græci, Siopinq; dicunt. Hebræi vero, Sequet silentiū, & Scaquat silere. Chaldæus vero Nebiensis. ܫܬܝܩܘܬܐ. Scethiqutha, & . ܫܬܝܩܗ Scethiqha & Syri . ܫܬܩ Scthuq. Arabes quoque . ܣܟܘܬ Stouch, vel estoch. Silentium igitur & nos habeamus, &

Ab Hebręis,& Chaldęo,Ioſeph Cœco,& Macedonibus, & Græcis, & Indis. Maronitæ vero, & ſi per. Thau. ſcribant. Signum tamen prolationis literę. Teth. addūt, rubeum, videlicet in capite, pūctum, & hoc tam in ſua, quam in Arabica, interpretatione facere cōſueuerūt. Dalmata, cū hac litera careat, per. Teth. ſcribit, ſimiliter & Arabica Nebienſis interpretatio. Teth. habet. Poſſem hoc in loco nomina, in quibus elementum hoc, primam mediam ve ſyllabam occupat, quam plurima in medium adducere, quę in libello illo reperiuntur, in quo per ſingulos menſes nomina ſanctorum recenſentur, & quo etiam illius menſis die, in Eccleſia Macedonum memoria eorum fieri conſueuerit, & inibi illorum quoq; Troparia (vt aiunt) atq; Condacia ſcripta ſunt, vt iſtius literæ conformationem probarem. Sed quia traditio hęc nimium in longum traheretur, decem, aut duodecim tantum, ſeruato mēſium ordine, nomina adſcribam. Vt Aithala, in primo die Septembris, a quo Macedones, Annum incipiunt. Et Theoctiſta, die tertio. Ierothea Epiſcopa, atbiniſcago, die quarto Octobris. Theophana, die duodecimo. Aphthonia, die ſecūdo Nouembris. Theoctiſti, lezuijſcije, die nono Thirſa, die quartodecimo Decembris. Eleutheria, quintodecimo. Theopenta, quinto Ianuarij. Athanaſia, Archiepiſcopi Alexandriſcichi, decimooctauo. Agathi, quinto Februarii. Teodora, ſtratilata, octauo. Theofilata, Archiepiſcopa nicomidiiſcago, octauo Martii. Marca, Epiſcopa arcthuſiimſcago, vigeſimooctauo. Theodula, quinto Aprilis. Theodora, ſiceota, vigeſimo ſecūdo. Thimothea, tertio Maii. Theodota, ize v ancyria, decimooctauo. Doro-

thea: Epiſcpa tirſago, quarto Iunij. Methodia, Patriarcha Conſtantina grada, quartodecimo. Theodora, ancyrſcago, ſeptimo Iulij. Athinogena: ſextodecimo. Apoſtola Matthia: nono Auguſti. Apoſtola Thadea: vigeſimo primo. Literam hanc Dalmata in alphabeto impreſſo non habet, ſed quæ nõdum typis excuſſa eſt. Thita. ſeu. Tfert. dicitur, & decimaſeptima in conſonantium numero, apud eos eſt, & a Greco, Macedonico, Ruſioq́. Thita. in eo differt, quod Græcorum huius nominis litera, orbis eſt, cum linea diametrali trãſuerſa. Macedonũ vero, oui oblongi, figura eſt, cũ linea parimodo ꝑ mediũ ſeccante, ſed vtrũq́ periferię latus tranſcendente, extremaſq́ vtrinq́ partes ad ima non nihil flectẽte. At Dalmaticũ. Tfert. quadrãgulũ oblongum erectum eſt, a linea hinc atq́ inde nõ recta, ſed recurua per medium transfixum, & læuum latus ipſius lineæ ad ima, fornicis in modum reflexũ, dextrum vero, cornu inſtar ad ſuperna tendẽs habente, hoc modo & nobis pro. Th. ſuccurrit. Cuius loco in impresſis libris. Tardo. confuſe vſurpatum reperitur, vt clare notũ eſſe potuit, ex dictionibus iam a nobis in præcedenti litera adductis, in quibus tam apud nos, quam apud Græcos, & cæteras linguas. T. aſpirationem adnexam habere concupiſcit, & debet, quamuis ibi non ſit. ¶ Sequitur decimaſeptima conſonans, quam. Chir. nominant, & nihil a. chi. Gręco, & Iacobitarum differt, aſpirata litera eſt, &. Ch. latinis reddit, vt in pſalmo iuxta Hebræos. 18. Et aſcẽdit. Na cherubim i letia. hoc eſt. Sup cherubim, & volauit, vbi Dalmata etiã cũ ſuo. Chir. ſcribit, dicens. Na cherophimi i liete. Hebræus vero, hoc modo ſcribit. עלכרוב alcherub. & in Nebicſis

pſalterio

psalterio. על כרובין al cherubim. & Arabica interpretatio. ܥܠܝ ܐܠܟܪܘܒܝܡ. Ali alcharubim. Syriaca vero Chaldaica ibi interpretatio habet, ܘܪܟܒ ܥܠ ܟܪܘܒܐ ܘܦܪܚ. Rchab al crubæ vaphrahh. Vbi in Arabica interpretatione, arbitror scriptorē hallucinatū scripsisse, ܐܠܫܪܘܦܝܡ Alsaruphium, p. o ܐܠܟܪܘܒܝܡ Alcarubium. Quandoquidē in psalmo. lxxx. secundū Hebræorū cōputationē vbi nos dicimus. Qui sedes super cherubim, isto modo scribat, & dicat. ܥܠܝ ܐܠܟܪܘܒܝܡ Ali alcerubium, in quo omnes conueniunt. Et Indus quoq; iu vtroq; psalmo, superius adducto, & primum in psalmo. 18. ait. Laola chirubel, & in psalmo. 80. eadem verba replicat, orthographiam tamē minime seruat, nam laola, quando pro super vel supra accipitur, cum. a. paruo siue breui, tam in prima syllaba, quam in vltima, semp scribi debet, tamen in dicto psalmo. 18. prima syllaba per. a. longum, haud recte scripta est. Præterea in psalmo 104. alias. 105. dictio. chanaan. & dictio. cham. per. ch. & a Græcis, & Macedonibus, per. chi. scripta sunt, & ab Hebræis, per. caph. similiter & ab Arabicis, Chaldæis, & Indis. Hebræus tn̄, & Ioseph cœcus. hham. p. hhet. scribit Nomen quoq; Christi, in dicto psalmo. 105. per hanc literam, Chir. Macedo scribit, & Græcus, per. chi, Hebræus

vero, Chaldæus, Indus, & Arabs, pro Christi nomine Messiam, posuit, Dalmatę in decimaoctaua cōsonantiū numeratione habent. Hir. seu. Chir. quam nō habent libri Dalmatarum hactenus impressi. Eius tamen loco accipi potest litera in alphabeto impressa, q̄ sequitur post. Fert.

¶ Decimaoctaua consonans est. Phi. quæ & figura, & potestate eadē est cum. Phi. Græcorum, & Iacobitarum, & Cophtiarum, & eorum qui magnam Hiberiam incolunt, quin etiam Latinum nobis. Ph. ob oculos ponit, ac etiam idem valet, quod. Phe. seu. Pe. Hebræum, Chaldæumq́, cum dictionem claudit, aut rafatur, aut tandem cum non pro. P. simplici, sed pro. F. vel. Ph. sumitur, vt in dictione Ephraim, de qua in psalmo iuxta Hebræorum computationem. 60. & in dictione Nephthalim, siue neptalim, in psalmo. 67. vtroq́ enim modo pronunciatum reperitur, etiam in titulo psalmi. 54. vbi dicimus. Intellectus Dauid cum venissent Ziphei, quod nomen Græci, & Macedones per. Phi. scribunt, Hebræi vero, & Thargum cœci, cum Pe. sine dages. Indus vero cū suo. F. scribit. Placuit & hic nomen Asaph, & nomen Ioseph, in medium adducere, de quibus in multis psalmis, & psalmorum titulis, fit mentio quę vbiq́ per hanc literā scribuntur. Præterea in psalmo 91. vbi nos dicimus. Iustus vt palma florebit. Macedo, palmam græco vocabulo insinuat, dicens. Iaco phinixi, & Græcus, δικαιὸς ὡς φοινιξ ανθισει, dikæos os phinix anthisi. Cęterę in psalmo. 106. ad Hebraicam cōputationem, vbi habemus. Et initiati seu consecrati sunt Beelphegor. Macedo dicit, Bielphegoru, & Grecus interpres τω βεελφεγωρ to beelphegor, id fuisse Idolum ignominię, vt ait Nebiēsis

Episcopus

Episcopus, plerique arbitrati sunt, & stulta gentilitas, ut Deum ortorum colebat, nunc Alcinoum, nunc Veturnũ, nũc Ianum, nunc Priapum appellans, φαλλος, phallos, enim a Grecis dicitur Priapus, hinc Poeta, ille cecinit. Nomen venerare ithiphalli. Hebreus tamẽ per. Pe. dagessatum, scribit. לבעל פעור lebaal pegor. Chaldæus Nebiensis, cum Pe, dagessato nomen Pegor scribit. Arabs vero ibi tam Nebiensis, quam Syriæ, dicit. ܦܥܘܪ Phagur. Et Indus, Baboel Fegor. Et Maronitæ, ac Syri, quoque dicunt ܕܦܥܘܪ Dphagur. Phinees quoque nomen, in eodem psalmo, tam Macedones, quam Græci, cũ litera ф. Phi. scribunt. Dalmata vero, cum Po coi, exprimit, dicens. Pinies. Hebræus quoque, פינחס Pinhhas, cũ. pe. dagessato, scribit. Eodẽ modo, & Chaldæus, in Nebiensis Episcopi, Psalterio. Syri tamen, Chaldæi, & Maronitæ. ܩܡ ܦܢܚܣ Quom phinhhes. hoc est stetit, quem nos dicimus. Phinees, proferunt. Consentit & Arabica interpretatio, quæ habet. ܩܐܡ ܦܢܚܐܣ Quam Phinhhas. Eodẽ modo, & Indus, sed cum suo. Fi. scribit. Finhhas, Ephraim quoque nomen, in Psalmo. 108. & Ephratha, in Psalmo, 132, omnes cum eodem, Phi, elemento scribũt, & Hebræi

vim,atq; poteſtatem, non ignorant. Cæterum. Phert. vel Fert. decimanona conſonans eſt Dalmatis, & per omnia ſimilis eſt græco. Phi. & a nobis pro. ph. accipi debet, vt in nominibus ſuperius recenſitis patet, mutuo tñ ſępenumero pro. Phi. ponitur. P. & vice verſa, nam & Phranciſcũ, & Phabianum, per. Phi. ſcribunt, cum nos per. F. ſcribere ſoliti ſimus, viciſsitudo quoq; iſtarum literarum, ex iam dictis in huius literæ explicatione, & nominibus alijs ſuperius adductis, nota eſſe poteſt. Litera pręterea iſta Dalmatica, nec dum ab impreſſoribus publicata, quadranguli oblongi, nec tamen æqualium laterum, iacentis figuram habet. Linea quippe ſuperior, & inferior æquales ſunt, ſiniſtra vero qua ãbæ ſimul nectuntur, recta eſt, ſed tñ breuior eſt, & duos angulos rectos format, atq; dextra ex parte dictas lineas ſimul coniungit, non recta, ſed incurua fere in dimidij circuli modum, cum ſit, obtuſum angulũ facit. Secandumq; eſt ſic formatum corpus, cum linea incurua, & Scorpionis caudã oculis obijciente, quæ ſupra aliquantulum producta in dextrum, & infra extenſa in læuum latus reflectatur, in hanc ſane formam & hęc de hac litera dicta ſufficiant. ¶ Sequitur. Pſi. conſonantium decima nona, quæ eadem eſt cum. ψ. pſi. gręco, eſt enim litera duplex ex. p. &. s. (quę illi implicita ſunt) conſtans, vt in græcorum conſonantibus ſupradictũ fuit. Iacobitæ illã. Epſi. appellant. Dalmatæ ipſam nõ habent, ſed pro ea duabus, latinorum more, vtuntur conſonantibus. P. nimirũ &. S. Nam quod Gręci ψαλμὸς, pſalmos. Macedones ψάλωμι, pſalomi. Dalmatæ cũ Pocoi, & Slouo ſcribunt, dicentes, pſalomi. Simili fere modo, & Armeni, pſalmũ exprimũt, litera. P.

litera.P.dumtaxat expulſa,dicentes.ռաղ մ ռս.Salmos. Hebræi: Chaldæi: Arabes: Punici: atque Indi: literã Pſi.non habẽt.Nã quod Macedones, σαμψονα, Sãpſona,& Gręci,σαμψον, Sãpſon,cũ.Pſi.ſcribũt, vt apud Paulũ,ad hebręos.xi.deficiet eñ me narrãte tp̃s. περὶ γεδεων βαρακτε καὶ σαμψόη, καὶ ἰεφθαε, δαβίδ τε καὶ σαμουηλ, καὶ των πρόφητων Peri Gedeõ baracte, kęſanpſon,kę hiephthae dauidte,Kę ſamuil,Kę ton prophiton. ideſt. De Gedeone Baracq; & Sampſon & iephthę,& Dauid, & Samuel,& pphetis.Ibi Arabica interpretatio in hunc modũ ſcribit. [illegible]

[illegible] vel [illegible]

[illegible]

[illegible] Phi am zadguna,va barach,va phizamzũ, vel ſamſũ,va iaphatahh;va phi dauid,va ſmuil,va gal ſaira lanbiain.ideſt.de Gedeone,& Barach,& de Samſon,& Iaphtahh, & de Dauid,& Prophetis.Nec aliter viri fortisſimi Sanſonis nomẽ,Chaldęi & cęteri,p̃ter ſupius recẽſitos,Græcos,& Macedõas, ſcribunt:vt habemus apud Hebræos:in libro Iudicũ:capite tertiodecimo:ad finẽ. ותלד האשה בן ותקרא את שמו שמשון Vattheled haiſſcah bẽ vatiqura:æthſcemo Scimſcõ: ideſt. Et peperit vxor eius filium: & vocauit nomen eius Scimſcon.Hic aduerte lector:ne fortaſſe hoc viri nomen fortisſimi,quod per ſcin iamin,hoc eſt per ſcin dextrum:ſcriptũ eſt:ſchimſchom proferas: neq; cum.ch. ſcribas: vt non in

errorem

errorem non minimum labaris, quem in suo Michol fore cauẽdum dixit, Rabi Dauid kimhi, ne scilicet assimiletur in prolatione. Zain. Samec. & Samech. Zain. & Alphin. Aainin. & Aainin. Alphin. et Hein. Hhethin. & Thethin. Hein. nec non. Vau. & Beth. raphatum. Samech. & Zaddi. Chaph. & Coph. Teth. & Thau. dagessatum, quod (vt illius verbis vtar) שקריאתם קרובה Scecriatham croba. idest, lectio seu pronũciatio earũ proxima est, de quo fortasse alias dicemus. ¶ Vigesima consonãs est. Ci. vel. Cia. quæ tamẽ monosyllaba est, & tactis vix lingua superiorum dentiũ radicibus, subito oris haitu, pferẽda erit, a. C. incipiens, & in. I. cum. A. vocali adnexa desinẽs, nec tamẽ propter hoc syllabã excedet. Verbi gratia, si diuino nomini, quod. Iah. ab Hebræis dicitur. C. literam præposueris, Cia. facies syllabam, quæ subitaneam habebit enunciationem, & talem, prorsus qualem Musici obseruare solent, in cantando notã, quã minimã vocãt. Exẽplũ nobis esse põt, q̃trisyllabica dictio הללויה Haleluiah, cuius vnũ cõplexũ scilicet. Halelu, apud Hebręos imperãdi modus est, & laudate significat. Aliud vero est. Iah. & Deum insinuat. Cui etiam si. G. Macedonico more addideris dicẽs Alelugia, non tñ ob id quintã syllabã addideris. Quando quidẽ nomen illud diuinũ. Iah. (vt Cabalistici cõtendunt) vnitatẽ nõ excedit, & nouerũt qui subscriptę vocalis notæ Patha, vim nõ ignorãt. Sequẽte vocali abijcit syllaba ista. Cia. extremũ. A. vt ocia nasego. idest. patris nostri, & apd' Lucã in oratione Dominica, ocie nasi. idest. Pater noster, in vocãdi casu, vbi sequẽte. E. abiecta ẽ litera. A. vt patet; & in hoc nomine, tã Macedo, quã Dalmata, mutuo vtunt

hac litera, & sequenti Chief. Hāc etiā Dalmatæ, hoc modo figurant & .Ci. appellāt. ¶ Vigesimaprima cōsonans, dicit. Cier. seu. Chief. & ita pferri debet, vt in eius enūciatione tps, & dimidiū pducatur tēporis, nō secus, atq; si cantando semibreuē cū minima pnūciaremus, si modo bisyllabicā dictionē esse cēsuerimus. Cū tñ multi vnius syllabæ ipsam esse arbitrent, & Chief. cū digāma æolico scribant, ac pferant. Hāc Dalmata. Czaru. vel. Cieru. appellat, & eadē est cū vigesimaseptima litera alphabeti Dalmatici iam impressi, & cū. Ci. Macedonico, exēplum habes, in nomine Vincicria, Ignacia, Cijra. idest. Vincentij, Ignatij, & Ciri. Parumq; differt a. Chieru. pariter Dalmatico. & a. Ghier. Macedonico, & cū ea scribunt, Dominiche, Marcheliana, i Marchella. idest. Dominici, Marcelliani, & Marcelli. ¶ Vigesima secunda consonans est. Sa. vel Sca. ω. & p. Scin. Hebræo sumit. Hanc Dalmatæ. Sa. siue Sai. appellant, & eandē fere figuram hēt. ω. quam &. Sa. Macedonica, Dalmaticaq;, iam impressa. ω. eo dūtaxat excepto quod plana linea, q̄ tribus erectis lineis substrata est vtrinq; progreditur, nec ex toto plana est, sed non nihil a sinistro in dextrum latus eleuatur, vt videre licet ex illis figura paulo ante descripta. & latinū. S. nobis repræsentat, sicuti &. Slouo. de quo superius dictum est, & cum ea scribunt nomen, Sebastiana, & alia nomina, vt in exemplis superius adductis, clare cognosci potest. & perinde fere enūcianda est, ac si duo. SS. simul essent. ¶ Sequitur cōsonans quæ. Sta. ω. appellatur, & tridentis formā habet, & ne dū pro. St. in quibus eius vis & sonus flectitur, verū etiam & aliquando pro gemino. SS, accipitur. Hæc vltima est Dal

matis in coſonantium numero, & Sta. ſiue etiã. Schia. appellatur & in alphabeto iam publicato vigeſimũ ſextum obtinet literarum numerum, & pro. St. accipitur.

¶ Vltima alphabeti Macedonici litera eſt. Cſi. nihil a .ξ. Græco differens, & Latinis. Cs. vel. X. repræſentans, vt in nominibus proprijs, Xenophonta, Eudoxia, Maxima, Auxentia, Eupraxia. Dalmatæ hoc elemento carent, ſed pro eo. Caco, & Slouo, C. ſcilicet & S. ſcribunt, nã quod Macedones, & Græci ἀλέξιον Alexion dicunt, ipſi Alecſa, ſcribunt p. cſ. & in reliquis pari modo in quibus. Xi. repe ritur. ¶ Duæ vero illę vocales ſcilicet. Vch. & Iat. tametſi pro vocalibus ſumantur, ſunt tamen aliquando conſonan tes, vt patet in pſalmo quarto, vbi habemus. Iuuidite iaco. ideſt. Et ſcitote quoniã, mirificauit dominus ſanctũ ſuũ, vbi prima litera eſt, Ita, quę in loco iſto pro copula ſumit, ſecũda eſt. Vch. tertia. Vide. quarta. Iat. nunc tu diſcerne inter conſonantes & vocales, quę nam ex his ſint. Videtur autem Vch. eſſe diphtõgus gręca. ου. omicron ypſilõ. Iat. vero Latinum. b. eſt, cum linea per mediũ deducta, & nonnunquã litera integra in dictionibus. Iat. exprimitur, ſępe vero. Ia. tantum, & ſæpius pro. I. tantum cõſo nante accipiunt. & ſic eſt finis cõſonantium Dalmatarum, & Macedonum. Reſtat vt reuertamur ad Chaldaicas con ſonantes plenius explicandas.

¶ De literis quæ puncta Rubea intra ſe, infra, ſupra ve admittunt. Caput. VI.

EX ſupraſcriptis Chaldęorũ conſonãtibus nonnullæ ſunt, quę ſi punctum Rubeũ intra vẽtrẽ, aut ſupra ſe, infra ve habuerint (vt de Raphe, & Dages, apud He

breos traditur in literis בגט כפת Bagat chephath.) leuigantur, fortificantur, duriusculeq́, non nihil proferuntur. & variāt cum prolationem, tum vocē, & sunt infrascriptę.

.ܒ.ܓ.ܕ.ܛ.ܟ.ܦ.ܬ. Scilicet Beth. Gomal. Dolad. Teth. Coph. Phe. Thau. Nam si .ܒ. Beth. simpliciter proferas, leuiter quidem proferes, inter. ve. & bbe, sicut: .be. Punicū. Et si super posito punctulo. .ܒ̇ inueniatur, proferendum est, vt .β. Vita, Græcū & raphatum .ב. Beth, Hebraicum, necnon vt Macedonicum. .& vtrunque Dalmaticum. Vide. ac Iacobitarum. .Veda. & Armenicorum, բ. bien. & dicendum. Vet. Sin vero punctū in vētre fixum habuerit, isto nimirū modo. ܒ̣. tunc forti ac dura enunciatione proferendum erit, & labia multum simul stringenda, atque inuicem premenda erunt, & non aliter quam Hebraicum dagessatum .בּ. & Buhc. .Macedonicū, & vtrunque. . .Dalmaticum. Buch. Ꭓ. π. Pi. Græcum, quando. M. Mi. aut. N. Gni. præcedente, pro. B. profertur, vt τὸν πάλιν. Ton paglin. idest vice versa, neq́ enim tunc proferre debemus, ac dicere. Ton vaglin, sed Tom baglin. Simili

modo

modo ꝓferenda erit, vigesimasexta Armeniorum litera. պ. quæ &.Pe. &.B.e.dicitur,& acri prolatione,ac forti,contrariaque superius notatæ literæ.բ.Bien, (quæ nihilominus etiam.Pien.dicitur,& labijs mutuo se leuiter tangentibus,sicut de.Vita.Græco paulo antedictum est profertur) enuncianda est, & sicuti Indorum quoque.Ba.cum omnibus vocalibns efferenda,quam semper Indi literam aspero quodamodo proferunt. Si vero. ܒ . cum puncto substrato inueniatur, & si loco.Hiric.positus videatur punctus,omnium tamen vocalium voces induit,& litera ipsa fortiter enuncianda est.

ܓ.vero si punctum supra caput habuerit,leniter profertur,&.G.latinum,Hebraicumque,sine puncto & vtrunque Samaritanum. . .Gimel, ac Græcum,& Cophtitarum, Iacobitarũq;. .Gãma,quin & Macedonicũ, & vtrũq; Dalmaticũ Glagola.& Indorum.Ga.ac etiam Armeniorum.գ.Gim,vel Chim,nobis repræsentat.At si intra ventrẽ ܓ .pũctatũ fuerit,tũc.Gha.vel.Gho.in voce & prolatiõe .Gim.

Gim. .qntæ Punicorũ, Arabũq literæ enũciabitur, &.Gimel,Hebræi . ג . dagessati,&.Ꮷ.Ge.decimæ Armeniorum literæ, quæ etiam . Ye . & . Ze . & . Xe. dicitur,personam induit.Sin vero substratum punctum habuerit,isto in quam modo . ⸜ . tunc Hebræi Gimel cum Hiric,& Gain decimænonæ Persarum literæ,prolationem habebit, lenem scilicet,ac si diceres Yia.cum ypsilon iota Græco,vt Tetyphyia, & veluti Iod Hebræum, cum dages in vtero, & Hirich substrato,nam ad.G.sonum fere deflectit, quod quidem manifeste patet in sacris literis,cũ legimus,& dixit dominus deus . Hebraice enunciamus . Vagiomer Iehouha Heloim,non Vaiomer,cum illud Iod, secundum Grammaticorũ regulas,dagessandũ sit, & pinde literæ duplicatio,siue(si dici potest)geminatio,seu fortificatio,ad cõcinnam.G.prolationem nos ducit,nec tamen.Gie. penitus, & pleno(quod aiunt)cornu,exprimendum.Sed inter.G. &.Yie.flectenda illius pnunciatio est,ita tamen vt potius a.Gio.quam.Yio.dictio ipsa auspicanda sit.

¶.3. Dolad.cum inferiori puncto leniter profertur,& vt raffatũ Dalet . ד . Hebræum,blese aliquantulum lingua inter dentes posita enunciandum est,ita vt aspirari quodammodo videatur.&.Dhe.dicẽdum. Nam

ex Grammaticorum,

ex Grammaticorum, tam Græcorum, quam Latinorum sententia. D. nec habet aspiratione͞, nec illa protinus caret. Iccirco etiam media litera, inter. Thita. &. Taf. apud Græcos collocatur. Aliter enim. Delta. seu. D. latinum in principio, aliter alioq́ꝫ spiritu in medio dictio͞is proferri debet. Quippe in hac dictione, siue in hoc verbo desidero, quin potius in hac verborum comprehensione Seruatorisq́ꝫ nostri Iesu Christi amoris paternæq́ꝫ charitatis in filios plena periodo. Desiderio desideraui hoc Pascha manducare vobiscum. Primum illud. D. dictionis, & verbi, cum lingualis (vt nonnulli aiunt) litera sit, linguaq́ꝫ ipsa, ita in ore sita, & finita dentibus sit (vt tum demum sonos distinctos, pressosq́ꝫ efficiat, cum ad dentes, & ad alias partes p̄ellit oris) q̄ndum ꝑnunciatur, intra medium superiorum, inferioru͞q́ꝫ dentium lingua ponatur, confestimq́ꝫ in vocis emissione retrahatur, ita vt vix applicatio appulsusq́ꝫ eius, ad dentes deprehe͞di queat, nescio quid molle, & auribus magis gratum, & suaue illi additum apparebit, adnexamq́ꝫ quodam modo aspirationem habere videbitur, & non aliter ipsius D. literæ in prolatione differe͞tiam cognosces, quam inter infrascriptas Græcas dictiones θεὸς, Theos, ideſt. Deus, & σὸς hoc eſt. Tuus, & tunc cum. Dhal, nona Arabum litera co͞ueniet. Cum vero in capite pu͞ctu͞ habuerit, hoc modo. ذ. tunc proferendum erit, sicut Daleth Hebræum dagessatu͞, &. ձ. Tza, quartadecima in ordine Armenici alphabeti litera, sicut. D. omniu͞ aliarum linguarum, cum præsertim duram pro dictionis

ratione

ratione expostulauerit enunciationem.

¶.ʒ.Teth,pro Latino.T.& Græcorũ omnium. Taf.Macedonũq; & Dalmatarum vtroque. . Tardo.&.Ta vigesimaprima Indorum litera accci-pitur,&.Teth.Hebræum,atque vtrunque. Samaritanũ,ac.Tzat. quartamdecimam,& Te. sextãdecimi Punicorũ literã æmulatur,quin &.m. Tun.seu.Tuen.trigesimæprimæ Armenici alpha beti literæ,necnõ &.q.Ta.vel.Da.(vtroque enim mõ in eodẽ alphabeto appellatur)vocem sonũque atque potestatem nobis repræsentat.Si vero.ʒ.in medio vẽtre suo,seu in corpis vmbilico vulneris,acceptæq; plagę indiciũ cicatricẽ,punctũ scilicet ostẽderit,tunc,p. Th.& Dh.sumit,& non secus atq;.Daleth.Hebręum,&. Thau.tã Hebręũ,quã . .Samaritanũ.Et.Dhat.vel That.qntadecima,&.Dhe.ac.The.decimaseptima Arabum litera proferẽdũ est,quin &.Thita.Græcorũ, & Macedonum,& .Tha.decimę Indorum literæ,quæ crucis similitudinẽ præsefert,&.ϑ.Tho.nonæ Armeniorum,ac Iacobitarum Teda.vocem similem eundemque sonum in enunciatione sua requirit.

¶Idem prope dicendum est de .ܩ. Coph.sine

punctis,

punctis, quod scilicet latinū. C. simplex sonat. & K. Græcorum, & Caco, ac Ci. Macedonum, & eiusdem nominis & ac &. Dalmatarum, & Caph, כ Hebræorum, atq; . Samaritanorum, in principio medioq; dictionis, & pro Caba. Iacobitarum, & Cophtitarum, & pro, Tsicca. Vuandalorū, quod pro C. & K. accipitur, nobis succurrit. At pūcto in capite Aubeo, ceu Galli crista. ڤ. Coph. suscepto, Hebraicū a Caph. dagessatum. & ڤ. Cap. vigesimam primam Arabici alphabeti literam repræsentat, quamuis etiam ,p. ܩ. Quph. Chaldæo, &. p. Copb. Hebræo, nobis sæpe subueniat. Quin & pro Chiep. vigesima secunda eiusdem Punici Alphabeti litera, & pro կ. Chien, vel. Gien. Armenica, & Czaru, &. Cerf. Dalmatarum, & Chier. Macedonum, a nobis accipi eorumque more pronunciari debet. Substrato vero punctulo ڤ. ferme, vt ך Caph. Hebraicum raffatum. & Iacobitarū. X. Chi. Macedonū Chir. & vtrunque Dalmatarum. . Chir. Quin etiam . Hba. septimæ Persarum literę vices sustinebit, & licet aspirationis fortis Chaldaicę, Hebraicęq;, & Samaritanæ. Hhet. loco capiatur, remissa tamen aliquātulū aspera illa, ac vehemēter dura enunciatione hoc loco proferenda.

proferenda erit, eiusdem quoq; prolationis est trigesima sexta Armeniorũ litera. ք .Che,& Cha.Indorũ quartadecía, quinetiá eorumdẽ Indorũ octaua litera. փ .Ka.eiusdẽ prolationis esse potest,quãuis pro. Q uoh.Chaldeorũ,&. Coph.Hebræorũ,& Samaritanorum capiatnr,& Græco. φ .Phi.quam similiam sit.

¶ . ف .Phe,vero,vel etiam.Pe. simpliciter Hebraicũ.פ Phe.& vtrunque Samaritanum. . .atque Arabicum Phe.Latinum quoq;.p.& Græcorũ.Π. Iacobitarum, Cophtitarumq;. . .Pi.ac Macedonum .Dalmatarumq; vtrunq;. . .Pocoi.&. Pa.vigesimam secundam,ac Pa.vigesimam sextam & vltimã Indorum literam nobis repræsentat, quin & trium binomium Armenicarũ literarũ. բ .Bien.vel.Pien, պ.Pe.vel.Be. փ .Piur.vel.Psiur.nam & pro.ps.& pro p. solitario accipitur, ac etiam Phi. penultimæ eorumdem Armeniorum literæ fungitur officio. Cum autem. ف .punctum in ventrem inditum habuerit, tunc pronunciatio eius,erit instar. פ .Pe,Hebraici dagessati,ac duræ,&(vt aiunt) fortiter pronuncianda erit,perinde scilicet,ac si duo simul. P P.essent,quod quidẽ clare, dilucide,

cide, atq; manifeste, a nobis Romæ deprahensum fuit, in
ܐܠܝܐ ܒܪܗ ܕܐܒܪܗܡ ܬܠܡܝܕܗ ܕܡܪܝ ܦܛܪܘܣ
ܦܛܪܝܪܟܐ ܕܡܪܘܢܝܐ ܦܛܪܝܪܟܐ ܕܐܢܛܝ
ܘܟܝܐ ܡܢ ܛܘܪܐ ܕܠܒܢܢ ܩܕܝܫܐ ܡܢ
ܐܬܪܐ ܕܣܘܪܝܐ ܕܝܠܝ Ilia bro dabrohom thal-
midoh dmori phetros phatriarcho dmaronoie pha-
triarcho dantiochia men turo dlibnan quadiso mē atro dsuria. idest. Elia filio Abrahā discipulo Petri Patriarchæ Maronitarū Patriarchæ Antiochię, de Mōte Libano sancto, de Prouintia siue loco regiōis Syriæ, quā vulgo Suriā appellant. Qui cū ad Laterenēse Conciliū, qd' sub Leone Decimo celebratum est. Romam a Petro Patriarcha suprascripto Antiochiæ missus fuisset, & mihi postmodum in literis latinis erudiendus in Canonica nostra Pacis Romę, per biennium Pontificis iussu traditus, vix vnquā, ac non sine graui molestia, ac difficultate, P. proferre poterat. Nam dum illi infrascripta verba, exercitatiōis gratia, enunciāda proponerē, videlicet ܕܡܪܝ ܠܝܘܢ
ܥܣܪܝܐ ܦܦܐ ܕܪܘܡܝ ܡܕܝܢܬܐ. Mori lion gesrio Papa dromi mdintho. idest. Domini Leonis Decimi Papæ Romanæ Vrbis. Non Papa, sed Phapha continuo dicebat, ac semper. Quod ego cum sæpius audiuissem, assidui magistri officio functus, vno opere eādem (quod aiunt) incudem, diem noctemq; tūdebam, ac sollicitabam

citabam, vt quoad fieri posset, Pe, Latino more proferret. His tunc quotidianis meis (vt si dicam) calcaribus stimulatus labellis admodum mutcem compressis, atque conglutinatis, & ceu vinculo quodam constrictis, balbi alicuius hominis instar, aut illius more qui in enunciandis quibusdam verbulis, antequam in vocem prorūpat, nescio quid in illius verbi prolatione secum prius immurmurare videtur, ac demum in ipso pressu oris, quodam cum impetu ex ore impulsum emittit, non nihil immoratus, P. ipso sepius interrupto & (si dicere fas est) Pipizato, P pappam tandem cum geminatis. P. enūciabat. Id etiam familiare, quin potius innatum est Punicis in suo. Phe. quod & in Chaldæo Phe. cum inferne punctatur. Tunc enim eo modo proferri debet, eoque spiritu enūciari, quo Hebræi. P. raffatum, & Græci, & Macedones, ac Iacobitæ. Phi. necnon Armeni Phe. ac demum Indi penultimam sui syllabarij literā proferre consueuerunt.

¶ ተ. Thau vero ex sui natura media quedam litera est inter. Thita. &. Taf. Græcū, quia nec cū aspiratione, nec sine ea pronūciatur. Et si quidē pūctū in vertice hoc modo. ተ. habuerit, tūc simplex. T. sonat, & sicuti. Taf. Græcū, &. ጠ. Chaldeum, & literæ omnes de quibus in ipsius Chaldæi. Tedi, explicatione paulo ante dictum fuit pronunciari debet. Sin vero id puncti genus ad calcem descenderit. ተ. hoc pacto.

Tunc

Tunc. Thita. Græcorum, & aliorum. T, aspiratorum, de quibus in dicta litera. Thet. superius est facta mentio prolationem habebit. Quin etiam The. quartæ. , vel cum triplici puncto superposito, Punicorum alphabeti literæ prolationem imitabitur.

¶ Ista quoque punctorum genera nonnunquam supra primam literam, vel dictionis syllabam, aut sub secunda parte modo syllaba, vel litera, cum syllabæ vicem obtinet, collocantur. Et quia aliquando pluralem numerum, aut imperandi modum, aut varietatem alterationemque quandã, aut genus significat longum esset recensere, sat fuerit in præsentia insinuasse punctorũ diuersa esse genera, & varia eorum officia. Quomodo autem & quando id fiat, alias fortasse explicabimus, & tunc vel maxime præcipueque cum punctum (qui vnicus nonnunquam supra literam vel sub illam cernitur) literæ alicuius defectum innuere demonstrabimus.

¶ De vocalium Hebraicarum notis, atque nominibus, & alijs quibusdã punctis. Cap. VII.

Hebræi preter id quod superius de dages, & raphe, dictum fuit, duo alia puncta ad vnius literę alphabeti penultimæ, scilicet. ש. Scin, variam prolationem demonstrandam habent. Smol. videlicet &. Iamin. Verum quippe perfectumque literæ sibilum. ש. smol, supra leuum cornu impositum declarat, vt de. . Sigma. perfecto Græcorum sibilo dicitur. Habent enim Græci tres sibilantes literas, sed alio atque alio sibilum suum, sibilant ordine. Nam. ζ. Zita. prima ex habentibus sibilum litera, vt Zain. Hebræum, & Chaldæum, a leni incipit sibilo, & in

non

non sibilum desinit, quod ex eius ęolica dissolutione manifeste apparet, dum pro. Zita. sd. vsurpant, vt συρίζω, Sirizo συρίσδω, Syrisdo, hoc est fistula cano. At. ξ. Csi. a non sibilo incipiẽs terminat̃ in sibilm, vt στύξ, styx, & σφύγξ, sphynx, σ. Sigma. vero perfectum habet sibilum, atq; perpetuum ipsius literæ tenorem seruat, ac sonũ reddit acutum. Hinc arbitror factum, vt ab antiquis nostris hęc dictio. Caussa. per duplex. ss. scripta fuerit, vt perpetunm ipsius literę sibilum denotarent, & perinde pronunciaretur, ac si duo. ss. forent, nec sonus eius caderet, sed perseueraret acutus, quẽ sonum inesse literæ. Scin. pũctus ipse smol insinuat. Iamin vero, dextro, vnde nomen accepit. ש. insidens cornu, depressam eius prolationem, obtusumq; ac mixtum literæ sibilum reddit, & non aliter apud nostros proferri debet, ac sciscitor verbum, atq; scio, necnon & scientia, nomen. Quandoquidem aliud est dicere scimus, qnando notionem intelligentiamq; nostram alicui cognitam esse volumus, aliud cum hominem quempiam præsis naribus esse volumus insinuare, ac dicimus, homo ille simus est, & cũ inter Grammaticos constituti simus, non inquam per. sc. nec per. schiss sapimus scribemus, sed simum illius nasum esse dicemus, & p. s. simplex, & i. scribemus, nec schimus aut scimus est nasus dicemus. Et aliud ꝓfecto est cum patriæ longas miserati clades Summo Pontifici persuadere nitimur, vt excitatos bellorũ inter Christianos Principes, Italiæ præsertim, tumulus restinguere, ac sedare conetur, in hęc vel id genus alia verba ꝓrumpimus dicentes. Seda rogamus te Paule Pontifex Maxime. Seda Christi Vicari oramus te. Seda ter Maxime Pont. Paule obsecramus te,

Christianorum

Christianorum Regum discordias, desides illorum animos concilia, furores ex ira, mutuisq odijs concitatos mitiga. Moueat te pie Pater innoxius, qui effundendus est Christianorum sanguis, si potentissimorum exercituum arma sequire, atq in vulnera debacchari cceperint. Pastor es tu Pater sancte ouiū Christi Paule Romane. Veri Romani Pastoris officio fungere, curam commisi tibi gregis habeto. Tuum munus est hoc Beatissime Pater, tua dignitas, tuum Imperiū, tua Maestas, tua (qua Dei & Seruatoris nostri Iesu Christi, vice fungeris in terris) autoritas, hoc exigit, hoc potest, id post paternas hortationes, vel vna tua terroris, minarū, atq spiritalis vltionis plena, Scheda, efficere, atq obtinere poteris. Scheda, nomē apposui, quod p s. & .ch. scribitur: vt illorum imitarer exemplū, qui in suis linguæ sanctę grāmaticalibus libris. Scin, dextrum, per. s. & .ch. videlicet. Schin. scribunt, quod tamen mihi minime placet. Nam cum diuersa variaq illa scriptura sit, quæ per K, Cappa. Græcum. vel. C. latinū, ab ea quæ per. X. Chi. eorūdem Græcorū, vel. ch. latinū scribitur. Ita & in illius prolatione diuerso modo lingua vtendum est. Aliter quippe apud Græcos profertur σκολιόν, Scolion, per. Cappa. scriptum, quod obliquum tortuosumq significat. Aliter vero σχόλιον, Scholiō, p. ch. quod Scholium glossemmaq, appellat. Et qui Græce sciunt hoc plane intelligunt. Apud nostros cum Scio verbum enunciandum est, linguæ summitas, extrema scilicet pars illius, ad fornicē pallati supra radices superiorum anteriorum dentium locāda est. In prolatione vero nominis Scheda, linguæ apex, non nihil flectendus est, ad radices inferiorum anteriorum dētium, &

lingua

lingua ipsa aliquantulum est incuruāda, vt in. Chi. Græci enunciatione obseruatum est. Et hoc idem obseruari debere, reor, dicerent, si de hac re sciscitarentur in. ש. Sin. sinistro, cum smol, & .ש. Scin. dextro, cum Iamin, quadraginta illa duo virorũ millia, ex Ephrata, qui ad vada Iordanis, ob inusitatam Siboleth, & Sciboleth, plationem interiere.
¶ Cæterum Hebræi vocalium notas decem obseruant. Quarum duæ. videlicet Patha, & Camez. A. representant. Quatuor vero. E. scilicet Zere Segol. Seua & Atephsegol. Vna dumtaxat pro. I. capit, quæ Hirich, quoq; appellatur, & literę substituēda est. Alia etiam tantum quæ Holem dicitur, & est punctus supra literam erigendus. א. & vocalem. O. exprimens. Et duæ quæ. V. nostro respondent, appellaturq; vna earum Kibuz. altera Surech. vel. Melopũ. & Surech peculiaris nota est literę. Vau. ו. in cuius ventrem, si infixa fuerit, quãuis litera ipsa, ex sui natura. V. sit, tamē alias voces atq; vocales, alijs ornata punctis induit, pro. V. tantum vt intelligatur efficit. Et ore nō aperto, sed restricto, atq; aliquantulum producto vox illa pronuncianda est. Nec te torqueat si quandoq;. Vau. cum puncto in ventrem indito inueneris, & nihilominus cū alia etiam vocali nota subscriptum, quia tunc punctus ille non Surech, vel Melopi vices gerit, sed dages, vt literam (quod aiunt) fortificet. Huiusmodi vocalium notę à magistris Hebræorum diuiduntur in longas & breues, in simplices & cōpositas, in proferibiles, & quæ nōnunquam minime proferuntur, sed ab aliqua adnexa rapiuntur, & tūc quiescūt, ac (vt ipsi dicunt) musitant, & ab eadem raptim degluttiuntur.

De puncto

De puncto quoq; Mapik, idem fere dicendum est, quod de puncto Surech, in Vau literæ vmbilico, imposito, cum intra. He. literam, in fine dictionis positam, aut sub eam instar Hhirich apparuerit. Quia nec etiam tunc Hirich, quidem est, nec dages, sed relatiui fœminini generis nota, & eius dumtaxat litera ipsa. He. capax est, & in possidendi, dandi ve, aut auferendi casu tātū seruire videtur, vt eius ei, sua suæ. Quod si forte aliquando adnexus masculinis inuentus Mapik punctus fuerit. Intelligendum est, non absq; figura, & ratione factū fuisse, referre enim potest, aut nomē quod ambiguū, siue pmiscui generis est, aut etiam masculini generis tātum, sed id ornatus gratia per Tropos figuras & Schemata quædam. Hinc Græcorum mores originem traxisse coniectari possumus, dum masculinum pro fœminino, & vice versa alterum pro altero ponunt, & singularē numerum, pro plurali vsurpant, plurale quoq; verbū neutris singularibus addunt. Alia præterea duo sunt puncta, apud Hebreos inter compositas vocaliū notas numerata, scilicet Hhateph Patha, & Hhateph Camez, quę p A. latinū, satis cōmode exprimi possunt, quāuis Hhateph Camez, a nonnullis etiam pro. O. accipitur.

De nominibus, figuris, & punctis, vocalium Chaldæarum.

Chaldæi vero & Syri, quinq; vocalium voces, quinq; signis enūciant, ac notis, q̃ vt facilius in memoria retineant, & cum opus fuerit, cito subueniant, quinq; virorum illustrium noibus exprimere consueuerunt, videlicet. ܐܕܡ Odom. ܐܒܪܗܡ Abrhom. ܐܝܣܚܩ Ishhaq

Ishhaq. ܐ݂ . Esagia. ܐ݁ . Vria.

Et pro Abrhom quidem scilicet pro. A. & pro Patha, vel Camez Hebræo, signũ hoc. ܵ. Per Odom ܳ. vero Holem, aut Vaũ Holem Hebræum, & O. latinũ, intelligere debemus, & id quidẽ, vel paruũ, vel magnũ, lõgũ scilicet, aut breue, prout Hebræorũ etiã more, vocalibus literis additur. In Esagia. ܶ. vocalis latinæ. E. notam, intelligere debemus, quæ in Hebræorum traditionibus, per Zere, Segol, & Seua, atq Hhateph segol, exprimitur, & ne dum. e. simplex: verum etiam diphtongatum, nobis ante oculos obijciunt. Per Ishhaq. ܺ. notam instar Græci. H. Ita, & latinæ aspirationis, vocalem. I. latinã indicant, & Hirich, Hebræi, sub literam constituti, longam, siue breuem. I. vocalem insinuat, prout sub Iod, vel infra vocalem aliam reperitur. Demum. V. vocalem latinã, per Vriã, ac nota. ܽ. effigiatam demonstrant, & eam quidem, longam, aut breuem, prout etiam ab Hebræis, per Kibuz, aut Surech, insinuari solet.

De alio vocalium, punctorum genere.

Superius

Superius descriptas quinque vocalium voces, siue notas Syri, & Chaldæi: alio punctandi genere consueuerunt exprimere. Nam loco Abraham, duo puncta, ceu arcticum, & antarcticum, cœli polum, supra, & infra terrã: supra, videlicet, & infra literã κατα διαμετρον, Cata diametron, collocãt, & A subintelligũt, vt . Ba. Ga. . Ba. Ga. Esagiam vero, præter iam dictam notã, . e. duobus etiã aliis, sub litera additis punctulis, tãquã extremis lineæ grauis accẽtus Græci pũctis, a læuo in dextrũ deflexis, hoc ordine demõstrant . . Ze, Te. & . Ze, Te. Odom. quoque: scilicet, o intelligere volunt cum duo puncta: supra literam, acuti accentus Græci more, a sinistro in dextrum latus eleuata inscribunt . . Co. Lo . Co. Lo. Irhhak etiam nedum per . . & H. aspirationis notam verum etiam per duo substrata literæ pũcta. I. insinuant, a dextro in sinistrum latus deriuata, vt hic patet, . Si. Phi. . Si. Phi. Vriã demum raro vel nunquam aliis punctis, quã per superius descriptam notam . v. exprimere cõsueuerũt, tametsi in aliquibus reperiantur locis, supra literam duo puncta,

tanquã duo extremi apices, grauis Græci accẽtus, hoc ordine. [illegible] Su. Thu. [illegible] Su. Thu. Causam vero quare nõ alio vsi sint punctandi genere, in expressione .v. vocalis, præterquam Vriæ nota, illam esse reor, ne scilicet lectorẽ, ob id ambiguum redderent. Nam puncta sæpenumero supra literas ponuntur, aut supponuntur, vt pluralitatem insinuent, verum quia contingit, vt in dictione, vel Ris sit, quod in capite punctum gestat, vel aliud alias, aut primæ personæ, aut defectus alicuius literæ indicatiuũ reperit signũ, si alia duo adderent puncta, & punctorum numerus augumentum caperet, & præter tot punctorum incapacitatem, indecẽtiamq; ac scripturæ deformitatem, & pſertim si alia forte fortuna vocalis alterius nota supra dictionem posita foret, animus pterea lectoris in labyrintheis anfractibus constitueretur, & hęsitans in punctorum discretione effectus in nauseam deueniret, & quod delectare debuisset verteretur in odium. Iccirco perpetuo pro .v. vocali, Vriæ nota vsi sunt.

De Punicorum, Arabumq; notis, loco vocalium.

¶ Hebræorum, Chaldæorumq; more, Punici, & Arabes, & quotquot illorum alphabeto vtuntur, vltra literas, quę ex innata illis voce: Vocales esse possunt, & sunt. Habent p terea nonnullas notas: ac signa quędam: quę aut supra literas, aut subter eas posita: vocem quinq; vocalium latinarum: scilicet. a. e. i. o. u. infundunt: arguuntq; sub illa voce enunciãdas: illarumq; defectum: vt de apostropho gręco, vel de dagei Hebręo, duplici officio fungenti: insinuantq;

aut

aut literæ defectum, aut etiam literam fortificatã, & vt geminatam fore pronũciandam. Et ex his quoq; aliud signũ dictioni impositum, denotat Aliph. subintellectum, aliud etiam quod indicat literam pũcto, seu vocali carere atq; in seipsam residere, ac sæpenumero mutam quiescentemq; esse, nec pronũciandam, & sub alterius puncti voce comprehendi. Et pro. A. latino, ac Patha Hebræo, & Chaldæo. Abrhom, vtũtur linea a sinistro in dextrum latus se tollẽte simillima acuto Græco accẽtui supra literã. Q uã qui Bizantiũ, & Orientales incolũt partes, Vltum, Nessab, qui vero Aphricam, & Punica regna inhabitant, haud quaquã semper illam in altum extollũt, sed sępissime planam lineam illam, ceu raphe Hebraicum, aut Græcorum Macrã, supra literam ducunt. eamq; Nesba nominant, hacq; mutuo pro. E. vtuntur. Punici quoq; pro vocali. I. habent. Chesdr. quæ nota est sub litera locanda, hoc modo. plana, quam Turcæ, & Orientales. alijs nominibus, alioq; ductu, & appellant, & scribũt. Nam ab illis Chesre, Esre, Gser, dicitur, & sub litera. vt Hirich, Hebræorum more locatur, & ꝑ Ishhaq Chaldæorum, & est linea a dextro in sinistrum latus deflexa, ad similitudinem grauis Græcorum accentus. O. vero vocalem, Chaldaicumq; Odom, hoc modo demonstrant. & est linea a dextro cornu superiori semicirculi inferne deducta, ceu a sinistro in dextrũ latus deflexa, & supra literam collocari solet. & appellatur Rupha. Alij aliter pingunt, & non secus atq; apostrophum Græcũ faciunt, & o. Odom, atq; v. Vriam, reddunt.

Q uandoquidem.

Quandoquidem Punici, & vt olim Vmbri, & Tusci, & aliæ quoque aliquæ partes Italiæ, & insula præsertim quæ condam coniuncta Italiæ fuit, sed casmate maris, vt iure cõsultus in lege notionum. ff. de verborum signification. ait, a continenti separata, Trinacria, seu Sicilia, cognominatur. pro vocali. o. vti consueuerunt. u. Quod tanquam rusticum, agrestique more prolatũ, a iunioribus repudiatũ fuit, & quod illi Huminem, Frundem, Fretu. Hominem, Frondem, Fretoque dixerũt, quod & Lucretius Vates antiquus, libro primo expressit dicens.

Angustoque fretu, rapidum mare, diuidit vndis.

Et in libro tertio: Acherunte, pro Acheronte, posuit.

Atque ea nimirum, quæcunque Acherunte profundo.

Tusci tamen quãuis. o. acceperint, illud antiquum. u. non penitus reiecerunt, nam pro homine: Io Huomo, dicunt. Hinc forte non ab re, dixerunt aliqui, Ambrosii nomen, Tuscos, per. u. &. o. ac vnicum. g. scribere, ac proferre: videlicet, Ambruogio, id quoque in multis aliis obseruare consueuerunt. Mutuam tamen. o. &. u. variationem nostri aliquando confundunt. Nam sicuti in superioribus pro. u. posuerunt. o. sic & aures consulentes, ipsum. o. verterunt in. u. vt patet in pluribus nominibus, quæ tam Græce, quã Armenice, per. os. scribuntur, a nobis per. us. proferũtur. vt Valerios, Chrysostomos: Valerius, Chrysostomus. Nominant vero Orientales signum hoc. O tur rapha, tzam. Et quamquam pro. o. addant, proferunt tamen per. u. vt in illorum Alphurcan (quem Alcoranum vocant) libro secundo, clare intuenti manifestum esse poterit, p infrascripta verba, quę Chaldaicis literis, vocaliumque notis Punicis

respondentibus,

respondentibus scripta erunt.

Lrahhimi. Lrahhmani. Llahi. Bismi.
Miserantis Misericordis Dei In nomine

Tahla. Rabin. Lillahi. Alhamdu.
Altissimo Regi Deo Laus

Ligesai. Kal. Iladhi. Lahlamini.
Ipsi Iesu Dixit Qui Seculorum

Meriam. Ebnun. Ia gesai. Elnebi.
Mariæ Fili O Iesu Prophetæ

Galichæ. Nagamti. Vzcur.
Super te. Beneficii mei Recordare

Et super generationem tuam, quod formaui te de spiritu sancto, loquebaris humane in cunis & fascijs, & quod docui te scripturam, & sapientiam, & legem, & euangelium, & quando creabas de luto, formas luteas, & insufflabas in illis spiritum vitæ, & fiebāt aues, cum præcepto meo, & sanabas morbos. & lepram, & suscitabas mortuos, cum præcepto meo, & filios Israel illuminasti, & cętera quę in quinto quinternione Alcorani typis impressi, folio antepenultimo sequuntur. & Mahometani legere cōsueuerūt, in die Bebiram, & Pasch maioris, die scilicet eo quando manus

sibi inuicem

sibi inuicem osculantur in signum reconciliationis, pacis, atque remissionis iniuriarum. Et notandum quod in illis literis, supra quas nō est vocalis nota in Arabica scriptura, ponitur interdum .o. signū nullitatis, apud nostros arithmeticos, aut semicirculi læua pars, q̄ instar est .c. latini, & dasec aspirationis Græcorum notæ, siue etiam signū quoddā simile Græco apostropho, & hęc omnia supra literam pro signo quietis, & absentiæ puncti, vocalem inspirantis, addi cōsueta sunt, indicantque literā in suo hiatu remanere, absque vocalis additamento, & vt de Seua quiescente, mussitante, ac rapto Hebręorum magistri dicere cōsueuerunt. Vocāt præterea Punici signum illud Iesme, quod tametsi aliquando pro .i. & .o. enuncietur, adeo tamē raptim profertur, vt vix cōtū sonus queat auribus percipi. Aliud quoque signum Punici habent, quod supra literam, vel intra literæ limites positum, insinuat absentiam Aliph, sed tamen subintelligi, atque perinde ac si adesset, enunciari debere, & vt plurimum in litera Chieph reperitur, vt in vltima dictione superius adducta Galichę patet, nam scribitur per ain. & Lam. & Ie. & Chief. Supra ain. est signum vocalis. Vstun. Nessab. Patha. vel Nesba. scilicet. a. Et sub Lam. est nota. Chesre. Esre. Ger. atque. Chefdi. quæ. i. vocalem indicat. Sequitur. Ie. sine puncto, & rapit sub voce p̄cedentis vocalis. Subsequit & . Chieph. cui supra ponitur signum. Nesba. vocalis. a. indicatiuum, & in vētre ponitur Hamzat. signum subintellecti. aliph. & est simile arithmeticæ notæ. 5. quia quinarium numerū denotant. Cæterum Arabes alio vtuntur signo. quod. Tesdid appellant. & eo indicant literā roboratā, siue (quod aiunt) fortificatā

tanquam si dages Hebræorum, literam illam transfixisset. Collocant vero illud supra literam sub. Nesba. .&.a. longum significat. Est autem signum hoc, ceu. 3. latinum a dextro in læuum latus pendulum. .vel (vt passim ab omnibus Punicis & Arabicis formatum conspicimus) Græcum. ω. omega, vel. ω. aip. Armenicis, & ω. Sa. septima Indorum litera, & præter id quod. a. lõgum significat, literamq; fortificat, & aliquantulum temporis immoradũ esse in illius literæ prolatione designat, vt in dictionibus, .Ilhat. Iralihmani, & Irahhimi, superius adductis. In dictione quoq; lillahi in qua sub primo lam est nota vocalis. i. supra vero vnicum sequẽs lama, est. a; cum accentu acuto, literam ipsam duplicans, quamuis scripta sit dictio ipsa, per duo tantum lam, & he. pũcta duo illa adnexa, suppositęq; notæ lillahi, cum triplici lam proferri debere insinuant, geminato nimirum illo qui mediam dictionis sedem occupat. Alio etiam puncto. a. longum indicant, quod supra aliph. .duntaxat ponere consueuerunt, & est tanquam grauis Græcorum accentus, sed extrema illius pars ad dextrum deflexa latus, supra aliquantulũ eleuatur ad figurã fere semicirculi, vocaturq;. Hemes. Sunt præterea Punicis, & omnibus qui illorum vtuntur alphabeto, quædam alia signa, quæ in fine dictionis posita. an. en. in. on. vel. vn. exprimere videtur. Quorum vnum. Iul. Vhain. Tenuin appellatur, habetq; duas lineas simul a sinistro in dextrum latus pendentes, & inuicem connexas, non secus atq; si duo acuti accentus coniuncti forent, verũ quæ superstat linea breuior est aliquantulum, quã substrata alia, cuius figura talis est.

 & dictionẽ

& dictionem in an, vel in en, desinere significat. Alterũ vero, Itri. Esre. Tenuin. vocatur, & duas simili modo lineas habet, sed æquales, ita vt Chaldaicum fere Lomad in tegrum oculis nostris obijcere videatur, & vltimam dictionis syllabam in, In. cadere designat. Tertium demũ signũ, Itri. Otur. Tenuin. appellat. & in. on. vel in. vn. dictionẽ terminare declarat. Figuram vero similitudinemq; habet, illius notæ, qua astrologi cœlestis Zodiaci circuli signum, Cancri videlicet. 69. cõmuniter ostendere consueuerunt. Scribũtur autẽ signa ista, tam supra literas, quam sub eas, patet hoc, ex supius adductis dictionibus Rabin, & Ebnun, nã dictio Rabin, in Arabico, cum duabus tantum literis scribitur, cũ. Re. scilicet cui. Nesba. vocalis nota superposita est, ac cũ. Be. suppositis illis duabus lineis. Itri. Esre. Tenuin. dictionem in. In. terminare innuẽtibus, & Rabin sonant. Ebnun vero ex tribus constat elementis, quę tribus pariter sunt notata signis. Aliph scilicet cum suprascripto. Vstun. Nesab. Patha. vel. Nesba. quod hoc in loco pro. e. vocali accipitur. Be. cum signo quietis ac constitutionis syllabæ, ex. Eliph. & Be. musitante, idest Eh. Nun. cũ subscripto, vel superscripto. Itri. Otur. signo nimirũ, vn. syllabam cõstituente, & fit Ebnun. Simili modo & reliquis vti poterimus signis, atq; vocalium syllabarumq; notis, de quibus in presentia hæc dicta sufficiant, vt ad instrumenta quibus literæ proferuntur descendamus.

¶ De instrumentis, quibus literæ proferuntur, & quę cuiusq; instrumenti sint literę. Cap. VIII.

POsteaquam de literarum Chaldæarum conformatione cum nostris Latinis, & Hebræis, ac cæteris de quibus supra mentionem fecimus, ac de earumdem literarũ prolatione satis (vt reor) abũde tractauimus, ratio expostulare videtur, vt etiã instrumenta quoq; quibus literæ ipsæ proferantur, breuius quam fieri possit ostendamus, & illa Hebræorũ more quinq; esse dicamus. Guttur. scilicet. Palatum. Lingua, Dentes. & Labia. Quãdoquidẽ Syri, & Chaldæi literas suas, siue literarum notas, eodẽ fere modo, & cum eisdem procul dubio prolationis instrumentis sicut Hebræi enunciare consueuerunt. Nam quas Hebræi השפתים Hasephathain, hoc est labiorum, sub hoc cõplexu בומף Bumaph appellãt, illas Chaldæi. ܣܦܘ̈ܬܐ Dsephotho, dicunt. Et hic obiter notanda sunt duo illa puncta supra literã. ܦ. Phe. posita, quia pluralem in hoc loco numerũ indicãt. Nam. ܣܦܘܬܐ Sephoto, sine duobus illis pũctis, labium in singulari numero significat, tertio Regum, septimo, in plurali vero numero semper puncta ponuntur, pluralis numeri indicatiua, vt in psalmo xii. & xvii. & in q; pluribus aliis in quibus labiorũ fit mẽtio. Sunt vero huiusce instrumenti literæ. Beth. ܒ. Vau. ܘ. Mim. ܡ. Phe. ܦ. Quas vero Hebræi השנים Hasnaim. idest dentium

dentium, quæ his nominibus comprahenduntur זסשרץ Zasceraz. Chaldæi ܙܣܫܪܨ desnain, dicunt, & istæ sunt. ܙ Zain, ܣ Sonchath, ܨ Zode, ܪ Ris, ܫ Scin. Linguæ vero literæ quæ ab Hebræis, הלשון Haleson, appellantur, & in his literis comprahenduntur דטלנת dat lenath, a Chaldæis ܕܠܫܢܐ dlisono nominātur, & sūt quæ sequūtur. ܕ Dolad, ܛ Teth, ܠ Lomad, ܢ Nun, ܬ Thau. Fauciū vero siue pa lati literas, quas Hebræi החיך Hahhaich, vocat, & hoc noīe גיכק Gichaq, notātur. Chaldæi ܕܚܟܐ dhhicho, vel ܕܡܘܪܝܓܐ dmorigo, & eædē sunt, scilicet. ܓ Gomal, ܝ Iud, ܟ Choph. ܩ Q uoph vel. Koph. Gutturis autem literæ, ab Hebræis הגרון Hagaron, nominantur, infrascriptæ אחהע Ahhehag. a Chaldæis vero ܕܓܓܪܬܐ dgagortho. appellatur & sunt quatuor infrascriptæ, videlicet. ܐ Olaph. ܗ He. ܚ Hheth. ܥ Ain, vel Gain. His instrumētis proferuntur Hebræorum, Samaritanorum, Chaldeorum q; literæ, quamquam duriori quodammodo obtusoq; ma gis, hiatu, & rictu Chaldeorum, Syrorumq; elementa enuncientur.

enunciantur. Quod & de Punicis, Armenicis, & Indis, ac cæteris literarum varietatibus intelligendum est, vt clare cognoscere possumus, ex veterum Hebræorum libris, in quibus de hac re tractatur, ac etiam ex traditionibus quam plurimis, temporibus nostris in re grammatica editis, præsertimque a Ioanne Reuchlim, docto illo phorcense, qui primus Ianuã Imperij (vt de Iulio Cæsare dicitur) aperuit, qui scilicet primus (ni fallor) docte, eleganter, & integra fide christianus christianis linguæ sanctæ rudimenta tradidit, nec non & ex alijs quã plurimis aliorum libris, eorum qui post illud de hac rescripserunt. Quantum vero ad Græcarum Latinarumque literarum prolationem, instrumentorumque easdem proferendi varietatem pertinet & spectat, qui diligentius, atque exactius ea cupit intelligere, Græcorum imprimis veterum, ac recentiorum, grammaticorum codices reuoluat, quin & latinos, Martianum Cappellã, & Priscianũ Cæsariensem, ac alios qui post eos scripserunt perlegat grammatices, a quibus abunde haurire poterit, ac sitim tantæ rei, si non penitus extinguere, at saltem aliquantulum sedare, vel mitigare poterit. De qua re, mens fuerat, aliqua in præsenti nostra traductione declarare, verum in aliud tempus distulimus, in quo (si Deo optimo maximo placuerit) alia quædam vna cum Aegyptiorum literis, & alphabeto alio, quod ab Horo traditum sit, Vergilij quoque antiqui, cuiusdam philosophi, Apolonijque illius magi, sue mauis magni Tianei, Babyloniorum, aliorumque multorum varia alphabeta, in lucem dabimus. Nunc vero satis nobis visum fuit, ista vtcunque delibasse, vt ad literarum explicandarum expeditionem veniremus.

De literis.

¶ De literis duplicibus Hebræorum. Cap. IX.

Quinq; literas duplices appellant Hebræi, scilicet. Caph. Mem. Nun. Phe. Zadich. quod in fine tantum dictionum ponuntur, nec vnquam in principio vel medio Mim, dūtaxat excepto, qđ clausum semel mistice in sacris literis, in medio, siue in capite dictiōis positum reperitur. Nec his adnumerandæ sunt literæ illæ (de quibus iam supra dictū est) quæ ob id, quod dages aut raphe accessu prolationem varient, merito videntur posse duplices appellari, quandoquidem & in prima, & in media, ac vltima dictionū syllaba collocari queant. Illarum vero quinq; duplicium literarū, finis, extremaq; dictionis syllaba, ꝓprius tantūmodo locus est.

De duplicibus Chaldæorum literis, & eorum scribendi modo.

¶ Chaldæi vero quatuordecim ex suis literis duplices appellare possunt, quum extrema illorum elementorū pars, in fine tantum collocetur. Mos enim ipsorum est, eadē elementa semper eo ordine simul inscribendo connectere, vt elemētum vnū alterius sibi adnexi elementi corpus, quodā modo ingredi videatur, nōnullis tantum exceptis, quæ duplicitatem non admittunt. Nec mirum videri debet, quod dixi ingredi quodammodo alterius corpus videatur. Nā Chaldæi licet a sinistro in dextrū, vt Hebræi, Samaritani, Arabes, & Punici, suas legant literas, non tamen in scribendo eundem modum seruant, vt scilicet a sinistro in dextrū latus calamum ducant, sed e cœlo ad stomachū literas trahunt, vt de eo quidam dixit.

E cœlo ad stomachum, relegit Chaldæa lituras.

Hoc

Hoc ſcribēdi genus arbitror illud eſſe, quod Feſtus Pompeius τοἐποχῶ, To epochon, appellat, deorſum verſus, ſicut tunc dextrorſum verſus, quaſi ſcilicet ſuper cadens, & inſidēs, cadere enim videntur literę, & ſuper literas ſedere atq; vna alteram dorſo vehere, dū in ordine alphabeti vel dictionis componendę applicantur, vt non iniuria ab opifice illę ſummo e cœlo demiſſę credantur. Quas & Abraham illū Chaldeū, cœli & cœleſtium ſyderum cōtemplatorem, antequam de Vr Chaldęorum exiret, calluiſſe credēdum eſt, eiſq; vſum, ſi verum eſt, quod veteres Hebręorū magiſtri tradūt, Moyſen, ſcilicet literas de ore Geura, qui ignis eſt, accepiſſe, & vna cum lege, Dei digito ſcripta, de Synai Monte ad homines deportaſſe. Et vt clarius concipiant animo qui legerint ſcribendi modū, vaticiniū Eſaię, ex capite. 45. eo modo ſcriptum, quo a ſcriptoribus Chaldęis, ſolitum eſt ſcribi, hic inferius adnotabitur.

Nqio. Diſan. Teſbuhhtho. Men.
Prophetę. Iſaię. Cantico. Ex
Lgel. Men. Imaio. Ethbaſmu.
deſuper. cœli ſtillabunt vel Rorate
Zadiqutho. Nerſon. Vagnone.
Iuſtitiam. pluent Et nubes
Vneige. Argo. Tethphathahh.
& germinabit terra Aperietur
Achhdho
Teſuahhi. Vazdiqutho. Phurquono
orietur. & iuſtitia Saluatorem.

ܐܟܚܕܐ ܐܢܐ ܐܢܐ ܡܪܝܐ ܕܒܪܝܬ ܗܘܝܢ

Hwein. Dabrith. Morio. Eno. Eno. Achhdho.
Creati ea Qui. Dominus Ego Ego. Simul.

¶ Sunt autem duplices Chaldeorum literæ infrascriptæ, quæ scilicet cum præcedenti & sequenti ligari possunt, ܒ. Beth. ܓ. Gomal. ܚ. Hheth. ܛ. Teth. ܝ. Iud. ܟ. Coph. ܠ. Lomad. ܡ Mim. ܢ. Nun. ܣ Samchath. ܥ. Gain. vel. Ain. ܦ. Phe. ܩ. quoph. vel. Koph. ܫ. Scin. Quædi quoque sunt literæ quæ & si connecti colligariq; aliquo modo queant, non tamen huiusmodi ligaturam admittunt nisi cum litera præcedenti, cum sequenti vero nequaquam, & sunt octo reliquæ, videlicet. ܐ. Olaph. ܕ. Dolad. ܗ. He. ܘ. Vau. ܙ. Zain. ܨ. Zode. ܪ. Ris. ܬ. Thau.

De literis duplicibus Punicorum.

¶ Hoc idem cõtingit, & in Punicis. Arabicisq; literis, nam earum quædam sunt quæ illigabiles appellantur, scilicet Aliph. vel. Eliph. . Dal. & Dhal. . Re. . Ze. Vau. . & sola litera. Eliph. ex illis est, quę nec ante, nec retro, alterius copulam admittit. Reliquæ vero quinq; cum pręcedenti tantum ligari possunt, cum sequenti autem minime. Viginti & tres aliæ Arabici alphabeti literę videlicet,

videlicet. Be. The. Gim. He. Hha. Sin. Scin. Tzat. Tdhat. Te. Dhe. siue etiam. The. Ain. Gain. Phe. Caph. Chieph. Lam. Mim. Nun. Hee. Lamaliph. Ie. sunt aptæ natæ vt in uicem colligari possint. De quibus & eorum punctis, ac legēdi modo, fortasse quidam peregrinarum literarum studiosus, vna cum cæteris grammaticalibus regulis, breui in libelli formam publicabit.

¶ De literis radicalibus & seruilibus. Cap. X.

EX superius recensitis Chaldæorum literis, quædam sunt sicuti & apud Hebræos radicales, siue substantiales, quædam accidentariæ, siue famulantes. Nam ܐ. ܒ. ܕ. ܗ. ܘ. ܝ. ܟ. ܠ. ܡ. ܢ. ܬ. Tametsi de radice dictionis esse possint, subsidiariæ tamen sunt, & adminiculātes, vltra dictionis essentiā non nihil addentes, si primæ capitali quādoquæ præponātur, addātur ve literę, aut post primā, aut mediā insulciant radicalē, vel postremo si thematis subdantur elemento. Reliquæ omnes perpetuo sunt radicales, non enim vltra fontis alueum manant, nec aliud (numerali officio dūtaxat excepto) munus omnino sibi vendicant, quam vt constitutam dictionū essentiam insinuent. Hebræi autem a radicalibus remoto Scin, & inter seruiles adnumerato, Daleth quod Chaldęis seruile est, intra substantialiū literarū numerū collocarūt.

¶ Cæterū. ܐ. Olaph. litera Chaldæorū tam quadrata, quā minor alia. ܐ. illis admodū familiaris est,

atq

atq; fere semper obuia, ac seruire parata. Quippe quæ (vt quãdoq; in alio opusculo videbimus) in principio, medio, vel fine dictionum superadita, illas incohat, mediat, & terminat. Et id quidem additamenti genus, deprænhendi facillime potest, in nominibus ab Hebræis, vel aliunde mutuatis. Nam si Hebręam dictionẽ in Chaldaismum cupimus, quoquo modo reducere, illi ad calcem Olaph, addendum erit, vt quod Hebræi אב ab, pro patre dicunt, addito ·ܐ Olaph, in fine ·ܐܒܐ· abo, vel vt in nostris sacris literis habemus, Abba patrẽ Chaldaice enunciabimus. Et מבול mabul, ܡܒܘܠܐ mabulo, idest diluuiũ & quod יום iom, Hebræi dicũt. ܝܘܡܐ iomo, diem, Chaldaice dicemus. Et quod Græci νόμος nomos, ·ܢܡܘܣܐ namuso, & παράδεισον, paradisos ·ܦܪܕܝܣܐ phardiso, pro paradiso, siue horto Chaldęi, pferunt. Quod si in medio addatur, Hebraicam vocẽ, Chaldaicã efficit, & quonã modo pferẽda sit demõstrat. Exẽpla nõ sunt longe petenda, cũ in alphabeto prius descripto. clarum nobis esse posit, ex literarũ nominibus, Olaph, Dolad, Thet, Heth, & Lomad, quæ ab Hebræis sine Aleph, scribuntur. Ponitur quoq; in Vau, & Thau, loco alterius Hebraicæ literæ, & pſertim loco Iod, in multis dictionibus, & maxime id cõsuetum est, in verbis vt addatur ad formationem participiorum, prout quãdoq; a nobis dicendum erit. A capite verò additũ multotiens super

abundans

abundās eſt, vt in nominibus Iſhhaq, & Vria, ſuperius de ſcriptis, quæ non minus legerentur ſine Olaph, quam cum eodem. In verbis nouam verborum formam facit, & in fu turo primam perſonam ſingularis numeri Hebreorū mo re deſignat, & in numerandi ordine vnitatis vice ſuccedit, primas ſibi partes vendicans. Quomodo autē Olaph, mu ta ſit, ac penitus voce carens, niſi dum Hebræorum more, pūctorum ſpiritu inflatur, & quomodo omnium vocaliū voces aſſumat, excepta tamē. u. vocalis, cuius vocem raro vel nunquam induit, & quam tādem ob cauſam in fine no minis, quod eiſdem, & in ſingulari, & in plurali, literis ſcri bitur, per. o. in ſingulari, & per. e. in plurali, pferatur, alias in alio volumine explicabimus. Hanc literam (ſi diuinare fas eſt) illam eſſe arbitror, quam in libro de diuinatione Marcus Cicero aſſeuerat, Suem olim humi roſtro impreſ ſiſſe, vno equidem calami ductu, ceu vno roſtri prædicti animalis impulſu, deſcribi poteſt, huius tamen rei verita tem aliis veſtigandam relinquo.

ܒܝܬ. ܒ. Beth, ſeruilis hæc litera apud Chaldæ os, eodē fūgitur officio, quo & Beth, apud Hebræ os, dictiōibus. n. ppoſita, aut infinitiuis verborū addita. in. cū. aduerſus. vel cōtra, vicē obtinet, vt patet in pīa libri Geneſeos, & Euāgelii Ioānis Euāgeliſtæ di ctione, ܒܪܫܝܬ ideſt, in principio. ܪܫܝܬ enim ca put ſignificat, & riſith, principiū, additum igitur illi Beth, qd'. In, ſignificat, In principio, cōpoſita dictio ſignificabi", idem

idem quoque cognoscere possumus, ex verbis psalmi. 136.

ܒܐܝܕܐ ܚܣܝܢܬܐ ܘܒܕܪܥܐ ܪܡܐ vel ܡܪܝܡܡܐ

Bidò gasintho vabdrogo romo vel mramimo, id est in manu forti valida & potenti, & in brachio eleuato vel excelso. Et in psalmo iuxta Hebraicam computationem, quinquagesimo, vbi nos dicimus. Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum, ibi ait Chaldæus, ܒܐܚܘܟ ܘܒܒܪ ܐܡܟ Bahhuch vabbar emoch. id est cōtra vel aduersus fratrem tuū, & in filium matris tuæ. Hic notandum est in hac dictione vabbar, quod quotiens cunque Beth, præponitur sibi ipsi, & præsertim in principio dictionis, tūc in eius platione labia in se fortius restricta, vix queūt a spiritu, siue flatu impellente aperiri, cum omnino aphonū esse videatur, & spiritus qui in eo debebat esse vocis, siue vocalis. e. vsque adeo rapitur, vt vix dignosci possit, in quam vocē desinat. a. scilicet. e. vel. i. Vno aut altero satis fuerit probare exemplo, ex psalmo. 113. vbi dicimus. Qui habitare facit sterilē ܒܒܝܬܐ Bbaitho. idest in domo, & ex psalmo. lii. Quid stultæ gloriaris tu ܒܒܝܫܘܬܐ ܓܢܒܪܐ Bbisho gamboro, hoc est, in malitia potens. Et ne dum subsidiaria, verū etiam radicalis litera est, & dictionum inchoatiua, vt Babilō, Basan,

Beelphegor.

Beelphegor, & in multis nominibus, tam proprijs quam appellatiuis, ab hac litera. B. incipientibus, de quibus in superioribus facta est mentio. Et secūdum numeralem ordinem sibi vendicat, vt suo loco dicemus.

C. ܓ .Gomal, inter substātiales consonātes est, & eo mō duplex, quod vtrinque colligari potest, & in principio dictionis nōnunquā remanet penitus sine voce, vt si a dictiōe ܓܠܝܠܐ. Galilo, hoc est, Galilea, patrium siue gētile nomē formare voluerimus. protinus dicemus ܓܠܝܠܝܐ. Glilo, hoc est, Galileū. Et in numeris tertiū numerū designat.

C. ܕ ?. Dolad, & ipsa litera est seruilis, & radicalis. Et præter illa quæ de ea & duabus præcedentibus Beth, scilicet & Gomal, in superioribus tradita sunt, Emphasim quandam præsefert, & efficacioris demonstrationis officio fungitur, ad frontem scilicet dictionis addita, vt ܐܝܟܢܐ ܕܒܫܡܝܐ Aicano dbasmaio, idest Sicut ipso in cœlo, in oratiōe Dominica, Matthæi. vi. Et ibidē. ܡܛܠ ܕܕܝܠܟ ܗܝ ܡܠܟܘܬܐ Metu Iddiloch hi malcutho, idest, propterea quia tuum ipsius est regnum. Est præterea Dolad, possessiui, seu genitiui plerūq;

casus

casus articulus, & hoc peculiare est huic linguæ semp fere articuli loco addere Dolad. Et hæc litera quidē principij medij, & finis est, potest enim dictionem incohare, & tunc (si modo consonans aphona nō remanserit, vt in dictione dbasmaio, superius adducta) inspiratur ab addita vocalitatis nota. Similiter & in medio vocem sequētis vocalis assumit, in fine quoq; vt plurimum simplex remanet cōsonās, vt in dictionibus Dauid, Dolad, Iud, & Lomad, & in alijs in numeris dictionibus. Et vt supra dictū est, duplex est litera. Præterea si addatur verbo facit gerūdium, & infinitiuū verbi, vt in psalmo. 16. vbi nos dicimus. Nec dabis sanctum tuū ܕܢܚܙܐ ܚܒܠܐ dnehhze hhbolo, idest, videre, vel vt videat corruptionem, significat etiam relatiuum, qui, quę, quod. Exo. di quinto [illegible]mo. Duxisti in benignitate tua ܠܥܡܐ ܗܢܐ ܕܦܪܩܬ Lgamo hono dafraqt. hoc est, populum hunc quem redemisti. vbi Dolad, relatiuū, quem, significat, additū verbo redemisti. Et in psalmo. lxxxi. ܠܫܢܐ ܕܠܐ ܝܕܥ ܗܘ ܫܡܥ Lesono dlo iodag hou smag. Linguam qui non noscés est audiuit. In quo psalmo habes etiā vsum dictæ literæ Dolad, pro articulo genitiui casus, dū dicitur, Ego sum dominus deus tuus, ܐܢܐ ܐܢܐ ܡܪܝܐ ܐܠܗܟ ܕܐܣܩܬܟ ܡܢ ܐܪܥܐ dasеqtoch mē

arago

arago dmezrein. ideſt. Qui eduxi te de terra ægypti. Cæterũ ipſius Dolad articuli metatheſis, ſæpe fit, & ibi vel maxime cum nominibus, additur poſſeſſiuum pronomen in fine, quia articulus q pronomini deſeruit, præponitur integro nomini, cui ꝓnomẽ illud affixũ eſt, vt in pſalmo.vi. in quo hemus ܡܛܠ ܕܫܡܥ ܡܪܝܐ ܩܠܐ ܕܒܟܝܬܝ. Metul daſmag morio quolo dabcothi.i. Quoniã exaudiuit dominus vocẽ fletus mei, Nam ܒܟܝܬܐ. Bcotho, eſt fletus, ĩ pſalmo.xxx. & ܝ. lud finale, pronominis vicẽ obtinet, & Dolad, articulus illi deſeruiẽs præpoſitus eſt nomini, affixũ pronomẽ habẽti, ſic & in pſalmo.xxii. Et elõgaſti, ſiue receſſiſti lõge a ſalute mea ܒܡܠܐ ܕܫܟܠܘܬܝ. Emele dſachlothi. In verbis lamẽtationũ meaũ. & in eodem pſalmo. vbi nos dicimus. Quoniã tu es qui extraxiſti me de vẽtre. Ibi Thargum Syriæ habet. ܡܛܠ ܕܐܢܬ ܗܘ ܬܘܟܠܢܝ ܡܢ ܡܪܒܥܐ. Metul danthu tuchloni men marbgo. ideſt. Quoniam tu ipſe fiducia mea ex vtero, quo in loco Dolad, ad pronomen. Tu, additum, translatum eſt a matre, ad ipſum pronomen, vt repetitum intelligatur nomen matris,

propter

propter articulū, scilicet Dolad, vnde ibidē sequitur
ܘܣܒܪܝ ܡܢ ܬܕ̈ܝܗܝ ܕܐܡܝ ܥܠܝܟ ܐܫܬܕܝܬ
ܡܢ ܡܪܒܥܐ ܘܡܢ ܟܪܣܗ ܕܐܡܝ ܐܠܗܝ ܠܐ
ܬܪܚܩ ܡܢܝ Viabri men tadhihe demi glaich estdith men marebgo. vmen carseh demi alohi lo tarhheq meni. idest. Et spes mea ab vberibus ipsius matris meæ, Super te vel in te proiectus sum de vulua, & a vētre ipsius matris meæ deus meus ne longe abeas a me. Vbi aduerte quotiēs Dolad deseruit pro articulo græco τῆς Tis genitiui casus, & hoc clarius nobis constat ex psalmo. lvii. dum dicitur.
ܪܚܡ ܥܠܝ ܐܠܗܐ ܡܛܠ ܕܒܟ ܗܘ ܡܣܒܪܐ
ܢܦܫܝ Rahhem glai aloho metul dboch hu msabro naphsi. idest. Miserere super me vel mei deus quoniam in te est fiducia animæ meæ. Vbi Dolad ad boch additum refertur ad naphsi. scilicet. animæ meæ genitiui casus. cui articulus deseruire debet. Quamquam & hic posset fortasse quispiam obiicere. quod Dolad in hoc loco non sit articulus. quandoquidem post Metul fere semper sequatur Dolad, & erit sensus, propterea

quia

quia in te eſt fiduciam habens anima mea. Et tunc illud nomen .ܡܣܒܪܐ. mſabro, hæmăticum, nomen erit, Hebræorum more formatum a verbo .ܣܒܪ. Sabar, quod inter multa quæ ſignificat, etiam ſperare ſignificat, cui etiam addito de more .ܐ. Olaph. in fine eueniet, nomen .ܣܒܪܐ. Sabro, quod ſpem, deſiderium, expectationem, confidentiam, fiduciamque, ſignificat. vt in pſalmo. x. xxxix. & in multis aliis. Et huic quoq; nomini addita ad frontem litera .ܡ. Mim. formatur adiectiuū, ſiue formale nomen .ܡܣܒܪܐ. Mſabro. hoc eſt ſperās. Et in contextu orationis abiicit Olaph, vt in pſalmo. xxxii. in quo nos dicimus. Sperantes autē in domino, miſericordia circundabit. Ibi Chaldæus ait. ܘܐܝܢܐ ܕܡܣܒܪ ܒܡܪܝܐ ܛܝܒܘܬܐ ܬܬܚܕܪܝܘܗܝ. Vaino damſabar bmorio taibutho ethhadriuhi. hoc eſt. Et illum qui ſperans eſt in domino, miſericordia circūdabit ipſum. Et in plurali numero, in pſalmo. v. ܢܚܕܘܢ ܒܟ ܟܠ ܕܡܣܒܪܝܢ ܒܟ. Nehhdhun boch, cul damſabrin boch. ideſt. Lætabuntur in te, omnes confidentes, ſiue qui ſperātes ſunt in te, & in multis

A aliјs

aliјs pſalmis,idem nomen,tam in ſingulari,quam in plura li numero habetur. In principio quoq; Dolad additum, idem ſignificat,quod,vt,quo,ideo vt iccirco vt, quod patet i fine pſalmi.lvi. ܕܐܫܦܪ ܩܕܡܝܟ ܐܠܗܐ ܒܐܪܥܐ ܕܚܝܐ. Dæſphar qdhomaic aloho barago dhhaie. ideſt.Vt placeam coram te deus,in terra viuẽtium.Arabes quoq; vt ſupra dictum eſt,duplex.d.habent tenue, ſcilicet vnum dal,vel dil,aſpiratum alterum dhal.vel dhil.Hãc literam quartam eorum eſſe conſonantem,quidam dixit, qui poſt captum à Regibus Hiſpaniæ,Granatæ (quod aiũt) Regnum,rudimenta parua quædam in lucem edidit, ad Punicam,Arabicamq; lectionem conducẽtia. In quibus inter cætera dixit,quoſdam affirmare literã hanc,non poſſe apud latinos formari,ſed eius loco cum puncto ſupra hoc modo ſcribere,habereq; pronũciationem intra dentes impoſita linguę extrema parte.Nã aquel,inquit, illum videlicet dicimus. . . .Dhiq. non Diq. Sed hic animaduertẽda ſunt,quæ à nobis ſupra dicta ſunt, cum de Arabicis conſonantibus tractaremus, & quæ ſi oportunum viſum fuerit,in litera Teth. & Thau. fortaſſe dicentur.

C.CTI.ܗ.He quoque litera ſeruilis eſt, & in fine dictionis ſeu verbi poſita,loco pronominis eius,ſuus, ipſius,ſibi,& aliorũ id genus,tam in maſculino, quã in fœminino genere ponitur,ſed diuerſo modo punctatur,& nonnunquam pluralem numerum indicat, vt in

pſalmo

psalmo primo. ܐܠܐ ܒܢܡܘܣܗ ܕܡܪܝܐ ܨܒܝܢܗ.
ܘܒܢܡܘܣܗ ܢܬܗܓܐ ܐܝܡܡܐ ܘܠܠܝܐ. Elo bnamushe dmorio zebionhe vabnamushe nethahgæ imomo vlelio, hoc est. Sed in lege ipsius domini volũtas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Et paulo post ibidem sequitur. Erit sicut lignum, quod plãctatum est super riuos aquarum, quod fructus eius dabit ܒܙܒܢܗ. Bzabnhe, in tempore suo. In Chaldæo Nebie, Episcopi, vltima litera, He. in infrascriptis nominibus, videlicet. volũtas eius, in lege eius, fructus eius, in tempore suo, habet punctum in vẽtre ה quẽ Mapich, appellant. In secundo psalmo inuenitur. ܗ. He. cũ pũcto supra, & sine pũcto, in verbis ĩfrascriptis.
ܩܘܡܘ ܡܠܟܐ ܕܐܪܥܐ ܘܫܠܝܛܢܝܗ. ܘܐܬܡܠܟܘ
ܐܟܚܕܐ܀ ܥܠ ܡܪܝܐ ܘܥܠ ܡܫܝܚܗ. Quomu malce darago vsalitoneiho vethmalachu achhhdho: gal morio vegal msihheh, hoc est, Surgunt reges terræ, & potestates eius, seu vt nũc passim dicunt, sultaniæ eius, & consilium ineunt, siue quærunt in vnum aduersus dominum, & aduersus Messiam eius, vel Christum eius.

& Exodi.xv. ܡܛܠ ܕܥܠܘ ܪܟ̈ܫܐ ܕܦܪܥܘܢ ܘܡܪ̈ܟܒܬܗ ܘܦܪ̈ܫܘܗܝ ܒܓܘ ܝܡܐ. Metul dgalu rachshe dferaun vmarcbothe vfarosauhi bgau iamo.hoc est. Quandoquidem ingressi sunt celeres equi ipsius Pharaonis,& currus eius,& equites eius in medio mari,& reduxit super eos dominus aquas maris, & filij Israel abierunt per siccum in medio maris. In suprascriptis verbis notāda sunt verba Rachshe, & Marcbothe, in quibus est.He.sine pūcto,affixū masculini generis pronome,indicāte. Nam in singulari & in plurali numero easdē retinent literas,& in equi quidē nomine Ris,Coph,Scin, Olaph .ܪܟܫܐ Rachso , quippe celerem equum significat,& in plurali additis pluralitatis indicibus pūctis,seu vnico cum Ris pūcto.ܪ̈ܟܫܐ Rachshe. idest equos,vocali o in e conuersa,vt in psalmo .lxxv. & lxxvi.Et hoc intelligendū est sine affixo pronomine. Cū vero nota pronominis additur.He.scilicet, tunc Olaph abijcitur, & in eius locū litera.He.sine superscripto fœminini generis indice puncto substituitur,vt in hoc loco. Similiter etiam dicendum est de nomine .ܡܪܟܒܬܐ Marecbotho. quod currum,iunctam ve equis rhedā significat, & in plurali literas nequaquam mutat, sed pluralitatis additamentum puncti,pluralitatem quoque

numeri

numeri nobis indicat,vt in psalmo.xx.&.xxvi.hēmus.
ܒܡܪܟܒܬܗ. Bmarecbotho.ideſt, in curribus, ſiue quadrigis, atq; vehiculis, in quo etiam vltimum Olaph abijcitur, cum præter pūctum pluralitatis, etiā litera .He. affixi pronominis nota ſine puncto addit', vt in hoc loco. Sequitur vero in ſuperius recitato Cantico Moyſis.
ܘܢܣܒܬ ܡܪܝܡ ܢܒܝܬܐ ܚܬܗ ܕܐܗܪܘܢ ܦܠܓܐ
ܒܐܝܕܗ ܀ ܘܢܦܩܝ ܟܠܗܝܢ ܢܫ̈ܐ ܒܬܪܗ
ܒܦܠܓܐ ܘܒܪܒܓܐ ܂ ܘܡܥܢܝܐ ܗܘܬ ܠܗܝܢ
ܡܪܝܡ. Vnesbath mariam nbitho hhothe danaiun flago bidhoho ⁘ vanphaqui culhein neſcæ bathroho baſlagæ vbarbigæ.vmagnio heuoth lhein mariā. hoc eſt. Et aſſumpſit Maria propheti ſſa ſoror ipſius Aarō tympanum in manu ſua, & egreſſæ ſunt omnes mulieres poſt eam cum tympanis & choris. Et replicauit iſthęc illis maria. Cantemus domino &c. Ex ſuperius recenſitis verbis clariſſime ob oculos nobis poſita eſt, differentia hæc maſculini fœmininiq; generis, in vſu iſtius literæ. He. quādo cum puncto nigro ſuperius impoſito fœmininum, aut quando ſine puncto maſculinum genus inſinuet, ſi diligē ter verba illa conſiderauerimus hhothe Aharun, ſcilicet ſoror ipſius Aharon, vbi affixum pronomē, ipſius, ad maſculum, & flago, bidho. ideſt tympanum in manu ſua, vbi etiam affixum pronomē, ſua, ad Mariam fœminam refert. Frequēs hoc quoq; in pſalterio Antiocheno, Syriacoq;, publicando

publicando apparebit, ac in cæteris quæ post hanc tra- ditionem nostram exercitationis gratia impressa erunt. Præterea illud quoq; sciendum est, quod affixum prono- men istius literæ. He. cum masculini generis est, profertur per e, quia sub voce præcedentis Esaiæ rapitur. Cum ve- ro fœminini generis est, tunc raptum sub præcedenti voca li Odom, profertur per o, vt in exemplis pauloante descri ptis hhothe & bathro, & hoc fere catholicũ est, in hac Sy- riaca lingua, si modo Iud, non præcedat ipsum. He. tunc enim licet. He. pronominis nota pũctum in vertice nigrũ fœminini generis indicatiuum habeat, sub præcedente ta- men Esaia rapitur, & secundum aliquorum opinionem profertur per e, vt apud prophetam Esaiam capite. 42.

ܫܒܚܘ ܠܡܪܝܐ ܬܫܒܘܚܬܐ ܚܕܬܐ. ܬܫܒܘܚܬܗ
ܡܢ ܣܘܦܐ ܕܐܪܥܐ܀ Scabahhu Imorio tesbuhh- to hhdhato. tesbuhhthe men sauphe darego. hoc est. Can tate domino canticum nouum, laus eius ab extremis fini- bus ipsius terræ. Quod si quispiam fortasse contenderit non esse sub tali voce capiendum, tunc modis omnibus per o proferendum erit, ac dicendum, men saupheiho da- rego. Et hic quoq; notanda est dictio in superiori cantico Moysis, flago, & flagæ, quia licet eadem sit in singulari & plurali, cum eisdem scilicet literis scripta, differentiæ tamen causa, duo illa puncta supra phe addita sunt, vt pluralitatẽ insinuent, vocalis attamen siue vocalitatis notę, Odom, in Esaiam, o, videlicet in e, facta mutatione, quam in id ge nus nominibus Chaldæi semp & Syri facere cõsueuerũt, vt etiam in superioribus dixisse putamus. Cæterum litera

ista

ista(vt dictum fuit) gutturalis est, cum nec dentibus, nec pa-
lato, nec lingua, sed solo spiritu pronuncietur, ob quã cau-
sam, qui de literis Hebræorum, & præsertim qui cabalisti-
ca scripserunt, spiritui illam esse consecratã asserunt. & non
modo facilem esse, sed etiam naturalem, immo vero hanc
solam pene omnium literarũ etiam in brutis respirantibus
audiri affirmant, & quæ nimirum spiritum habent, dũ spi-
ritum reddunt, literam hanc exprimunt, cum solo edatur
spiritu. Hãc Hebræi, Chaldæi, Samaritani, Syri, Armeni,
Græci, & Latini, & inter græcos qui Augasiam, & Car-
thæam, siue vt aiunt temporibus istis Tzarcasiã τῆσ μεγάλησ
ἰβηρίασ ἣ πρόσ πέρσασ ἐστί, Tis megalis iuirias hi pros persas
esti. magnæ scilicet iberiæ(quæ inter Persas est) incolunt.
& Gorgi, & Iacobitæ, & Cophtitæ, & Virgilius quidam
insignis quondam Græcus Philosophus, & magnus Tia-
næus Apolonius, & hi qui grammata quæ hieroglyphi-
ca vocantur scripsere, in suis alphabetis quintam in ordine
literarum posuerunt. Indi in primo, Macedones, Missij,
Russij, Dalmatę, suam huic respondentem literam in sexto
literarum numero habent. Persę, Turcę, Tartari, Arabes,
& Punici, & Maometani fere omnes literã huiusce pote-
statis in antepenultima, vigesima scilicet septima sui alpha
beti sede, collocarũt, tametsi etiã. He. in sexto ordine possi
deant. Vuandali quoq; in vndecima sui alphabeti numera
tione literam Ed, reponũt, quæ licet pro e accipi pos-
sit, non tamen simpliciter e intelligitur, sed simul e & c con
iuncta elementa intelligenda sunt. Istas numerorum obser
uationes hoc in loco recensui, vt animum aduertãt, qui ne
dum pythagoricas verum etiam patrũ Hebręorum sacras
in numeris

in numeris cōputationes, (& præcipue in illarum alphabeti Hebraici literarū obseruatione, quæ in diuinis aliisq; mysticis nominibus & sacris insertę sunt) non ignorant, & oculos ad hanc vel maxime .He. literam conuertant. De qua, si quam excellens in antiquis patrum Hebræorū receptionibus semper habita, & quibus sacris inserta sit. Et quid nam in illo magno mirificoq; Dei nomine, quod Græci Tetragrammaton, Hebræi vero Arbaha aotioth, quattuor scilicet literarum appellant, in quo bis reperitur, insinuet. Et cum in nomine Abraham, & Annosæ vxoris eius Sarhæ, ab omnipotenti Deo inserta fuerit, quod nā archanum in se contineat. Quid ve sit, quod aliqui literā ipsam Hebraicam, ex Daleth, & Iod, aliqui vero ad Chaldaicam eandē Syriacamq; respicientes, ex Vau, & Dolad, constare asserant. Et cum communi omnium opinione, quinarium numerum repręsentet, cur tamen cum vim & partes eius, ex quibus composita affirmatur, diligentius consideramus, longe maiorem numerosioremq; fœturā implicitam habere cognoscimus, accuratius explicare voluerimus, quia proculdubio facultatem nostram propositumq; suscepti operis excedere videtur, in pręsentia pręter- mittimus, & ad nostrū Hebraicū .He. reuertimur. Quod (vt nonnulli asserunt) si in fine dictionis localis repertum fuerit, sæpenumero aduerbij loci ad quem vel in quem vicem obtinet. Non secus atq; apud Gręcos terminationes ζε, ze, & δε, de, vt ἀθηνάζε; athinaze, ad Athenas, οἴκαδε, icade, domum vel ad domū. Sic ירשלימה Ierusalaimah; idest ad Hierusalem, & מצרימה mizraimah, ad Aegyptum. Tandē (vt finem huic Chaldaicę literę imponamus) si in fine

dictionis,

dictionis superadita cum Iud inueniatur, tunc fit diphtongus, ei, & non profertur, aut ita vt vix prolatio eius dignosci queat, & rapitur in voce sequẽtis Iud, vt in prima dictione psalmi primi Dauid ܛܘܒܝܗܝ. Tubauhi. ideſt. Beatitudines eius, vt apud Græcos diphtongus epsylon iota profertur per i, & Thargum cœci in psalterio Nebiensis episcopi טובוהי Tubohi, enunciat. Arabica vero interpretatio. Tubi, sine diphtongo protulit. Eſt prætere a litera iſta duplex, eo modo quo ligari poteſt cum reliquis, ſed vno dumtaxat modo cum præcedenti ſcilicet cũ ſequenti vero nequaquam, dextera quippe manu præcedentem amplectitur literam vt in hac dictione. ܐܠܗܐ Aloho. Iccirco qui ad hebræam literam reſpexerunt ex Iod & Daleth (vt dictum eſt) illam compoſuere, ex quibus oritur dictio יד iad, quæ manum ſignificat, qua cum præcedentes omnes vtrinq; ligabiles amplectitur literas.

ܘ .o. Vau etiam præter ea quæ in ſuperioribus dicta ſunt, litera duplex eſt, ligabilis ſcilicet cum præcedẽti, vt de litera. He. pauloante dictum fuit, poteſt tamẽ etiã cum ſequenti aliquando cõnecti, licet raro inueniatur. Et in principio dictionis, ſeu orationis reperta, quando non eſt radicalis, ſed adiectitia ſeu acceſſoria, tũc ferè ſemper eſt copulatiua coniunctio, &, ac, q;, autẽ, non ſecus atq; apud Hebræos. Et non abſq; ratione dixi ferè, quandoquidem nonnunquam ex luxu quodam, & loquendi vſu præponitur, nec tamen tunc aliquid addit, immutat, variat ve, aut

B copulat,

copulat,vt videre fas erit in psalterio Chaldaico, & alijs cãticis a nobis Deo annuente publicandis, & clare etiam cõspici potest in psalterio Indorum a Ioanne Potken iamdudum impresso. In quo toties. Vua. additum cernitur, nihil tamen ad rombum facit,quo ad literæ scilicet psalmographi intellectionem,sed tantum ex vsu & linguæ illius consuetudine additum reperitur. Quod etiã frequẽs est in Syriaca & Chaldaica lingua,vt in oratione dominica in fine operis impriméda apparebit,in illis verbis,valolam olmin amin,hoc est,& in secula seculorum amen. Et Exodi cap. 20. & Deuteronomij. 5. vbi habemus. Ego sum dominus deus tuus, qui eduxi te de terra ægypti,de domo seruitutis:vbi,tam in Hebraicis voluminibus,quam Græcis, & Latinis, & in Thargũ, ne dum a Daniele Bombergo, in Hebraicis,Chaldaicisq; literis cõsumatissimo,& in imprimendis libris diligẽtissimo,iamdiu. Verum etiam a Monstero docto illo Franciscano,pauloante publicato, nulla in recitatis verbis copulæ nota,seu nullum Vau in capite alicuius dictionis additũ reperitur. In Syriaca tamẽ Chaldaicaq; interpretatione Vau est additum,nec tamen copulat,sed ex luxu & loquẽdi vsu positum cõspicitur,vt infra.

ܐܢܐ ܡܪܝܐ ܐܠܗܐ ܕܐܦܩܬܟ ܡܢ ܐܪܓܐ ܕܡܙܪܝܢ ܘܡܢ
ܒܝܬܐ ܕܓܒܕܘܬܐ ܠܐ ܢܗܘܐ ܠܟ ܐܠܗܐ
ܐܚܪܢܐ ܠܒܪ ܡܢܝ. Eno morio aloho daphe iqthoch men arego dmizzrain vmen beitho dgabduto lo ieheui loch aloho ohharan lbar mini. idest, Ego dominus deus qui eduxi te de terra ægypti, & de domo seruitutis

tutis. Non erit tibi deus alius præter á me. Vides hic additū Vau ad præpositionem men, idest, & de domo seruitutis; quod Vau hoc loco superfluum esse videtur, cū nihil copulet, sed tantum ex stilo atq; dicendi vsu additum esse videtur, liberauit enim illos dominus de seruitute ægyptiaca, & ait de domo seruitutis. Addunt quippe Hebræi, & Chaldæi in pluribus nomen domus, vt aliquando á nobis demonstrabitur, vltra ea quæ a Monstero in suis Chaldaicis præceptionibus tradita sunt. Cæterum litera Vau & radicalis, & subsidiaria est, & vt aiunt magistri Hebræorum inter quos Habraham a Balmis in sua grāmatica hebraica in quinq; tātum nominibus radicalis inuenitur. In Chaldaicis veró traductionibus, aliç quam plures inueniuntur dictiones a Vau radicali incipientes, nec tamen pro copula accipitur, quandoquidē nec semper in principijs reperta, semper copulet, vt cōspicere possumus in Hebræorum libris Leuitici, Numeri, Iosue, Iudicum, Ruth, Samuelis, Regum, Esdræ, Hester, Ezechielis, & Ionæ prophetæ, qui a Vau litera incipiunt, nec tamen quicquam copulat. Cū vero subsidiaria est quando copulatiua particula sit, aut in principio posita futurum verbi in præteritum, & econtra conuertat, aut quando in fine verbi locata tertiam personā & in imperatiuo quando etiā idem significet, videndi sunt Hebrçorum, & Chaldçorū grāmatici. Et præter id quod sexta est alphabeti litera, sextam quoq; sacram numerationem reprçsentat. Quāti in sacris habita sit, qui cognoscere cupit, legat eos qui sex diebus mundum conditū fuisse asserunt, & illius numeri causas scrutantur. Litera prçterea ista Hebræorum, quia nihil secū exterius admittit, neq; a seipsa

 prominet,

prominet,sed in sese cōstans,atq; sufficiēs,simplex & seipsa contenta nullius indiga sed absoluta integra atq; perfecta mundi columna nominata est. Quod multo magis in Chaldaico Vau conspici potest,cum orbis sit in se reuolutus, atq; (vt de aipiun Armenico dictum fuit) reflexus, principio & fine carēs. Iccirco etiam perfectorum primus euasit numerus. Verum ista missa facientes,ad sequentem literam explicandam descendamus.

¶.ז.Zain etiam ipsa litera radicalis est & duplex, quia ligabilis est, sed vt sinistram præcedentis literæ manum,dextera tātum sua complectatur, læua vero arma teneat.Zain quippe arma significat.In septima literarū numeratione apud Hebręos,& Chaldęos reperitur,& quāuis duplex dicta sit,alia tamen ratione non incomplexarū, sed in simplicium literarum numero posita est. Quandoquidem ab Olaph,ad vsq; Iud,singulares literæ simplicē quoq; numerum,& nouem vnitates insinuant, a Iud vero ad reliquas literas alius & nouus numerorum nascitur ordo,qui etiam in sacris celebratur numerationibus. Quonam modo litera ista cum reliquis aliarum linguarum cōueniat literis,& quoto in illarum alphabetis numero repe riatur,& quas in se virtute literas contineat, quia supra dixisse credimus,in pręsentia aliter non repetemus,sed ad illius prolationem insinuādam calamum vertemus. Leniter quidē Zain proferri debet,ita vt inter Somchath, & Zzode,& Scin,differētia prolationis cognoscatur, vt etiam de Zita,& alijs sibillantibus Gręcorum literis dictum fuit,nō autem(vt quidam solent)forti duro ac vehementi impetu,

ſed molli & obtuſo litera iſta enunciãda eſt ſibilo, vt paſſim noſtris temporibus Virgilianam,in primo æneidos,inuocationem,pronunciari audimus.
Muſa mihi cauſas memora quo numine læſo.
Non enim literæ.s.integrum perfectumq;,ſed obtuſum in hoc carmine ſibilum audiuimus,quinetiam lenem ſonum qualem græci in literæ Zita prolatione requirunt. Quã etiam literam duplicem eſſe aſſerunt,conſtareq; (vt in ſuperioribus,cum de græcorum cõſonantibus tractaretur, declarauimus)ex.s.&.d.affirmant. Quod etiam de Zain Hebraica atq; Chaldaica litera intelligẽdũ eſſe, grãmatici aſſeuerant,& obſeruatũ a maioribus noſtris,videmus inter cætera, in nomine vnius prophetæ, quẽ Hebræi,Syri, & Chaldæi per Ain,Zain,Res,& Aleph,ſcribunt. Ezrãq; vocant,ipſi vero nõ per Zain,ſed per.s.&.d.literas,illi virtute implicitas enunciant,ac ſcribunt. Eſdram dicentes. Et hic ſemel etiam te cãdide lector admonitũ eſſe volo, quod literam Ain,in hac noſtra traditione,aliquando per vocalem ſimplicem,aliquando vero per literam.g.maiorũ veſtigia ſequentes, expreſſimus, qui Eſdram per.e.Gomorã per.g. & illa in quibus Ain reperitur,ſimili modo & ſcripſerunt,& protulerunt.Proinde etiam in huius literæ expreſſione vario modo maiores noſtros vſos fuiſſe reperimus.Et vt de Chaldæis loquamur, ipſi quoq; inter cæteras Hebraicas literas, quas peculiari quadam cõmutatione in alias nonnunquam transferre ſolent,Zain in Dolad quandoq; mutant.Nam quod Hebræi זרע Zara,hoc eſt, ſemen,per Zain,Res,& Ain,etiam Chaldæi, & Arabes, Zara,appellãt,& cum eiſdem literis ſcribunt. In vno tamẽ
pſalterij

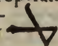
psalterij loco in Thargum Ioseph cæci a Nebiensi episco, po, literis Hebraicis edito, i psalmo scilicet. 22. reperimus Daleth loco Zain positum, vbi dicit. Qui timetis deum laudate coram eo, כל דרעיא col daraia, omne semē Iacob, afferat honorem ei. Horreat ab illo כל זרעא col zaraa, omne semen Israel. Et in alijs quoq; dictionibus id obseruatū esse a Chaldæis animaduertimus, de quibus si oportunū visum fuerit mentionem faciemus. Indi pro Zain, ita Græcum, & latinam aspirationis notam habēt. Quam si recte meminimus in superioribus cū de. He. litera tractaremus, spiritui consecratam esse diximus, nec ab re, quandoquidē illam (vt Priscianus Cęsariensis refert) & Gręci antiquissimi, similiter & Latini, in versu scribere consueuerant, nunc autem diuiserunt, & crassum, ac lenem spiritū ex illius partibus insinuant. Et dexteram quidem partem supra literam ponentes psilen notam habēt, quam Remnius Palęmon, exilem vocat. Grillus vero ad Virgilium de accētibus scribens lenem nominat. Sinistram vero contrarię illi aspirationis Dasiam, quam Grillus flatilem vocat. Quam igitũ leni aura, tenuiq; flatu dulciter aspiret, & quam crasso vehementi, seueroq; spiritu in sacris & mysticis significationibus hęc spiritui dicata litera perflet, videant qui cabalistica curant. Cæterum etiam Indis Zita accessoria etiam siue aditicia, atq; seruilis litera est. Nam sæpenumero & in principio, & in medio, compositę dictionis addita reperitur, & relatiui, qui, quę, quod, vicē obtinet, vt patere facile potest, ex primo Dauid psalmo, in dictione, Vuazaikoma. idest, & qui non stetit. Vua quippe prima litera copula est, vt in litera Vau, supra dictū fuit, & Za, secūda relatiui nota qui,

&I, tertia

& I tertia, quæ ex A tertia decima in ordine literarum, & Sads tertię scilicet stantię in i longum mutata est, negationis nota est, nō, & koma, verbum stetit, & totum simul nomē compositum, cumpactumq; dicit. Vuazaikoma, idest. & qui non stetit. A pium pręterea claudium (vt interim etiā aliquid de hac litera referamus) Zita literā odio habuisse inuenimus: quod scilicet dum exprimitur mortui dentes imitetur. Et inde forte fortuna prouerbium exortum fuisse quidam arbitrati sunt, vt in illos quibus sorte ex vrna Zita contigisset, veluti infortunatos, & minus ad rem aptos, Issa acclamaretur, & proinde in sortibus in auspicata litera habita fuit. A nostris primum in dictionibus tantummodo gręcis ponebatur, quāuis (vt ait Priscianus) veteres in multis illam mutauerint, & cum pro. ss. coniunctis acciperetur s vel d posuerūt. Massa pro μᾶζα, Maza, Sethus pro ζῦθος, zithos, dicentes; & Medentius, pro Mezentius.

¶. ܚܝܬ . ܚ. Hheth, quoque aspiratio fortis est, & īter radicales, & in vocalium numero censenda, de qua pręter ea quæ superius dicta fuerunt, hic quoq; te semel admonitū lector amice volo, quod si in libro nostro duo hh, duas scilicet aspirationis notas, videris in mediate sequētes, illas confestim ibidem pro hac litera positas fuisse intelligas, nec enim placuit pro ea, vt quidam faciunt, c & h, ponere, quandoquidem literę illę non fortem aspirationem, sed blesum & crassum sonum efficiant, ac linguę motum exigant, vt in litera. X. chi, gręcorum consonante dictum fuit. Pręterea vt omnes grāmatici asseuerant, litera ista gutturalis est, & domicilium (vt Ioānis Reuclim verbis vtar) in pręcordijs

in prçcordijs poſſidet, quam ſi voluiſſem per Caph, pro- nunciare profecto iam nō gutturis illam, ſed palati literam indicaſſem. Vt igitur fortem aſpirationem intelligeres ge- minam aſpirationis notam addidi, nec tamen pronuncia- tionis illius inſtrumentum mutaui. Litera iſta licet cum in medio eſt vtrinq; ligari queat, dextra prçcedentem, lçua ve ro ſequentem literam amplectitur, poteſt nihilominus & incohare & terminare dictiones. Octauam etiam ſibi nu- merationem vendicat, quam הוד hod, ideſt decus, ſiue lau- dem & gloriam, qui cabaliſtica ſcribunt appellauerunt. Vitam vero ſignificare hheth, qui hebraica non ignorant, intelligere poſſunt. Proinde Mathematici, & Aſtrologi, octauam domum mortis, & finis vitç ſignificatricem dixe- runt. Conſtare illam ex Daleth, & Vau, qui de Hebrçorū literis ſcripſerunt aſſeuerāt. Quid vero vltra octauam di- menſionem, per quartam nimirū, quç per Daleth, & ſextā quç per Vau exprimitur, ac decimam quç ex complexis inuicem literis reſultat, inſinuet, breuitati cōſulentes in prç- ſentia declarare prçtermittimus. Ex duobus tamen Iodin, Chaldæorum hheth conſtare, & ſuas cum ſeparatas, tum ſimul iunctas habere numerationes manifeſtum eſt. Idq; non vacare a latenti in ſacris adytis myſterio, nec dum ab omnibus intellecto, exiſtimandum eſt. Proinde his qui ta- les numerationes curioſe ſectantur iſthçc (ad Teth literā properātes) diligentius perſcrutanda relinquimus.

¶ . ꝫ . Teth quoque radicalis litera eſt, & ea ratione duplex appellari poteſt, quia cum præcedēti & ſequenti ligari valet, nam & in principio, & in medio,

ac etiam

ac etiam in fine dictionis reperitur. Præterea in alphabeto vltima est inter literas vnitatem significantes, &. T. latinam (vt dictum fuit) literam repræsentat, quam Cicero non ab re literam insuauissimam appellauit, quod vitæ vltimum mortemq; significet, quod & de Thita Græco Volateranus Persius intellexit cum ait in Satyra quarta.

Et potis est vitium mortis præfigere theta. vel
Et potis est nigrum vitio præfigere theta.

Domitianus nouitate quadã signi, cũ in exercitu quépiã interfici voluisset, coram percusore nasum emungebat, vt per hoc aliquem morti obnoxium esse intelligeret, & carnificis officio fungeretur, quod Martialis insinuat dicens.

Nosti mortiferum quæstoris Castrice signum.
Est operæpretium discere theta nouum.
Exprimeret quotiens rorantem frigore nasum.
Lætalem iuguli iusserat esse notam.
Turpis ab inuiso pendebat stiria naso.
Cum flaret madida fauce december atrox.
Collegæ tenuere manus, quid plura requiris?
Emungi misero Castrice non licuit.

Thau vero absolutionis signum est, & salutaris nota apud Ezechielem nono. Et signa Thau super frontes virorum gementium, de qua litera Ausonius meminit dicens.

Scire volo catalecta legens quid significet Thau.

Virgilius vero in catalecto carmine Thau gallicum appellat inquiens Thau gallicum imminet ipsemet male illisit, pro cruce intelligens, quia galli crucem ad. T. literæ similitudinem erigere solent. Et licet Teth litera, mortem significet, per eam tamen haud ab re boni nomen, tam ab

Hebræis טוב Tob,vel Tou, quam à Chaldæis & Syris, per eădem literam ſcribitur ܛܒܐ Tobo,& Moyſes in libro Geneſeos, Vidit inquit Deus omne quod fecerat,& ecce טוב מאד Tou meod,bonum valde. Qui hebraicarum literarum ſecreta rimantur per Tou,vitam, per Meod,mortem, interpretantur. Multi quippe non naſci longe melius cenſuerunt,aut quam citiſſime aboleri, intelligentes,vita hac caduca,miſera,& erumnarum plena,longe meliorem eſſe mortem,quandoquidem nec hic permanentem habeamus ciuitatem,ſed futuram inquirimus,dixit ille qui archana Dei vidit,quæ non licet homini loqui, & cupiebat diſſolui,ac eſſe cum Chriſto, qui regnum ſuum dixerat,non eſſe de hoc mūdo. Quod ethnici quoq; nō pauci conſideraſſe credendum eſt. Qui mortem vita gratiorē habuerunt,& ad eam læto animo confugierunt,quā (vt Cicero inquit) ſapientes nunquam inuiti, ſæpe vero fortes libenter apetierunt,quorum copioſam multitudinē, ſi per nomina recenſere vellem,longa profecto nimiū noſtra hæc traditio foret. Proinde & Cleombroti odium, & Socratis cicutam,& aliorum varia ad mortem prouocandam (vt ſic dicam) armorum genera, ita prætereunda duximus,vt illud nihilominus obiter dicamus, Geomāticos, Mathematicoſq;,& Aſtrologos,ad hoc fortaſſe reſpexiſſe cum octauam domum,quam Hhet litera, quam vitam ſignificare diximus,in ſua numeratione poſſidet,malam eſſe & nequaquam aſcendens aſpicere,ſed domicilium eſſe timoris,interfectionis mortis,& finis vitæ. Nonā vero, quā Teth occupat,ècontra bonam, & in ea gaudere ſolem,&

trino

trino aſpectu aſcendens aſpicere,domumq; eſſe ſcientię & fidei,ac religionis,& lõgæ vitæ. Et quid rogo hac vita mi ſerius,quæ in octaua cõſiſtit? quid vero homini morte me lius eſſe poteſt? quæ & ſi terribilium omnium ſit maximũ, omnibus tamen mortalibus debita eſt, βροτοῖσ ἅπασιν καθα= νεῖν ὀφίλεται, Vrotis apaſin kathagnin ophilatæ. Fato inquit omnibus hominibus mori datũ eſt. Et cum id ineuitabile omnino ſit,& nox ꝑpetua vna mortalibus ſit dormienda. His nimirum qui à domino minime excitantur à ſomno. Et qui nam profecto melius excitantur,quam qui octauã Hheth domum (quã vitæ diximus) ſed morti ab illis dica tam,ſpernentes. Nonam hanc mortifero theta inſigi.itam, gaudio,lætitia,fœlicitateq; perpetua refertam,fœlices per= petuo cum cœli fœlicibus habitaturi ciuibus ſemper con= ſiderantes,amplexantur & ingrediunt. Quã dilecta enim (ait propheta.) tabernacula tua domine virtutũ,concupi= ſcit & deficit anima mea in atria domini. Quam bene in hac domo gaudet ſol ille iuſtitiæ, qui ex virgine natus eſt, Chriſtus Deus noſter,cũ trino aſpectu fideles ſuos in cœ= lum aſcendens,& iam ad dexteram patris, in vnitate ſancti ſpiritus ſedens,Trinitatis deificę contemplatores, ſapiẽtes, fide plenos,atq; religionis obſeruatores,longę vitę, perpe tuęq;, quæ in Chriſto eſt,qui dixit. Ego ſum via veritas & vita,amatores,atq; huiuſce literę (Solonis more) dum in hac vita peregrinantur memores,perituri luxus mundi cõ temptores,& beatam illam vitam affectantes,efficit. Con= ſtare hanc literam Hebręorum magiſtri,qui de huiuſmodi literis tractauerunt, alij ex Caph, & Vau, alij ex Caph, & Zain. Proinde varias eidem numerationum intelligentias

 tribuunt,

tribuunt. Chaldæorum Teth, ex Olaph, & Hheth, aut ex
Zzode, & Vau, constat, quarum prima & octaua coniun
cta numeratio, nonam conficiunt, vltimam vnitatum di=
uinarum, quas decima confestim in eãdẽ numeratione cõ=
sequitur. Aut ex sexta & nonagesima & nona, vt totum cõ
positum in sui status numeratione capiatur, quarum omni
um numerationes non sunt spernendæ. Possumus & ex
Arabica. .Te. sextadecima in ordine litera, non parui
pendẽdas numerationes elicere, cũ ex Eliph, & Chieph,
ex prima scilicet & vigesima, aut ex Lam, & Chieph, ex tri
gesima scilicet & vigesima numeratione cõstare probetur,
vt sit quinquagenarius iubileus numerus, his qui recte, ac
sancte, vita in hoc mundo peracta, ad fœlices ab eo beato=
rum post mortem sedes in cœlis transeũt. At vt nec sic græ
corum elementorum rationes mysticasq; computationes
prætermittamus. Nonne si integrum Thita, in partes seca=
ueris, ex quibus constare videtur, vel ex quo partes aliæ eli
ciũtur, multa latere fateri cogemur archanorum mysteria.
Nam præter quam quod ex hac litera tres constant accen
tus. Ex superiori scilicet semicirculo, circunflexus, ex infe=
riori, breuis vocalis nota, ex media, quæ κατὰ διάμετρον, kata
diametron, per diametrum linea transit, longus. Aut si alio
etiam mystico sensu, aliter secare partiriq; ipsum Thita, pla
cet. Exempta imprimis media illa linea, quæ diametri seu
dimetientis & diuisoris locum obtinet, perfectus remane=
bit in se cõtractus orbicularis circulus, quẽ si dextrorsum
sinistrorsumq; dissectum consideraueris, crassum spiritũ,
dasiam scilicet, aspirationis notam, ex sinistro, flatilem vero
spiritum, & auram lenẽ, quę super aquas feratur, ex dextro,

corporis

corporis & animę in vna seruatoris nostri assumpta huma nitate inseparabilem diuinitatis in trinitate copulam facili= me considerabis. Indorum quoq; ipsum hoc elementum non sine mysterio constat, cum triplici conflatū radio cer= natur. Qui sané omnes ex vno veluti medio axe (vario li cet modo) pendere videntur, ita vt, qui medius consistit, ad perpendiculum firmatus appareat, qui vero hinc atq; indé dextro scilicet atq; sinistro latere, incuruó suó, atq; in forni cis modū sinuoso, arcuatoq; reflexu, columnam in medi, tulio, quasi semicirculi ad stantem, & tāquam alterū Athlā tem, conuexum cœli circulum humeris sustentantem, am= bire quodammodo, & inuersum Hebraicum ש Scin, re= pręsentare videntur. Quæ omnia abdita quædam omni= no & pęnitus archana indiuiduę trinitatis, beatorumq; spi rituum repromissę fœlicitatis mysteria innuere suspicanda sunt, vt in litera Scin, fortasse videbimus. Præterea litera ista Teth, vna est ex literis quæ linguæ adpulsum in suæ prola tionis expressione vel maxime requirit, & intra dictionum medullas inscita, substantifica esse dicitur, & iccirco inter ra dicales (vt dictum est) sibi nomē vendicauit, & quamquā vltima singularium numerationum sit, incohat tamē tertiā literarū combinationem seu connexionem quā Iod finit.

¶ ܝܘܕ. ܝ. Iud igitur siue Iod litera, vt Hebræorum more proferatur, inter radicales ita numeratur, vt etiā seruilis esse queat, in fine quippe verbi affixa tertiam futuri temporis personā insinuat, vt Deuteronomii. v. vbi hēmus. Nō erit tibi deus alienus. Chaldaice ibi scribit.

ܠܐ ܢܗܘܐ ܠܟ ܐܠܗܐ ܐܚܪܢܐ. Lo iheui loch aloho ohharan. hoc eſt. Non erit tibi deus alienus, & hic notandum eſt verbum iheui. ideſt erit, & in pſal mo ſecundo. Et iter impiorum ܬܐܒܕ. Tibdai. ideſt peribit. In quo animaduertenda eſt, atq; notãda litera Thau, quia eſt ex literis ethan, & Iud in fine poſitum indicat quod dictum eſt. In fine dictionis additum loco pronominis primæ perſonę ſuccedit, videlicet. Me mihi meus mea meũ, vt in eodẽ pſalmo ſecũdo ܐܢܐ ܐܩܝܡܬ ܡܠܟܝ ܥܠ ܨܗܝܘܢ ܛܘܪܐ ܕܩܘܕܫܝ. Eno aquimth malchi gal zzheiun turo dqudſi. ideſt. Ego po nam vel poſui regem meum ſuper ſion montem ſan ctũ meũ. & pſalmo. iiii. ܟܕ ܩܪܝܬܟ ܥܢܝܬܢܝ. Cad krithoch gnaitoni. hoc eſt. Quando vocaui te exaudiſti me, vel reſpõdiſti mihi, & in alijs quamplurimis pſalmis. Quomodo autem Iod in verbis vſui eſſe poſſit, tam Hebræis, quam Chaldæis, & quomodo adiectiua & abſtracta etiam nomina faciat, & quid in ipſis verbis operetur, quando poſt primam & intra dictionis limites repertũ fuerit, ac verbale nomen efficiat, & quomodo poſt literam ſecundam participium cõſtituat, aut qua ratione ſæpe ſcribatur & non proferatur, ſiue in diphthõgo, ſiue etiam ſinę diphthõgo, & alia multa cũ in verbis, tum in nominibus, iſtius literæ officia, & mutuã cum Oleph, in quieſcentibus cõmutationẽ

commutationem, in aliud tempus explicandum relinquimus. Decima prꝫterea litera est alphabeti Hebraici & Chaldaici, & paruo hoc elemēto, atq; impartibili(vt sic dicam) punctulo, denarium numerum indicant, & decimæ numerationis principium faciunt. Et auctores qui literarum Hebraicarum formas, numerationes & mystica in eis latentia sensa explicant, magna in hac litera Iod, in esse asseuerant, illamq; tanquam alterum chaos, & primam ὕλην, ylin omnium numerationum, & principium exhibent: prægnantemq; esse contendunt, & prolificam, cum tamē puncti locum obtineat, & impartibilis ferè sit, parua quidē visu, sed magna effectu, vt non ab re ineffabile illud Dei nomen, Iehouah, quod Tetragrammaton appellant, ab illa incohare voluerit, & Seruator noster Iesus, nomē suum ab eadem auspicatus sit, cuius typum gerebat ille, de quo dixit annosa mater, risum fecit mihi dominus, à cuius matris nomine(vt supra tactum fuit) quod cum adhuc sterilis esset: atq; infœcunda Sarai erat, omnipotens deus, fœcundam illā atq; prolificā esse volens, Iod literam auferens, Sarah, inquit nomen eius erit, auferēsq; ab eo Iod, primam ipsius ineffabilis nominis literam quæ denarium indicat, & secūdam eiusdem nominis. He. scilicet quæ quinarium, dimidium denarij numerum ostendit, substituens filio præstituit, atq; quod vni abstulit, alteri concessit, nec tamē vllum eorum, virtute literarum sui nominis expertem esse voluit, sed nec cōiugem illius (de quo mentionē fecimus) Abrahā, cum quo cum Berith, pactum scilicet, atq; fœdus suū omnipotens deus, initurus esset, atq; producturus ingentem magnam, patremq; multarum gentium esse facturus, partē

decimæ

decimæ ab vxore ablatam, illius nomini subintulit dicens. Ecce ego pactum meum tecum, & eris pater multitudinis gentium, & non vocabitur vltra nomē tuum Abram, sed erit nomen tuum Abraham, quoniam patrem multarum gentium constitui te. Ecce quātum illa quinta numeratio intulerit Abrahæ, ingentem nimirum in lumbis eius genitalem virtutē, plurimam in vxoris eius vmbilico, in prole gignenda fœcunditatem, & in vtrisq; risum, in altero tamen cordis, in altera vero oris, decimaq; ista numeratio in marito & in vxore pfecta est. De qua quidē decima istius Iod, numeratione innumeræ cū procedere valeāt numerationes, & ex eis mysteria penè infinita coniectentur, qui de hac re loquntur, si ea recensere voluerimus, volumine opus fuerit non introductione, iccirco de eadem finem faciemus. Illud tamen intactum non prætermittentes, quod de hac decima Mathematici loquūtur, atq; Geomantici; qui decimam domum fortē esse asseuerant, cuius principium in meridiano constituitur, nominaturq; angulus cœli & cardo, ac cuspis meridiei, & est è regione anguli noctis & est domus regia, imperij, sublimitatis, exaltatiōis, nobilitatis, honoris, & bonæ famæ, aspicitq; ascēdens quarto aspectu. Et quid rogo hoc melius in Abrahā, & in vxore cōuenit, quam id quod de hac domo isti asseuerant. Videbat quippe deus (si fas est dicere) imperfectam quandam inimicitiam cum illis exercere, cum tanti temporis sterilitate mulctasset, tamen quia decima regia est, & ad regē spectat sublimare & exaltare, ecce quod Rex omnipotens; & maritum, & vxorem, iam penè decrepitos, quali dignitate decorauerit, cum illum multarum gentium patrē, hāc prole

fœcundam

fœcundam effecerit. Sed nimium vagamur, metasq; egredimur, dum literæ istius vim consideramus. Inter duplices quoq; numerari potest, cum vtrinq; ligari queat, nam cũ in medio est præcedentem & sequentem literam dextra læuaq; complectitur manu, si modo ex his literis fuerint, quę ligari ante retroq; valeant.

ܟ ܟܘܦ. Coph litera (præter ea quæ de illa iam dicta sunt) seruilis est, sicuti & Caph apud Hebræos & eodẽ ferẽ officio fungitur. Quippe quæ in principio verbi addita, infinitiuum & gerũdium insinuat, vt de literis baclem, in Hebraicis traditionibus habetur. In fine vero denotat pronomen tuus tua tuum, tibi te, & semper profertur cum Odom, scilicet per och, si modo nõ præcedat vocalis litera Iud, quia tunc profertur, aut per Odom, aut per Ishhaq, per o, videlicet, aut per i, och, nimirũ, & ich, exempla passim obuia erũt in psalterio, & pro pręsentis loci traditione, ĩ psalmo. 5. vbi nos dicimus. Quoniã ad te orabo domine. Chaldaice. ܡܛܠ ܕܠܘܬܟ ܡܨܠܐ ܐܢܐ Metul daluathoch mazzle eno. propter quod ad te orabo, vel orans ero ego. ibidem. Et in mane astabo ܘܐܬܚܙܐ ܠܟ Vethhhze loch. Et contemplabor te, vel & apparebo tibi. Et paulopost ܢܚܕܘܢ ܒܟ ܕܡܣܒܪܝܢ ܒܟ Nehhdhun boch, damsabrin boch. Lętabuntur in te omnes qui sperant in te. Et interposita linea, vbi dicimus. Et gloriabuntur in te omnes qui diligũt

 nomen

nomen tuũ. ܢܬܓܢܣܘܢ ܒܟ ܟܠ ܪܚܡܝ ܫܡܟ.
Nethgaſnun boch cul rohhmai ſmoch. Fortificabun
tur, ſeu roborabuntur in te omnes amatores nominis
tui. Et in eodem pſalmo paulo ſupra, vbi dicimus.
Neque permanebunt inſipientes, ſeu qui ſe laudant,
& cũ iactantia ſe inſolentius efferũt. ܩܕܡ ܥܝܢܝܟ.
Q udhom vel Kdhom gainaic. Ante oculos tuos,
vel in cõſpectu oculorũ tuorũ. Et Deuteronomii. v.
ܐܢܐ ܡܪܝܐ ܐܠܗܟ. Eno morio alohoch. Ego do-
minus deus tuus. Et hic aduertendum eſt, quod quã-
do maſculini eſt generis, ſemper profertur per och, niſi vt
pauloante dictum fuit. Cũ vero eſt fœminini generis, tunc
habet Eſaii, & effertur ſeu enũciatur, per ech, vt Lucæ. I.
ܫܠܡ ܠܟܝ ܡܪܝܡ. Slam lec Mariam. Pax tibi
Maria. Et hic quoque obiter animaduertendum eſt,
quod cum fœmininum eſt referens genus, tũc illi ſæpenu-
mero ſuperadditur Iud, vt hic vides, & nihilominus, haud
quaquam profertur, tametſi ſcriptum appareat, neq; enim
dicimus. Slamlechi, ſed Slamlech, vt etiã ibidẽ. Dominus.
ܥܡܟܝ. Gamech. non gamechi, ideſt, Tecum, &
ibidẽ. Benedictus fructus. ܕܒܟܪܣܟܝ Dabcharſech
ideſt. ventris tui, vel qui in ventre tuo, o Maria. Cum vero
pro

pro hominis ventre accipitur,tunc per Odom profertur, vt in psalmo. 1 3 2. in quo habemus. Iurauit dominus Dauid veritatem,& non frustrabitur eũ,vel non auertet ab ea. ܕܡܢ ܦܐܪܝ ܟܪܣܟ ܐܘܬܒ ܥܠ ܟܘܪܣܝܟ ܀ ܐܢ ܢܛܪܘܢ ܒܢܝܟ ܩܝܡܝ. Dmen phirai carsoch auteb gal cursioch ⁘ an netrun bnaic quoimi vel kiomi. De fructu ventris tui ponam super sedẽ tuã, si custodierint filij tui pactum meum. In hoc quoq; loco notanda est metathesis Dolad,articuli genitiui casus, nam additur ad præpositionem men,cũ tamen seruiat genitiuo carsoch. idest,ventris tui,aliàs enĩ dicere deberet,dcarsoch, & hæc metathesis per sæpe fit. Præterea etiam hic obseruãdæ sunt in primis carsoch,quia ad Dauid ventrem refertur icciro per och,prolatũ est. Similiter & cursioch, pro eo quod supra dictum fuit Coph,in fine additũ,quando masculini generis pronomen insinuat,proferendum esse per och,si modo non præcedat Iud,quia tunc & per Ishhaq, vt in exemplo ibidem posito,& in tertia hic notãda dictione bnaich. Et p Odom, vt in præsenti dictione cursioch. Nam pro Sede,Throno,siue etiam Solio. Chaldæi hñt. ܟܘܪܣܝܐ. Cursio. vt in psamo.xi. ܡܪܝܐ ܒܫܡܝܐ ܟܘܪܣܝܗ. Morio basmaio cursihe. Dominus in cœlo sedes eius.& in psalmo.ix.& in alijs multis psalmistę locis. Cæterum quãdo Caph,apud Hebræos, sit pro aduerbio similitudinis,sicut,quemadmodũ,veluti,instar,ferè, & pro id genus alijs,aut existimationis,& coniecturę, aut

verificationis, videdi sunt, tam veteres, quam nostri tempo- ris diligentissimi grammatici, qui de Hebræorum præce- ptionibus scripserunt. Chaldaicum Coph, vtrunq; He- braicum Caph, in se continet, capitale, scilicet (quod aiũt) & finale. Quandoquidem caput istius ab Hebræo capi- tali, & finis à finali, nihil omnino discrepet. Ligabilis præ- terea litera est, nam principium; & cum præcedẽti, & cum sequenti ligari potest, finis vero præcedentem dumtaxat li- teram amplectitur. De eius prolatione, ac de eiusdem cum aliarum diuersi generis linguarum literis conformatione, & varia illius cũ rubri coloris puncto enunciatione, quia in superioribus à nobis abunde satis dictum fuisse arbitra- mur. Iccirco ad alia eius officia discernẽda trãsitũ faciẽtes, numerationes illius nõ ꝑtermittẽdas duximus. Vndecima licet in numero literarũ alphabeti sita sit, & prima post de- cimam conspiciatur, duplicatum tamen denarium nume rum: vigesimam scilicet numerationem, tam Hebręis quã Chaldęis, Syris, & Gręcis, insinuat. Initium pręterea est, quartę connexionis literarum primi modi, & finis alterius quartę secundi modi, cuius etiam caput semicirculi dextri, ac lunę faciem reddit, vt non ab re à latinis dictum fuisse ar bitrer. c. literam inuersam Hebręorum, scilicet Chaldęo- rumq; more scriptam, fœminam repręsentare, & caiam si- gnificare. Quę itidem mutato ordine, inuersis nimirum cornibus, Chaldeę, Hebreęq; oppositis constituta, mascu lum, scilicet Solem, in sacris ac mysticis sensibus designare valet. Et. c. sanè latinũ, Caium, vel Gaium, significare, ex Probi, & Quintiliani, & aliorum grammaticorum scrip- tis traditionibus manifestum est. Cęterũ vndecima ista nu-

meratio in cœli domibus cõstituẽdis, apud Astronomos bona semper habita est, in qua Iouem aiunt gaudere, & ascendens Sextili (verę scilicet atq; patentis amicitię) aspectu conspicere, & illam fortunę amicorum, & spei prosperę domum appellare consueuerunt, vt non ab re etiã hinc considerare possimus, quod quinto die summus ille omnium conditor deus duo luminaria magna fecerit, quorum alterum quod nocti pręesset ab alio lumen mutuaretur. Repãdum quippe sinum, apertis vndiq; cornibus, Soli, lumen suum impartiri minime neganti, ostendit. Et sextam suspitiens aduenientem, ad vndecimam cõstituendam numerationem, non refugit. In qua homo creatus est. masculum enim & fœminã creauit eos. vt mutuo amplexu, mutuis coniunctionibus, mutuoq; amore cõiuncti, fœcũda prole multiplicati, replerent terram. Proinde etiam qui de literis Hebraicis atq; Chaldaicis tractauerunt, Coph, seu Caph. in Lamed. & Mim. intrare asseuerãt. vt ĩ ipsis literis videbimus. Litera ista ne dũ apud Gręcos, verũ etiã apud Latinos, mali nõnunquam ominis fuit. & iccirco in prouerbium transiit κάππα διπλοῦν, ἄνθρωπον κακὸν, τρία κάππα κάκιστα, Cappa diplun anthropon cacon. tria cappa cacista. Duo cappa hominem malum indicant. tria cappa pessima sunt. pessimi scilicet hominis inditia. Cappadocis nimirum Cilicis, atq; Cretensis. nam vt ait beatus Paulus κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται κακὰ θήρια γαστέρες ἀργοί, Crites ai pseustę caca thiria gasteres argi. Cretenses semper mendaces malę bestię ventres pigri. Et in libris Sybillinis (si beato Augustino credimus) trium istarum literarum mentio facta est. per quas Cornelij tres designari videbant. Cornelius scilicet

Sylla.

Sylla, Cornelius Cecinna, Cornelius Lētulus. Hinc etiā Plautus simili schemate furem, trium literarum hominem, appellauit. Praeterea literā.c.apud iudices Romanos condemnationis notam fuisse proditum est, eorū quippe mos fuerat cognitae causae tabellas in vrnam aeneam, siue cistā conijcere, in quibus si.c.litera comperta fuisset, condemnati, capitis potestas in manu carnificis mancipabatur. Si vero.a.poenam remittendam, absoluendumq; reum fore cognoscebatur. Quod si forte fortuna iudicum animus, nec dum in alteram partem fixus esset, sed haesitās dubiusq; adhuc, & ancipiti deliberatiōe distractus foret, nec causam clare cognosceret, & pinde dilatione, cōperendinatiōeq;, atq; ampliatione opus esse censeret, duas tunc literas.n. scilicet & .l. non liquere nimirum significantes inscribebāt. Augustus vero ille Caesar, sub quo pace longa vigēte, natus est Saluator noster Iesus Christus (qui scelerum poenā remittere, peccataq; hominibus ignoscere venerat) tertiam iudicibus tabellam tradidit, vt qui condemnandi, aut certe absoluendi, dumtaxat notam haberent, ignoscēdi quoq; calculum haberent, quo accusato ignoscēdum, veniamq; dandam, demonstrarent. Possem hoc loco non inutilem forte suscitare controuersiam, quae inter grammaticos versari solet. An scilicet latini bene fecerint.k.&.q.in literarum numero accipere, cum.c.litera, idem fere potestate & sono valeat. Sed in praesentia praetermittendam duxi, quādoquidem vt etiam in caeteris linguarum varietatibus, literae quaedam aut notae, & signa, non ab re cōperta fuisse conspicimus, quo facilius commodiusq; verba aliqua, & dictiones enunciari valerent, significatiq; differētiam insinuarent.

nuarent. Quæ ſanè nomina aut verba ſi cum vno elemē to ſcribantur, vnum aliquid ſignificant, quod cum alio ne quaquā. Iccirco optime quidem (meo iudicio) Hebræorum grammatici, tam veteres, quam recentiores dixerunt, cauendum eſſe ne vna litera pro alia proferatur. Hinc tāta apud illos (vt ſupra dictum fuit) punctorū varietas. Hinc apud Punicos, Arabes, Armenos, Indos, Macedonas, Dalmatas, Gręcos, & Latinos, & cæteros, de quibus in ſu perioribus verba fecimus, orta, inuētaq; , ne dum literarū, verum etiam accentuum, ac punctorum tot diuerſa genera. Hinc Chaldæi, & Syri, vt Hebræos taceam, vtrunq; Coph, vario modo proferunt. Et Coph, quidem vndecimam alphabeti literam, de qua in præſentia tractamus, & qua pro. c. (vt oſtendimus) paſſim vtimur, liberiori oris hiatu, ſuperioribus inferiora labia dentibus comprimentes, proferunt. Coph vero decimamnonam literam, quæ pro. k. &. q. nobis ſuccurrit, productis aliquātulum labijs & arcuata, ac ad radices anteriorum dentium adpulſa lingua, rotundo ore, obtuſo nihilominus vocis ſonitu, nec labris dente compreſſis enunciant, ne vnum pro altero redere videātur. Quod etiam in litera Taf, & Thita, necnō in Cappa, & Chi, apud Græcos obſeruatum vidimus. Et Cappa quidem Græcum maiores noſtri vario in noſtros vſus modo acceperunt. Vertentes, cum in. c. vt apud Euāgeliſtam Lucam cap. 2. vbi legimus hęc deſcriptio prima facta eſt à Præſide Syriæ, κυρινίου, cyriniu, Cyrenio quem Ioſephus in. 17. &. 18. antiquitatis Iudaice, Cyrinum cō ſularem nominat. Et Perſarū ille famigeratus Rex Κῦροσ, Cyrus, Gābiſę, & Mandanes filius. Et Κυρηναῖον, Cyrinęon

Cyrenæum,

Cyrenęum, ἀπὸ τῆς κυρήνης, apo tis cyrinis, à Cyrene Insula. Et κυρηναική, cyrinaici, cyrenaica ab Aristippo Philosopho secta appellata est. Tū vero in.q. vt Ακύλας, Acylas, in nomine Aquilę Philosophi, seu alterius Grammatici, & Musici. Et Ακύλλιος, Acyllios, Aquilius ille Regulus Romanus fidei speculum. Et Κυρῖνος, Cyrinos, Quyrinus, & cantatissima Italiæ Patriarchalis Ciuitas, Ακυλήια, Acylija, Aquileia. Et Quadratus ille q ab origine Vrbis Romæ, vsq; ad Alexandrum Cęsarem, Mammeę filium, historiā composuit, Κοδράτος, Codratos, scribitur à Gręcis, qui etiā Quęstorem Κοιαίστωρα, Ciestora, dicunt, Et Paulus Apostolus ad Roma. 16. ait, καὶ Κουάρτος ὁ ἀδελφος, kæ cuartos ho adelphos, & quartus frater. Et vt tādem finem faciam, quis non nouit Titum Manlium illum Romanum, qui ad Anniene (vt Gręci auctores & nostri asseuerāt) Galli, quem ab eo prouocatus occiderat, sanguinolēto torque detracto, Torquati nomen inuenit, à Gręcis Τορκουάτον, Torcuaton, per.c. à nostris per.q. vbiq; scribi, quod si.k. loco.c. vel.q. substitueretur, rogo te quicunq; es, vt aures consulas, & quod inde sonabit, si latinam vocem, an externam nescio quā reddat, respondeas. Exempla ne dū propriorum nominum, verum etiam aliorum quā multa adduci possent, quę si aliter scriberentur, Barbarum quiddā penitus resonarent, quę breuitati consulentes, & adsequentem duodecimam Lomad literam properantes, in pręsentia missa facimus.

ℂ ܠ .ܠ. Lomad itaque litera linguæ instrumētū in sui prolatione requirit, & vt in nomine, ita & in

officio

officio cum Hebræa conuenit. Præposita quippe dictiõnibus vicẽ obtinet præpositionũ ad apud, vt in psal. 142. ܒܩܠܝ ܠܡܪܝܐ ܩܪܝܬ. Bquoli lmorio qrith. In voce mea ad dominum clamaui. Est etiam articulus obliquorũ, & maxime datiui casus, vt ĩ psal. cx. ܐܡܪ ܡܪܝܐ ܠܡܪܝ. Emar morio lmori. Dixit dominus domino meo. Et seruit pro vna ex literis baclem, sicuti vt apud Hebræos Lamed, vt ĩ psal. ciiii. ܠܡܦܩܘ ܠܚܡܐ ܡܢ ܐܪܥܐ. Lmaphaqu lahhmo men arego. Ad producendum panem de terra, vel vt producat panem de terra. Similiter & in psal. lxviii. Mons quẽ elegit sibi deus ܠܡܬܒ ܒܗ. Lmetab bhe. Ad habitãdum vel vt habitet in eo. Inter duplices cõnumeratur, quia vtrinq; ligabilis est, vt in exemplis paulo ante adductis comprehendi potest, & non sine aliqua sui diminutione ligatur, & in fine dumtaxat integra manet, vt ܠܠ. Gal. Et in multis simili modo in fine reperta, licet cum præcedenti copuletur, integra tamen perseuerat. Cum ad gerundium infinitiuum ve faciendum prę ponitur, etiam cum Mim, vt plurimum cõiuncta reperit, vt fortasse in litera Mim, dicetur, quod tamẽ patet ex superius adducta auctoritate psa. ܠܡܦܩܘ Lmaphacu,

A verbo quippe quod prodijt, pceſſit, exiuit vel egreſſus eſt ſignificat, ſcilicet ܢܦܩ. Naphaq. vt in pſal. lxxiii. ܘܢܦܩ. Vanphaq. & prodiit quaſi pinguedo iniqui tas eorũ. Formatur verbũ. ܐܦܩ Apheq. & ܐܦܝܩ. Aphiq. Hinc futurum. ܐܦܩ Apheq. ideſt conuertã, vt in pſalmo. lxviii. Dixit dominus ex baſſan cõuertã, vel. ܐܦܩ ܕܡܢ ܒܝܬ ܫܢܐ ܐܦܩ, Dme beith ſenæ apheq. Quia ex domo ſeneorum cõuerti faciã, & ܘܡܦܩ. Vmapheq. Qui eduxit, in eodem pſalmo, & in pſal mo. cxxxv. etiã ܕܢܦܩ. Dnopheq. vt in pſalmo. xix. ܘܗܘ ܐܝܟ ܚܬܢܐ ܕܢܦܩ ܡܢ ܒܝܬ ܓܢܘܢܐ. Vehu aich hhathno dnopheq men beith gnuno. Et ipſe tã quam ſponſus procedens de thalamo. & ܡܦܩܢܐ. Maphquono. vt ĩ dicto pſalmo. lxviii. ܡܪܝܐ ܐܠܗܐ ܡܪܗ ܕܡܘܬܐ ܘܡܦܩܢܐ. Morio aloho morhe dmauto vmaphquono. Dominus deus dominus ipſi us mortis & egreſſionis, exitus & interitus. & per me thaphoram Maphquono, pro ſtercore, & egeſtione ſumitur. Similiter & a verbo ܪܗܛ. Rehat. Cucurrit ormatur futurum, cũ additamẽto Olaph, ex literis Ethan,

videlicet

videlicet, ܐܪܗܛ Erhat. Curram. Hinc formatur gerũdium cum additione Lomad, & Mim, vt dicto psalmo. xix. ܢܕܘܨ ܐܝܟ ܓܢܒܪܐ ܠܡܪܗܛ ܐܘܪܚܐ: ܡܢ ܣܘܦܝ ܫܡܝܐ ܡܦܩܗ ⁘ Nduzz aich ganboro lmerhat vrhhe, men sauphai smaio maphqhe ⁘ Exultauit vt gigas ad currendam viam, ab extremitatibus cœli egressus eius ⁘ Cæterum Chaldaicũ Lomad, duodecima in sede locatur, & quartæ cõbinationis, & vtriusq; modi particionis medium sibi vẽdicat. Hebraicum vero Lamed, extremas quartæ cõnexionis partes occupat, quę ex Caph, & Lamed est, scilicet ex manu, disciplina, seu corde, vt diuus Hieronymus ait. Manus in opere, cor & disciplina intelliguntur in sensu. Quandoquidem nihil facere valeamus, nisi prius quæ facienda sunt sciuerimus. In intellectu enim prius cõsistunt (ait Philosophus) quam in sensu. Quintæ præterea alterius particionis media litera est, vicaria scilicet, mobilis, atq; subseruiens. Constare illam perhibent (qui de Hebręorũ literis tractauerũt) ex Vau, & Caph, Vau superiora, Caph inferiora eius occupat. Alta petit Vau, sed Caph cornu contendit ad ima. Senario quo mundus factus est Vau elatam ad cœlos ceruicem eleuat, nubes penetrans, & mundum humilem, quẽ Caph, occupare dicitur, suo calcans vestigio, & dum altera (vt aiunt) humeros cõscendit alterius, turris efficitur & vocatur, non tamen gigantea ex qua diuino fulmine tacti,

miſerabiliter corruerunt,in duodecimam hāc quam Mathematici & qui à terræ vaticinio Geomantici dicuntur,& Aſtrologi,malam domum,ac tenebrarum puteum appellant.Saturnumq; humanæ naturæ euerſorem in ea gaudere,& eſſe triſtitię,inuidię,deceptionis,& caliditatis,carceris, ſepulturæ,inimicorumq; domum. Cum in eadem prædominium(vt aiunt)habuerit ſexta numeratio,quæ iuxta eorū traditiones,ſimiliter mala eſt,& in ea lętus habitet Mars, nec aſcēdens aſpiciat, impedimenta pręſtantibus ſeruitute atq; infirmitate,quę in ea,ceu in carcere cōcluſa referunt. Myſticis tamē archaniſq; modis ſexta vigeſimam conſcēdit numerationem,& turrim cōficit non Babel,ſed turrim Dauid,de qua in canticis canticorum. Turris Dauid collum tuum.Et turrim fortitudinis,de qua dicitur,turris fortiſſima nomen tuum.Nomen inquam de quo dictum eſt, nomen amephoras ineffabile ſcilicet, & quatuor vocaliū, in quo numeratio iſta vigeſimaſexta continetur, quam & Lamed,duodecima hæc litera cōplet.Nā Vau ſex, Caph viginti,ex quibus litera ipſa conſtat,efficiunt.Et diuini nominis numerationem reprę̨ſentant,& aliquid etiam vltra,ſi quatuor literarum numerum,non numerationes conſiderauerimus. Quaternarium quippe numerū ſi addideris, (de quo fortaſſe Pythagoras in carmine aureo, ſi modo illius eſt,ſenſiſſe videtur, cū ait. Ναὶ μὰ τὸν ἁμετέρα ψυχᾷ παραδόντα τετρακτὴν παγὰν ἀενάου φύσεως, Næ ma ton ametera pſicha paradōta tetractin pagan aenau phyſeos. Nę per noſtrę animę dantem quaternionem,fontem perhennis naturę.Non abſq; latentibus myſterijs trigeſimum numerum cōficiet,& proinde illum etiam deſignat,de quo ſi opportunum

tunum visum fuerit in sequēti cōputatione verba faciemus. In quo autem Lamed, cum Chaldaico Lomad, & Punico Lam, ac Armenico Lun, atq; cum cęterarum linguarum similis virtutis litera, conueniat, in superioribus satis dixisse arbitramur, in pręsenti propterea loco, vlterius non progrediemur. Quod vero Lambda, seu etiam .l. nostrū aliquando in conuicijs habita fuerint, & in prouerbio diuulgata Aristophanes expressisse videtur, cum ait, Δοκεῖ δὲ μοὶ καὶ λάμβδα κατὰ τοὺσ λεσβίουσ, Docēi de mi kę lambda cata tus lesuius. Videtur autem inquit mihi & lambda secundum Lesbios, alludens ad communem literam lambda, quę prima est in Lesbijs, & in obsceno verbo, λαικάζω τὸ πορνεύω, Lęcazo to porneuo. Fello, irrumo, scortor. Obscęnam quippe masculā in viros turpitudinē apud Lesbios primum fuisse inuentam perhibēt. Quod etiam innuit Theopompus i Vlysse dicēs. Ἰνὰ μὴ τὸ παλαιὸν τοῦτο καὶ τρυλλούμενον δι᾽ ἡμετέρων στομάτων ἔιπω σόφισμα ὃ φάσι παῖδασ λεσβίων ἐυρεῖν, Ina mi to palęon tuto kę tryllumenon di himeteron stomaton ipo sophisma ho phasi pędas lesuion eurin, idest. Vt nō vetus illud peruulgatum sophisma ore nostro proloquar, quod aiunt pueros Lesbiorum reperisse. Et Stratocles i Troylo. Μὴ ποτέ ὦ παῖ ζηνὸσ ἐσ τ᾽αὐτὸ μόλησ, ἀλλὰ παραδοὺσ τοῖσ λεσβίοισ χαίρειν ἔα, Mi pote o pę zinos es tasto molis alla paradus tis lesuijs chęrin ea. Nūquā o fili Iouis in id peruenias, verum hoc Lesbijs relinquas, ac valere sinas. Quod vitium nostri quoq; taxauere poetæ, cum alter ait. Speculum pathici gestamen Othonis. Alter vero. Corue salutator, quare fellator haberis &c. Quam forte ob causam (si modo temporum ratio non contradicat)

ex noſtris antiquis complures aliquādo deſtiterunt dictio nes nonnullas ab.l.incipere,ſed illis.s.&.t.præponebant, (Quintiliano teſte)dicentes,Stlitium,pro litiū,& Stlotū, pro lotū,& multa alia ſimili modo.Marcus etiam Tulius Cicero,& alij nō infimi nominis autores tradūt.In omnibus Terracinæ parietibus inſcriptas fuiſſe literas. Tria ſcilicet.L.L.L.& duo.M.M.Quod commodiſſime, ac feſtiuiſſime in.C.Memmium Craſſus orator intulit. Cūq; quęreret quidnam ſignificarēt,Oppidanus quidam ſenex hoc ſignificare ſubiunxit. Lacerat.Lacertū.Largij.Mordax.Memmius.Memmius vero hic,ſit ne ille qui in Cæſarem(Tranquillo teſte)mordax fuit. An alius Memmius,de quo Catullus,ac etiam Ouidius.

Quid referā Ticidę,quid Memmi carmē,apud quos,
Nomen adeſt rebus,nominibuſq; pudor.

Curioſis veſtigāda relinquimus,nobis enim ſatis ſuperq; fuerit inſinuaſſe, nō modo.l.verum etiam.m.apud veteres in conuitio fuiſſe.Seſtertium tamen(numum ſcilicet argēteum duarum librarum & ſemis)apud priſcos per duo.ll. &.s.notatū referūt Priſcianus,& ante illum Varro, quod cernere quoq; licet,in vetuſtiſſimis Ciceronis libris,in quibus preſertim ſcripta In verrem continentur, & in alijs etiā vetuſtis ſcriptorum codicibus.Quamquam noſtris temporibus per ita græcum,ſeu aſpirationis notam.HS. inueniatur ſcriptū,aut p geminū.II. & . S. linea per diametrū vtrunq;.I.ſecante,& cum.S.hoc modo.HS. copulante.

ℭ מ . ם . ܡ .Mim tertia decima in ordine literarū eſt, & tā apud Chaldæos,quā apud Hebræos,

inter

inter labiorum literas computatur,& in multis cũ Hebręa eodem munere fungitur. Concurrit etenim ad cõstitutio=nem nominis denominatiui,& verbalis atq; participij ad frontem addita,vt quod Hebræus in psalmo primo dicit. ובמושב לצים לא ישב Vsmoscau lezzim lo iascau,id est. Et in sede derisorum non sedit.ibi Chaldaica litera habet. ܘܥܠ ܡܘܬܒܐ ܕܡܩܘܢܐ ܠܐ ܝܬܒ Vgal mauetbo damiquonæ lo itheb. A verbo namque itheb, quod sedere significat deriuatur ܡܘܬܒܐ. Mauetbo. id est. sedes,seu cathedra. Et hoc verbum notandũ est, quia vnum est ex his in quibus Chaldæi mutant Scin, in Thau,vt vides. Et ܡܘܬܒ Mauteb. Qui habitare vel sedere facit,vel sedens.psal.lxviii. vbi Hebræus מושיב Moscib.id est, inhabitare facit. Hinc etiam ܕܝܬܒ Diotehb. Sedens vel habitãs, & qui sedet. in psal.ii. cuius plurale est ܕܝܬܒܝܢ ܒܬܪܥܐ. Diothbin btargo. Sedẽtes in porta. Et hic quoque optime te lector admonitum esse volo,vt notes etiam dictionem Btargo, in qua habes,& metathesim,& immutationem literarum à Chaldæis factá,quippe quod Hebræi Scagar, per Scin, Ain,& Res,pro porta scribũt. Chaldæi pro Scin, Thau, scribẽtes, & metathesi facta Res, & Ain, dicũt Tarago,ꝑ porta. Præterea litera Mim, dictionibus præposita suplet vicem,

vicem,prępositionum,a,ab,ex,de,in,vt in dicto psalmo.ii. ܘܢܫܕܐ ܡܢܢ ܢܝܪܗܘܢ. Vnesre menan nirheun. Et proiiciamus a nobis iugum ipsorũ,& in multis aliis psalmis. Quamquam persæpe,vbi Hebræi solum Mim, ad frontem addere,pro id genus præpositionibus consue uerunt. Chaldæi vt plurimum integram men,præpositio nẽ addunt,vt in psalmo.lxxxv.vbi nos dicimus.Et iustitia. ܡܢ ܫܡܝܐ. Men smaio.De cœlo prospexit. Est etiã infinitiui & gerundii demonstratiua, sed raro aut nun quam sine præfixo Lomad,inuenitur.vt in psal.cxxii. ܠܡܘܕܝܘ. Lmaudoiu.Ad confitendum nomini do mini. & in psalmo .cxxvi. Magnificauit dominus. ܠܡܓܒܪ. Lmegbar.Facere,vel ad faciẽdũ,vel vt fa ceret cũ illis,& paulo post ܡܗܠܟܘ ܡܗܠܟ. Mha lechu mhalech.idest.Ambulans ambulabit, vel eũdo ibit flens.& ibidem. ܡܐܬܐ ܐܬܐ ܒܚܕܘܬܐ. Metho othe bchadutho.idest.Veniens veniet,vel veniendo veniet cum gaudio. & in psalmo .ciiii. Leones rugientes. ܠܡܬܒܪ ܘܠܡܒܥܐ ܡܢ ܐܠܗܐ ܡܐܟܘܠܬܗܘܢ. Lmetbar,vlmebgo men aloho mæcultehun. hoc est. Ad prædam intenti,vel ad prædandum, vel vt rapiant.

Et ad

Et ad quęrendum, vel vt quęrant à Deo escam eorum, & paulo post. ܠܘܝܬܢ ܗܢܐ ܕܒܪܝܬ ܠܡܓܚܟ ܒܗ. Leuiothon hono dabrait lmeghhach. Leuiathan hic quē creasti ad ludendū in eo. Et in psalmo .xl. vbi dicimus. Expectans expectaui dominum. Chald. ܡܣܒܪܘ ܣܒܪܬ ܒܡܪܝܐ. Msabaru sabreth bmorio. Sperando vel sperās, speraui in domino, & in multis alijs locis. Litera ista vtrinq; ligabilis est, nam & praecedentem & sequētem amplectitur, & (vt credimus dixisse) clausa & patens est, vt Hebraea & Punica. Quadragenarium numerum, tam Hebręis, quā Chaldęis repręsentat, de quo numero satis abunde, & mysticis eius significationibus in sacris literis tractatur, tum in plagis aegyptiacis, tum in Hebraeorum stationibus, tum in noctibus diebusq; à Moyse, Elia, Seruatoreq; nostro Iesu Christo, absq; cibo potuq; transactis, atq; alijs id genus numerationibus, de quibus Ecclesiastici autores tractauerunt, ad quos etiā lectores in praesentia remittimus. Caeterū constare hāc literā perhibēt ex Vau, & Caph, non secus atq; Lamed, sed alio, atq; alio modo. Lamed quippe elato vertice penetrat omnia, & tāquam sponsa in thalamo, ac cubiculo altissimo, mater omnium efficitur. Mim vero sese cohibet, in altūq; nō surgit, magni nominis loco contenta est. Et istorum elementorū conformem conflatum, difformes vero nutus, latissime nostris temporibus Egidius Cardinalis in libello de Hebraicis elementis tractauit. Qui vult igitur sacras in archanis,

ac mysticas istius literę Mim, intellectiones, numerationes, conformationesq;, cum magni diuini nominis literis; atq; compositione cognoscere, libellum perlegat, & diligēter lecta consideret.

ܢ ܢ. Nun, quarta decima alphabeti litera duplex est, quia duplici nexu cum aliis quae vinciri queunt literis hinc inde ligatur. Caput quippe illius in principio & in medio dictionis suo ordine ligatur. Finis vero non nisi à præcedenti dependet, cum ligabili literæ adhæserit; vt in exemplis adducendis apparebit. Multa illius cū Nun Hebræo munera cōmunia sunt. Nam in tertia persona futuri temporis, tam ī singulari, quā in plurali numero addit & verbum quoq; terminat, exemplum in psalmo primo. Quoniā nō ܢܩܘܡܘܢ Nqumun. Resurgēt impii in iudicio, ibidem. Et folia eius ܠܐ ܢܬܪܢ Lo nothrin. Non defluent. Et hic notabis punctum supra literā Nun, formatur enim Nothrin, a verbo ܢܬܪ Nathar. Quod marcescere defluereq; significat. Et in futuro Hebræorum more Iod, ex literis ethan præponi debuerat, verum quia Syri & Chaldæi (vt credimus etiā dixisse) illius loco Nun, addere consueuerunt in futuro, iccirco hoc in loco punctus supra positus defectum literæ insinuat, & ꝑ inde geminum Nun, ex vsu linguæ subintelligendū esse. Et in psal. cxxi. vbi habemus. Leuaui oculos meos in montem ܐܝܡܟܐ ܢܐܬܐ ܡܥܕܪܢܝ Aimebo nithæ, mgadhroni.

mgadhroni. A quo vel vnde veniet auxiliũ mihi. Possent ex hoc psalmo multa exempla adduci, ea quę diximus probãtia, quæ in præsentia missa facimus, ad psalterium remittentes publicandum. Terminat præterea Nun, plerunq; nomina in casibus multitudinis, tam masculini quã fœminini generis. Est quoq; inditiũ ꝓnominis, noster, nostra, nostrum, in fine dictionis repertum, vt in psalmo octauo.

ܡܪܝܐ ܡܪܢ ܡܐ ܡܫܒܚ ܫܡܟ ܒܟܠܗ ܐܪܥܐ.

Morio moran mo mscabahh smoch bculho arago. Domine dominus noster quam laudabile nomẽ tuũ in vniuersa terra. Et Mathæi. vii. in oratione Dominica

ܐܒܘܢ ܕܒܫܡܝܐ. Abun dbasmaio, id est, Pater noster qui es in cœlis. & in plurali in psal. xliiii. dũ dicitur.

ܐܠܗܐ ܫܡܥܢ ܒܐܕܢܝܢ ܀ ܐܦ ܐܒܗܝܢ ܐܫܬܥܝܘ ܠܢ Aloho smagain bædhnain ❖ oph abohain æstagiu lan, hoc est. Deus audiuimus cum auribus nostris, quin etiam patres nostri annũciauerunt nobis. In præscriptis psalmi verbis cõpræhẽdere facillime possumus officia literæ Nun, ĩ fine tã verbi quã aliarũ dictionũ additæ ܐܕܢܐ ædno. quippe aurẽ significat, vt psal. xviii. ܘܡܫܡܥ ܐܕܢܐ ܢܫܡܥܘܢܢܝ. vmascmag ædhno nescmagunoni, id est. Auditu auris au-

 dient

dient me, vel auſcultabunt me, & obedient mihi. Et in plurali illud Olaph, finale, quod inſpiratũ fuerat per Odom, deſcenditſeu verſum eſt in Abrohom, addita nihilominus ſyllaba, in, cum duobus pluralitatis indicatiuis punctulis ſup impoſitis, & bedhnain, ſimiliter & abohain, ſcilicet pa tres noſtri, vt etiam habetur in pſalmo. 78. Cæterũ Nun litera plerunq; abundat, nam ſæpe inſulcitur dictionibus ex luxu quodam, vel etiam ad ſignificati varietatẽ inſinuandam, nec tamẽ ſemper profertur, vt videre licet in pſal. 87.

ܘܠܨܗܝܘܢ ܐܬܐܡܪ ܓܒܪܐ ܓܢܒܪܐ ܐܬܝܠܕ ܒܗ
ܘܗܘ ܐܬܩܢܗ. Valzzehiun æthemar. gabro ganboro æthiledh bo vehu æthqnoh. Et ad ſyon dicetur vir vir vel vir fortis, aut vir gigas, ſeu potens naſcetur in ea. & ipſe fundauit eã. Semp enĩ à Chaldæis & Syris, nomen Gaboro, cũ ꝑ viro forti, potẽti, ac Gigãte ſumit', cũ Nun, ſcribit', & tamen nõ profertur, vt in pſalmo. 19. 24. 33. 45. 52. Cum vero ſimpliciter virum deſignat gabro ſine Nun ſcribitur, vt in pſalmo. 1. 5. 8. 12. 52. 78. 129. & in quãplurimis alijs pſalmis, ex quibus facile dignoſci poteſt, quod litera Nun addita, non tamẽ prolata, neſcio quid addit ei cui additur, vt in ſupraſcriptis nominibus Gabro, & Ganboro. Nam ſine Nun, virum ſignificat, vt dictũ eſt. cum Nun autem, virum quidẽ ſignificat, ſed virum fortẽ, potentem, validum, toroſum, cæteros magnitudine & corporis mole excedentem, & (vt ſic cum maioribus noſtris dicam) Gigantem. Quid vero rogo te (vt fabulas præter mittamus) nobis inſinuat Gigas, quam virum communes

naturæ

naturæ metas excedentem, & dictas qualitates præ cæteris viris habentẽ. Abundat etiam Nun, in quampluribus alijs dictionibus, quæ in præsentia prætermittimus. Quomodo etiam cum aliarum superius dictarum linguarũ literis conueniat, iam satis diximus. Verũ quia de Mem, & Nun, immẽsas (vt sic dicam) disputationes faciũt, qui de illis tractauerunt, non progrediar vlterius. Constare tamen Hebraicum Nun, ex duobus Iodin videtur, superiore & inferiore, vt vnum caput alterius conscendat, sed extremum nõ nihil in sinistrum latus caudam protẽdat. Quorum computationes, calculos, multiplicationes, auctiones, particionesq́, quantum ad numerationes sacras conferant, studiosis cogitandas relinquo. Sunt præterea qui Nun, confla ri ex Zain, velint, & Iud, quorum quãti sit faciẽda opinio, ne videar contra Dei legem à Moyse conscriptam, totos manipulos ex agro velle decerpere, & aduenientibus colligendi, seu racemandi spem relictę messis abripere, prætereundum duxi. Illud tamen admonuerim Mem literam, aquarum atq́ (vt theologorum qui de hac re scripserunt verbis vtar) Oceani naturam habere, iureq́ Nun socię qn quagenarij symbolo cõiungi, quo Homerus, Hesiodus, & ante eos Orpheus, omnem græciam hoc eodem filiarũ Oceani numero compleuerunt. Prætereo quod asserunt mundum medium ex orbibus septem constare, quorũ nu merus in se receptus & multiplicatus ad vnũ de quinquaginta pertinet. quo numero mũdus secundus, hunc tertiũ respiciens, cõtinetur. Atq́ inferioris mundi quinquaginta nouẽ portas, post quas ascẽdẽti Bina (quæ est tertia primi mundi numeratio, quam spiritum mentibus intellectũ dantem,

dantem,& spiritualem lucem nominãt) occurrit quinquagesima mortalibus ignota. Iccirco nouem & quadraginta quæ in humana vergũt patuisse Moysi, quinquagesimã illum fugisse nemo inficiatur. Messiæ manu aperiẽda erat, apostolorum corda complenda. Litera præterea ista, vt iã dictum fuit, duplex est, & alia quidem capitis, ac reliquarũ dictionis partium, quam & obliquã esse volunt, atq; ingenua flexam, foris modum, intus vim tradẽtem supplicaturis, vt corpore sese sternente, animo minime alta sentiente, & ad aras adorãdas, & ad dona lucemq; spiritus expostulandam accedant, nequaquam in fine dictionum locãda est. Alia vero protensa est, atq; oblonga trahitur, non nisi in fine locanda dictionum, longo suo ductu israeli, quasi insinuans, atq;(vt magistri Hebręorum asserunt) sibi lõga exilia dicens. Quę apud quatuor regna fuisse asseuerant, Babyloniorum, Medorum, Gręcorum, Romanorum. Alia quidem exilia perbreuia, hoc quartum diuturnum deflent, quod occumbente Sole irruens sopor in Abrahã futurum insinuauit. Et ecce inquit Genesis quintodecimo Terror, siue horror, obscurus, aut tenebrosus, irruit super eũ: ינה אימה חשכה גרלה נפלת עליו: Inneh eimah hhosecah gedola nopheleth galaiu. Et vere obscurus & horribilis, quem quidam eorum, terrorem obscuritatis magnę interpętantur. Cum iam quater in se reuolutis quadringentis annis, & eo amplius in tenebrosa hac caligine cœci Messiam suum expectent, & pręsentem captiuitatem insinuatam autumant. Addunt magistri coronatam vtranq; Nun literam, per Iod, symbolum pacti sancti(& vt ipsi dicunt) circuncisionis. Vt Nun reflexa, atq; adorabunda, veris adora

toribus

toribus prætēdat coronam, quam altera in exilia eiectis eripuit. Quinquagenarium numerū litera ista releuat. Qui numerus quid nam mysterij ī sacris habeat literis, prçsertim in clauis illis Salomonis in templo domini aureis, qui vt habetur in libro Paralipomenon, quinquagenos appendebāt siclos. Quid quod omnes Principes exercitus Regis Salomonis, qui populū erudiebāt, ducēti tm̄ quinquaginta erāt. Quid apud Esaiā prophetā per senem Principem super quinquaginta. Quid intelligendum sit in verbis Abraham, si quinquaginta viri iusti inueniātur in ciuitate. Quid quod penitentialis psalmus quinquagesimū sibi vēdicat locū, & quod iubilçus annus ī Leuitico quinquagesimus numerat. Quid in Genesi latitudo illa arcæ quinquaginta cubitorum. Quid quod quinquagesimo die post Pasca lex Moysi data est, vt in Exodo, & quinquagesimo die post Passionē Domini, vt Euangelistç perhibent, spiritus sanctus datus est. Quid verò sibi innuant qnquaginta sicli argenti ad mensuram sanctuarij, quos præcepit in Leuitico Dominus, à vigesimo anno vsq; ad sexagesimum à masculo dari. Quid etiam in numeris per recēsitos, & eorum munera seu officia, à triginta vsq; ad qnquaginta annos. Quid vero in Euangelio per duos debitores, quorū alter debebat quinquaginta, alter vero qngētos denarios. Et quam cognationē quinquaginta & quingenti in se habeāt numeri, cum decades quinquaginta quingentos faciant. Quid in libro Regū per quinquagenos & quinquagenos in speluncis absconditos intelligendum. Quid apud Lucam discubitus ille distinctus ꝑ quinquagenos, & apud Marcum cētenos & quinquagenos

nos. Quid in Exodo quinquageni Centuriones conſti tuti, & in libro Regum, per primum, ſecũdum, & tertium quinquagenarium Principem ad Eliam miſſum. Et quid tandẽ quinquaginta anſulæ cortinæ, & quinquaginta au-rei circuli, ad cortinarum vela iungenda, ac quinquaginta & ꝗnquaginta anſæ in ora vnius atq; alterius ſagi, & fibu-læ quinquaginta æneæ, ꝗbus anſæ iungendę erãt. Quid tẽtoria ꝑ quinquaginta cubitos in latitudine atrij ad Occi dẽtem, & cubiti quinquaginta in ea atrij latitudine, quę re-ſpicit ad Orientem. Si ſingula recenſere ſigillatim nitere-mur, profecto faſtidium arbitramur facile in animis legen-tium generaremus. Iccirco alijs veſtiganda relinquimus.

ܣܡܟܬ. ܣ. Somcath, quintadecima ĩ ordine alpha beti litera, nobis, vt ſupra dictũ fuit, pro. s. ſeruire põt. Incohat vero quintam cõnexionem primi modi. Samech quoq; apud Hebræos, vltima eſt quintæ connexionis lite-rarũ alphabeti, quæ eſt ex Mem, Nun, & Samech, ex ipſis, inquit Beatus Hieronymus, ſempiternum adiutoriũ, hoc, ſubiungens, expoſitione non indiget, ſed omni luce mani feſtius eſt, ex ſcripturis ſacris ęterna ſubſidia miniſtrari. Ic-circo non mirum ſi de hac littera apud veteres Hebręorũ Chaldęorumq; Theologos magna connumerantur, vt quod ſenarium denariorum referat, atq; ideo ſexti millena rij eſſe ſymbolum, quem Meſſię fœlicitati conſecrauerunt. Litera iſta Hebręa (vt ait Egidius) vnica eſt & clauſa & ab ſoluto circulo nulli patens iniurię. Hieruſalem ſignificãs, & eam quidem Hieruſalem, quę à ſpiritu ſancto blãde ap-pellata eſt, hortus cõcluſus, fons ſignatus. Claudit quippe

ſecum

secum hęc litera Caph, & Vau. Decimam sextę. Sponsam sponsę. Reginam regi, ita copulans, vt quamquā duo sint, in forma tamen, & carne vna, tanquam res planè vna iuncta & copulata esse videatur. Cumq; eadem sit, & Lunæ formam & numerationem, & clauium vim obtinens, vt in Bresith Raba, est legere, simul vetus Hierusalem in Ezechia, & Lunę lumē, & clauium auctoritatem amisit. Clauditur Vau, in Lamed, & Mem, īcluditur, & in magno illo & ineffabili diuino nomine, de quo superius mentionem fecimus. Eandem etiam ad sacra cōmertia Caph literæ, ad Samech constituendum, clausam videmus, quod sexta numeratio per Vau significata, velut occlusa cōtineat sese, nec decimæ sponsus sponsæ, aut Sol se Lunæ explicet exhibēdum. Nomen magnum in Vau litera sedet, quatuor suas literas nube tegens, Solem (inquit apud Vatem) nube tegā. Vtq; dum fulgent literæ quatuor, lucem aspirent, quatuor Sanctorum animalium Ezechielis. Ita dum tenebrescunt, quatuor in exilia agitāt, quatuor bestiarū Danielis. Occlusa latet Vau Solis, cum Caph Lunæ, in Samech, Dauid clauis beneficio, recludenda. Clauem inquam appellant, ciuitatem sanctam, hostilibus ab iniurijs occludētem, qua referante referentur, atq; occludente, omnia occludantur. Est præterea Samech, caput & principium sextæ diuisiōis literarum alphabeti, pro vt in essentiales, & accessorias diuiditur. Continet enim ista sexta diuisio, sex à Samech sequētes literas, & ipsa cum suis quinq; sequētibus naturaliter radicalis. Sæpenumero inter Chaldæos, Punicos, & Hebræos, fit mutua istius literæ, cū Scin cōmutatio, quod etiā iam dixisse credimus. Chaldaicū vero Somcath, tam qua-

dratum,quam etiam paruum, seu in numerum literarum currentium computatum,ex Vau,& Coph,ex sexta, quæ per Vau,& centesima,quæ per Coph,significatur numeratione,constat. Seu etiam ex duobus Cophin,simul connexis,quorum alterum,dum supra sequens cadit, caudam intra viscera sustinentis immittit,non secus atq; si index & pollex,inuicem blando,sese osculo coniungantur,& tricenarium numerum indicent, quãdoquidẽ aliud tricesimũ, aliud sexagesimum, aliud centesimum, apud Matthæum. Centenarius quippe numerus,primus in dexteram cõputatur,pollice & indice in coronam flexis, vnde,iam dextra computat annos. Ex duplicata igitur Somcath, cẽtenaria numeratione constituitur. Quarum numerationum mystici sensus a Chaldæorum,Hebræorum, Arameorumq; libris mutuandi sunt. Sexagenarium præterea numerum, tam Hebræis,quam Chaldæis repræsentat, qui numerus cum a sexto,qui primus perfectus numerus est,multiplicatur per denarium,sexagesimam perfectionis numerationẽ isinuat. Sexagenarius quippe numerus ex denario,primo numerorũ limine,vniuersitatisq; significatiuo, sex vicibus sumpto resultat. In libro Numeri habemus,in tabulis dolatis scripsisse Deum,verba decem,quo numero verba legis terminantur,ex octonario namq;,& binario constat denarius,quandoquidem octo sint beatitudines,duo vero charitatis mandata. Cõstat præterea ex septenario,& ternario, fidem quippe trinitatis septem spiritus sancti dona cõplet. In senarium quoq; diuiditur,& quaternarium,quasi operũ perfectionem,quatuorq; Euangeliorum impletionẽ explicans. Quid vero per sexaginta Vrbes in Regno Og,

Regis Basan, vno tempore vastatas intelligere debeamus; qui scire affectant Deuteronomij librum perlegant. Ex perfectis quidem numeris sexagenarius cõstat, perfectionéq; insinuat. Ex veris, inquit Dialeticus, nil nisi verũ, bona arbor, summa dixit veritas, bonos fructus facit, perfectus numerus, non nisi perfectum facere potest numerum. Proinde in sexagesimo, sicut in senario perfectis numeris, perfectionem intelligere debemus.

¶ XVI. Ain, vel Gain, sextadecima sequitur litera, quæ (vt dictum fuit) ita gutturalis est, vt nullo penitus in sui prolatione videatur indigere instrumento, quandoquidẽ ex intimis, vt aiunt, pulmonibus pmenda sit. Apud nostros litera non habetur, cui assimilari queat. Proinde maiores nostri (quod & nos eorũ imitati vestigia in hoc opere obseruauimus) vt aliquam proferendi similitudinẽ exprimerent, in quamplurimis dictionibus ab ea incipientibus, literam.g. eius loco prępo suerunt, vt in Gomora, & Gomorei, ac etiam in Gomor quod mensurę genus est, vt in Exodo capite. 16. vbi Hebræus habet עמר omer vel gomer, & ibi Thargum Ankelos עומרא vel עֻמְרָא vmra vel omra. Chaldaica vero interpretatio, qua Maronitæ & Syri vtũtur, in hũc modũ se habet ܥܘܡܪܐ. Vmro, vel Gumro. Arabes etiam ibidem, per Gain, decimam nonam alphabeti literam, & Mim, vigesimamquartã, Re, decimam, Eliph, primã, scribũt. غمرا Ghomra. Nostri Gomor, dicunt. Et id quidem proferendũ est, non

per o rotundum, & aperto ore, sed aliquantulũ producto, & obtuso sono, ita vt penè nasutum verbum (ita enim fingere liceat) esse videatur. Et ob id nõnulli inter instrumẽta proferendi literas, nasum quoq; addendum censuerunt. Sed nobis non licet esse tam nasutos, vt etiam nasi prolatio nem literis addere velimus, tametsi aliquantulũ in naribus aliquę, dum proferuntur, resonare videãtur. Expressio tamen ipsius Ain, ita penè insinuari potest, vt fingamus vtrẽ habere vento plenum, & plurimũ distẽtũ, quẽ, (si in ipsum gladij præacutã aciem, cũ impetu pcutiẽtes, immiserimus) statim sono quodã, per iniectũ vulnus emisso, euanescere atq; exinaniri cernemus, quem sonitũ, quisquis effingere poterit. Is profecto literã Ain, optime (meo iuditio) proferet, & ex intimis pulmonibus ebulire faciet, nullo protinus alio vtens proferendi instrumento, sed aperto ore, exalans leniter animã pecus, in eius prolatione æmulabit. Radicalis præterea litera est, & oculum significat, vt in psal. 1 14.

ܥܝܢܐ ܐܝܬ ܠܗܘܢ ܘܠܐ ܚܙܝܢ. Gaine aith lehun vlo hhozin. idest. oculi sunt illis, & non vident. & in psal. cxxiii. ܐܝܟ ܥܝܢܝܢ ܕܥܒܕܐ ܠܘܬ ܡܪܝܗܘܢ ܘܐܝܟ ܥܝܢܝܗ ܕܐܡܬܐ ܠܘܬ ܡܪܬܗ. Aich ainain gabdæ luath moraihun .:. vaich gaineiho damtho luath mortoho. hoc est. Sicut oculi seruorũ ad dominos eorũ, & sicut oculi ipsius ancillę ad dominã suã. Quo in loco notare debes optime lector, literã. He. cũ suprascripto pũcto, qa fœmininũ genus indicat, & licet dictum sit aineiho & mortoho, illud tñ. He. cũ dicto eius puncto, raro profertur,

fertur, licet scribatur. Cęterum litera ista duplex est, vtrinq; scilicet ligabilis existit, sed in principio ac medio dictionis cōstituta, diminutionem patitur. Quandoquidem in fine tantum dictionis, aut cum solitaria est, integra reperitur, vt in psalmo. ii. Dabo tibi ܥܡܡܐ. Gammæ. gentes hæreditatem tuam. & in psalmo. iii. ܘܫܢܐ ܕܪܫܝܥܐ ܬܒܪܬ. Vscenæ darsciæ tabart. Et dentes peccatorū contriuisti. & in psalmo, iiii. ܪܚܡ ܥܠܝ ܘܫܡܥ ܨܠܘܬܝ. Rahhem glai vasmag zzluthi. hoc est. Miserere mei & exaudi orationem meā. Vides in his tribus psalmistę locis, in capite, in medio, & in fine, Ain scriptum, & quādo integrum sit, & quo nam modo ligari valeat, comprehendis. Quomodo vero cum aliarū linguarum literis conueniat, satis in superioribus diximus. Constat hæc litera Chaldaica ex duobus Olaphin, & Iud, Olaphin à sinistro in dextrum latus, instar duorum grauiū accentuum Græcorum, descendentibus, infernecꝫ se tangentibus, Iud adnexo, ita vt non appareat Lomad, sed aliquantulum concisior breuiorq; sit. De hac litera Hebraica præter ea quę habent ĩ libro qui Sepher thenuoth, idest liber figurarū inscribitur. Egidius Cardinalis plurima & scitu digna retulit. Hanc oculū deserti caddes appellari asserūt, & nonę esse numerationis symbolum, mundi fundamentum, & iusti loco vocitatam, prægnantisq; imaginem gerere, Nun, & Zain, in vtero concipere. Et quia tria habet capita, ex tribus etiam illam aiunt constare literis Vau, Zain, Nun,

Nun. Primus impar ternarius, in se ipsum quadratus, reddit nouem, nonam autem numerationem Ain, & domini oculum fecimus, opere ternarij, resultantem, vt ex tribus constare literis oportuerit. Ex tribus quoq; istius literæ capitibus, duo sunt surgentia, vnum deorsum cadēs, coeūt in nona duo supiora, dextrū & sinistrū, facitq; deorsum pacē insupis. Vnde vtriusq; cōmertiū, & tēperatura, parit vnam tertiā existentē illarū naturā, sed simul crus vtrūq;, pectine iungētē, & ex vtraq; potētia cōsurgētē. Atq; ideo tria Ain, capita, Vau beata, Nun longo cornu purgans, Zain septē flagitiorū supplitia expendens. Lancis nāq; nomen Zain, literę tribuunt, vt & pendantur merita, & quę debētur vnicuiq; tribuantur. Faciunt deniq; Ain, sapientis animæ, & Pythagorę literam in ima depressaq; parte corpus cōtemnat, à carnibus, delitijs, voluptate abstineat. Sed sursum duos attollat vertices, hinc animi affectus, ad diuina optāda, hinc mentis aciem, ad lucis pulchritudinem contēplandam. Tūcq; anima sapiens effecta, Ain dici meretur, & videntis (vt olim prophetæ) nomen adipiscitur. Quod, cū mirabili fœlicitate assequantur in superis diuina animalia, iccirco à Vate nō modo oculi, sed oculis quoq; plena cō memorantur. Vt & Argo à Græcis effingitur diuinis ministris adnumeratū, quo vulgū, fabella suspēsum retineret, sapienti autē arcanū (sicut fas est) cogitandum præberet. Septuagenarium numerum insinuat, de quo plura dicere in pręsentia non curauimus. Quid tamē per septuaginta annos Iudaicę captiuitatis, & septuagīta diuinę veteris scripturę interpretes, ac septuaginta palmas, ad duodecim fontes aquarum in Helim, ac tandem per septuaginta illa viro

rum

rum millia, post peccatum Dauid ab Angelo interfecta, maiores itellexerint, & quomō ista a nobis itelligi debeāt, in sacris libris, & iter illos in libro Exodi, ac Paralipomenon, inuestiganda sunt. Chaldæus sæpenumero litera Ain i aliquibus dictiōibus vtitur, i quibus Hebræi Zadich ponunt, vt in dictione ܐܪܥܐ. Arego. idest. Terra. Quam Hebræi ארץ Erez, per Zadich, vt in exemplis multiplicibus iam adductis patet. & in psalmo. clxvii. vbi Hebræus habet. Qui dat niue כצמר Chazzamer idest. Sicut lanā. & ibi Thargum cœci היך עמר Heich gamer. & Punica iterpretatio ܟܐܠܨܘܦ. Calzzuph Syriaca vero Chaldæorum litera habet ܝܗܒ ܬܠܓܐ ܐܝܟ ܥܡܪܐ. Ioheb talgo aich gmiro. Qui dat niuem sicut lanam. & ibidem Arabica iter pretatio ܝܒܓܬ ܐܠܬܠܓ ܡܬܠ ܐܠܨܘܦ. Ibgth althlagg mthal alzzuph. & in psalmo octauo Omnia subiecisti sub pedibus eius. צנה Zonhe. idest. Oues. ait Hebræus. Ioseph vero cœcus ibi pro ouibus habet עאן Gan. Punicus ibi interpres ܐܠܥܢܡ. Algnan. Maronitæ & Syri ܥܢܐ. Gono. Arabs ibidem, Alghnam, vt supra, & in multis alijs in quibus pro

Zadich

Zadich Hebræo, Chaldæus vtitur præsenti litera Ain. Et hic quoq; obiter animaduertēdū est, Punicos, & Arabes, ꝑ Ain, Ghain, decimā nonā alphabeti literā ponere, vt de Gomor, supra dictū est, ꝑ qua etiā Syrus ī sua Arabica interpretatiōe scripsit Gomal, vt hic vides. Proinde maiores nostros literę .g. vsum, ꝑ Ain, ab istis accepisse, ꝓsertim beatum Hieronymum, qui inter illos versatus est, facile credendum erit.

ܦܐ .ܦ. Phe vel Pe quoque præter iam dicta, decima septima ī ordine alphabeti litera est, & essentialis seu radicalis, & labiorum; ac vt dictum fuit, duplex atq; ligabilis litera est. In fine præterea tantum dictionis, aut solitaria, integra reperitur, vt in alphabeto supra descripto, & paulo ante in superiori litera, in Arabicę interpretationis dictione Alzzuph, visum fuit. Et in fine cum præcedenti dumtaxat ligatur, vt in psal. xviii. ܘܠܝܬ ܕܬܩܝܦ Vlait dtaquiph, idest, Et non fortis sicut deus noster, & ibidem ܐܠܦ ܐܝܕܝ Aleph idhai. Doce manus meas. Hic vides Phe, pendere a præcedenti litera cui adnectitur. In eodem psalmo paulo post sequitur propheta ܝܗܒܬ ܠܝ ܣܟܪܐ ܕܦܘܪܩܢܐ ܝܡܝܢܟ Iahbt li sacro dphurquono iaminoch, idest. Dedisti mihi clypeum salutis dexteram tuam. Ecce in dictiōe phurquono, Phe, dictionem incohans, sequentem læua manu amplectitur. At tunc ambidester efficitur, cum vtraq; manu

vtens,

vtens præcedentem literam,& ſequētem dextra læuaq; manu appræhendit, vt in dicto pſal. ܘܢܦܠܘܢ ܬܚܝܬ ܪܓܠܝ Vnephlun thheith reglai. ideſt. Et cadēt ſubtus pedes meos. Simili quoq; modo à Punicis & Arabicis, ac alijs oĩbus, q̃ eiſdem vtuntur caracteribus, Pe,ſeu Phe, in dictionum connexione ligatur. Penultimat autem dictionem quintam, quæ pariter penultima eſt, ex dictionibus connexis, ex alphabeto recto. Finit vero ſecundam alphabeti inuerſi dictionem, in qua etiam ſolitaria apparet, quia ſequitur poſt literam Zzode, ſiniſtra manu non vtentem, vt ſupra videre fas eſt. Octuagenarium numerum repræſentat, de quo in canticis cãticorum cap. 6. Sexaginta ſunt Reginæ, octoginta Cõcubinæ. Quid ibi de his numeris, & præſertim de octogenario dicant doctores, ad illos te benigne lector remitto. Ex octonario q̃ppe decies ſumpto perficitur, quorum myſticas numerationes, in prę ſentia prætermittēdas duximus. Cæterum Pe,ſeu Phe, tam Hebræis: quam Chaldæis, Arabicis, Punicis, & Indis, os ſignificat, vt in pſalmo. viii. vbi dicimus. Ex ore infantium. ibi ait Hebręus. מפי עוללים Miphi ollelim. ibi Thargũ cœci. מפום Miphum vlemia. Punica Nebienſis Epiſcopi trãſlatio. Men aphuah. Indus. Omaphi dakik. Chaldæus Syriæ. ܡܢ ܦܘܡܐ ܕܥܠܝܡܐ Men phumo daglaimæ. Et ibidē Arabica ĩterpretatio. ܡܢ ܐܦܘܐܗ ܐܠܐܛܦܐܠ Min aphuahe alatphal. Quomodo iſte interpretationes intelligantur, quo nam ſcilicet modo cõueniant, hic aduertendum eſt. Litera iſta caput ſuum contrario ſcitu, quã p̃cedentis

dentis literæ ſint capita omnino geſtat, quandoquidẽ non elatum oſtẽtet caput, id quod in fœminis Dominus apud Eſaiam prophetam. cap. 3. taxat inquiens. Propterea qa in ſuperbiam eleuatæ ſunt filię ſion. ותלכנה נטוית נטווה גרון Vattelacnah netoioth netuoth garon. Et ambulauerunt extendentes collũ, ſeu extento collo, ſed intra pectus infle-xum cohibet, ceu corporis & vitæ huius miſeriam agnitu-rum, atq; ad meliorem aſpiraturum. Iccirco os ipſum. ore prophetæ exclamat, in pſal. cxxxi. ܡܪܝܐ ܠܐ ܐܬܬܪܝܡ ܠܒܝ. Morio lo etthrim lebi. Domine nõ eſt exaltatũ cor meũ. & ibidẽ. ܘܠܐ ܗܠܟܬ ܒܕ ܪܘܪܒܢ ܡܢܝ. Vlo halceth badh rauerbon meni. Neque ambulaui in magnis ſupra me, nec os in cœlum poſui, nec auſus ſum alta ſentire vel loqui. Conſtare illam aliqui perhi-bent, ex Caph, & Iod, Caph ambiente, Iod interno, altiſſi-mum apoſtoli myſterium referẽs, quo diuinę fiunt nuptię. Ac Iod quidem, quod maris formam habet, Caph quod fœminæ (vt iam dictum fuit) vtero eſt perſimile, iungitur. Sponſi ſponſæq; arcanam lætitiam, & ineffabilia diuinorũ fructuum ſeminaria, pietatis ſtudio, potius quã inquiſitiõis audatia, veſtigãda, deſignat. Atq; hoc Pe, illa inquã optat, quę in cãticis canticorũ Solomonis ait. ישקני מנשיקות פיהו Iſcaquenu minſciquot phihu. Oſculetur me, oſculis oris ſui, de quo plura dicere cõſulto prætermittimus. Chaldai-cum vero Phe, ex Vau, & Iud, cõſtare videtur, ex ſenario, videlicet & denario numero, qui in ſe quinquies recepti, octogenariam numerationem, quam litera ipſa inſinuat,

efficiunt.

efficiunt. Quorum numerorum mystici sensus quam plures sunt, de quibus alias videbimus.

¶ ܨ. ܨ. Zzode, decima octaua alphabeti litera est. Quoto autẽ in numero apud alios, citra Hebræos, & Samaritanos, in ordine alphabeti habeatur, & quomodo cum alijs, aliarum diuersi generis linguarũ literis, tam in figura, quam in prolatione cõueniat, in superioribus satis dictum declaratumq; fuit. Literam istam Hebræorum magistri, & qui inter christianos de literis Hebręorum tractauerũt, alij Zaddi, vt Rabi Dauid kimhi, in suo Miclol, alij Zadik, alij Zade, alij Tzade, alij Tsade, alij Zadech, alij Sade nominauerũt. Quorum varietas, quid aliud nobis insinuare potest, quam variam ipsius literæ prolationẽ, & minus fortasse bene intellectã. Cauendũ esse, dixit Rabi pdictus Dauid kimhi in literarum prolatione, ne Zain, & Samech, & (vt reliqua taceã) Samech, & Zaddi, dũ pferũtur assimilent. Quid vero intelligere debemus, aut qd nã ex dictis verbis suspicari, cõiectarį ve possumus, nisi quod Zain leniter, vt Zita apud Græcos. Samech aliquãtulũ durius, ac si dici potest, sibilantius, vt Sigma, & .s. latinũ. Zadich vero fortius, ac maiori cum impetu, & vt geminatum zz. pronunciandum est. Perindeq; ac si fortitudinis, pulchritudinis, aut letitiæ nomen, in idiomate Italico, & vt aiũt vulgari, ac materno proferre volueris, Fortezza, inquam dices, bellezza, allegrezza, & multa id genus alia, simili modo. Proinde qui hanc literam per .t. & .z. Tzade, aut p t. & .s. Tsade, scribunt, & proferunt, non mihi videntur Hebraice, sed Arabice, atq; Vuandalice, & scribere & pferre,

qui quartam decimam(de Punicis loquor)alphabeti literam huic reſpondentem Tzat,appellant. Et quo ad Vuādalos ſpectat,qui quartam illorum alphabeti literā Tzeds nominant,& pro.ts.accipiunt. Quemadmodum etiā qui pro.c.aut.t.ſequente vocali, aut etiam pro.z.ſimplici, aut etiam geminato,Taf,& Zita Græcum ponunt,ſcribentes ꝓ lætitia literis Gręcis λετιτζία,αλλεγρετζα,τζέρβω,ἀμιτζίτζια, Allegrezza,ceruo,amicitia.& in multis alijs,Arabes vidētur æmulari,non græco,ſed nec etiam latino more ſcribere,aut proferre,quandoquidem apud Gręcos,& Latinos t.&.z.nec.z.&.t.quin nec.ts.in eadem ſyllaba conuenire poſſint,tam in principio,quam in dictionis medio, vt vel mediocriter in vtraq; lingua doctis,notū eſſe pōt. Quod ſi in ſuperioribus à nobis Tzarchaſiam,ſcriptum fortaſſe quiſpiam obijciat,nouerit ita ſcriptum,ſicut noſtro tempore ſcribunt,qui inde ad nos in Italiam veniunt,quando(ꝓ generis infœlicitate)ſub barbarorum ditione conſiſtant. Armeni quoque hanc literam Ծադէ. Tzadæ, vel Zzadæ,appellant, ſcribentes per quartamdecimā ſui alphabeti literam,quæ Tzza,vel Zza,vel etiam Dha,ab illis appellatur.Indi etiā Zadi,illam denominãt, vt in.xviii. Ogdoadæ,ſæpius citati pſalmi. 119.Chaldæi vero(vt dictum eſt) ac Syri,Zode appellāt,& licet per vnum.z.ſcribant,duplicis tamen illi.z.prolationem tribuūt. Vltimum inter duplices Hebræorū literas,locū ſibi vendicat,ſextāq; alphabeti connexionē terminat. Apud Chaldæos in fine quintę connexionis nominum ex alphabeto recto inuenitur,& in medio ſecūdę dictionis alphabeti inuerſi. E a pręterea

terea

terea ratione duplex appellari poteſt, quia cum præcedēti ligari valet, cum ſequenti nequaquam. Iuſtitiam & Syris, & Chaldæis, & Hebræis, Punicis, Arabicis, & Indis, ſignificat, quamquam pro Zzode, Chaldæi ſępe in hoc nomine Zain, ponāt. vt in pſa. lxxxv. vbi Hebręus textus habet. צדק ושלום נשקו Zedeq veſcalom naſcaqu. ibi Chaldęus, ܙܕܝܩܘܬܐ ܘܫܠܡܐ ܢܫܩܘܢ Zadiqutho vſlomo nanſequn. ideſt. Iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. Et ī multis alijs pſalmis. Eſt p̄terea apud Hebręos duplex litera Zade; altera quidem flexa: incuruis ſedilibus, ac penè ſedens, à q̄ Syriaca, & Chaldaica, nihil ferè differt, altera vero quę finalis appellatur, in dictionum tantum finibus colocāda, erectā producit caudam. Dētibus vtręquæ linguę adpulſu accedente, atq; vehementi ac ſubito (ſi dici poteſt) retractu, proferri debent. Quibus cum litera Ain, quę nō multum ab his diſſimilis eſt, ad iuuenum, & mortaliū eruditionem, Pythagoram vſum fuiſſe aſſeuerāt. Quod & Virgilius, ſiue quiſquis ille ſit, oſtendit in carmine illo dicens.

Litera Pythagorę diſcrimine ſecta bicorni,
Humanæ vitæ, ſpecimen perferre videtur. &c.

Hanc hoſpes ille ἔμφρων καὶ δεινὸς περὶ σοφίαν, Enphron kę dinos peri ſophian. Cordatus (īquit Cebes Thebanus) & gnarus ſapientia, ſermone vero & opere Pythagoricā quādam, & Parmenidicam ęmulatus vitam, qui ſacellum & picturam quandam Saturno dedicās, pulchra ſimilitudine inſinuauit. Ambitum vnum in ſe duos alios habentē ambitus, portas etiam & Genium viam ingrediētibus oſtēdentē, depingens. Hęc eſt ianua illa parua, hic ille excelſus

 collis

collis anguſto valde aſcẽſu,ꝑcipitia habẽs hincinde ꝓfunda.hoc rotundi,& quadrati lapidis diſcrimẽ,hæc inter mulierem illam cœcam,inſanam,ſurdamq; habitu vario indutam,& rotundo ſuper lapide(quam fortunam vocant)inſidentem,& alteram mulierem pulchram.& cõſtanti facie,, mediaq;,& manifeſta iam ætate,habitumq; habentem ſimplicem,& ornatum,quadrato lapide,tute poſito,ſecuram, firmamq; permanentem,quam forte eruditionem vocant, optime diſtinguit. Cum initio,ignoto itinere, inuiæ ſiluæ, mortalibus eundũ eſſet,ſilua, materiaq; ſuis fluxibus,ac fluctibus animũ , per incohãtis ætatis incunabula obruente. Proinde dixit propheta in pſalmo. 1 1 9.in.ii.Ogdoade.

ܒܡܢܐ ܡܕܟܐ ܛܠܝܐ ܐܘܪܚܗ. Bmono madcætalio vrhhhe.In quo corrigit ſeu purificabit, aut mundabit adoleſcens viam ſuam. Cũ anima motu, fluctuq; & ſedato & quieſcente iam ſapere incipit.duæ illæ Pythagoricæ ſe offerunt viæ.ſtultorum læua,dextra ſapientum. Ad inferos altera:& ad miſeros ducit.Altera ad eliſios. & fœlices. Breue ver in alterius veſtibulo, intus æternę hyemes. Cõtra. altera ardua in fronte aduerſos ventos immittit, ſtatim ęternas præſtat,veris.autumniq; delitias.vt dixit ille.

Nam via virtutis dextram tenet ardua callem,
Difficilemq; aditum primum ſpectantibus offert,
Sed requiem prębet feſſis in vertice ſummo.
Molle oſtentat iter via lata,ſed vltima meta,
Præcipitat captos,voluitq; per ardua ſaxa.
Quiſquis enim duros caſus virtutis amore
Vicerit,ille ſibi laudem,decuſq; parabit.

At qui

At qui desidiam, luxumq; sequetur inertem.
Dum fugit oppositos, incauta mente, labores,
Turpis, inopsq; simul, miserabile transigit ęuum.

Vt optime etiam Hesiodus Ascręus Poeta dixerit. Viciū quidem omnibus in vniuersum contemnere facile est, breuis sanè via ac de prope moratur, quippe ante virtutem sudorem posuerunt Dei immortales, longus profecto ac rectus callis ad ipsam. & asper primum, sed postquā in summum verticem peruētum est, facilis postmodum est, ardua ac difficilis quamuis extiterit dudum. vt nō ab re quoq; dixerit Peripateticorum Princeps Aristoteles, radices disciplinę amaras esse, fructus vero dulces. In hac litera duarū portarum imaginem. in duabus, ex quibus cōstat. figuris, Nun, scilicet & Iod, constituerūt, inferiorem & superiorē. Quas portas anima à corporis mole libera, corā aspicit, cubās. stertēsq; in corpore, tāquam per soporem demirat. & sōniat. Proīde alia cornea, alia eburnea seu elephantina dicitur. de quibus etiam Plato in Carmide, dū se somnio nosce ea quæ nouerat refert, īqēns ἄκουε δὴ ἔφην τὸ ἐμὸν ὄναρ ἤτε κεράτων ἤτε δι' ἐλέφαντος, Acue di ephin to emon onar ite keratum ite di elephandos. Audi rogo te inquit meū somnium, siue per cornua, siue per Elephantem. De his portis late à theologo istius literę explicatore, & ab Egidio plurima studiosis, haud ingrata animis, referūtur. In numeris nedum apud Hebręos, verum etiā apud Syros & Chaldęos nonagesimum repręsentat, cuius numeri mysticos sensus subticendos duximus, in aliud tempus, si opportunum visum fuerit resumendos. Properamus enim ad istius literę expeditionem, vt ad sequentem descendamus.

¶ קוף .ק. Quoph, seu Coph, vel Koph, quando pro tribus hisce literis nobis seruire commode potest, commodius tamē ac proprie magis pro .q. accipitur. Decima nona tam Chaldaici quam Hebraici alphabeti litera est, de cuius prolatione & cum aliarum linguarum figuris siue literis cōformatione, in superioribus tractauimus. Et licet huius literę pronūciatio & pcedētis Coph, eadē esse videatur, Elias tamen ille Chaldęus (de quo supra mētionē fecimus) in ipsius literę prolatione, linguam (si dicere fas est) arcuabat, extremitatem nimirum illius, siue aciem in inferiorum anteriorum dentium radicibus collocabat, & labia inferiora cum dentibus superioribus magis quam in Coph priore litera, quam Hebręi Caph appellāt, pręmebat. Significat autem inter cętera, tam apud Hebręos, quā apud Chaldęos (vt ait beatus Hieronymus) vocationem. Cęterum sextam alphabeti recti, secūdam vero inuersi, nominum combinationem incohat. Perpetuo quoq; litera radicalis est. Constat vero Chaldaicum Coph, ex Vau, & Iud, ex sexta scilicet & decima numeratione. Centenarium tamen numerum refert. Pręterea, vt aiūt Theologi, qui de literis Hebręorum scripserunt, & pręsertim Egidius. Hęc litera sic pingitur, habet enim columnā rectam Nun, pro porta superiori, & Caph lunarem, pro porta inferiori, sed alia has, quam Zadich, iūgit ratione. Illa vtraq; ęqua lege sotiat. hęc cōtra legē facit, vt maior subsit seruiatq; minori, quod in Iacob, & Esau fratribus, diuinarum rerum imaginibus factum est. Aliquando inter mortales sancti sunt homines, tuncq; Zadich vim habet & ius in mundo. quod

hominés

hominespartim ſpiritui ſeruiunt,partim ſequũtur, complectunturq́ naturam,quandoq; naturę fluctibus mergunt homines,vt diuinę rei immemores,probi,pijq́, vel nulli, vel quam pauciſſimi, ijdemq́ ſub ſceleratorũ Principum Tyrãnide,vel oppreſſi,vel contẽpti ſint. Poteſt etiã Caph, ex patrum Arameorum ſententia,Nun erectę,res figuram addere, hoc modo p illud cum Caph, hoc cum Res p. Sed Res,& Nun,portam eandẽ habent,altam,& ſublimẽ. Vtq; ea litera cum Caph dominante,tenebras. Ita cũ Res admonente,lucem affert. Prior ſæcula parit, quam miſerima. Poſterior vero,longe fœliciſſima. Quanta in his verbis ſecreta lateant myſteria,excogitent quam diligẽtiſſime, qui arcana patrum Hebræorũ ex literis ĩtelligere affectãt. Eſt etiam hæc litera duplex apud Chaldæos,quandoquidem capitis,medij,& finis eſt. Cum autẽ capitis eſt, ſequẽtem læua,vt pſalmo.lxxxvi. In die tribulationis meæ, ܩܪܝܬܟ. Krithoch. Clamaui ad te, vel vocaui te. Cũ vero finis,præcedentẽ dextra amplectitur, vt ĩ pſal. lxxxix. ܡܕܡ ܕܢܦܩ ܡܢ ܣܦܘܬܝ ܠܐ ܐܫܚܠܦ. Medem danphaq men ſephothi lo æſahhleph. ideſt, Quodcunque egreſſum eſt, vel proceſſit de labiis meis non mutabo,vel non irritum faciam. Et ſæpe ſolitaria inuenitur, vt in prædicto pſal. lxxxvi. ܦܪܘܩ Phruq. Saluum fac ſeruum tuum,tu deus ſperantem in te. At cum in medio cõſiſtit,tanquam alter Aioth, de quo in

libro Iudicũ cap.3. את אהוד בן גרא בן הימיני איש אטר יד־ימינו
Aeth æhud ben gera ben haimini ais iter iac iemino.ideſt.
Aehud filiũ Gera,filiũ Gemini, virũ ſiniſtrum, ſaltẽ manu
dextera ſua,vel qui vtraqꝫ manu pro dextra vtebatur, præ-
cedentem ſequentemq; amplectitur. vt in pſalmo .lxxxv.
Auertiſti captiuitatem .ܕܝܥܩܘܒ. Diagquub. ideſt.
Iacob. Quam bene in hac dictione Iacob, vtrinque
ligatur, quandoquidem & ipſe, cum de vtero matris
egrederetur,plantam fratris ſui Eſau, tenebat manu.
vt in libro Geneſeos capite.xxv.

¶ ܪ .ܪ. Ris,vigeſima in ordine literarũ alphabeti re
peritur. Radicalis,ſeu eſſentialis eſt,& inter literas den
tium numeratur, a Dolad in puncto tantum differt.
Dolad quippe in ventre, ſiue ſub pedibus punctum
habet,vt in iſtis. ܕ .ܕ. vides. Ris vero ſignũ ſuæ di
uerſitatis pũctũ,ſummo,hoc modo. ܪ .ܪ. in vertice
geſtat. Apud Hebræos inter Res,& Daleth,parum,
ſimili modo,diſcriminis ineſt. Nam Daleth ד in de
xtera ſuperiori eius parte, triãgulum acutũ, ſeu rectũ
facit. Res vero ר obtuſum. Quo autẽ modo cum alijs di
uerſi generis linguaꝝ ꝯueniat notis,ſiue elemẽtis, iã ſupra
dictũ eſt ſatis. Duplex prẹterea litera eſt & ligabilis,ſed ꝑce
dentem

dentem dextera dumtaxat amplectitur manu, aut ſolitaria remanet. vt in pſal. cxxxvi. ܠܕܥܒܕ ܢܗܝܪܐ ܪܘܪܒܐ ܕܠܥܠܡ ܪܚܡܘܗܝ Ldagbad nahirhæ rauerbæ dalgolam rahhmauhi. Facięti vel qui fecit luminaria magna, quoniam in æternum miſericordia eius. Et in prima etiam dictione ex alphabeto inuerſo formata appa= ret, finit quippe illam, & cum præcedenti ligatur. Quod commune cũ Punicis, & Arabicis, habet. In numeris du= plicatum centenarium refert. Cæterum Res, litera Hebrai ca (vt Theologus in hoc loco ait) Daleth ſimilis eſt, tum figura, tũ ſimplicitate, vocata eſt etiã nomine quaſi ros ראש pſalmo. 110. Quod in ſancti ſpiritus lingua caput ſonat, dicit & רצון razon. pſalmo. 30. & רוח ruahh. pſal. 135. Volũtas ſcilicet & ſpiritus. Tertia enim numeratio, quam portam mundi ſuperioris appellant: & ſpiritus dicitur ſan= ctus à noſtris, & voluntas ab Arameis, quod volũtatis, nõ naturę ratione, dimanet. Et principium ſeptem donorum, columnarum, numerationum, & mundi medij, atq; etiam extremi, atq; omnium artifex, ab vtriſq; ſcriptoribus, & ha= betur, & dicitur. Cumq; nõ eorum ſit, quæ ad humana re feruntur, vt quæ in mundo medio. Iccirco nõ coagmẽtatã & partibilem, ſed eſſe dicunt ſolitariam, ſimplicem, imparti bilem. Quãdo autem & quo nam modo. r. apud latinos in alias literas mutata ſit, & apud Græcos, Latinos ve, quã= do aſpirari vel leuigari debeat, in principio ſcilicet dictiõis aut ſyllabe, vel in fine, aut quomodo ſoluenda ſit hæſitatio illa, qua quæritur, an inter vocales ſit numerãda, cum ſola

ex numero consonantiũ, sitspirituum capax. Id (si non à nobis dictum est prius) si scire cupis, ad grammaticos in præsentia benigne lector, te remittendum duximus.

ܫܝܢ . ܫ. Sin, vel Scin, (vt etiam Hebræorum mo re proferamus) penultima alphabeti litera, & sextæ cõ nexionis eiusdem, ac secunda primę alterius combinatiõis nominum alphabeti inuersi, accessoria est atq; seruilis. Et tam apud Chaldæos, & Syros, quam apud Hebræos, vi carias alterius sæpenumero literæ vices obtinet. Q uãdo quidem cum Samech, nec nõ etiam cum Thau Hebræo, quandoq; faciat mutationem, vt quod Hebræus אשה Isca, hoc est mulier, vel vxor. Chaldæus אתתה ithah. Ezechie lis. xxii. & ܝܬܝܒ Iathib, vel ܐܬܝܒ Itheb. Stetit psal mo. i. & . cxxi. Q uod Hebræus dicit ܫܟܒ lascab. & pro Hebræo. ܫܡܘܢܗ Scemonah. ideſt octo. Chal daice ܬܡܢܝܐ Tmanio. Et pro ܥܫܪܝܡ Gesrim. cum sin smol, ideſt viginti. Chald. ܥܣܪܝܢ Gesrin. cũ Samech, vel Somchat. Et pro Hebræo. ܫܠܫܝܡ Sceloscim. cum Scin. hoc est triginta. Chaldæus dicit ܬܠܬܝܢ Tlothin. per Thau. & ĩ multis aliis dictioni bus similiter. Serratã præterea hãc hebraicã literã pa tet habere formam, vt non ab re, dentem significare dicatur, quandoquidem triplici quodãmodo molari dẽte

cõpactam,

compactam, ac ex tribus Iodin, & Caph, constare illam videmus. Qui tāquā tres vertices ex īferiori arcuato Caph, assurgētes, formam pene trium illarum litterarum, quibus magnum illud אדני Adonai nomen scribere consueuerūt Hebræi, hoc nimirum ordine ,י, repræsentant, quod sextæ numerationis regiæ & spōsi Solisq; melioris locum tenet. Arcus (ceu Iris, cœleste signum, supernæ pacis inditium) Caph est, non sinistrorsum cornua extendens, sed vētre inferius collocato, in altum cornua eleuans, sponsa, ac Luna est, quæ lucem de spōso Sole, caua deorsum aluuo mutuatur, semenq; concipit, vnde humana omnia gignantur, diuina cōmunicantur. Vt non absq; mysterio (licet aliunde depēdeat) à propheta Abacuch, in cap. 3. scriptum fuisse videatur, vbi nos dicimus, Sol & Luna steterunt in habitaculo suo. Nam Sol, qui dicitur שמש Scemesc, ab hoc elemēto incipit, & in eodem desinit, Mím, in medio non sine mystico sensu (quamuis aperta sit) fouens atq; recludens. Luna vero à Iod, prima ineffabilis diuini nominis litera, initium sui nominis auspicatur, quæ ירח iareahh, dicitur, in qua per participationem cum Sole, spiritus vitalis cōsistit, & ambo in huius literæ constitutione simul steterūt. Et hic quoq; obiter animaduertendum est, dum dicimus, Sol, & Luna, steterunt, quod in Hebræo textu, copulatiua coniūctio. &. non ponitur, sed punctus Mercha (vt ait Io. Reuchlim) qui ad nomē Scemesc, additus est, & hastile significat, pro articulo positus est. Cæterū litera ista addititia est. vt in verbo. ܐܫܬܚܠܦ Aesahhleph. superius adducto, ex psal. lxxxix. a verbo quippe. ܚܠܦ Hhalaph.

quod

quod mutare,permutare,ac pertrāsire,significat, formatur futurū ܬܚܠܦ. Tahhleph.pertransibit. psalmo.xc. & ܡܚܠܦ. Mahhleph. nomen hæmāthicū pertrāsiens,in eodem psamo.& ܚܠܦܘ. Hhalephu.ideſt. mutauerūt.psal.cvi.& ܡܬܚܠܦܝܢ. Methhhalphin Mutabūtur.psalmo.cii. & ܐܫܚܠܦ. Aesahhleph. Mutabo,vel irritum faciam,in quo verbo, aduertēda etiam est,mutua Thau,& Sin,commutatio,vt supra in futuro,quamquam etiam alterationem verbi indicare possit.Formatur præterea ab hoc verbo.ܬܚܠܘܦܐ Tahhlupho.nomen,quod commutationem vel varietatē significat.psal.lv.& ܚܘܠܦܗܘܢ. Hhulaphehun. Commutationem eorū.psalmo.xliiii.Visum fuit hoc in loco ista addere,vt Olaph,Mim, Sin, & Thau,seruiliū literarum vsum,lector benignissime comprehendere, nec nō & Nun,in fine additi officia dignoscere possis.Et vt ex hoc etiam ad reliqua formanda,per ostensum iter faciliori additu conscendere valeas. Quando autem Scin, apud Hebræos,pro articulo,aut relatiuo capiat̄,& quando alia eius nobis officia subueniāt,si intelligere cupis ad Hebręorum grammaticos cōfuge.Præterieram penè quod supra, dixi Hebręos Adonai nomen,cum tribus literis, in triāguli,paruæ ve pyramidis formam scribere,ac magnum illud

Dei

Dei nomen repræsentare. In quo sane non paruum mihi scrupulum inijciunt, si per tria Iodin, illud insinuāt. Quādoquidem numerus, qui ex literis ineffabilis diuini nominis resultat, vigesimum & sextum numerum non excedat. Tria vero Iodin, trigesimum releuant. Vnde excessus iste, in tam diligentissimis exacti numeri obseruatoribus, processerit, aut quo tēdat, animaduertere penitus nequeo. Nisi forte, arithmeticorum more intelligere velint, numerū numero superpositum, dimidiā illius partē innuere. Quod si ita est, profecto ex duobus Iodin suppositis, quorꝝ vterq; denarij symbolum refert, & ex Iod superius posito, & ea ratione dimidiato, viginti dumtaxat & quinq; resultāt, & vnde diuinum referre perfectissimum nomē intendunt, diminutum proculdubio à sua numeratione ostendunt. Proinde vt quod perfectum est, ex perfectionē etiā insinuātibus literis, nec in vllo excessum, aut diminutionem faciētibus formetur, melius sane (meo iuditio) scribemus. Si suppositis duobus Iodin, vigesimum numerum significātibus, & primum quidem dextrū pro Iod, prima ineffabilis nominis litera, secundum vero sequens sinistrum Iod, pro duabus leuibus dicti nomins aspiratiōibus. He. scilicet &. He. quinq; & quinq; redentibus, & decem facientibus ponamus; supra vero duo ista sic collocata Iodin, si Vau, literā quæ in nomine Dei magno, inter duo. He. reperitur, & senarium indicat perfectissimum numerum imposuerimus, proculdubio (remota arithmeticorum regula) integris in sua sede remanentibus numeris, vigesimum & sextum dūtaxat numerum habebimus, & hoc pacto, integrum, & in suis numeris perfectum, diuinum nomen insinuabimus.

Videant

Videant tamen ac diligentius ista perscrutentur, qui ita scri bunt, & meliora considerent.

CΔl . L . Thau, vltima Chaldaici, Hebraici, atque Sa maritani, alphabeti litera est, de cuius prolatione, atque cum alijs diuersarum gentiũ literis, cõformatione, variaq; eiusdem punctatione superius tractauimus, & signum ex antiquorum relatione significare diximus, proindeq; non spernendum fore, quod vltimum nomen ex sex resultanti= bus ex alphabeto recto, finiat. Primum vero septem nomi= num ex alphabeto inuerso incohet: & quod à signo ad si= gnatum nos reuocet. Thau quippe (vt inquiunt Docto= res) crucẽ Christi (vt ex ipsius figura cõstare asserũt) signi ficat, qua frontes signantur dolẽtiũ. Fuit enim dudũ signũ futuræ Crucis, nunc Crux ipsa, & sicut omnium elemen= torum finis est Thau, sic omnium librorũ veteris testamen ti, qui totidẽ numero sunt, quot alphabeti sunt literæ, Crux Christi finis est. Ipse enim finis est legis ad iustitiam, & om= nia illa librorum signa, Dominicæ incarnatiõis, & nostræ redemptionis sunt sacramenta & signa, per quæ hoc vnũ annunciatur, in quo omnia referuntur signa. Thau (inqt beatus Hieronymus) extrema est viginti duarum literarũ, apud Hebræos, & perfectam in viris gementibus, & dolẽ tibus, scientiam monstrat. Hebræi vero autumant, qa apud eos lex תורה Thorah, dicitur. Et in principio nominis sui scribitur hæc litera, eos hoc accipere signaculum, qui legis præcepta compleuerunt. Præterea Thau litera, extrema in antiquis Hebręorum literis, quibus vsq; hodie vtuntur Sa maritani, Crucis habet similitudinem, quæ in christianorũ

frontibus

frontibus frequenter ſignatur, cuius munitione ſignamur. Thau præterea litera vno quidem modo duplex eſt, tam Hebræis, quam Chaldæis, quia variam, pro vario punctorum acceſſu, prolationem habet, vt ſupra dictum eſt, de Raphe, & Dages, quo ad Hebræos, & de Rubro, quantum ad Chaldæos ſpectat, in vertice, aut ſub pedibus puncto. Alio etiam modo duplex dici poteſt, & hoc de Chaldæa litera intelligẽdum eſt, quia cum adhærẽtibus & adnexis ligabilis eſt, & inter ligabiles vltima. Et bene quidem cum præcedenti tantum ligatur, ne videatur adhærere ſequenti, & illam ſuſpectare, cum vltima ſit, nec ſuperuenientem expectet. Quod nec à myſtico ſenſu abhorret, cum Crucẽ (vt aiunt Doctores) præſeferat, & illam quidem Crucẽ, olim præfigurabat, quæ nõ aliam poſt ſe requireret, ad humani generis redemptionem. Cõficitur autem Hebraicũ Thau, vel ex Res, & Nun, (vt ait autor libri de literis Hebraicis) vel ex Caph, & Vau. Diuinus enim ſpiritus, qui ꝑ vtrãqꝫ literam dignoſcitur, quãdoq; illuſtrat tantum, vt cũ viuentes afflantur, quandoq; & complet, & beat, cum ad fœlices campos parentis datur ora tueri, & bonorum omnium finibus animæ carcerem egreſſæ potiuntur. Vtriſqꝫ, vt Eliſeus petit, ſpiritus duplex, hic gratiæ atq; prophetiæ, illic ſummi ſpectaculi atq; voluptatis. Nun pendens, ſicut in vita, ſpes nos ſuſpendit, vt ancora, hic Nun accubans, quieſcens, ſibiq; ipſa ſufficiens, idem eſt ſpiritus (vt pollicẽtur oracula) æterno pinguium conuiuio, faciẽs nos accũbere. Cũqꝫ hic bonorum verus ſit finis, quo neminem attigiſſe, fas eſt vnquam, niſi idem in hac vita ſpiritus anticipauerit, & ab humanis eruens, mentem ad diuina ſuſpẽderit,

illisq; æterno ac indissolubili nodo colligauerit. Iccircô prius & in medio literarum Caph, sita est, Nun pendulam tendens, in calce extremo omnium Thau, accubantis & quiescentis, requiem voluptatemq; subnectens, & quam, Nun, pollicetur longo crure, lõgitudinem, æternitatemq; dierum. Hæc non iam ad spem, sed ipsorum thesaurorum, & perpetuæ fœlicitatis beatam possessionẽ introducit, aitq; vt in Epithalamio, bibite amici atq; inebriamini. Nec prætereundum est, quod Thau, incipit, mediat, finitq; dictiões & verba, tempora quoq; personas ac genera, verborũ etiã affectus distinguit, & plerũq; methatesim facit in verbo à Sin incipiente, vt dum præponi debuisset, postponatur, vt legenti psalterium Chaldaicum (quod Deo propitio publicaturi sumus) facillime occurrere poterit. Attamẽ (vt iterim partẽ aliquã studiosis offeramus) exẽpla nõnulla in medium adducemus, per quæ sagaci ingenio, industriaq; cætera comprehẽdere poterunt, & diligẽtiæ fructum, laudéque cõsequentur, a verbo quippe. ܫܒܚ Sabahh. Quod laudare, cãtare, vel hymnum dicere significat, formatur nomen. ܬܫܒܘܚܬܐ Tesbuhhto. idest. Canticũ, seu Hymnus, in psalmo. xl. In hac dictione, Thau, caput occupat, & desinit in seruilem syllabam. ܬܐ. de qua alias. Et ab ܐܒܕ Abad. Perdidit, periit, descẽdit. ܬܐܒܕ Taubad. Perdes. psalmo quinto. & hic, Thau, est ex literis æthan, vel peribit, psal. nono, scribitur &

in pſal. primo ܬܐܒܕ Tibdhai. Peribit. & ܘܐܘܒܕܬ Vaubedt. vel vaubdet. & perdidiſti vel exterminaſti, pſalmo nono. Et a verbo ܬܒܪ Tbar. Confregit, contriuit, cuius ſecunda perſona eſt ܬܒܪܬ Tabart. Contriuiſti, & confregiſti. pſalmo tertio. Formatur autẽ & ab ܓܪ Gar. quod euigilare, excitare, expergefacere, ac exurgere ſignificat, alterius affectus verbũ ܐܬܬܓܪܬ Aethtgireth. Euigilaui, excitatus, vel experrectus ſum. pſalmo .iii. pſalmo .cxxxix. in quo notanda eſt ſyllaba ܐܬ Incipiens, & affectum verbi indicãs, & Thau finiens, cum Eſaia, alias nota ſecundæ perſonæ in verbis, vt videbimus, & ܐܬܬܓܪ Ethtgir. Excita, fac euigilare, excitare, exurge, expergiſcere, cõſurge, excitatus eſto. pſalmo. vii. xxxv. xliiii. lxxviii. cviii. & hic notãdus eſt imperatiuus modus. Formatur & hæmãticũ nomẽ ab hoc verbo ܕܡܬܬܓܪ Dmethtgir. Qui experrectus eſt. pſal. lxxxiii. & ܘܐܣܒܥ ܡܐ ܕܐܬܬܓܪܬ ܗܝܡܢܘܬܟ Veſabag mo dethtgirath haimanuthoch. Satiabor cũ euigilauero, vl' excitatus fuero fide tua. p̃s. 17 Poſſem innumera hoc loco (vt ſic dicã) adducere exẽpla,

 ad iſtius

ad iſtius literæ probãda officia,ſed tum ne nimium noſtra hæc traditio in longum trahatur,cum ne videamur ſtudioſis velle inueſtigãdi occaſionẽ eripere,in præſentia,paucis additis,miſſa facimus. A prædicto verbo formatur etiam ܡܓܝܪ Mgir.Excitauit.pſalmo.lxxviii. & a verbo ܫܩܠ Sequal.ideſt.Portauit,tulit,baiulauit,apprehẽdit,& ſimilia,fit ܐܫܩܠ Aſqual. Tulit,abſtulit. pſalmo.lxxviii.& ܕܫܩܠܬ Daſqualt. Quod aſſumis. pſalmo.l.& ܕܫܩܝܠ Daſquil.Portans,vel qui portat. pſalmo.cxxvi.& ܕܫܩܠܬ Dſequelth. Portaui. pſalmo.lxxxix.& ܫܩܠ Soquel.Auferens,vel portans. pſal.ciiii.Deuteronomii.xxxii. & ܫܩܘܠܘ Squlu. Tollite, apprehendite, ſumite. pſalmo .lxxxi.xcv. & ܢܫܩܠܘܢ Neſqlun.Baiulabunt,afferẽt.pſalmo.72 ܢܫܩܠܘܢܟ Neſqlunoch. Portabunt te. pſalmo.91. ܡܫܬܩܠܝܢ Meſtaqlin. Qui exaltati ſunt. pſal. 74. ܐܫܬܩܠ Aeſtaquil.pſalmo.98.vbi nos dicimus.Exaltare.Thargũ Nebieſis.Irrue. Et a verbo, ܫܦܝܗ Sphoiæ. Contriuit.pſal.68. Fit ܐܫܬܘܦ Aeſtuph. Cõtritæ uel humiliatæ ſunt. pſalmo.119. Item à verbo quod proſternere, humiliare, comprimere,

affligere,

affligere, subigereque significat, uidelicet ܣܓܒܕ Sagbad.psal.18.47.144.Formatur ܢܣܬܓܒܕܘܢ. Nesatgebdhun. Mentientur uel mentiti sunt. psal.18. & ܐܣܬܓܒܕܘ. Aesatgbadu. Contriti sunt uel humiliati sunt.psal.106. Ex his quæ paulo ante, & quæ mox proxime in huius vltimæ alphabeti literæ explanatione adduximus, seruilium literarum Olaph, Coph, Mim, Nun, & ipsius prꝗsertim literꝗ Thau, varius patet vsus. Quæ scilicet litera Thau, prꝗter prꝗdicta, etiam quadringentesimũ reprꝗsentat numerũ, in alphabeti numeris vltimũ. De quibus profecto numeris restat vt dicamus. Verum priusquã de illis loquamur, superesse videtur (quod & pene omiseramus) vt exempla ponamus, per quæ, punctorum existẽtium interdum supra primam literam, aut syllabam, aut etiã infra secundam tertiam ve, prꝗsertim verborum, literam aut syllabam, declarari, innotescereq; nobis possit effectus. Quippe qui supra primã literam pũctus cernitur, primã incohat personam, vt ĩ verbo amaui, vel dilexi, psal. 116. ܐܢܐ ܪܚܡܬ. Eno rehhmeth. Ego dilexi, uel amaui, Et plerũque defectum: seu mutationem literæ: ut in uerbo superius adducto Taubad, nã pũctus supra literã Vau, absentiã indicat literæ Olaph, & illius accessũ per immutationem, ut in dicto psalmo quinto: & in dictione Taubed, superius adducta in psalmo nono,

Qui

Qui uero infra primam syllabam, secundam personam repræsentat, ut ܐܢܬ ܪܚܡܬ. Ant rhhemt, tu dilexisti: psalmo. 45. Aliquando uero imperādi modū uel obsecrādi affectum significat, ut in psalmo nono, ܩܘܡ ܡܪܝܐ. Qum morio. Surge domine: & ibidē in uerbo ܐܩܝܡ. Aquim. Pone, uel cōstitue. Porro qui sub tertiam dumtaxat, aut sub, supraque, uno tēpore eādem, infixus uidetur: tertiam quoque personā insinuat: ut, ܗܘ ܪܚܡܬ. Aino rehhmet. Ille dilexit: ut i psal. 119. in Ogdoade sub litera Sin ܘܪܚܡܬܗ. Varhhemtoho. Et dilexit ea. Constat igit' ex adductis exēplis, quomodo puncta primam, secundam, tertiam ve personam, imperandi modum, obsecrandi affectum, generis discrimina, defectum, immutationēq; literę, nobis ob oculos ponant, & quamquā alia eorūdem punctorum plura sint munia, illa tamen in præsentia missa facere visum fuit. Quandoquidem nec totam penitus rem grammaticam possumus, nec intēdimus, in hac introductione declarare, sed pauca quędā adducere, quę in viā, ad cętera vestigāda, lectorem inducere valeāt. Proinde reliquis omissis, ad numerorū declarationē, iure transitum facere possumus.

¶ De Numeris, & modo numerandi, ac literis nominibusq; numeralibus Chaldęorū, &c. Cap. XI.

Chaldęorū

CHaldæorum mos est, per alphabeti literas, numerationes computare, sed nouem vnitatibus ab Olaph vsq; ad Iud, in primo numerandi ordine vtuntur. A Iud vero ad reliquorum numerorum structuram, aliũ ordiuntur numerandi modum. Eodem modo Hebrꝗos, Arabes, Armenios, Grꝗcos, Macedonas, & Dalmatas, vti compertum est. Punici vero, Latini, & Indi, alijs notis siue ciphris in numeris insinuandis, vario, vt quisq; primum excogitauit modo, effigiatis, vtuntur. Modus vero numeros per literas reddendi à Chaldꝗis talis est.

ܠ	ܟ	ܝ	ܛ	ܚ	ܙ	ܘ	ܗ	ܕ	ܓ	ܒ	ܐ
30	20	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
ܬ	ܫ	ܪ	ܩ	ܨ	ܦ	ܥ	ܣ	ܢ	ܡ		
400	300	200	100	90	80	70	60	50	40		

A denario vero numero ad vigesimum à Iud, scilicet ad Coph, & à Coph, ad Lomad, & successiue ordine suo ab vno denario numero, ad denarium alium numerum, hoc modo soliti sunt computationes scribere.

ܦܚ	ܥܙ	ܣܘ	ܢܗ	ܡܕ	ܠܓ	ܟܒ	ܝܐ
88	77	66	55	44	33	22	11
ܬܡ	ܫܠ	ܪܟ	ܩܝ	ܨܛ			
440	330	220	110	99			

Et sic de reliquis, vsq; ad suum perfectũ denariũ numeꝝ. Alius quoq; p noīa numerãdi modus est, iuxta ordinẽ alphabeti. Sed antequã de noībus numeralibus loquamur, Sciẽdũ imprimis est: quod Chaldꝗi, & Syri, vt Hebrꝗorũ quoq; prꝗceptiones tradunt, numeros habent, alios quidẽ

quos

quos Cardinales, alios vero quos ordinales, grammatici vocant, verbi gratia. Vnus, & primus. Pręterea non ignorãdum, quod vnum pro altero in sacris literis, tam patrum Hebręorum veteris testamenti, quam etiam Euangelistarũ ponitur, quorum dicendi modus, siue phrasis (vt de Euangelistarum libris intelligamus) citra contentionem, potius Chaldaica, quàm in totum Hebraica est. Quandoquidẽ tempore Saluatoris nostri, & Apostolorum, Hebręi post reditum eorũ, è Babylonica seruitute, licet Hebraicè scriberent, & grammatice quidem, sed mea sanè sẽtẽtia (saluo tamen peritiorum semper iudicio) non eleganter, nec antiquioris seruato stili decore, vt olim patres eorum, ante Babylonicam captiuitatem, vt videre fas est, in Euãgelio Matthęi, nuper literis Hebraicis à Monstero in lucem edito. Proinde non mirentur quidam si hebraismum (vt aiunt) non videatur redolere. Comprehẽdimus etiam nos in nostris, quãtum latini sermonis vsus defecerit, post Gothorũ Barbarorumq;, in Italiam incursus. Cognoscunt id verũ esse, qui bonas (vt dicere solemus) his temporibus literas amant. Cęterum cum dicitur in Euangelijs, vna Sabbati, & in alijs scripturis vna mensis, & in libro Geneseos in ordine creationis mũdi: cũ scribit vespere & mane יום אחד Iom ęhhad, idest dies vnus. Postea in secũdo die habetur יום שני iom sani. idest dies secũdus, ibi clare patet, qđ vnus, pro primo ponit. Propter quod etiã notum est, alterum ꝑ altero vsurpari. Quod loquendi genus, tam Gręci, quã Hebręi, & Latini notauerunt. Obseruatur etiam ab Arabicis, idipsum dicẽdi genus, q in dicto capitulo primo Geneseos dicũt Iamini tlitin, dies tres, &

Iamin

Iamin hhamsin, dies quinq; Iaumin sadisin, dies sex. Et post paulum ibidem sequitur. Et perfecit Deus Phi aliumi alsabiga, idest in die septimo. Idem obseruatum animaduerti à Chaldæis & Punicis, in scriptis supra psalmos numerationibus, siue numeralibus noībus. Quippe vbi Chaldæus, in suprascriptiōe primi psalmi dicit ܡܙܡܘܪܐ ܩܕܡܝܐ ܠܕܘܝܕ Mazmuro quadmoio ldauid, idest, Psalmus primus Dauid, Arabs pro primo scribit Alaul, & vbi Chaldæus supra secundum psalmum scribit ܕܬܪܝܢ Datrin, idest: duo, Punicus scribit Alsani, duo, & successiue in aliis numeris, vbi Chaldæus scribit Tloto, Arbago, Hhamso, Seth, Sabago, Tmanio, Tsag, Gsar. Arabs dicit. Alsals, Alrabag, Alhhams, Alsads, Altamn, Altesag, Algesar, & gradatim a. x. hoc numero ad. xx. & reliquos supra numeros, vt in Psalterio Chaldæo a nobis (si Deo placuerit) publicando apparebit. Et cernere licet in Arabica psalmorum interpretatione a Nebiensi Episcopo iam pridem edita. Ex his si non cecutientes sumus, mutuum cardinalis, & ordinalis numeri vsum in Chaldæis & Arabicis conspicimus.

¶ Sequitur alius numerandi modus ſecundum literas alphabeti.

ܐܪܒܥܐ	ܕ	ܬܠܬܐ	ܓ	ܬܪܬܝܢ	ܒ	ܚܕܐ	ܐ
Arbago	d	Tloto	g	Tartin	b	Hhdo	a
quatuor	4	Tres	3	Duo	2	Vnus	1
Quartus		Tertius		Secundus		Primus	
ܬܡܢܝܐ	ܚ	ܫܒܥܐ	ܙ	ܫܬܐ	ܘ	ܚܡܫܐ	ܗ
Tmanio	hh	Sabgo	z	Seth	u	Hhamſo	he
Octo	8	Septem	7	Sex	6	Quinq;	5
Octauus		Septimus		Sextus		Quintus	

ܥܣܪܝܢ	ܟ	ܥܣܪ	ܝ	ܬܫܥ	ܛ
Geſrin	c	Gſar	i	Tſag	t
Viginti	20	Decem	10	Nouem	9
Vigeſimus		Decimus		Nonus	
ܚܡܫܝܢ	ܢ	ܐܪܒܥܝܢ	ܡ	ܬܠܬܝܢ	ܠ
Hhamſin	n	Arbagin	m	Tlotin	l
Quinq̃gīta	50	Quadragīta	40	Triginta	30
Quinquageſimus		Quadrageſimus		Trigeſimus	
ܬܡܢܝܢ	ܦ	ܫܒܥܝܢ	ܥ	ܫܬܝܢ	ܣ
Tmonin	ph p	Sabagin	a g	Sethin	s
Octuaginta	80	Septuaginta	70	Sexagīta	60
Octuageſimus		Septuageſimus		Sexageſimus	
ܡܐܬܝܢ	ܪ	ܡܐܐ	ܩ	ܬܫܥܝܢ	ܨ
Mothin	r	Moo	q k	Teſgin	zz
Ducentum	200	Centũ	100	Nonaginta	90
Ducenteſimus		Centeſimus		Nonageſimus	

ܐܪܒܥܡܐܐ	ܬܠܬܡܐܐ
Arbagmoo	Tlathmoo
Q uatercentum 400	Tercentum 300
Q uadringentesimus	Tricentesimus

¶ Ne putares cãdide lector Chaldæorum numerationes intra alphabeti limites, vsq; adeo concludi, vt vlterius non progrediantur, quam supra scriptum est. Aliũ numerandi modum subiecimus, in quo ciphras dumtaxat latinorum more numeros reddentes, post Chaldaica numerorũ nomina, subscripsimus, nec resultãtes cardinales, ordinales ve numeros, latinis nominibus adscribere, nec subscribere curauimus. Ne studiosum lectorem velle, à vestigãdi cura auertere. Q uin potius vtrnę illi ansam, in q̃ calculos inijcere possit, æquo aĩo p̃bere, videremur. Modus autẽ talis est.

ܚܡܫܐ	ܐܪܒܥܐ	ܬܠܬܐ	ܐܬܢܝܢ	ܘܚܕ
Camshe	Arbaghe	Tlathe	Aethnain	Vahhed
5	4	3	2	1
ܥܣܪܐ	ܬܫܥܐ	ܬܡܢܝܐ	ܫܒܥܐ	ܫܬܐ
Gasrhe	Tesaghe	Tmænihe	Sabghe	Sethe
10	9	8	7	6

ܐܪܒܥܬܥܣܪ	ܬܠܬܥܣܪ	ܐܬܢܥܣܪ	ܚܕܥܣܪ
Arbagathgas	Tlathgas	Aethnagas	Hhdagas
14	13	12	11

ܫܒܥܬܥܣܪ	ܫܬܬܥܣܪ	ܚܡܫܬܥܣܪ
Sabgathagsar	Sethagsar	Camsathagas
18	17	16

ܐܪܒܥܝܢ	ܬܠܬܝܢ	ܥܣܪܝܢ		ܬܫܥܬܥܣܪ
Arbagin	Tlethin	Gesrin		Tesgathgas
40	30	20		19
ܬܡܢܝܢ	ܫܒܥܝܢ	ܫܬܝܢ		ܚܡܫܝܢ
Thmænin	Sabogin	Sethin		Camsin
80	70	60		50
ܐܪܒܥܡܐܐ	ܬܠܬܡܐܐ	ܡܐܬܝܢ	ܡܐܐ	ܬܫܥܝܢ
Arbagmaihe	Tlathmaihe	Mithain	Maihe	Tesgin
400	300	200	100	90
ܫܒܥܡܐܐ		ܫܬܡܐܐ		ܚܡܫܡܐܐ
Sabagmaihe		Sethmaihe		Camsmaihe
700		600		500
ܐܠܦܝܢ	ܐܠܦ	ܬܫܥܡܐܐ		ܬܡܢܡܐܐ
Alphain	Alaph	Thesgmaihe		Thmænmaihe
2000	1000	900		800
ܚܡܫܐܠܦ		ܐܪܒܥܐܠܦ		ܬܠܬܐܠܦ
Camsalaph		Arbagalaph		Thlathalaph
5000		4000		3000
ܬܡܢܐܠܦ		ܫܒܥܐܠܦ		ܫܬܐܠܦ
Tmænalaph		Sabgalaph		Sethalaph
8000		7000		6000
ܡܐܬܝܢܐܠܦ	ܡܐܐܐܠܦ	ܪܒܘܬܐ		ܬܫܥܬܐܠܦ
Maithainalaph	Maihealaph	Rebotho		Tesagthalaph
200000	100000	10000		9000

ܐܪܒܥܡܐܐ̈ ܐܠܦ	ܬܠܬܡܐܐ̈ ܐܠܦ
Arbagmaihealaph	Tlathmaihealaph
400000	300000
ܫܬܡܐܐ̈ ܐܠܦ	ܚܡܫܡܐܐ̈ ܐܠܦ
Sethmaihealaph	Camsmaihealaph
600000	500000
ܬܡܢܡܐܐ̈ ܐܠܦ	ܫܒܥܡܐܐ̈ ܐܠܦ
Thmænmaiealaph	Sabagmaiealaph
800000	700000
ܓܙܪܡܐܐ̈ ܐܠܦ	ܬܫܥܡܐܐ̈ ܐܠܦ
Gaſarmaihealaph	Teſagmaihealaph
1000000	900000

¶Potes nunc cādidiſſime lector ex ſuperius adductis nu= merationibus, numerandiq; modo tibi pauloante demon ſtrato, tua induſtria, tuoq; labore, atq; ſolertis ingenij arti= ficio cum cardinalibus, ordinalibuſq; numeris, in tantum, numeros multiplicando, procedere, vt etiam Oceani, Ma rium parētis, vel ſaltem (ſi in terram verſaris) Lybici Maris arenas. Aut (ſi animo altiora petis, in cœlumq; mētis ocu= los paululum ſuſtollis) minutiſſimas Lacteæ plagæ, ſi nō totius Cœli, Stellas, (quæ innumeræ videntur, quaſq; De us ſingulas numerat, & ſingulis nomina vocat) quantum homini poſſibile fuerit facillime, cum Chaldaicis compu= tationibus dinumerare, Chaldæoſq; ipſos, qui in Syria (vt M. Cicero refert) cognitione aſtrorum ſolertiaq; īgenio= rum cæteros antecellūt, paruo labore ſuperare queas. Tu= um igiť fuerit chariſſimæ, ab Iota, īpartibili apice, vnitatūq; omnium

omnium principio,eo ordine,sic ordinate progredi, vt ad eum perfectum,absolutissimumq; numerū pertingere valeas,qui numerorum omnium(vt non modo Stoici,verū etiam hi,qui,quæ fidei sunt christianæ,documenta sequuntur,asseuerant)perfectissimus est numerus. Ad quem cum perueneris,vnum efficiaris,ac perpetua æternaq; fœlicitate,quam nulla temporis,aut numeri circumscriptio metit', sua participatione,fruaris. Et ista summatim de numeris dicta sufficiant.

¶De Syllabis seruilibus. Cap. XII.

EXplicatis Chaldæorum singularibus literis, & his quæ ad illas spectare videbantur. Restat vt etiam syllabas aliquas ex ipsis formatas, quæ cum in principio, tum intra dictionum viscera,tum etiam in fine locata,seruire videntur,& aliquando pronomen,aliquando vero personas,& numeros,ac etiam genera,tam in nominibus,quā in verbis,nobis insinuant. Et quamquam per exempla superius adducta,& etiam per ea quæ in singulis literis explicandis dicta sunt,notio earum clara esse possit. Nihilominus aliquas etiā nunc visum est,per ordinē vocaliū, seu vt cunq; sese obtulerint, ꝓ pleniori notitia in mediū afferre.

ܢ An,syllaba in fine posita vim pro nominis habet,noster,nostra,nostrum,nos,nobis,vt in psalmo .xii. ܠܫܢܢ Lesonan. Linguam nostram. & ܣܦܘܬܐ ܕܝܠܢ Sephoto Dilan.idest. Labia nostra.& psal.ii. ܡܢܢ Menan. A nobis. Et in noie [illegible] [illegible]

Vahshnan

Vahhnan alohan. Et nos, Dei noſtri, pſal. xx. Iungitur etiam verbis, & idem affixum pronomen: & tertiam quoque perſonam indicat, necnon primam pluralis numeri, vt ܢܓܫܢ. Negſan. ideſt corroboramur, & dominus ܢܦܪܩܢ ܘܠܡܠܟܢ. Nepharquan vmalcan. Redimet nos, & regem noſtrum, in dicto pſalmo. xx.

ܐܬ. Ath. in hanc ſyllabam pleraque verba finiunt, tam in maſculino, quam in fœminino genere. Cognoſcitur autem genus, & ex adiuncta dictione generis fœminini, & ex adiectis punctis ad vltimum thau. Nam quādo eſt fœminini generis, tūc punctatur hoc modo, vt in pſal. 119. in Ogdoade. xi. ſub litera Coph. vbi nos dicimus. Defecit in ſalutare tuum anima mea. Chaldæus ibidem ait. ܪܓܬ. ܢܦܫܝ ܠܦܘܪܩܢܟ. Regath naphſi lphurquonoch. ideſt. Deſiderauit, vel cōcupiuit anima mea, ſalutare tuum, vel ad ſalutare tuum. Et in pſalmo. xii. in quo dicimus. Quoniam diminutæ ſunt veritates, a filiis hominum. Chaldæus ait. Redime domine quoniam defecit pius vel bonus. ܘܒܛܠܬ. ܗܝܡܢܘܬܐ ܡܢ ܐܪܥܐ. Vbetlath haimnutho men arago. Et ceſſauit, defecit, vel receſſit, fides, ſeu veritas a terra. Cum

vero masculini generis est, tunc aut nullum admittit punctum, aut vnum dumtaxat, vt in psalmo.xxxvii. ܡܬܚܡܬ ܪܫܝܥܐ ܥܠ ܙܕܝܩܐ ܘܚܪܩ ܫܢܘܗܝ ܥܠܘܗܝ. Methhhamath rasigo gal zadiquo, vam hhareq senauhi galauhi. Ira excādescet impius aduersus iustum, & frendet dentibus suis in eum. Hic vides vnicum punctum infra dexterum Thau cornu adscriptum. Et in psalmo nono ܐܬܐܚܕܬ ܪܓܠܗܘܢ. Eththhdath reglehun. Comprehensus vel captus est pes eorum. In hoc quoque verbo vnicum tantū cernere licet punctum supra literæ Thau inferius sinistrū cornu. Considerare præterea debemus syllabam ܐܬ. ath, verbi affectum immutātem. Cæterum in prædicto psal.lxxviii. habes ܘܒܬܘܠܬܗܘܢ. Vabthulathehun. Virgines eorum. In quo diligenter notandū est, quod hoc nomen ܒܬܘܠܬܐ Bthultho. Virginem significās in plurali numero nō mutat literas neq; vocales, sed dumtaxat duo puncta pluralitatis indicatiua supra se admittit, vt ܘܒܬܘ̈ܠܬܐ Vabthulotho. Et virgines. psal.cxlviii. In casu vero regiminis abiicit Olaph vltimum, &

Odom mutatur in Abrohom, & fit .ܒܬܘܠܬܗܘܢ. Bethulathheun. ideſt virgines eorum. Similiter ibidem .ܐܪܡܠܬܗܘܢ. Armlathheun. ideſt, viduæ eorum, & in multis aliis pſalmis.

.ܬ .ܐܬ Aeth, cum Olaph, & ſine eo in fine, primã verbi perſonam indicat, & in ea quamplurima deſinũt verba, vt .ܐܪܝܡܬ. Arimeth. Leuabo. pſalmo. xxv. & .ܘܐܪܝܡܬ. Værimeth. Et leuabo. & hoc in loco notabis quod per acceſſum copulæ Vau, Abrohom, mutatur in Eſaiam, a, ſcilicet vertitur in e. Et in alio verbi affectu per additionem ſyllabæ .ܐܬ. in pſalmo. lxxvii. xcvii. .ܘܐܬܕܠܚܬ. Væthdalhheth. Cõturbabor, vel rugiã. .ܐܬܬܟܠܬ. Aethachleth. Sperabo, vel confiſus ſum. pſalmo. xiii. & .xv.

.ܬ .ܝܬ Ith. It. ſyllaba in fine, in non paucis verbis, primæ ſecundæ ve perſonæ inditium eſt, vt in pſalmo .iii. .ܡܛܘܠ ܕܐܢܬ ܡܚܝܬ. Metul dant mhhait. Quoniã tu percuſſiſti. Et multa alia tam verba, quam nomina, in eam deſinunt. vt .ܡܛܘܠ ܕܚܙܝܬ. Metul dahhzith. Propter quod vidi. pſal. xxxvi. lv. cxix. in Ogdoade .ܗ.

& in psalmo.xxxv. ܚܙܝܬ Hhzait. Vidisti. & in psal. xxxvii. vbi dicimus. Puer fui, & senui. ܘܠܐ ܚܙܝܬ Vlo hhzit. Et non vidi, iustũ derelictũ. & ܐܢܐ ܟܡܝܪܐܝܬ. Ono chmiroith. Ego tristis vel mœstus. psal. xlii. xliii. ܕܐܨܛܒܝܬ ܒܗܘܢ. Dazzbait behun. Quoniam cõplacuisti in eis. & ܘܦܨܝܬ ܐܢܘܢ Vphazzit ænun. Et liberasti eos. psalmo. xxii.

ܝܗ. ܗ. Ihe. syllaba ista cum Iud sequente. He. cum puncto sibi super imposito, est nota relatiui eius, suus, ipsius: tam in singulari, quam in plurali numero, & in fœminino tantum genere reperitur, vt in psal. secũdo. ܓܒܪܝܗ ܕܐܪܥܐ. Gebreihe darago. Terminos ipsius terræ. & ibidẽ, ܕܝܢܝܗ ܘܫܠܝܛܢܝܗ Daioneihe vasslitoneihe, Iudices ipsius: & sultaniæ seu potestates eius, scilicet terræ: in eodem psalmo secundo, & ܥܠܝܗ. Agleihe. Super eam, scilicet terrã habitabũt. Cum vero. He. masculini generis relatiuum est, nũquam cum Iud iuenitur, nisi forte in nomine, Iud ipsum radicale habenti, nec vnquam cum puncto in dorso, in eo genere reperitur. ܗ. He. vt in eodem psal. ii. Aduersus

dominum

dominum, & aduersus ܡܫܝܚܗ. Msihhhe, Messiam, vel Christum eius; & ibidem, tunc loquetur ad eos. ܒܪܘܓܙܗ : ܘܒܚܡܬܗ. Brugzhe: vabhhemthe. In ira sua. & in furore suo cōturbabit eos. Et hoc catholicum est, apud Syros, & Chaldæos. .

ܗܢܘܢ. ܗܢܘܢ. Heun, nota relatiui pluralis numeri eorum: ipsorum; eis, eas, psalmo. xliiii. ܒܝܘܡܝܗܘܢ. Biaumaihun, In diebus eorū. & ܢܦܣܩ : ܚܢܩܝܗܘܢ ܘܢܫܪܐ ܡܢܢ ܢܝܪܗܘܢ. Hhnoquaihun vnesræ menan nirhun. Vincula eorum: & proiiciamus a nobis iugum ipsorum. Et psalmo tertio. Quoniam tu percussisti.

ܠܟܠܗܘܢ ܒܥܠܕܒܒܝ ܥܠ ܦܟܝܗܘܢ

Lculheun begeled bobai Gal phacaiun. Omnes illos inimicos meos, seu patronos odii mei, super genas vel maxillas eorum. psalmo. xxxiiii.

ܘܢ. ܘܢ. Vn, fine. ܗ. He. in fine additū, eos, eas, ipsos &c. refert, vt in psal. ii. Et ī furore suo. ܢܕܠܚ ܐܢܘܢ Nadlahh ænun. idest. Conturbabit eos. Et in psal. 120. vbi habemus. Cū odiēte pacē, & ego pacem locutus sum. ܘܗܢܘܢ. Vhenun. Et ipsi contendentes fuerunt mecū.

Finit quoque ſecundam, & interdũ tertiam verbi perſonam pluralis numeri, vt in pſalmo.ii. Oſculantium more amplexamini filium, vt non iraſcatur, ܘܬܐܒܕܘܢ. Vetæbdun. Et pereatis de via eius. Et in pſalmo.vi. ܘܢܐܒܕܘܢ. Vnibdun. Et diſpereant. Et in pſalmo.iiii. Filii hominis quo ad vſque honorem meum obumbratis. ܐܢܬܘܢ: ܘܪܚܡܝܬܘܢ. Antun, verohhmitun. ideſt. Vos, & diligitis, & non ܬܚܛܘܢ. Thehhtun. Peccabitis. & pſal.xxv. Vniuerſi qui ſperant in te, non ܢܒܗܬܘܢ. Nebahetun. Erubeſcent, erubeſcant impii in vanitatibus eorum.

ܟܘܢ. ܟܘܢ. Cun, ſyllaba in fine addita refert. veſter veſtra, veſtrũ. pſal.xxiiii. ܐܪܝܡܘ ܬܪܥܐ ܪܫܝܟܘܢ Arimu Targæ riſaicun. ideſt. Attollite portas principes veſtras, & eleuabunt portæ quæ ab æterno. Et in pſal.iiii. ܐܡܪܘ ܒܠܒܝܟܘܢ ܘܥܠ ܡܫܟܒܝܟܘܢ ܪܢܘ. Aemaru blebaicun vegal maſecbaicun rnau. hoc eſt. Dicite in cordibus veſtris: & ſuper cubilia veſtra me ditemini, & in multis aliis pſalmis.

ܗܝ. ܘܗܝ. ܘܗܝ. Vhi, Iuhi, in fine nominũ & verborum

uerborum relatiuum est nobis insinuans, eis, ei, eum, suus, sui, suum, uel suos, ut in psalmo primo ܛܘܒܘܗܝ. Tubauhi. Beatitudo, ei uel illi uiro, qui i uia ipiorũ nõ. ambulauit. & ibidẽ ܕܦܐܪܘܗܝ. Dphirauhi. Quod fructus suos dabit i tẽpore suo. Sequitur ܘܛܪܦܘܗܝ. Vatarphauhi. Et folia eius nõ defluent. & in psal. iiii. Dominus exaudiet. ܟܕ ܐܩܪܝܘܗܝ. Cad æqriuhi. cũ inuocauero eũ. psal. ix. Exaltator meus ܬܪ̈ܥܘܗܝ. Targauhi. Portis ipsius mortis.

ܝܢ. ܝܢ. In, Multorum nominum pluralis numerus in hanc syllabam desinit, necnon & tertia persona pluralis numeri, aliquorum verborũ, vt in psalmo duodecimo. ܡܡܠܠܝܢ. Memallin. Loquuntur, & ibidem ܐܢܝܢ. Aenin, Sunt: psalmo. xl. liiii. & multis aliis.

ܬܘܢ. ܢ. Ton, syllaba ista on, in fine posita etiam. cum aliis consonantibus obtinet uices pronominis nos, ut i psalmo. xliiii. Tu ipse. ܦܪܩܬܢ Phraqton: Redemisti nos: & in eodem psal. ܒܚܝܠܢ Bhhailon: In exercitu nostro. Sequitur ibi. Sed auertisti nos, seu conuertes nos. ܠܒܣܬܪܢ Lbestron, Ad habitaculum

culum nostrum,& in eodem psalmo, multoties talis syllaba reperitur,& in aliis quoque plurimis psalmis.

.ܬܐ .ܬܐ To, in hanc syllabam quamplurima nomi nia fœminini generis,tam substantiua, quam adiectiua desinunt,& eadem syllaba in numero plurali,in pluri bus etiam seruatur, ut in psalmo .cvii. ܠܡܘܠܚܚܬܐ. Lmolahhtho. Ad deuastationem,seu desolationem,& in psalmo.xliiii ܒܝܘܡܬܐ ܩܕܡܝܐ. Biaumotho quadhmoię. In diebus primis,seu antiquis. In quo psalmo quam plures dictiones sunt,& in oībus ferè psalmis aliquę reperiuntur,in hanc syllabam desinentes.

.ܢܝ .ܢܝ Ni, & Iod,cum reliquis literis,nota prono minis primæ personæ est,mei,mihi,me, in utroque ge nere,ut psalmo tertio. ܐܠܘܨܝ ܓܠܝ ܠܢܦܫܝ ܘܥܢܘܢܝ. Aluzzai Glai lnaphsi uagnuni. Infestato res mei.contra me,animæ meæ: & respondit mihi,& i psal.xxii. Deus meus;deus meus,quare. ܫܒܩܬܢܝ. Sbaqtoni,Dereliquisti me. & ibidem. Non coronabis uel expectabis ܠܝ Li,Me,& in psalmo.xxv.& re mitte ܠܝ Mihi,omnia peccata mea.

Och,

ܘܟ ܟ Och: tuus tua tuum tibi te.psalmo .xxv. ܠܘܬܟ Luatoch. Ad te, & cum reliquis uocalibus, ut in psalmo.xxvii. ܐܦܝܟ Aphaich. Facies tuas, & cum Vau, primæ personæ pluralis numeri inditiũ est, ut. ܢܒܪܘܟ Nebruch. Incuruemur siue genuflectamus psal.xcv. Et cum Esaia: primam personam singularis numeri. ܐܒܪܟ Aebarech. Benedicam, psalmo. 34. ܘ. ܘ Finis tertiæ personæ singularis numeri: & imperatiui modi, ut ܣܒܪܘ Sabaru. Sperauerũt, psalmo xxii. & in psalmo secundo. ܢܫܩܘ ܒܪܐ Nasequ bro. Osculamini filium. Potuissent aliæ quidem syllabæ in medium adduci, quas tamen in præsentia prætermittẽdas censuimus, illas in tempus aliud ad explicandum reseruantes, cum (Deo propitio) de nomine & verbo, ac cæteris oratiõis partibus, iusto volumine tractabimus. Illa iterim omnia quæ à nobis in superioribus adducta sunt, ad introductionem, legendiq; modum, ac literarum multigenarum mutuam conformationem, sufficere arbitrantes. Et quamquam mens fuerit, dum hæc primum dictare cepissem, nõ vltra certum mihi propositum ambitum, angustáq; periodum progredi, sed intra paruæ nauiculę prorã, puppimq; memet continere, remq; hãc oẽm, introductionem scilicet præsentẽ, quam breuissime, & decẽ (vt vulgo fert) verbis, si cõmode fieri potuisset, expedire. Nihilominus, dũ calcographus

graphus me dictāte literarum formas colligit, & in dictionum structuram collocare præparat, prolataq; multiugæ linguæ, ex ore meo verba, non tam cito auribus percipit, quam subito digitis in diuersas formularum thecas, typorūq; capsulas impositis, ac illis fideliter assumptis, in suum cōfestim ordinem redigit. Interea dum his ambo intēti sumus, literarum amatores vndiq; superueniunt. Tum Ferrariæ in Canonica Diui Præcursoris Ioannis Baptistæ, vbi primum dictare aggressus sum, religiosi diuersorum (vt dicitur) ordinum, quamplures. Docti aliquot Ferrarienses, Germani, Galli, Hispani, Italiq; Scholastici pmulti, & (vt Nicolaum Franciscum literatum Germanū καὶ πολύτροπον ἄνδρα. Prætere am) doctus ille Gerardus de Anuersa (vt præsentis tēporis vocabulo vtar) Flamingus, qui pro sua humanitate, dum Romam proficiscitur, & reuersus in patriam redit, semel atq; iterum me visitauit, & in officina calchotypa dictantem vidit, & audiuit, nouumq; in imprimēdo modū admiratus est. Cum in præsentia quoq; Ticini intra Cœli Aurei septa, vbi incohatum Ferrariæ opus prosequimur, vndiq; φιλογράμματοι, Iuuenes, Senesq;, ad nos cōfluunt, vident, audiunt, rem nouam mirantur. Nec vnquā diem præterit doctissimus ille venerandæ Senectutis vir, Cæsarei, Pontificijq; Iuris, merito iam dudum corona insignitus, Hieronymus Perbonus, Illustris Incisæ Marchio, atq; Quiliarum Dominus, quin in iam dictā se conferat officinā, me dictantem audiat, Ioannis Mariæ Simonetæ Calchographi industriam admiretur, & laudet. Multa quoq; alia rei familiaris, & amicorum negocia superueniunt, quæ mentem in diuersa trahūt, & nauiculam longius,

quam propositum fuerat traijcere, & diuersa peragrari maria compellunt. Et quam nec dum in Eridani aut Ticini fluminum, tacite labentibus vndis, regere didicimus, Euxini cogimur, quin potius Indici etiam, totiusq; Athlantici maris credere fragoribus. Proinde si quid inter dictandū, imprimēdumq;, dum nimium per diuersa vagamur, nauiculamq; extensis velis, leuato artemone, ventorum ingruētibus, vndiq; flatibus, cōmitimus, forte fortuna, minus ornate, atq; ad rem minime pertinens, dictum excidit, quod castissimas, & doctas legentis aures offendat. Rogatum (quisquis ille fuerit) esse volumus, vt antequam per nos dictata cōdemnet, spernat, protinus ve repellat, velit ea prius legere, ac mentem scribentis, non verba tantū perpendere. Intraq; animi sui secreta benigne latibula reuoluere, atq; considerare, certoq; certius, opus hoc, qualecunq; est nostrum scire, ex temporaneum esse, non diu dictatū, nullāq; esse rem, quæ eadem possit festinata simul esse, atq; examinata. Neq; quicquā, quod & nota careat, & ex tēpore in lucem prodierit, reperiri posse. Nostra propterea beneuolo ac miti castiget errata animo, & vt nos atq; alios meliora doceat, obsecratum esse volumus. Nunquam enim hactenus induci potuimus, vt in animo firmaremus, tam varium mente conceptum opus, ne dum perficere, sed nec etiā aggredi posse videremur. Iccirco in nonum (vt præceptum est) non illud præssimus annum, vt ad ipsum tanquam ad extraneum postmodum accederemus, & lituris, spōgiaq; in illo multis vteremur modis. Aut saltem amicis lynceos oculos habentibus, & in aliena, potius quam in sua, acutū cernentibus, prius recognoscendum traderemus. Nescio

enim quo fato,qua ve nostra id acciderit sorte,vt in amicos incideremus,qui cognita animi nostri,in re literaria iuuãda intentione,assiduis tum suasionibus,cum larga ope permultum ad hoc faciendũ opitulati sunt,& affectanti calcaria addere non destitere. Quibus tanquam compellentibus stimulis conciti,atq; impulsi,rem agressi sumus, & ad Gaditanas has(vt sic dicam)Herculis vsq; columnas peruenimus. Quod si non est datum vltra, non defuit saltem animus,vt rempublicam christianam,& literatam iuuentutem,pro viribus iuuaremus. Legite igit' charissimi nostra isthæc qualiacunq; sint,nec vos labor deterreat,nec inanis superstitiosaq; proferendi cura fatiget,modo dum,quæ legitis aut scribitis,vtcunq; intelligatis. Vsus certe,qui in cunctis dominatur artibus,& omnium(vt inquit Cicero)magistrorum præcepta superat,cætera vos docebit. Nõ secus atq; eos,qui in Hebraicis versant', experimẽto didicimus. Neq; enim omnes Hebræorum libros, cum punctorum apicibus,seu vocalium notis scriptos inueniunt,legunt tñ, & suis quasq; syllabas vocalibus ornant. Ita fiet & in Chaldaicis,vt & Chaldaica quoq; sine vocalium additamẽto, Odom,scilicet Abrohom,Ishhaq,Vria,atq; Esaia,longe remotis,ac penitus absentibus,& aĩam(si dicere fas est)vocemq; literis minime præstantibus, legere, ac suo ordine quæq; proferre queatis. Cæterum vt quod principio pollicitisumus,tandem prosequamur præter ea etiam quæ de Armeniorum literis iam dicta sunt ad cæteras literas explicandas descendamus. Prius tamen cãdidum lectorem admonitũ esse cupimus Armenios,Latinorum,Græcorũq; more,à sinistro in dextrum latus scribere.

De Armeniorũ

¶ De Armeniorũ literis, & introductiõe. Cap. XIIII.

ARmeniam, Asiæ Prouinciam, inter Taurum & Caucasum Montes sitam esse, ne dũ omnibus qui in literaria Ethnicorum versantur Palestra, verum etiam his qui sacræ noui & veteris instrumenti scripturę volumina legunt, notum esse credimus. Quippe (vt Ptolomeum, Solinum, Dionysium, Stephanum, Virgilium, Lucanum, & multos alios autores prætermittamus) in libro Geneseos, cap. 8. scriptum habemus. Requieuitq; Arca mense septimo, vigesima septima die mensis super Montes Armeniæ, & in quarto Regum. 19. Et reuersus est Senacherib, Rex Asyriorum, & mansit in Niniue, cumq; adoraret in templo Nesrach, deum suum Adramelech, & Sarasar filij eius percusserunt eum gladio, fugeruntq; in terrã Armeniorum, & regnauit Assaradon, filius eius pro eo. Hãc terram Hebraica litera ארץ אררט ærez ararat, id est terram ararat appellat. Et nos quoq; in libro Esaiæ prophetæ, cap. 37. Terram ararat habemus, & quod in dicto capitulo octauo Geneseos Hebraica litera hẽt על הרי אררט Gal hare ararat, super montes ararat. ibi Arabicus textus sic habet [illegible] Alai gbal pharda, super montes pharda. In ea Tigris fluuius est, & Araxes, de quo Lucanus libro sexto. Armeniũq; bibit Romanus Araxem. Diuiditur autem Regio hæc in maiorem & minorem Armeniam, vt idem Poeta Lucanus innuit dicens. Nec tu populos vtraq; vagantes Armenia Ἀρμενία χώρα πλήσιον τῶν περσῶν, Armenia (inquit Stephanus) Regio est proxima Persis. Obediunt enim parẽtq; Armeni in temporalibus Persarum Regi, qui vulgo dicit, el Sophi. In spiritualibus

vero illis prȩeſt Simas Patriarcha, qui Prȩsbytero Ioanni Indorum Pontifici, obedientiam præſtat. Sunt autem Armeni Chriſtiani ſancti Thomȩ, de la cintura, vulgo appellati, & iuxta Romanæ Eccleſiæ ritum ſe degere aſſerunt. Troiſam magnam Armeniæ Ciuitatem, proximis annis Othomanus Turcarũ Imperator, vi cœpit, captamq; ferro & igne conſumptam deſtruxit, & Chriſtianos omnes vtriuſq; ſexus ab annis quadraginta ſupra, tanquam pecora immaniter trucidauit, & ab ĩde citra captiuos vniuerſos duxit, partemq; eorum ſub haſta vendidit: partem vero captiuã adhuc pollicita redemptiõis mercede ligatã retinet. Teſtatur hoc nobilis Troiſæ Ciuis Ioannes, & qui cum illo in Italiam pro captiuis redimendis, paulo ante aduecti ad ſummi Põtificis Pauli ſe pedes humiliter proſtrauerũt, & ſtipem per Eccleſias, & Vrbium Plateas ſuppliciter expoſcunt. Illorum triginta & nouem eſſe elemẽta literarũq; figuras, in ſuperioribus cũ de vocalibus loqueremur aſſeruimus, & quoties de conſonantibus armenicis verba facere contigit, ad armenicam introductionem lectorẽ remiſſimus. Proinde neceſſariũ fore viſum fuit, vt rurſus ab alphabeti ordine inciperemus. Sunt igitur armeniorum literæ, & eorum nomina infraſcripta.

Ա	ա	բ	գ	դ	ե	զ
A	a	b p	g c	d t	e ie	z
Ayp	ayp	byen. pyen.	giem. chiem.	da. ta	iech	za
է	ը	թ	ժ	ի	լ	խ
æe	ie	th	gzx	i	l	hh
æ e	iet	tho	gezexe	ini	luen	hhe

ձ	կ		հ	
dh.tz.zz	c.g.k.q		h	
dha.tza.zza	chien.gien.kien.quien		ho	
ծ	ղ	ճ	մ	
ss.ts.x	gl.l	i.g.h	m	
ssa.tsa.xa	glal.gal	ie.gie.hie	miem	
յ	յ	ն	շ	ո
i	i	n	s.sc	o
i	i	nu	sa.scha	vua
չ	պ	պ	ջ	ռ
s.z	p.b	p.b	sc.ch.q.z	rh.rr
secha.zia	pe.be	pe.be	sche.zche	rha.rra
ս	վ	տ	ր	
s s	u	t.d	r	
se	viech.vieu.vieph	tuen.duen	re	
ց	ւ	փ	ք	և
zt.zz	y	p.ps	ch	eu
zzo	yun.phyun	piur.psiur	che	ieu
փ	օ			
ph	o			
phe	aypyun			

De diuisione literarũ Armenicarũ. Cap.XIIII.

Diuiduntur autem triginta nouem Armeniorũ literæ, in vocales & consonantes. Et uocales quidem

quidem sunt quatuordecim, de quibus suprà locuti sumus, videlicet. ա.ե.է.ը.ի.ւ.ʒ.X.յ.ո.վ.ւ.և.օ. Cum quibus autem aliarum linguarum literis conueniant, ibidem satis dictum arbitramur, quandoquidem cum Samaritanis & Hebraicis, aliarumque gentium vocalibus illas contulerimus.

Consonantes vero sunt vigintiquinque, videlicet. բ.գ.դ.զ.թ.ժ.լ.ծ.կ.ձ.ղ.մ.ն.շ.չ.պ.ջ.ռ.ս.տ.ր.ց.փ.ք.փ.

Vocalium rursus aliæ sunt simplices, vt.ա.է.ի.ւ.ʒ.3.u.ւ.օ. Aliæ possunt ea ratiõe dici duplices, quia videtur pro syllaba fere semper accipi, scilicet.ե. quæ aliquando pro.e.& nonnunquã pro syllaba.ie.deseruit.ը.quæ etiam pro syllaba.ie.semper accipitur.X. pariter pro.g.& ypsilon iota, & pro.hi.nobis succurrit.վ.quoque pro.u.vocali,&.u.cõsonante accipitur. և.tandem licet diphthõgus sit epsylon ypsilon,& elementum ipsum, simul copulatum esse videatur: pro libito tamen separari potest,&.e.atq;.u.separatim posita nostris seruitijs reddere, vt in exemplis adductis constat.

De diphthongis

De diphthongis armenicis.

ℭ Ex vocalibus fiũt diphthõgi ſex, videlicet. ա յ. ա ւ. ի ւ. ո ւ. ե ւ. ո յ. æ. et. ai. diuiſa diphthõgo profertur. & .if. u. per inde atque omicron ypſilon apud Græcos .ef. vt epſylon ypſylon in Græcorum diphthõgis .oi. vt omicron iota, & ſeparatim, & pro diphthõgo a Græcis proferri ſolet. Quædam præterea ſunt vocales in diphthongorũ conſtitutione præpoſitiuæ. Quædam quæ poſtponuntur, & idcirco ſeruiles dici poſſunt. Et præpoſitiuæ quidẽ ſunt. ա. ե. ի. ո. Poſtpoſitiuæ vero atque famulantes ſunt. յ. &. ւ. Eſt &. վ. radicalis & ſeruilis, & quando radicalis eſt pro. u. vocali, ſeu etiã conſonante accipitur. Cum vero miniſterio fungitur ſeruili, tunc poſt. ո. poſita. o. paruũ conuertit in. o. magnum, vt ſupra oſtenſum fuit.

ℭ De diuiſione conſonantium.

ℭ Conſonantium quædam ſunt ſimplices: quædam vero duplices, & quædã aſpiratæ. Et ſimplices quidẽ ſunt. գ. թ. ժ. խ. ծ. հ. ձ. ղ. ճ. ռ. ս. տ. ր. ց. փ. ք. և. Ex his aſpiratæ ſũt. թ. th. ճ. ch. ռ. rh. փ. ph. ք. ch. փ. ph.

Duplices

Duplices vero sunt. բ. գ. դ. ծ. կ. ձ. ղ. պ. փ. Quomodo suprascriptæ Armeniorum literæ, cum Hebraicis conferantur, ex infrascripto alphabeto facillime compræhendi poterit. In antiquissimo libro Armenicis literis scripto, in quo Porphirii Prædicabilia, & parua Aristotelis Logicalia, literis & lingua Armenica scripta continentur reperto, in quo ita habetur.

Ալեփ, բեթ, գամել, դաղեթ, հէ, վաւ, զէ, խեթ,
aleph. beth. Gamel. Dagleth. hæ. Vau. ze. hhet
տեթ, յովտ, քաբ, ղամեդ, մեմ, նուն, սամքաթ
teth. iot. chap. glamed. mem. nun. samchath.
եց, փէ, ծադէ, կոփ, րեշ, շին, թայ,
iez. phæ. zzadæ. quoph. res. sin. thai.

բառք, եբրայեցւոց.
verba hebraica.

¶Quo vero modo cum latinis, & aliis diuersi generis literis conueniant, & si ex superius adductis notũ esse potuerit, placuit tamen adhuc nomina quædam ex sacris libris excerpta per ordinem alphabeti in hoc loco adducere: quo facilius legentes earũdẽ literarũ cõformationẽ percipere queãt, à primo parẽte incipiẽtes.

Adam

¶ Adam. Ադամ, Interpretatũ nomen երկիր. ercir. terra, aut երկիր կոյս. ergir cois, terra virgo. vel երկիր մարմնացեալ. erkir marmnazzeal. terra icarnata. aut երկիր կարմիր. erqir carmir. terra rubens vel rubea, կամ որ յ երկրէ ամենայնքո. cuam or i ercræ amenaincho. aut qui ex terra tota tua. De quo Paulus. i. ad Corinthios. xv. ait. որպէս ադամաւն ամենեքեան մեռանին. նոյնպէս և ի քս ամենեքեան կենդանասցին. Orpes adamaun amenechean meranin noinpæs eu i christos amenechean cendanasztin. Sicut in adã oẽs moriunt̃, ita & in xp̃o oẽs viuificabuntur. Scribit̃ aũt nomẽ istud ab Hebræis & Chaldęis tribus tãtũ literis Aleph, Daleth, & Mim, quę quadragesimã & q̃ntã numeratione releuãt, tametsi nõnulli Hebręorũ ad Mim finale oculos intendẽtes numeratione augere contendant, eorũ opinionẽ sequti, q̃ quinq; finales Hebręorũ literas, supra quadringentesimũ, p̃ Thau finalẽ alphabeti literã insinuatũ, extẽdũt numerũ. Caph finale ad q̃ngẽtesimũ, Mim pariter finale, ad sex cẽtesimũ, & successiue reliquas finales literas p̃ducũt. Proinde noĩs Adã cõputationẽ ad sex cẽtesimã q̃ntã assurgere numerationẽ faciũt. Nõnulli vero ad mysticos animũ vertẽtes sensus Adã nomen, literis Græcis scriptũ Αδαμ, quadraginta & sex numeratiões innuere asseuerãt, quadraginta & sex annos ædificatiõis Hierosolymi-

tani tēpli repręsentare,quod si etiā ab Armenicis eiusmodi numerationes quispiā summere cōtēderit, dissonas profe= cto à superioribus cōperiet. Quādoquidē numerus Ar= menicarum literarum huiusce nominis Adam ducentesi= mum & sextum non pręter grediatur numerum. Verū ista curiosis relinquētes ad alia noīa per hāc literā reuertamur.

Աբել. Աբիուդ. Աբիսաք. Ասափ. Ադոնայ.
Abel. Abiud. Abisach. Asaph. Adωnai.
Անանիա. Ազարիա. Արիել. Ադոնիաս. Արամ.
Anania. Azaria. Ariel. Adonias. Aram.
Ամոս. Ամինադաբ. Ագար. Ագգագ. Աքազ.
Amos. Aminadab. Agar. Aggag. Achaz.

De quo Esaias cap.lxxi. loquitur dicens. Եւ յաւել տեար խաւսել ընդ աքազու եւ ասէ խնդրեայ դու քեզ նշան ի տնէ այ քումմէ ի խորութե կամ ի բարձրութե.և ասէ Աքազ ոչ խնդրե= ցից և ոչ փորձեցից զտր. eu iauel thear hhausel iend achazu eu asæ hhendreai du chez nsan i tearnæ astuchzzai chummæi hhoruthene cam i bartzruthe= ne eu asæ achaz oz hhndrezzizt eu oz phorxezzizt ztear, hoc est, Et adiecit dominus loqui ad Achaz di cens, pete tu tibi signum à domino deo tuo in inferioribus aut in altissimis, & dixit Achaz, nō petā & nō tētabo dn̄m.

Et paulopost

Et paulopost. Եւ հա կոյս յղասցի և ծնցի որդի. և կոչեսցեն զանուն նորա եմմանուէլ. Aha cois iglaszzi eu tzanzti ordi. eu cozeszten zanun nora emmanuæl. Ecce virgo cõcipiet & pariet filiũ, & vocabitur nomẽ eius emmanuel. Աբրահամ. Abrahã. De quo apud Lucam sexto decimo capite habemus verba diuitis in inferni cruciatibus constituti Lazarũ mendicum in sinu Abrahæ intuentis opemque enixe efflagitantis atque dicentis. Հայր Աբրահամ ողոր= մեաց ինձ. և առաքեայ զղազարոս զի թացցէ զծէրն մատյն իւրոյ ի ջուր և զովացուսցէ զ լե= զու իմ. զի ափափակիմ ի տապոյ աստի. Hair Abraham oglormeazt intz. eu aracheai zglazaros zi thaztzzę ztzærn matin ifroi ischur eu zωaztuszzę zlezu im zi aphaphakim itapoi asti. Pater Abrahã miserere mei, & mitte Lazarum qui intingat manus extremum suæ in aquã & refrigeret linguam meam, quia crucior in flamma ista. Cęterũ litera ista. ա. ayp. ĩ prĩcipio alicuius dictiõis addita, particula ẽ apud Armenios, nõ secus atq; apud latinos & gręcos priuatiua, vt mẽs amẽs, νοῦσ ἄνουσ, & ὠσεῖϖ/ τὸ πλεῖστον, Post. ա. ayp. ponitur. Ն. nu. in dictionibus præsertim a vocali incipiẽtibus. vt անուն. anun. nomẽ անանուն.

ananun,ſine nomine,aut innominabile որոշելի.oro ſceli.finitum vel determinatum. & անորոշելի. anoro ſceli.indeterminatum vel infinitum.apud Porphirium in prædicabilibus, & գիրք, girch, liber vel litera, անգիրք, angirch, ſine libris vel illiteratus, անջա-տականք, anſchatacanch, ſeparabiles, անանջատա-կանք, ananſcatacanch, inſeparabiles. Hoc tamen in loco animaduertendum eſt,quod litera .Ն.nu.præpoſita ſeu interpoſita in principio duarum dictionum ſupraſcriptarum,pluralis numeri nota eſt, & claudere dictiones debebat & dicere ագիրքն,agirchn, & աանջատա-կանքն, aanſchatacanchn, vt pluralem numerum inſinuaret.In his tamen dictionibus facta fuit.Ն.nu. literæ metatheſis,vt fieri ſæpe ſolet, Արտիդես,Artides, enim pro Ատրիդես, Atrides iuenitur. Qum etiã.ք.che.vltima dictionũ prædictarũ litera, ex ſui natura in fine collocata: pluralitatis quoque indicatiua ſit, vt cum ad illius explicationem ventum fuerit fortaſſe videbimus. Euitandi præterea hiatus & euphoniæ gratia interponitur, vt apud Ariſtotelem,& prædictũ Porphirium,

Porphirium, cernere licet in verbo ողձէ, olze, currit: & անողձէ, anolze, aut ոչ նողձէ, oz nolze, non currit. Quandoquidem si dixerimus aolze, hiatum nō euitabimus, aut si oz olze, barbarum nescio quid & ad proferendum difficile, nec auribus gratum proferemus. Proinde omnibus modis. ն. nu. addendum prædictis, & id genus dictionibus videtur, & de hac litera satis dictū sit. Բաբելոն. babelon, quod nos babilō. psal. cxxxvi. Super flumina babilonis. dicunt Armeni. Արգեցս բաբելացոց. Argets babelaztozt. բանէրգէս, banærgæs. apud Marcum cap. iii. Nos boanerges, idest filium tonitrui dicimus. բարթողիմէոս. barthoglimæos. Lucæ. vi. vel etiam բարդողոմէոս. bardolomæos, quo in loco notandum est literam. բ. b. apud Armenios accipi pro. պ. p. & vice versa, vt quem nos Fabianum dicimus illi փապիանոս. phapianos. & nomina Albini Episcopi. Ալպինի. Alpini. & virginis Potētianæ. բոդենցիանէ. Bodenztianæ. Et in multis in quibus nos. u. ponimus illi. բ. b. scribunt, vt in noïe Siluestri Pontificis, quod ab illis ita scribitur. սելբեստրոս. selbestros. & in aliis similibus multis: vbi

vbi nos.b.ponimus illi . վ . viech,vt in nomine Blasii,quod ab illis վլասայ, vlasai.Inuenitur etiã aliquã do.տ.t.pro,ք.b.vsurpatum,vt in nomine mensis, quẽ nos Februarium dicimus illi փետրուար, phetruar, scribunt,& in aliis similiter multis.

Գադ.գոմոր.գորդիանոս,գէորգէոս. գլարէա
gad. gomor. gordianos. gæorgæos. glarea.
գունթինոս.գրիգորիոս.գողգոթա. գաբրիէլ.
guinthinos. grigorios. goglgota. gabriel.

Ex superius descriptis nominibus candide lector agnosce huiusce literæ variam apud nos transitionem, nam aliquãdo pro.g.aliquando vero loco.c.à nobis accipitur, vt in dictione glarea,quam nos claram dicimus, accipitur etiã & pro.q.vt in superius posita dictione,guinthinos, vbi.g. prima dictionis litera à nobis per.q.scribit, & quintinum dicimus,գենեսարեթ.gennesareth,de quo Lucæ.v Et ipse stabat secus, առափն գենեսարեթայ. Acin gennesarethai.Stagnum gennesareth:գետղն : gede on:de quo Paulus Apostolus ad Hebræos cap.xi, & si recte meminimus etiam in superioribus mentio nem fecimus,dum ait Apostolus,Et adhuc quid etiã dicam,quandoquidem non est sufficiens tempus nar

ranti, վն գեդեոնի, բարակայ : սամփսոնի, յեփ-
թայեա դաւթի, և սամուելի, և այլոց մարգարէ-
իցն. Van gedeoni baracai ſamphſoni iephthaiea, dau-
thi, eu ſamueli: eu ailozt margaræiztn, De gedeone ba-
rac ſampſon iephthe Dauid & Samuel, & aliis pro-
phetis. Accipitur autem & hæc litera .գ .g. pro .ք .ch.
& vna pro altera ponitur: vt pſal. cxviii. թաքուցա-
նէր: thachuztaner, abſcōdas, & թագուցի: thaguzzi,
abſcondi, in eodem pſalm. & թագուցաւ: taguzzau,
abſconderunt, pſal. cxl. & .cxli. փափագեաց. & փա-
փաքեաց, phaphageazt, & phaphacheazt, concupiuit,
& deſiderauit, ſcribitur etiam .կ .c. & .գ .g. alterum pro
altero, vt apud Porphiriũ արծըրունկն, & արծը-
րունգն գոլ, artzieruncn, & artzierungn gol, ideſt
aquilinum eſſe, ſæpe etiam vbi nos .գ .g. Armeni .կ .c.
ponunt, vt կապպաթայ. cappathai: quod nos Ioan
nis. xix. Gabbata ſcribimus, cum dicit. Sedit pro tribunali
in loco qui dicitur lithoſtratos, & hebraice gabbata, & in
hoc loco patet quod ſupra dictum eſt .պ .p. pro .բ .b.
& vice verſa alterum pro altero accipi. գալիլեա,
galilea,

galilea, a qua գալիլեացիք .galileaztich, ideſt galilei, Act.i. & apud Ioannem cap.xxi. Poſt hæc iterũ manifeſtauit ſe Ieſus diſcipulis ſuis ad mare տիբերեայ: tibereai, tiberiadis, & manifeſtauit ſic. Erãt ſimul Simon Petrus, & Thomas qui dicitur didimus: և Թովմաս Նաթանայէլ որ ի կանայ գալիլեացւոց, eu nathanaiel or i cana galilæaztozt. & Natanael qui a cana galileæ vel galileus, duplex equidem eſt galilea, vt ſcribunt Doctores in cap. 1. Thobiæ, ſuperior ſcilicet & inferior. Vna inquam iudæorum altera gentium, de qua loquitur Eſaias cap. 9. inquiens. Primo tempore alleuiata eſt terra Zabulon, & Neptalim, & nouiſſimo aggrauata eſt via maris trans Iordanem Galileæ gentium, vbi etiam Doctores aiũt. Galileę duę ſunt, vna gentium vicina Tyrijs in Tribu Neptalim, altera circa Tyberiadem, & Stagnum Genezareth, in Tribu Zabulon. Appellatam autem Galileã gentium aſſeuerant, ob id quod Salomon Hiram Regi Tyri, viginti Oppida in Galilea dederit. 3. Reg. 9. Et qa Hirã Gentilis erat, pars illa iccirco Galilea gentium vocata eſt.

Դան. Դինա. Դովթաիմ. Դաթան. Դագոն.
dan. dina. dωthaim. dathan. dagon.

Դանիէլ. Դովէկ. Դեբովրա. Դեոնեսիոս.
daniel. dωech. debωra. deoneſios.

Litera

Litera de qua in præsentia loquimur.դ.d.scilicet pro t.&.th.accipitur,& vna loco alterius ponitur,vt quod nos Ioan.xxi.Zebedei dicimus,isti զեբեթայ Zebethai.կղեմէնդոս Clemendos pro Clemẽte,& supra in nomine Bartholomei,in quo etiam.դ.d.scribunt dicẽtes բարդողիմէոս Bardolimeos.proferunt etiã բենետիքտոս Benetichtos pro Benedicto,& Անդոն ինոս Andoninos pro Antonino.& Անդոնիոս Andonios pro Antonio: & multa alia simili modo scribunt pariter & proferunt.patet etiã Ioannis primo, vbi nos dicimus.Erat autẽ Philippus a Bethsaida Ciuitate Andreæ & Petri,pro Bethsaida բեդսայիդա Bedsaida scribunt,& Matthæi.xxi.Cũ appropinquassent Hierosolymis venerunt Bethphage,ibi scribitur, եկին ի բեդբագէ.ecin i bedbagæ.quo in nomine animaduertendum est non solum.դ.d.pro.th.verum etiã.բ.b.pro.ph.accipi.դիափսաղմա diaphsaglma, idem quod միշտ mist,hoc est semper,vel in æternũ. Semper enim ferè dictionẽ סלה sela,in Dauidicis psalmis repertam.Interpretes nostri in æternũ vel semper interpretantur,

tantur, ꝑ qua Græci Διάψαλμα, Diapſalma, quā τοῦ μέλους ἐναλλαγὴν, tu melus enallagin, cantus ſcilicet immutationem vocant. Mutare quippe pſallentes ibidem tonum concentus ſui cōſueuerunt, neq; enim ibi finis eſt pſalmi, ſed aut ſenſus, aut pſonę loquētis, aut de qua & ad quā pſalmiſtę vatis intentio flectitur immutat̃. Proinde quandam enunciandi pſalmi clamoroſam accelerationem, dicendi, enunciādiq; proportionatam continuationē ſignificat. Vuandali quintam alphabeti ſui literam. · · .Deddz. appellatam habent quæ à nobis pro .d. accipienda eſt.

Ենովս. Եսրովմ. Եզեկիէլ. Եդոմ. Եփրեմ.

Enωs. Eſrωm. Ezeciel. Edom. Ephrem.

Եղիսաբէթ. Eglíſabeth. De qua Lucæ primo habemus, Եւ Եղիսաբեթի լցան ժամանակք ծննելոյ և ծնաւ որդի. eu Egliſabethi lztan zamanacch tznaneloi eu tznau ordi. hoc eſt, & Eliſabeth impletū eſt tempus pariendi & peperit filiū. Եփրաթա Ephratha, pſalm. cxxxi. Ահա լուաք զնմանէ յ Եփրաթա Aha luach znmane i ephratha, ideſt. Ecce audiuimus eum in ephratha. Երեմիա Eremias, quem nos Hieremiam, Hebræos imitati, dicimus, qui nomen ipſum ſuis literis ita ſcribunt ירמיה Irmiah. Accipitur enim hæc litera, ſeruireque ſolet, ne dū pro ſimplici litera. e.

verum

verum etiam pro ſyllaba.ie. vt in proxime citato nomine Hieremiæ patet, & etiam in.2.Reg.5. vbi habemus. Et abijt Rex & omnes viri qui erant cum eo in Hieruſalem. Ար Եբուսացին բնակեալ յերկրին. Ar Ebuſa ztiſn bnaceal iercrin.ideſt,ad Iebuſeum habitantem in terra,ſiue habitatorem terræ.Appellant Vuandali vndecimam ſui alphabeti literam hanc Ed.quæ pro e.nobis ſuccurrit,ſed non pro ſolitario dũtaxat.e.quin potius cum adnexo ſibi ſemper.c.& ſyllaba erit.ec.

Զզելփա.զաբովլոն.զեբ.զեբէէ.զաւրաբաբել.
Zelpha. Zabωlon. Zeb.Zebææ. Zaurababel.

զաքարիայ.Zachariai. De quo inter cætera Lucæ.i. և զաքարիայ հայր նորա. eu Zachariai hair nora. Et Zacharias pater eius impletus ſpiritu ſancto prophetauit &c.զեբեդեա Zebedea. De quo Marci.iii. և յակովբու զեբեդեա. eu iacωbu zebedea.& Iacobum Zebedei.Et Lucæ.v.ac Matthæi.x. Et puſillus ille Zacheus,De quo Lucæ.xix.habemus.Et præcurrens aſcendit in arborem Sycomorum, vt videret eũ quia inde erat tranſiturus,& cum veniſſet ad locum ſuſpiciens Ieſus vidit illum & dixit զակքէ. փութա

էջ զի այսօր յտան քում պարտէ ինչ ագանել և փութացեալ էջ և ընկալաւ զնա ուրախութի ի տուն իւր. Zacchæ phutha ech zi aiſωr i tan chum partæ ins aganel, eu phuthazteal ech eu iencalau zna vrahhuthani i tun iur. Zacheæ feſtina deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere, & feſtinans deſcẽdit & accepit illum gaudens in domum ſuam. Accipitur autem hæc litera apud nos non ſolum pro.z.verum etiam pro.s.quippe quod nos dicimus Smaragdos, illi per.z. ſcribunt զմարագթոս Zmaragthos, & in hoc quoque nomine notandus eſt ſtilus Armeniorum in vſu literarum aſpiratarum tenuium & mediarum, quod & ſupra de.t.&.d.mutua viciſſitudine in pluribus dictionibus oſteſum fuit, in hoc quoq; nomine.d.&.th.viciſſitudo manifeſta eſt, vt etiã in alijs per ſæpe cõſiderare neceſſariũ erit. Litera pterea iſta, de qua in pſentia ponimus exẽpla, loco etiã articuli obliquorum caſuũ dictiõibus pſcripta intelligit, & cum litera.ց.zt.&.zz.cõcurrit, vt in eius explicatione videbimus, & patet Ioan.viii. Աբրահամ հայր ձեր ցանկացաւ տեսանել զաւր իմ. Abrahã hair tſer ztancazzau teſanel zaur im. Abrahã pater veſter exultauit videre vel vt videret diẽ meũ, ad զաւր zaur articulum additũ conſidera, nã աւր Aur, vel որ or,

in recto

in recto, diem ſignificat, ſine articuli acceſſu. Sequitur ibidem. Vidit & gauiſus eſt. Dicunt ei Iudæi. Quinquaginta annos nondum habes և զԱբրահամ տեսեր, eu zAbraham teſer, & Abraham vidiſti. Vides & tu lector ad Abraham in caſu obliquo additum articulum, literam ſcilicet iſtam, de qua nūc exempla ponimus, & licet emphaſim, articulumq; ſignificet, præponitur tamen ſæpenumero verbo, dictioni ve præcedenti nomen ad quod adnectitur, obliquū licet nominis caſum īſinuet, vt in citato iam. 8. Ioā. capite habemus. Amen amen dico vobis antequam զլինել Աբրահամ եմ ես, zlineln Abraham em es, ideſt fieret Abraham ſum ego; լինել. Linel. Quippe facere vel fieri aut eſſe ſignificat, vt ſupra credimus iam exēpla poſuiſſe. Cui. ն. nu. n. ſcilicet additum ad finem, infinitiuum verbū in nomen verbale conuertit, vt ſcilicet (ſi modo ſeruato latini ſermonis candore dicere poſſumus) ſic dicamus, ante exiſtentiam Abrahę ſum ego. Vt cunq; igitur additum ſit elementum hoc, articuli vicem obtinet. Cæterum ait Propheta Dauid ī pſalmo, cxix. զմեղս ատեցի և անարգեցի և զօրէնս քո սիրեցի: Zmegls atezti eu anargezti eu zωrens cho ſirezti, Iniquitatem odio habui & abominatus ſum: & legē tuā dilexi. Lex quippe

in nominatiuo աւրէնս vel աւրէնք aurens vel au-
rench dicitur, vt in prædicto psalmo, Concupiui salu
tare tuum domine. Եւ աւրէնք քո խաւսք իմ էին.
eu aurench cho hhausch im ein. Et lex tua meditatio
mea est. Nota etiam in hoc loco vicissitudinem, o. &
աւ, au, vt supra etiam notatum fuit, nam siue օրէնս,
siue աւրէնս scripseris, legem intelligis. Եթէ ոչ
օրէնք քո, ethæ oz wrech cho. Nisi quod lex tua me
ditatio mea est. psal. cxix. Etiam մեղս, megls, in re-
cto, est iniquitas, & iniustitia, cum aditione literæ. զ. z.
erit in obliquis. Si adiectiuũ præponatur substantiuo:
tunc articulus adiectiuo dũtaxat præponitur, vt զ ար-
ժանին եպութէ. zarxanin episcoputhene. Dignum
episcopatu. Si vero sequatur proprium nomen, pro
prio etiã nomini addi solet, vt զնիկօղաոս ցուցեր
զքո պաշտօնեայն, znicolaos ztuzzer zcho pasto-
neain. Nicolaum ostendisti tuũ famulũ. Et aliquãdo
soli adiectiuo præponitur in principio orationis po-
sito etiam proprio sequẽte nomine, alio ve adiectiuo cum
pronomine affixo, vt Deus qui beatum Nicolaum Ponti-
ficem

ficem tuū. զերանելին Նիկօղաոս քահանաապե-
տն քո. Zeranelin Nicolaos chahanaapetn cho.
Vel etiam ſine affixo pronomine vt ſi Diui Ambro
ſii orationem Armenice his verbis dixeris.

Աստծ որ ժողովրդեան քում յաւիտենական
Aſtuzt or zoglωrdean chum iauitenaςcan
Deus qui populo tuo æternę

փրկութեն զերանելին Ամբրոսիոս սպասաւոր
phercuthene zeranelin Ambroſios ſpaſauor
ſalutis beatum Ambroſium miniſtrum

հատուցեր պարգևեա աղաչեմք զի զոր
hatuzter pargeuea aglazemch zi zor
tribuiſti, præſta quæſumus vt quem

վարդապետ կենաց ունեաք ի յերկրի.
vardapet cenazt vneach i iercri
doctorem vitæ habuimus in terris

բարեխօս ունել արժանացուք ի յերկինս.
barehhos vnel arxanaſzzuch i iercins.
interceſſorē habere mereamur in cœlis.

In præſcripta depræcatione & aliis ſuperius adductis ſi ſapis o lector comprehendere poteris, quod de li tera iſta, articuli vices obtinente: iam diximus.

Ꞓ Եսաւ.Եմաթ.Եսայի.Եղիայ. Էլ. Էլի. աստ.
. æſau. æmath. æſaii. ægliai. æl. æli. aſtutz.
իմ, im. Nota quod nomē. Էլ. æl. idē eſt quod aſtutz, ideſt Deus. Էլի. æli. vero idē eſt quod aſtutz, im, quod eſt Deus meus, Եփեմեա. æphemea. quā nos Euphemiam dicimus. Եգիտիոս. ægitios. nos Egidiū proferimus, quoī nomine tenuis pro media. տ. t. ſcilicet pro դ. d. (vt ſæpe alias) ponitur. Եմաւուս, æmauus. De quo apud Euangeliſtam Lucam, cap. 24. Et ecce duo ex illis ibant ipſo die in Caſtellum quod erat in ſpacio ſtadiorum ſexaginta ab Hieruſalē. Անուն նորա Եմաւուս, Anun nora æmauus, nomen eius Emaus, Litera iſta vt plurimum, aut pro diphthōgo. æ. aut pro. e. producto, accipienda eſt. Proinde etiam apud Hebræos אל el, pro Deo, cū zere ¨ pūcto lōgo ſubſcribit. Iſtius vero elemēti pronunciatio media eſt inter. a. &. e. vt de puncto ſegol ⸪ literæ ſubſtrato, q̄ de grāmaticis Hebræorum tractāt pceptionibus, aſſeuerāt. Et licet ſegol oppoſiti tēporis nota ſit tēpori zere, breue nimirū tēpus lōgo aduerſum, huius tn̄ literæ enunciationis ſpiritus producitur, uſq; eius longa, ſiue (vt Hebræorum more loquar) גדלה gedola, magna ſcilicet eſt.

Ꞓ Ը. ie. litera iſta fere ſemper ſyllabæ vicem obtinet, & raro aut nunquam alias præcedit literas, quā. զ. z. aut

aut.Ւ.n.aut.Մ.m.aut.ս.s.vel.Ղ.gl. & si ante.Ե.e. aliã
ve inueniatur vocalem,tunc pro simplici.i.quando conso
nantis supplet locum inter vocales intelligi debet. Exẽpla
passim obuia erunt legẽtibus Armenica,videtur enim sem
per paratum esse elementum,vt pro scribẽtis arbitrio addi
queat,nam զքեզ zchez.Te,significat.Cui sæpe etiã
litera ista additur, & fit ըզքեզ, iezchez, nec tamẽ
significatũ mutat.Et ընդ, iend, per,cum,sub,cõtra, &
aduersus, ըստ, iest, iuxta,secundũ, propter: syllabicæ
adiectiones sunt,vltra id quod litera ipsa(vt dictũ est)
seruilis sit:psalmo.cxix.ըստ ողորմութե քում կե=
ցո զիս. iest oglormuthene chum cezto zis. Secũ
dum misericordiam tuam viuifica me, Porphirius vbi
tractat de specie ըստ որում ասի Նասխ տեռակ առ=
ժանի գոռոզութե. iest orum asi,nahh tesac arxani
gorhozuthene.Secundũ quod dicitur.Prima species
digna est imperio,seu commendatione.psalmo.cxlvi.
ընդունի զՀեզս տր. ienduni zhezs tear. Sucipi
ens mansuetos dominus. psalmo. cxliiii. և կանգնե
զա գլորեալն. eu cangne zamenezto gloieaio.Et
erigit omnes elisos. psalmo.135. vbi dicitur. Et eduxit

Q israel.

ananun,ſine nomine,aut innominabile որոշելի.oro ſceli,finitum vel determinatum. & անորոշելի. anoro ſceli,indeterminatum vel infinitum,apud Porphirium in prædicabilibus, & գիրք, girch, liber vel litera, անգիրք, angirch, ſine libris vel illiteratus, ան շա-տականք, anſchatacanch, ſeparabiles, անան շատա-կանք, ananſcatacanch, inſeparabiles. Hoc tamen in loco animaduertendum eſt,quod litera Ն.nu.præpoſita ſeu interpoſita in principio duarum dictionum ſupraſcriptarum,pluralis numeri nota eſt, & claudere dictiones debebat & dicere ագիրքն,agirchn, & աան շատա-կանքն, aanſchatacanchn, vt pluralem numerum in ſinuaret.In his tamen dictionibus facta fuit Ն.nu. literæ metatheſis,vt fieri ſæpe ſolet, Արտիդես,Artides, enim pro Ատրիդես, Atrides iuenitur. Quum etiã.ք. che.vltima dictionũ prædictarũ litera, ex ſui natura in fine collocata: pluralitatis quoque indicatiua ſit, vt cum ad illius explicationem ventum fuerit fortaſſe videbimus. Euitandi præterea hiatus & euphoniæ gratia interponitur, vt apud Ariſtotelem, & prædictũ Porphirium,

Porphirium,cernere licet in verbo ողզէ, olze, currit: & անողզէ, anolze, aut ոչ նողզէ, oz nolze, non currit. Quandoquidem si dixerimus aolze, hiatum nõ euitabimus,aut si oz olze,barbarum nescio quid & ad proferendum difficile, nec auribus gratum proferemus. Proinde omnibus modis.ն.nu.addendum prædictis, & id genus dictionibus videtur, & de hac litera satis dictũ sit. Բաբելոն.babelon, quod nos babilõ.psal.cxxxvi. Super flumina babilonis.dicunt Armeni.Առգետս բաբելացոց. Argets babelaztozt. բանէրգէս, banerægæs, apud Marcum cap.iii.Nos boanerges, ideſt filium tonitrui dicimus.բարթողիմէոս. barthoglimæos.Lucæ.vi.vel etiam բարդօլօմէոս.bardolomæos , quo in loco notandum eſt literam.բ.b.apud Armenios accipi pro.պ.p.& vice verſa,vt quem nos Fabianum dicimus illi փապիանոս. phapianos. & nomina Albini Epiſcopi. Ալպինի.Alpini. & virginis Potẽtianæ.բօդենցիանէ.Bodenztianæ. Et in multis in quibus nos.u.ponimus illi.բ.b.ſcribunt, vt in noĩe Silueſtri Pontificis,quod ab illis ita ſcribitur. սելբեստրոս. selbeſtros. & in aliis ſimilibus multis:

vbi

vbi nos.b.ponimus illi . վ . viech,vt in nomine Blasii,quod ab illis վլասայ, vlasai.Inuenitur etiã aliquãdo.տ.t.pro,բ.b.vsurpatum,vt in nomine mensis, quẽ nos Februarium dicimus illi փետրուար, phetruar, scribunt,& in aliis similiter multis.

Գադ.գոմոր.գորդիանոս,գէորգէոս.գլարեա
gad. gomor. gordianos. gæorgæos. glarea.
գունթինոս.գրիգորիոս.գողգոթա. գաբրիել.
guinthinos. grigorios. goglgota. gabriel.

Ex superius descriptis nominibus candide lector agnosce huiusce literæ variam apud nos transitionem, nam aliquãdo pro.g.aliquando vero loco.c.à nobis accipitur, vt in dictione glarea,quam nos claram dicimus, accipitur etiã & pro.q.vt in superius posita dictione,guinthinos, vbi.g. prima dictionis litera à nobis per.q.scribit, & quintinum dicimus,գեննեսարեթ.gennesareth,de quo Lucæ.v Et ipse stabat secus, ափին գեննեսարեթայ. Acin gennesarethai.Stagnum gennesareth:գեդեոն : gedeon:de quo Paulus Apostolus ad Hebræos cap.xi, & si recte meminimus etiam in superioribus mentionem fecimus,dum ait Apostolus,Et adhuc quid etiã dicam,quandoquidem non est sufficiens tempus narranti.

ranti, վՆ գեղեոնի, բարակայ : սամփսոնի, յեփ-
թայեա դաւթի, և սամուելի, և այլոց մարգարէ-
իցն. Van gedeoni baracai samphsoni iephthaiea, dau-
thi, eu samueli: eu ailozt margaræiztn, De gedeone ba
rac sampson iephthe Dauid & Samuel, & aliis pro-
phetis. Accipitur autem & hæc litera .գ .g. pro .ք .ch.
& vna pro altera ponitur: vt psal. cxviii . թաքուցա-
ներ: thachuztaner, abscōdas, & թագուցի: thaguzzi,
abscondi, in eodem psalm. & թագուցաւ: taguzzau,
absconderunt, psal. cxl. & cxli. փափագեաց, & փա-
փաքեաց, phaphageazt, & phaphacheazt, concupiuit,
& desiderauit, scribitur etiam .կ .c. & .գ .g. alterum pro
altero, vt apud Porphiriū արծըրունկն, & արծր-
ունգն գոլ, artzieruncn, & artzierungn gol, ideſt
aquilinum esse, sæpe etiam vbi nos .գ .g. Armeni .կ .c.
ponunt, vt կապպաթայ. cappathai: quod nos Ioan
nis. xix. Gabbata scribimus, cum dicit. Sedit pro tribunali
in loco qui dicitur lithostratos, & hebraice gabbata, & in
hoc loco patet quod supra dictum est .պ .p. pro .բ .b.
& vice versa alterum pro altero accipi . գալիլեա,
galilea,

galilea, a qua գալիլեացիք .galileaztich, ideſt galilei, Act.i. & apud Ioannem cap.xxi. Poſt hæc iterū ma nifeſtauit ſe Ieſus diſcipulis ſuis ad mare տիբերեայ։ tibereai,tiberiadis,& manifeſtauit ſic.Erāt ſimul Simon Petrus, & Thomas qui dicitur didimus : և Նաթա- Նայել որ ի կանա գալիլեացոց, eu nathanaiel or i cana galilæaztozt.& Natanael qui a cana galileæ vel galileus .duplex equidem eſt galilea. vt ſcribunt Doctores in cap. I. Thobiæ,ſuperior ſcilicet & inferior. Vna inquam iudæorum altera gentium, de qua loquitur Eſaias cap. 9.inquiens.Primo tempore alleuiata eſt terra Zabulon,& Neptalim,& nouiſſimo aggrauata eſt via ma ris trans Iordanem Galileæ gentium, vbi etiam Doctores aiūt. Galileę duę ſunt,vna gentium vicina Tyrijs in Tribu Neptalim,altera circa Tyberiadem,& Stagnum Geneza- reth,in Tribu Zabulon.Appellatam autem Galileā gen- tium aſſeuerant,ob id quod Salomon Hiram Regi Tyri, viginti Oppida in Galilea dederit.3.Reg.9. Et qa Hirā Gentilis erat,pars illa iccirco Galilea gentium vocata eſt.

Դան. դինա. դովթայիմ. դաթան. դագոն.
dan. dina. dωthaim. dathan. dagon.

դանիել. դովեկ. դեբովրա. դեոնեսիոս.
daniel. dωech. debωra. deoneſios.

Litera

Litera de qua in præsentia loquimur, դ.d. scilicet pro t. & th. accipitur, & vna loco alterius ponitur, vt quod nos Ioan. xxi. Zebedei dicimus, isti զեբեթայ Zebethai. կղեմէնդոս Clemendos pro Clemēte, & supra in nomine Bartholomei, in quo etiam. դ.d. scribunt dicētes բարդողիմեոս Bardolimeos. proferunt etiā բենետիքտոս Benetichtos pro Benedicto, & անդոնինոս Andoninos pro Antonino. & անդոնիոս Andonios pro Antonio: & multa alia simili modo scribunt pariter & proferunt. patet etiā Ioannis primo, vbi nos dicimus. Erat autē Philippus a Bethsaida Ciuitate Andreæ & Petri, pro Bethsaida բեդսայիդա Bedsaida scribunt, & Matthæi. xxi. Cū appropinquassent Hierosolymis venerunt Bethphage, ibi scribitur. էկին ի բեդբագէ. ecin i bedbagæ. quo in nomine animaduertendum est non solum. դ.d. pro. th. verum etiā. բ.b. pro. ph. accipi. դիափսաղմա diaphsaglma, idem quod միշտ mist, hoc est semper, vel in æternū. Semper enim ferè dictionē סלה sela, in Dauidicis psalmis repertam. Interpretes nostri in æternū vel semper interpre-

 tantur,

verum etiam pro ſyllaba.ie. vt in proxime citato nomine Hieremiæ patet, & etiam in.2.Reg.5. vbi habemus. Et abijt Rex & omnes viri qui erant cum eo in Hieruſalem. Առ եբուսացիսն բնակեալ յերկրին. Ar Ebuſa ztiſn bnaceal iercrin.ideſt,ad Iebuſeum habitantem in terra,ſiue habitatorem terræ. Appellant Vuandali vndecimam ſui alphabeti literam hanc Ed.quæ pro e.nobis ſuccurrit,ſed non pro ſolitario dũtaxat.e.quin potius cum adnexo ſibi ſemper.c.& ſyllaba erit.ec.

Զելփա.զաբովլոն.զեբ.զեբէէ.զաւրաբաբէլ.
Zelpha. Zabωlon. Zeb.Zebææ. Zaurababel.

զաքարիայ.Zachariai. De quo inter cætera Lucæ.i. և զաքարիայ հայր նորա. eu Zachariai hair nora. Et Zacharias pater eius impletus ſpiritu ſancto prophetauit &c. զեբեդեա Zebedea. De quo Marci.iii. և յակովբու զեբեդեա. eu iacωbu zebedea. & Iacobum Zebedei. Et Lucæ.v.ac Matthæi.x. Et puſillus ille Zacheus, De quo Lucæ.xix.habemus. Et præcurrens aſcendit in arborem Sycomorum, vt videret eũ quia inde erat tranſiturus, & cum veniſſet ad locum ſuſpiciens Ieſus vidit illum & dixit զակքէ. փութա

էջ զի այսօր յտան քում պարտէ ինչ ագանել և փութացեալ էջ և ընկալաւ զնա ուրախութի ի տուն իւր. Zacchæ phutha ech zi aisωr i tan chum partæ ins aganel, eu phuthazteal ech eu iencalau zna vrahhuthani i tun iur. Zacheæ festina descende, quia hodie in domo tua oportet me manere, & festinans descẽdit & accepit illum gaudens in domum suam. Accipitur autem hæc litera apud nos non solum pro .z. verum etiam pro .s. quippe quod nos dicimus Smaragdos, illi per .z. scribunt զմարագթոս Zmaragthos, & in hoc quoque nomine notandus est stilus Armeniorum in vsu literarum aspiratarum tenuium & mediarum, quod & supra de .t. & .d. mutua vicissitudine in pluribus dictionibus ostẽsum fuit, in hoc quoq; nomine .d. & .th. vicissitudo manifesta est, vt etiã in alijs persæpe cõsiderare necessariũ erit. Litera p̃terea ista, de qua in p̃sentia ponimus exẽpla, loco etiã articuli obliquorum casuũ dictiõibus p̃scripta intelligit, & cum litera .g. zt. & .zz. cõcurrit, vt in eius explicatione videbimus, & patet Ioan. viii. Աբրահամ հայր ձեր ցանկացաւ տեսանել զաւր իմ. Abrahã hair tser ztancazzau tesanel zaur im. Abrahã pater vester exultauit videre vel vt videret diẽ meũ; ad զաւր zaur articulum additũ considera, nã Աւր Aur, vel որ or, in recto

in recto, diem significat, sine articuli accessu. Sequitur ibidem. Vidit & gauisus est. Dicunt ei Iudæi. Quinquaginta annos nondum habes և զԱբրահամ տեսեր, eu zAbraham teser, & Abraham vidisti: Vides & tu lector ad Abraham in casu obliquo additum articulum, literam scilicet istam, de qua nūc exempla ponimus, & licet emphasim, articulumq; significet, præponitur tamen sæpenumero verbo, dictioni ve præcedenti nomen ad quod adnectitur, obliquū licet nominis casum īsinuet, vt in citato iam. 8. Ioā. capite habemus. Amen amen dico vobis antequam զլինելն. Աբրահամ. եմ՝ ես, zlineln Abraham em es, idest fieret Abraham sum ego; լինել. Linel. Quippe facere vel fieri aut esse significat, vt supra credimus iam exēpla posuisse. Cui, ն. nu. n. scilicet additum ad finem, infinitiuum verbū in nomen verbale conuertit, vt scilicet (si modo seruato latini sermonis candore dicere possumus) sic dicamus, ante existentiam Abrahę sum ego. Vt cūnq; igitur additum sit elementum hoc, articuli vicem obtinet. Cæterum ait Propheta Dauid ī psalmo, cxix. զմեղս ատեցի և անարգեցի և զօրէնս քո սիրեցի: Zmegls atezti eu anargezti eu zωrens cho sirezti, Iniquitatem odio habui & abominatus sum: & legē tuā dilexi. Lex quippe

in nominatiuo

in nominatiuo աւրէնս vel աւրէնք aurens vel au=
rench dicitur, vt in prædicto psalmo. Concupiui salu
tare tuum domine. Եւ աւրէնք քո խաւսք իմ էին.
eu aurench cho hhausch im ein. Et lex tua meditatio
mea est. Nota etiam in hoc loco vicissitudinem .o. &
աւ, au, vt supra etiam notatum fuit, nam siue օրէնս,
siue աւրէնս scripseris, legem intelligis. Եթէ ոչ
օրէնք քո, ethæ oz urēch cho. Nisi quod lex tua me
ditatio mea est. psal. cxix. Etiam մեղս, megls, in re=
cto, est iniquitas, & iniustitia, cum aditione literæ. զ .z.
erit in obliquis. Si adiectiuū præponatur substantiuo:
tunc articulus adiectiuo dūtaxat præponitur, vt զ ար=
ժանին եպութե. zarxanin episcoputhene. Dignum
episcopatu. Si vero sequatur proprium nomen, pro
prio etiā nomini addi solet, vt զնիկօլաոս ցուցեր
զքո պաշտօնեայն, znicolaos ztuzzer zcho pasto=
neain. Nicolaum ostendisti tuū famulū. Et aliquādo
soli adiectiuo præponitur in principio orationis po=
sito etiam proprio sequēte nomine, alio ve adiectiuo cum
pronomine affixo, vt Deus qui beatum Nicolaum Ponti=
ficem

ficem tuũ. զերանելին Նիկօղաոս քահանաապե= տին քո. Zeranelin Nicolaos chahanaapetn cho. Vel etiam ſine affixo pronomine vt ſi Diui Ambroſii orationem Armenice his verbis dixeris.

Աստծ որ ժողովրդեան քում յաւիտենական
Aſtuzt or zoglωrdean chum iauitenacan
Deus qui populo tuo æternę
փրկութե զերանելին Ամբրոսիոս սպասաւոր
phercuthene zeranelin Ambroſios ſpaſauor
ſalutis beatum Ambroſium miniſtrum
հատուցեր պարգեւեա աղաչեմք զի զոր
hatuzter pargeuea aglazemch zi zor
tribuiſti, præſta quæſumus vt quem
վարդապետ կենաց ունեաք ի յերկրի.
vardapet cenazt vneach i iercri
doctorem vitæ habuimus in terris
բարեխօս ունել արժանասցուք ի յերկինս.
barehhos vnel arxanaſzzuch i iercins.
interceſſorẽ habere mereamur in cœlis.

In præſcripta depræcatione & aliis ſuperius adductis ſi ſapis o lector comprehendere poteris, quod de litera iſta, articuli vices obtinente: iam diximus.

aut.Ն.n.aut.Մ.m.aut.Ս.s.vel.Ղ.gl. & si ante .Է.e. aliã ve inueniatur vocalem, tunc pro simplici.i.quando consonantis supplet locum inter vocales intelligi debet. Exẽpla passim obuia erũt legẽtibus Armenica, videtur enim semper paratum esse elementum, vt pro scribẽtis arbitrio addi queat, nam զքեզ zchez. Te, significat. Cui sæpe etiã litera ista additur, & fit ըզքեզ, iezchez, nec tamẽ significatũ mutat. Et ընդ, iend, per, cum, sub, cõtra, & aduersus, ըստ, iest, iuxta, secundũ, propter: syllabicæ adiectiones sunt, vltra id quod litera ipsa (vt dictũ est) seruilis sit: psalmo.cxix. ըստ ողորմութե քում կե-ցո զիս. iest oglormuthene chum cezto zis. Secũdum misericordiam tuam viuifica me, Porphirius vbi tractat de specie ըստ որում ասի նախ տեսակ ար-ժանի գոռոզութե. iest orum asi, nahh tesac arxani gorhozuthene. Secundũ quod dicitur. Prima species digna est imperio, seu commendatione. psalmo. cxlvi. ընդունի զհեզս տր. ienduni zhezs tear. Sucipiens mansuetos dominus. psalmo. cxliiii. և կանգնե զա գլորեայս. eu cangne zamenezto gloieaio. Et erigit omnes elisos. psalmo. 135. vbi dicitur. Et eduxit

israel. ընդ մէջ նորա . iend mesch nora. per medīū eius. Et ընկղմեաց զփարաւոն եւ զզօրս իւր ի ծով կարմիր. iencglmeazt zpharauon eu zzors iur i tzou carmir. Excussit siue submersit Pharaonē & virtutem, vel exercitum eius in mari rubro. psalmo cxl. ընդ մարդս որ գործեն զանաւրէնութաի. iend mards or gortzen zanaurenuthai. Cum hominibus qui operantur iniquitatem. ըմբոշխնել iem boshhnel. quod est ընդունել կամ մաշել . iendunel cam mascel. Contingere, suscipere, accidere: exterere, tabescere. psal. cxix. ընբոն. Inbon. idē quod նման . nman, hoc est idem vel simile, illum vel eum. ընդ սոաւ . iend soau, sub hac, apud Porphirium, & ibidem ընդ միմեամբք . iend mimeambch. Subalterna, etiam ibi. որ ընդ ինքեամբքեն . or iend incheamben. idest. Quæ sub se posita sunt. Et apud Euangelistam, vbi habemus. Maius his videbis. Armenica interpretatio habet. թէ ընես քան զայս տեսցես . thæ iesеus chan zais tesztes. quæ verba græcus interpres μείζω τούτων ὄψεαι, Maiora his videbis. ըզսապ. iezsap.

Calorem,

Calorē. ըղձիւ. ieglaiu. Supplices. ըզպանծալոյն. iezpanzzaloin. Gloriosi. ըմպիցէք. iempiztech. Bibetis. զ ը բարեկամս. ziebarecams. Amicas, & beneuolas. մերեալըն մարդ. մարդ ասել. merealien vel merealin mard, mard asel. Mortuum hominem, hominem dicere, apud Porphiriū. Ex prædictis adductis paulo ante exemplis istius literæ. ը. ie. vsum, quādo scilicet pro simplici litera .i. aut pro syllaba .ie. accipi debeat, quibusq; cum literis cōnecti queat, & quo nam modo dictionibus pponi, aut intra dictiōes īfulciri, vel etiā cū adiectiōes nihil releuātes, sed ornatus dūtaxat gratia sæpenumero addant, vt repletiuæ particulæ apud Græcos, clarū esse arbitror.

Թ Թառա. Թամար. Թեկուէ. Թեման. Թարսիս.
Thara. Thamar. Thecuæ. Theman. Tharsis.
Թաբոր. Թովմաս. Թեկլա. Թեբայեցի.
Thabor. Thomas. Thecla. Thebaiezzi.

idest Thebanus, vt apud Porphirium. Պինդարոս Թեբայեցի. Pindaros thebaiezzi. Pindarus thebanus. Թեսբացի կամ Թեզբացի. Thesbazzi vel thezbazzi. Tesbiten. vt Malachiæ. iiii. Ecce ego mittā ad vos. զեղիա Թեզբացի. Zeglia thezbazzi. Eliā thesbiten, antequā veniat dies domini magnus. Vides in hoc quoq; nomine literam. s. &. z. confundi, alteramq;

pro altera vsurpari, quod & in superioribus dixisse credi= mus. Simili quoq; modo & aspirata præsens litera vicissim ponitur pro tenui, vt cernere licet apud Ioannem cap. 10. Et alias oues habeo quæ nō sunt. յայսմ գաւթէ. Iaism gauthe. Ex hoc ouili. Et paulopost sequitur. Et fiet մի հաւտ և մի հովիւ, mi haut eu mi houiu. Vnū ouile, & vnus pastor. Ecce in vno ouilis nomine, ne dū aspirati. թ. th. elementi, & tenuis. տ. tun. t. scilicet vicissitudinem. Verum etiam. գ. g. & հ. h. mu tuam cōmutationem, quam apertissime dignoscimus. Id quod & in aliis nō paucis compræhendere licet. Թագաւորն թագաւորաց և տեարն տերանց. Tha= gauorn thagauorazt eu tearn teranzt. Rex regum, & dominus dominantium. Prima Thimo. vi. Թագաւո= րեսցէ տր յտն. Thagauoreszt tear iauitean. Regna bit Rex in æternū. psalmo. cxlv. Թագաւորն խաղա= ղարար մեծագործեաց. Thagauorn hhaglagla= rar mezzagorzzeazt. Rex pacificus magnificatus ē, cuius vultum desiderat vniuersa terra.

Ժողովուրդ որ շրջէր ի խաւարի ետես զլոյս մեծ. Zoglωurd or sarquer i hhauari etes zlois metz.

metz. Populus qui ambulat in tenebris, vidit lucē magnam. Esaiæ .ix. ժողովս. goglωs. Congregatio. psalmo.cx. In consilio ուղղոց ի ժողովս. Vglglozt i goglωs. Rectorum vel iustorum, & congregatione. ժողովեցէք նախ զորոմն. Goglωeztech nahh zoromn. Colligite primum zizania. Matthæi.xiii. & in psalmo.xxi. Ego sum vermis & non homo, obprobrium hominum, & abiectio. ժողովքդոց. Zoglωchdozt. Plebis. ibidem և ժողովք. eu goglωch. Et conciliū malignantium obsedit me. Et Matthæi.xxvi. Ite in ciuitate ad quemdam & dicite ei վարդապետն ասէ, ժամանակ իմ մերձեալ է. Vardapet asæ, zamanach im mersscalæ. Magister dicit, tempus meum prope est. Pro quibus autem literis elementum hoc nobis deseruiat in alphabeti descriptione dictū fuit.

Իսահակ.	Իսաքար.	Իսրաէլ.	Իսմաէլ.
Isahac.	Isachar.	Israel.	Ismael.

A quo formatur nomē իսմաէլացիք, ismaelaztich. Ismaelitę. Cum hac litera significamus, & per eam intelligimus. a. ab. ex. de. inter. in. per. vt habemus in psalmo. 1 1 9. Principes persecuti sunt me. իշխանիր, այլ ի բանից կոց.

կոչ.Inanir ail i baizt chozt.Gratis vel inaniter, & a verbis tuis formidauit cor meũ.Hinc arbitrarer a Cicerone & a nostris vsurpatũ esse, vt dicamus inanis, inane,inaniter.Quid enim aliud significat Hebraicũ verbum חנם hhinnam, quam frustra superuacue sine causa incassũ vane & inaniter,quod ab Armenis dicit֊ ինանիր.Inanir. a Chaldæis & Syris ܣܪܝܩܘܐܝܬ Sriquoith.Arabice باطلا Batla,vel Batlan.Et Ioãnis primo. Verbum caro factum est. Եւ բնակեցաւ ի մեզ . eu bnaceztau i mez. Et habitauit in nobis vel iter nos.Et Paulus ad Hebræos. 1.Multifariã multisq; modis,olim խօսեցաւ ած հարցն մարգարէիւք. ի վերջին աւուրս յայսոսիկ խաւսեցաւ ընդ մեզ որդովն. hhoseztau astuzt harztn margareiuch. i verscin auurs iaisosic hhauseztau iend mez ordon vel ordoun. Locutus est Deus patribus in prophetis vel p prophetas.In nouissimis diebus istis locutus est cum nobis vel nobiscum in filio vel per filium.In his Pauli verbis hhoseztau,& hhauseztau,nota charissime mutuam diphtõgi.au. &.o.aypyun literæ vicissitudinem,& syllabam.iu.positam seu melius interpositam in fine dictiõis margareiuch, inter է.e.&.ք.ch,quia per eã intelligere oportet.in.vel.per.

Nam

Nam մարգարէք,margarech,per additionē literæ .ք. ch,pluralis fit numeri,& īterpositio illa syllabæ .իւ.iu. præpositionem in,vel per,insinuat. վերջին. verscin, Præterea dictio vltimos extremos nouissimosq; significat. Litera vero .ի.i.præposita.in.denotat. Cæterum nō te præ tereat modus loquendi,iend mez, cum nobis, quod nos dicimus,nobiscum. Demum considera quod dictio,ordi, filium significat,& per apheresim extremæ literæ .i. & adi= ctione syllabæ .ովն:ւն,vel oun,vtroque enim modo proferri potest,& subintelligimus in filio vel per filiū. Paulus quoq; ad Titum, capitulo tertio. Cum autem (inqt)benignitas & humanitas apparuit saluatoris nostri. ոչ ի գործոց արդարութե զոր արարաք մեք. os i gordhozt ardaruthene zor ararach mech. Nō ex opi= bus iustitiæ quę fecimus nos. psal. 109. Virgā virtutis tuæ emittet քեզ տր ի սիոնէ.chez tear i sione. Tibi do= minus ex syon, psal. cxi. In memoria æterna erit iustus, ի համբաւէ չարէ ոչ մի երկիցէ. I hambauæ za= ræ na mi ercizte. Ab auditiōe mala ꝓtinus nō timebit. Et psal. cxxix. Deprofundis clamaui ad te dn̄e. ի խորոց կարդացի առ քեզ տեար. I hhorozt cardazti arh chez tear. Et i eodē ps. ի պահէ առաւաւտու,l pahæ arauautu. A custodia matutina vsq3 ad noctē speret israel in domino

in domino, իլէլ ի տեար: Israel i tear, Et in multis aliis sacræ scripturæ locis istius literæ. ի. i. vis patet, nã seruile & addititium elementum est, quandoquidem in fine multarum dictionum additum obliquum ostẽdit casum. vt Ամբրոսիոս. Ambrωsios, Ambrosius. ամբրոսիոսի. Ambrωsiosi: Ambrosii. Et in multis aliis similibus. In fine quoque infinitiui verbi additum resoluit illud in gerundium, vt apud Aristotelem in secundo (ni fallor) Periermenias: քանզի ոչ է. զոչն ամենայն մարդ ասելի. Chanzi oz æ, zosn amena: in mard aseli, idest. Quandoquidem non est, non omnis homo dicendum. Et in eodem libro, հայցելի է, haizteli æ, Aspiciendum est. & գնելի է. gneli æ, Ponendum vel constituendum est. Nam ասել. asel: Dicere, հայցել. haiztel. Aspicere. Et գնել. gnel. Ponere vel constituere significat.

Լորենցիոս.	Լամպերթոս.	Լէոնարտոս.
Lorenztios,	Lamperthos.	Leonartos:

Լոթովիկոս. Lothouicos, Լոյս, vel Լոյսն. Lois vel Loisn. Lux vel lumẽ. Լուսաւորէ. Lusauoræ. Lucẽs est.

est. լուսոյն, Lusoin. Lumine. լինել. Linel. Fieri. լի, Li. Plenum. Omnia ista sunt in capitulo. 1. Ioannis Euan gelistæ. Et apud Lucam capite. 12. habemus. Propterea quia quodcunque dixeritis in tenebris. լսելի լիցի ի լոյս. Lseli lizzi i lois. Audiendum erit in lumine. psalmo. xxi. Aruit tanquam testa virtus mea. և լեզու իմ. eu lezu im. Et lingua mea adhæsit faucibus meis. լերինք գելբուայ. Lerinch gelbωai. Montes gel boe. Nec ros nec pluuia cadat super vos. 2. Regum. 1. In hanc literam vt plurimũ finiũt infinitiua verba. vt Marci. ii. Quid est facilius ասել. Asel dicere. Matthæi. v. Nolite putare quia veni soluere legem aut Prophetas. ոչ եկի լուծանել այլ լնուլ. oz eci lutzanel ail lnul. Nõ veni soluere, sed adimplere. Infinitiuum sane verbum, vt plurimum in se ipsum resoluitur, vel in gerũdium aut gerundiuum (si dicere fas est) participium cum præpositione ad, & applicatur casibus & numeris, vt patet in psalmo. cxl. զպատճառել զպատճառս մեղաց. Patgarhel zpatgarhs meglazt. Excusare vel ad excusandum, aut ad excusandas excusationes peccati. Et postquam infinitiui facta est mentio, illud nequaquam prætereundum censui, quod plerũq; infinitiuo præponit litera. բ. b. vt Marci cap. xiii, patet բարձնալ. Barhnal. vt tollat. & առնուլ. Arhnul, tollere. In eodem capite. Et qui in agro nõ reuer

tatur retrorſum tollere veſtimentũ ſuum. Et in hoc quoq; loco animaduertendum eſt, quod litera illa. b. infinitiuo ad dita, vt iam dictum fuit pauloante, de infinitiuo in gerundi-um reſoluendo, eũdem effectũ operatur in hoc infinitiuo բարձնալ. Barhnal. Reſoluit quippe ipſum, in tollens ad tollendum, & vt tollat.

Խրիսոգոնոս. Hhriſogonos, quem nos Griſogonũ dicimus. խոյ. Hhoi, Aries. խեցգետին. Hheztgetin. Cancer. խայթոց. Hhaithozt. Aculeus. խոնարհս. Hhonarhs. Humilis. խաղաղութի. Hhaglagluthai. Pax. Pſalmo. cxlvii. Qui poſuit fines tuos pacem, vel ի խաղաղութե. I hhaglagluthene. In pace. խնդրեցէք որ մինչ գտանիլ կարէ կոչեցէք զնա մինչ մերձն է. Hhendrezzech tear mins gtanil caræ coſeztech zna mins merſſan æ. Querite dominum dum inueniri poteſt, inuocate eum dum prope eſt. Eſaiæ. lv. խնդրեցէք նախ զարքայութաի այ և զարդարութին նորա. Hhendrezzæch nahh zar chaiuthai aſtuztai eu zardaruthain nora. querite primũ regnũ dei, & iuſtitiã eius. Matthæi. vi. խըխն Հակամն. Hhiehhnſcacann. Hinibillis, & խըխըն Հակամ ձի. Hhiehhien-

Hhiehhienſcacā tſi. Hinibillis equus, apud Porphiriū; & խաժակնութի: Hhaxacnuthai. Naſi curuitas, apud eundem. Ioannis. xix. Et illi clamabant tolle tolle eū; և հան զդա ի խաչ. eu han zda i hhaz. Et affige eum in cruce. Et paulopoſt. Ego Regem veſtrum, ի խաչ հանիցեմ. I hhaz haniztem. In cruce affigā. խաչ. Hhaz. Enim crucem ſignificat. Quam beatus Andreas Apoſtolus cum perueniſſet ad locum vbi crux ipſa præparata erat, ſalutauit dicens. ող ջլեր խաչ պատուական. Oglzler hhaz patuacan. Salue crux præcioſa: ſuſcipe diſcipulum eius qui կախեցաւ ի քեզ քս վարդապետն իմ. Cahheztau i chez chriſtos vardapetn im. Pependit ī te chriſtus magiſter meus. Et ով երանեալ խաչ իվաղն ջուց ցանկա= ցեալ և այժմ տրփացելոյ հոգոյն նախապա= տրաստեալ. ω eraneal hhaz iuaglnzuzt ztancazteal eu aigm tarphazteloi hogoin nahhapatraſteal. O bona vł beata crux, diu deſiderata, & iam concupiſcenti animo prę parata. Vuandali ſimplicem aſpirationem, ſed nec fortem in ſuo alphabeto habēt, ſed dumtaxat literas duas aſpiratio= nē ſemper adnexam habentes in ſuo alphabeto adſcribūt.

Quarum prima eſt. .Geth.quæ pro.gh.ſemper acci pitur,& eſt tertia in ordine literarum alphabeti. Secūda eſt .Ohh.quinta decima alphabeti litera,& pro.oh.cum aſpiratione adnexa ſemper ſcribitur.

Ծծեծէին. Tzetzæin. Percutiebant. Matthæi.xxvii. Acceperunt arundinē & percutiebāt caput eius. Et Lucæ xxiii.vbi dicit.Stabant & omnes. ծանօթքն նորա. Tzanωthchn nora. Noti eius a longe. Ioānis.xix. Sciēs Ieſus quia oīa cōſumata ſunt.ասէ ծարաւիեմ. Aſæ tzarauiem. Dixit ſitio, vel ſitiens ſum. ծանեա զի առնես տր. Tzanea zi arhnes tear. Cognoui quo niam ſumet vel faciet dominus iudiciū inopis. Pſalmo cxxxix. ծանեար. Tzanear. Cognouiſti. Pſal.cxxxviii. ծանեար ապա հայր. Tzanear apa hair. Cognouit ergo pater,q̃a hora illa erat,ī qua dixit Ieſus filius tuus. կենդանիէ. Cēdaniæ. Viuit vel viuens eſt. Et Mat.x. ծառա չար. Tzarha zar. Serue nequā omne debitū dimiſi tibi. Propterea q̃a rogaſti me. Nō ne ergo opor tuit,& te ողորմել ծառակցին քում. Oglormel tzarhaczzin chum. Miſereri cū ſerui tui,ſicut & ego tui miſertus ſū. ծիծաղի ծիծաղելովն ծիծաղական

Tzitzagli

Tzitzagli,tzizaglelωn,tzitzaglacan.Rideat,ridens,risibilis,vel risibile,apud Porphirium.Et Apocalipsis.7.Noli te nocere terræ և ծովու և ոչ ծառոց . eu tzωu eu oz tzarhozt.Et mari neq; arboribus quo ad vsq; signemus.ծառայս այ . Tzarhais astutzai. Seruos dei in frontibus eorum.ծակեցին զձեռս իմ զոտս.Tzacezzin ztserhs im eu zost.Foderũt manus meas & pedes. Psalmo.xxi.ծագեաց.Tzageazt.Exortum est in tenebris lumen rectis corde.psalmo.111.

¶ կային.կայնան.կայիափա.կարմեղոս.կադես.
Caijn. Cainan. Caijapha. Carmeglos. Cades.
կուրբան.Curban.De quo Matthæi.xxvii.Non licet mittere eos ի կուրբան. I curban.In corbonã. Ibidẽ. Et venerunt in locum nominatum golgotha, qui locus կառափելոյ.Carhapheloi. Caluariæ.կեփաս. Cephas.De quo Ioãnis primo.Intuitus autẽ eum Iesus dixit. դու ես սիմոն որդի յոնանու դու կոչեսցիս կեփաս որ թագմանի պետրոս . Du es Simon ordi Iωnanu du cozesztis Cephas or thargmani Petros.Tu es Simon filius Ioanna,tu vocaberis Cephas,quod interpretatur Petrus. Et Paulus.i.ad Corinthios.xv. և թէ երևեցաւ կեփայի . eu thæ ereuezzau cephaii . Et quia visus est cephæ,& post vndecim. Ioannis.19.Non

habemus

habemus Թագաւոր բայցի կայսերէ. Thagauor baizti Caiseræ. Regem nisi Cæsarem. Lucæ. ii. Exiit edictum յ Եւգոստոս կայսերէ. I Augustos Caiseræ. Ab Augusto Cæsare descriptionis sumendæ in vniuerso orbe. Hæc prima descriptio facta est a Præside Ասորոց կիւրենեայ. Asorozt ciureneai. Siriæ vel Asiriæ cireneo, aut cirino, Matthæi. xxii. Marci. xii. Lucæ. xx. տուք ապա զորս էին կայսերին կայսեր և զորս էն այն այ. Tuch apa zors enn Caisern Caiser eu zors en astuztain astuztai. Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sũt Dei Deo. կալլիաս. callias. կիկրոպեանքն ի կիկրոպեա. Cicropeanchn i cicropea. Cecropidæ a Cecrope. De quibus apud Porphiriũ. Ioã. vi. Et cũ ascendissent nauim venerunt trans ծովուն ի կափառնաւում. Tzouun i capharnauũ. Mare capharnaũ. De quo ẽt Luc. vii. Եմուտ ի կափառնաում. Emut i Capharnaum. Subiit in Capharneum. Կղէոպաս. Cglæopas, quẽ nos Cleophas appellamus. Lucæ. 24. vbi habemus. Respõdit vnus ex illis, cui nomen est Cleophas. Matthæi. x. Iacobus Alphei

Alphei, & Lebæus, qui dictus est Thadæus. սիմոն կանանացի. Simon cananazzi. Simon cananeus. Matthæi. xvi. Et venit Iesus ի կողմանս փիլիպպեա կեսարեայն. I coglmans Philippea Cesareain. In partes Philippi Cæsareæ. կութին. cuthin. Lac significat. De quo habemus in prima Petri, cap. 2. Sicut modo geniti in fãtes, & sine dolo: կութինն փափագիցէք. cuthinn phaphagizzech. Lac cõcupiscite. prima Corĩthios. 11. & Matthæi. xxvi. Accepit Iesus panem benedixit և կտրեց. eu catrezt. Et fregit, & dedit discipulis, & ait. Առէք կերէք այսէ մարմին իմ. Arhæch ceræch aisæ marmin im. Accipite comedite, hoc est corpus meũ. կիկիլիեա կուսին և վկային. Ciciliea cusin eu vcain. Cicilia virgo & Martyr. Cuius dũ ista dictamus festa dies agitur, de qua cãtat ecclesia. իյերգեն նուագարանացն կիկիլիեա երգեր տն ասելով. եղիցի սիրտ իմ անբիծ զի մի յամօթեղեց. Iiergeln nuagaranaztn Ciciliea erger tearn aselω. eglizzi sirt im anbidh zi mi ianωtheglezt. Cantantibus organis Cecilia cantabat domino dicens. Fiat cor meum immaculatum, vt non cõfundar. De qua nec immerito Vrbanus Papa, cum ad illũ Valerianum spõsum misisset dixit, Cecilia famula tua

domine

domine,quaſi apis tibi argumentoſa deſeruit,quæ verba Armenice hoc modo exprimi poſſunt.կիկիլիա աղախին քո տր որպ մեղուքեզ յմնդ իմանօրէն ծառաեաց. Cicilia aglahhin cho tear orpiſi·meglu chez iandimanωren tzarhaeazt.կլեմէնդ ոս.Clemē dos.Clemēs Papa.Poſtquē ſequitur īclyta կատարի-նա կուսին և վկային.Catarina cuſin eu vcain.Caterina virgo,& martyr.De qua quidam cecinit dicēs,

Virginis eximiæ Caterinæ martyris almæ.
Feſta celebrare,da nobis Rex pie Chriſte.

Quæ carmina Armenicis verbis,ita exprimi poſſunt.

կուսին պանծալոյ կատերինեա վկային սրբոյ.
զտօնս առի կատարել տուր մեզ արկայդ քս.
գ(թացեալ.

Cuſin pandhaloi Caterinea vchain ſurboi.
Ztωns arhi Catarel tur mez archaid.Chriſtos gthazteal.

Eccleſiaſti.xxiiii.Et quaſi զկիպրի.Zcipri.Cipreſſus in mōte ſyon,quaſi palma exaltata ſum,ի կադես.i cades.In cades.Ioannis.xxi.Erant ſimul Simon Petrus,& Thomas qui dicitur didimus.Et nathanael որ ի կնա գալիլեացոց.or i cana galileaztozt.Qui a

cana

cana galileæ, & filii Zebedei. կարողոս. Caroglos. Carolus. a կարողութայի. Carogluthai, ideſt, Potētia deriuatur. Paulus ad Ephesios. vi. De cætero fratres confortamini in domino, և կարողութայի զաւրութենէ նորա, եւ զգեցարուք զսպառազինութայի այի : զի կարող լինիջիք կալ ընդ դեմ հնարից սատանայի. eu Carogluthai zauruthene nora, eu zgeztaruch zſparhazinuthai aſtuztai, zi Charogl liniʒich cal iend demhnai izt ſatanaij. Et potētia virtutis eius & induite armaturam Dei, vt potentes ſitis ſtare aduerſus inſidias ſathanæ. Iſta beati Pauli verba à nobis hoc ī loco adducta ſunt, vt Carolus inuictiſſimus Imperator noſter in cordis ſui penetralibus inſerta, Առեսցէ զսպառալինութային աստուծայ զի կարող լինիցի. Arheſztæ zſparhalinuthain aſtuztai. Zi Carol linizti. Accipiat armaturā Dei, vt potens ſit reſiſtere improbitati perfidorum aduerſariorum, & barbaris hoſtibus, & fidei Chriſtianæ inimiciſſimo Othomano, quod facillime (meo quidē iuditio) efficiet. Si զկեցեալ զոահն արդարութենէ, և հագուցեալ զոտս պատրաստութեաք աւետարանին խաղաղութենէ. Zceztеal zrhahn ardaruthene, eu haguzteal zots paraſtuthab auetaranin

hhaglagluthene, Indutus loricam iuſtitiæ, & calciatus pedes in præparatione Euangelij pacis. Vere inquam illius pacis qua cum depoſitis odijs, & vindicandi cupiditate refrigerata, Chriſtianiſſimos Reges amplexetur, nec cęteros Chriſtiani nominis caractere inſignitos ſpernat, quin & illos, & alios Romano Impio ſubditos, ad ſui beneuolẽtiā trahat, nec patiat̃ ab exercitu, cæteriſq; iuri redũdo p̃fectis tyrānice, ac ſpretis ſacratiſſimis legibus vexari, rapinas bonorum, virginum raptus, inceſtuſq; & ſubiectorum cedes, atq; tormenta publicis arcẽda Imperialibus edictis prohibuerit, pietatem & manſuetudinem, potius quam ſæuitiam exercendam curauerit.

Հեղի. Հուբէլ. որ թարգմանի մեծ աստուծ;
Hegli. Hubel. or thargmani metz aſtutz,
Heli. Hubel. qd' interpretat̃ magnus Deus.

Հոմերոս. Հերակլեանք. ի Հերակլեա. Հոմասեռ.
Homeros. Heracleanch. I Heraclea. Homaſerh.
Homerus. Heraclienſes. ab Hercule. Homogenea.

Հիլոն. Հետևակն. Հետևակէ մարդ. Հետևակին
Hilon. Heteuacn. Heteuac æ mard. Heteuacin.
Hilum. Greſſibile. Greſſibilis eſt homo. Greſſibilis

զ բանէ. Zban æ. Ratio eſt. Ab Homero ad ratio eſt, omnia apud Porphirium reperiuntur. Et hic notanda eſt articuli. z. metatheſis, nā præponi debebat dictioni. heteuacin. quæ genitiui caſus eſt, per additionem. i. inter. c. &. n. quandoquidem & heteuacn, quod greſſibile ſignificat nominatiui ē caſus. Bā, ratio, igit̃ zheteuacin, greſſibilis, æ, eſt,

Clare

Clare itaq; patẽs ipsa articuli metathesis cõstat, quæ & sæpe alias fit. Հերովդես, Herωdes. De quo Act. xii. Misit dominus angelum suum: & eripuit me de manu Հերովդեի. Herωdæi. Herodis. Matthæi. ii. Cũ natus esset Iesus in Bethlehem Iudæ. յաւուրս Հերովդեի արքայի. Iauurs Herωdæi archaii. In diebus Herodis Regis, ibi multoties nominatᷓ Herodes. Et Marci. 6. Ipse enim Herodes misit & tenuit Ioãnem, & vinxit eum in carcerem վասն զ Հերովդիա. Vasn z Herodia. Propter Herodiadem vxorem Philippi fratris eius. Հեղենա մայրն կոստանդինոսի. Helena mairn Costãdinosi. Helena mater Constantini. Cõsueuerunt etiam Armeni in multis dictionibus ab. ռ. rh. vigesima octaua alphabeti sui litera, tam apud nos, quam apud Græcos incipientibus, istam aspirationis literam præponere, vt Հռափայել. Հռագուել. Հռութ. Հռեբեկա. Raphael. Raguel. Ruth. Rebeca. Հռամա. Rama. De qua ĩ dicto cap. Matthæ. ii. Vox in rama audita est, ploratus & vlulatus multus Հռաքել. Rachel. Plorãs filios suos, & noluit cõsolari quia non sunt. Rosam præterea quã Græci ῥόδον, Rodon appellãt.

Quam quidam Հոռդոն.Rhodon.Armenicis literis scripsit,licet apud illos Rosa վարդ.Vard.dicatur,vt Ecclesiastici.xxiiii. Et quasi զտունկն վարդենոյ ի երիքով. Ztucn vardenoi i erichω. Plantatio rosæ in hierico. Հեթանոսք. Heithanosch.Gentes. Esaiæ. lxii.Videbunt gentes iustum tuum.

Ձայն.Xain.Vox.De qua in psalmo.xxviii.In quo multoties habemus Ձայն տեառն. Xain tearn. Vox domini.Et Esa.lxvi.Ձայնն բարբառոյ ի քաղաքէ. Ձայն ի տաճարէ. Ձայն տեառն հատուցանէ զհատուցումն հակառակորդաց. Xain barhbarhoi i chaglachæ. Xain i tagaræ. Xain tearn hatuztanæ zhatuztumn hacarhacordazt. Vox clamantis in ciuitate. Vox de templo.Vox domini reddentis retributionem inimicis.Idem Propheta cap.xl. Ձայն բարբառոյ յանապատի. Xain barhbarhoi ianaparti. Vox clamātis in deserto. Ձեռն.Xerhn.Manus.psal.cxix. In quo multoties idem repetitur nomen. Ձուկն.Xucn.Pisces.Ezechielis.47.Et omnia in quibus superuenerit torrens viuent & erunt illic տձուկն բազում յոյժ. Txucn bazum ioiz.Pisces multi nimis.Et Ioan.21.Dicit

eis

eis Simon Petrus երթամ ձուկնորսալ. Ertham Xucnorſal. Vado iterum peſcari. Nam ձկնորսքն. Xacnorſchn, Piſcatores, Lucæ.v. Cæterum ճանճել. Tſanxel, idem eſt quod առնուլ. arhnul, hoc eſt ſumere, & լամբել. Lambel. Capere vel accipere, & ճաճի. Tſaxi, idē quod առնու. Arhnu. hoc eſt ſume vel accipe. ճիր. Tſir, quoque idem quod պարգեւ կամ շնորհ. pargeu cam ſcnorh. hoc eſt præſta aut concede. Litera iſta ſimilis eſt quartæ alphabeti Vuandalorum literæ quæ. . Tzeds. vocatur, & pro. ts. accipitur. Necnon & vndecimæ. .quæ. eſſe. appellat, & nobis geminatum. ss. repreſentat. Quinetiam & vigeſimæ. quæ. Kecſe. dicitur, & .x. nobis ob oculos ponit.

Ղամեք. ղովտ. ղաբան. ղեւի. ղոբենա.
Glamech. Glωt. Glaban. Gleui. Globena.
ղոբնի. ղաքիս. ղորէոս. ղուկաս. ղազարոս.
Globni. Glachis. Gloræos. Glucas. Glazaros.

De quo Ioannis. 11. Hæc eſt Maria quę vnxerat dominū vnguento, & exterſit pedes eius capillis ſuis, cuius frater ղազարոն հիւանդ էր. Glazaros hiuandær. Lazarus infirmabatur, vel infirmus erat. In quo capite multoties nominatur Lazarus. ղեբէոս, Glebæos. De quo Matthæi. 10. Iacobus Alphei, & Lebæus, qui dictus eſt Thadæus.

dæus. Nō ꝑtereūdū arbitror, qđ litera ista licet à nobis in ꝓdictis noībus p.g. &.l. in latina eorū expressione scripta fuerit, illius tñ literæ ꝓlatio, ita intelligenda est, vt g. nō fortiter ꝓsonet, sed eo mō vt vix ꝑcipi queat, an ipsum .g. præcedat .l. Proinde ī eius ꝓlatione linguæ apex ad oris fornicē sustolli debet & applicari, aut sanè cū illo īferiores dētes, dū os apimus, sunt acriter & obnixe ꝑcutiēdi, atq; lingua īterim sursum arcuāda, & tum demū vox promēda, dictioq; ipsa proferenda. In cuius quidem enunciatione syllabam gli. pro litera illa leniter exprimere videberis, & Gliaban, Glieui, Gliazaros, auribus percipies, vt apud Græcos ferè semper in Athicæ pollitioris, ellegantiorisq; linguæ enunciatione cognoscimus, quoties post .λ. lambda, sequitur .ι. iota, siue etiam diphthongus .ει. epsylon iota, aut .ηι. ita, aut .υι. ypsilon, vocali præsertim dictum lambda præcedente, vt ὁμιλία, homiglia, quam nos quoq; homeliam latinæ scribimus. διάλειμμα, diagleima, interuallū. κατάληξις, catagliesis, terminatio. ἀνάλυσις, anaglysis, resolutio. Prædictam tamen literam latini per simplex .l. scribere consueuerunt, vt patet in nominibus prædictis, quamquam Armenici, ac ipsa litera ꝓ lambda, & .l. latino, scribere vt plurimū cōsueuerint, vt ղաթպաթոն .glathpathon, pro lapatio herba, quā tñ ipsi Armenici աւելուկ .aueluc, & ղիբանոտիս .gliba notis, quæ a nostris libanotis, & ab Armēis կնդրուկ candruc, appellatur. ղոտոս .glotos, lotus. ներգին. nergiyn. Armenice. Græce vero λωτός; lotos, herba siue arboris genus est, vt quidam voluerunt.

Ճրագ մարմնոյ ակն է. Irag marmnoi acnæ. Lucerna corporis, oculus est. Matthæi sexto, & psalmo cxxxi. Illuc producam cornu Dauid, paraui զՃրագ օծելոյ իմո. zirag wtzeloi imo. Lucernam Christo meo. Ճերւլապիոս. Ճերմանոս. Ճերոնիմոս. Geruazios. Germanos. Hieronimos, accipitur enim litera ista apud nos, vt in alphabeti descriptione dictũ fuit, pro. i. g. & h. vt in exemplis superius adductis clarissime patet.

Մամբրէ. Մեմփիս. Միքաիել. Մովսէս. Մովաբ.
Mambre. Memphis. Michaiel. Mωses. Mωab.
Մագովգ. Մաղաքիա. Մանասէ. Մարիամ. Մարթա
Magωg. Malachia. Manasæ. Mariam. Martha.
Մակդաղինէ. Մաթեոս. Մարկոս. Մելքիսեդեկ.
Macdaglinæ. Matheos. Marcos. Melchisedec.

Qui interpretatur թագաւոր արդարութենէ կամ խաղաղութեաի. Thagauur ardaruthene cam hhaglagluthai. idest. Rex iustitiæ vel pacis. De quo in psal. 109. Tu es sacerdos i æternum ըստ կարգին Մելքիսե-դեկի. Iest cargin melchisedeci. Secundum ordinem melchisedec. Մամոն. Mamon. De quo Matthæi. vi. ոչ կարէք աստուծայ ծառայել և մամոնի. Oz carech astutzai tzarhaiel eu mamoni. idest, Non po-

testis

testis Deo seruire,& Mamone.

Ցարեդ.Յափեթ.Յեքտան.Յուդայ.Յովսեփ.
Iared. Iapheth. Iechtan. Iudai. Ioseph.
յակովբոս. յետտամ. յեզրաէլ. յովսափատ.
Iacobos. Iettam. Iezrael. Iosaphat.
Duæ isthæc literæ.Յ.i.videlicet &.յ.i.eædem sunt, vt Յաւիտենական.lauitenacan.& յաւիտենական. Iauitenacan.æternus.Proinde vnum aut alterum si scripseris idem elementum intelliges,etiam in alijs dictionibus,quaquam.Յ.i.raro vel potius nunquam,nisi in principio dictionum ponatur.յ.i. vero in principio medio & fine,& alterum istorum quodcunque illud sit in principio dictionum additum,ex,vel,in,significat. vt Cseæ xi.Յ եգիպտոսէ կոչեցից զորդի իմ. I egiptosæ cozeztizt zordi im.Ex ægypto vocaui filium meum. Lucæ.xv.Facta est fames valida. յաշխարհին յամմիկ. I aschharcin iammic. In regione illa. Et hoc passim legenti Armeniorum libros obuium erit.

Նաքովր. Նեփթաղիմ. Նեբրովթ. Նուաէ.
Nachor. Nephthalim. Nebroth. Nouæ.
Նաթանաել. Nathanael. De quo Ioannis primo.

Inuenit

Inuenit Philippus զնաթանայէլ. Znathanaiel. Nathanael,& dixit ei,quem scripsit Moyses, & prophetæ inuenimus Iesum զորդի յօսեփայ ի նազարեթէ; ասէ զնա նաթանայէլ, իսկ ի նազարեթէ. Zordi Iosephai i nazaræthæ,asæ zna nathanaiel,isc i nazarethe. Filium Ioseph à Nazareth,dicit ei Nathanael. Ergo à Nazareth potest aliquid esse boni. Matthæi. 21. Cū intrasset Hierosolymam,commota est vniuersa Ciuitas dicens. ով իցէ սա. ω lzt æ sa. O quis est hic,& populi dicebant. Hic est propheta Iesus. որ ի նազարեթէ գալիլեացւոց. or i nazaræthæ galilaztiozt. Qui à Nazareth galileæ. նային. Naiin. De qua Lucæ. vii. Et deinceps ibat in Ciuitatem vnā. որում անուն էր նային. orum anun ær naiin. Cuius nomē erat Nain. Ioannis. x. եղեն յայնժամ նաւակատիքն. Eglen iainzam nωacatichn. Facta sunt tunc Encenia in Hierosolymis. Litera ista. ն. n. capitalis seu radicalis est,& addititia siue seruilis. Quod autem de dictionis radice sit, ex nominibus pauloante recensitis abunde satis constare arbitramur potuisse. Quando vero subseruiat,quando scilicet famulatis officio fungatur,& addita,seruitijs se nostris accōmodet. Et si ex superius sacræ scripturæ, Ethnicorūq;

autoritatibus diligens lector ſagaci per ſe ſe induſtria olfa- cere ſaltem potuerit. Nihilominus(ſi modo opportunum viſum fuerit,& memoria nobis non defuerit) cum de ſerui libus ſyllabis tractabimus, aliqua pro loci & temporis op- portunitate in medium afferemus. Illud tamē in præſentia ſciendum eſt, quod litera de qua nunc tractamus ſæpenu- mero addi ſolet, vt աշակերտք. aſacertch. Diſcipuli. Et cum caſum regit poſt ſe, cum ſcilicet habet affixū pronomen, tunc additur litera ipſa. ն. n. vt Matthæi. v. Acceſſerunt ad eum աշակերտքն նորա. aſacertchn nora. Diſcipuli eius. Eſt præterea nota tertiæ perſonæ pluralis numeri in quāpluribus verbis, vt Marci. xiii. զի յարիցէ ազգ. Zi iariztæ azg. Quia ſurget gens in gentem. Et paulopoſt զի յարիցեն. Zi iarizten. Quia ſurgent pſeudo Chriſti &c. Superadditur etiā licet nihil ad dictionis ſignificatum addat, vt ſecūdo Periermenias apud Ariſtotelē անունն. Anun. Nomē. բայց անունն. Baizt anunn. At nomen, & in aliis ſimili bus multoties. Repetitur quoties aliqua eadem dictio, tūc perſæpe addi conſueuit, vt in illa Ariſtotelis propoſitione. իսկ որ ոչ կար, ոչ եղանել. անկար, ոչ եղանել, իսկ որ անկարն, ոչ եղանել, Հարկաւոր եղանել.

Iſc or oz car, oz eglanel, ancar oz eglanel. Iſc or ancarn, oz eglanel, harcauor eglanel. At quod nō potuit, nō fieri, impoſſibile eſt non fieri. Porrò quod impoſſibile eſt non fieri, neceſſe eſt fieri. Et ibidem և գոլն, և ոչն գոլ, իսկապա և եղանիլն, և ոչն եղանիլ vel եղանել. eu goln, eu ozn gol, iſcapa eu eglaniln, eu ozn eglanil vel eglanel. Et eſſe & non eſſe, proinde & fieri, & non fieri. Iſtius præterea literæ additio hiatum euitare facit, vt ſupra iam dixiſſe credimus. Vuandalos quoq; ſextam alphabeti literā quā. Non. appellant, pro. n. habere ſcripſimus.

Շուշանա. Suſana. Շարական. Saracan. Hymnus. Շաբաթուն. Sabathun. Sabatorū. Ioā. xx. Շրթամբք իմովք. Sarthambch imwch. Labiis meis pronunciaui omnia iudicia oris tui. Pſalmo. cxix. Շրթանք քահանային զգուշասցին գիտութենէ. Sarthanch chahanaiin zguſaſztin gituthene. Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam. Malachiæ. ii. Շտեմարանք նոցա լի են. Stemaranch nozza li en. Promptuaria eorū plena ſunt. Pſalmo. cxliii. Շինէ զեմ տր. Sinæ Zieruſlem tear. Aedificans Hieruſalē dominus. Pſalmo cxlvi. Լի շնորհօք և ճշմարտութենէ. Li ſnor hwr eu iſmartuthene. Plenum gratiæ & veritatis. Ioan.

primo. և ոչ շփոթելով զանձինսն. eu oz sphothelω zanssinsn. Neque cōfundentes personas: neque substantiam separantes. In symbolo Athanasii. Litera ista vt in alphabeti descriptiōe dixisse credimus, & pro simplici. s. & pro. sc. accipitur. Vuādali penultimam sui alphabeti literam, quæ vigesima prima est. & . Schola. appellant, & (vt dictū est prius) ea semper pro. sc. vtuntur.

Ողիբամա. ոողիբա. ոզիել. ոզա. ոքոզիա.
Oglibama. Oogliba. Oziel. Oza. Ochozia.
ուրիա. ովբթ. ովսէէ. ուրիել. ոզիա. Vria. ωbeth. ωsææ, Vriel, Ozia. De quo Esaia. vi. և եղև յամին յորում մեռաւ ոզիայ արքայ. eu egleu iamin iorum merhau oziai archai. Et fuit in anno in quo mortuus est Ozias Rex. ովրեստես ի տանտալեա. ωrestes i tantalea. Horestes a tātalo, apud Porphiriū. ովսաննայ ωsannai. Matthæi. xxi. Et pueros qui clambāt in templo, & dicebant. ովսաննայ օրհնութայ որդոյ դաւթի. ωsannai orhnuthai ordoi Dauthi. Osanna laus filio Dauid. Dictū à nobis fuisse arbitror duas pro. o. Vuandalos literas habere, non tamen pro simplici. o. quādoquidem altera earum quæ duodecima in alphabeti ordine numeratur, &. . Ouor. dicitur. & pro syllaba. or. accipitur. Alia & quintadecima. . Ohh. dicta pro. oh. semper

ſemper à nobis intelligenda eſt.

Չար. Zar. Malus, mala, malũ. Matth. vi. & Lucæ. vi. Arbor bona nõ facit պտուղ չար. Ptugl zar. Fructus malos. Neque ծառ չար. Tzarh zar. Arbor mala fructus bonos, & paulopoſt և մարդ չար ի չարէն բխէ զչարն. eu mard zar, i zaræn bhhæ zzarn. Et homo malus de malo profert malum. Hinc Lucæ. xvi. Fili recordare quod recepiſti bona in vita tua. և ղազարոս նոյնպէս զչարչարանսն. eu glazaros noimpæs zzarzaranſn. Et Lazarus ſimiliter mala. չարահաւ. Zarahau. idem eſt quod չարագործ. Zagortz. ideſt, nequã, malefactor, latro. vt habemus Lucæ xxiii. ածին և այլ երկուս չարագործս սպանանել ընդ նմա, Atzin eu ail ercus zaragortzs ſpananel iend niema. Ducebantur & alii duo nequã vt interficerentur cum illo. Et paulopoſt. Ibi fixerunt eum. ի խաչ և զչարագործսն. I hhaz eu zzaragortzſn. In cruce & latrones. Seruit autem nobis pro z. ſimplici, quam non habent Vuandali, ſed dumtaxat copulatam cum. ts. aut. p. vt in litera tertia decima quæ

.Stehzh.

Stehzh. .& quæ pro .stz. coniunctim nobis seruit. Alia vero decima nona quæ. .Xzadzc.appellatur,& semper pro.pz.simul capienda est.

Ⅽ Պետրոս.Petros,quem Cepham dictum fuisse iam asseruimus,idem quoque վէմ.vem,dicitur,idest petra vel lapis. De quo dicitur. Tu es Petrus, & super hãc petram ædificabo ecclesiam meam. Պաւղոս կամ պօղոս.Pauglos, vel poglos : qui & Saulus vas electiõis. Պասեք կամ փերկութեան. Pasech cam phercutai. Salus vel redemptio. Պեատրիս. Peatris.quam nos Beatricem dicimus, & Պռնարտոս. Prhnartos: qui & Bernardus, ex his nominibus patet vsus istius literæ mutuus.p.scilicet &.b. Պիղատոս.Piglatos.Pilatus. Պորփիրիոս.Porphirios.Porphirius.apud quē scriptum inuenimus. Պլատոն աթենացի. Platon athenazti.Plato Atheniensis.& առ պելլէպոնեսականն.Arh pellæponesacann.Ad peleponessum.

Ⅽ Զեփերիանոս.Zæphærianos. Zepherianus. Զասինքթոս.Zasinchthos.Zacinthus. Զուրհոյս. zurhois.Aquarius,pro signo cœlesti,& ĩ octaua Epiphaniæ (vt multa sacræ scripturæ, tam veteris quã noui instrumẽti loca

loca prætermittamus) ecclesia cātat. Baptizat miles regē, seruus dominum, Ioānes Saluatorem, Զուրն յուրդա= նանու զարհուրեցաւ. zurn iordananu zarhureztau. Aqua Iordanis obstupuit. Զուրք. zurch. enim, aquas significat. De quibus in superioribus facta fuit mentio, & de his in psal. cxxxv. & cxlvii. Զեռուցանել. zeruztanel. Calefacere. Զեռուցանէ. zerhuztanæ. Calidum est. Զերմային. zermaiin. Calefactus vel calefactibilis. Զերմ՛. zerm, Calidus. Զերմե. Zerme, Calidus est. ի Զերմանոյ. I zermanoi. De, ex, in, calido, hæc omnia apud Porphirium.

Ռուփոս. ռեմ՛իգիոս. ռեբեկկա. ռագաւ. ռեքաբ. Rhuphos. Rhemigios. Rhebecca. Rhagau. Rhechab. ռաւմանոս. vel ռօմանոս. ռամովթ. ռաբբի. Rhaumanos. vel Rhωmanos. Rhamωth. Rabbi. quod idem est. vt վարդապետ. Vardapet. idest Magister. Ioannis. I. vbi habemus. Conuersus Iesus & vidēs illos qui sequebantur post eū, dixit eis. Quid quæritis? illi, ասեն ցնա, ռաբբի որ թարգմանեալ կոչի վար= դապետ ուր են օթեւանք քո. Asæn ztna rabbi or thargmaneal cozi vardapet, vr en ωtheuanch cho. Dixerūt ei, Rabbi, quod interpretatum vocatur Magister, vbi sunt

māsiones,

mãſiones,vel habitationes tuæ. Et Matth.xxii.&.xxiii.
vtrãque dictionem habemus. Videtur autem hæc litera
ռ.rh. conſtare ex.ր.re. & .ւ. phyun, ſiue.ի.ini. vt.բե-
ռարմենիաս.Berharmenias,pro պերիարմենիաս
Periarmenias,& պերւարմենիաս,Peryarmenias ,tri
bus enim his modis ſcriptum oſtendere poſſumus in
antiquiſſimo Ariſtotelis libro,Armenicis literis ſcripto, &
in prædicta dictione patet mutuus vſus.b.&.p. Vuandali
ſimplex.r.non habent,ſed copulatum cum.o.vt dictũ fuit.
Սեթ, սեմ, սեիր, սաղեմ, սաբեդոն, սեփփորա,
Seth, Sem, Seir, Saglem, Sabedon, Sephphora,
ստեփանոս, Stephanos . De quo Act.vii. իբրև եր
լի հոգւով սրբով ,Ibreu er li hogωn ſurbω, Cũ
eſſet plenus ſpiritu ſancto,intendens in cœlum vidit gloriã
Dei,սադուկեցիք,Saduceztich,Saducei:vt Mat, xxii,
At phariſei cum audiſſent,quod ſiletium impoſuiſſet,
զսադուկեցիսն zſaduceztiſn:Saduceis, & ĩ hac quo-
que dictione manifeſte patet mutuus vſus ,ք,ch, &,ս,s,
Nam duæ iſtæ literæ: &,ց,ւ, &,ր, inuicem ſuccedunt
vnaque pro altera ſæpiſſime ponitur, vt in dictione
այսոսիկ, այսոցիկ, այսոքիկ, այսուիկ, այսորիկ.
aiſoſic,

aiſoſic,aiſozzic,aiſochic,aiſuic,aiſoric. Hic,hæc,hoc, iſte,iſta,iſtud,is,ea,id,& id genus alia apud Porphiriū: & in dictione Նոսա,Նոցա,Նոքա. Ille vel ipſe.Ioā.x. & Matthæi.v.& in alijs multis ſcripturæ ſacræ locis. Additur præterea litera iſta in nominibus, in.Ն.n.& in alias conſonantes varias deſinentibus,in plurali numero, vt ասութիւն.aſuthiun,dictio. ասութիւնս. aſuthiuns, dictiones.Quod ſi in ſingulari numero duo.ՆՆ.nn. dictio in fine habuerit, tunc inter vtrunque.Ն.n.præſens in plurali numero litera ponitur, vt Հակասու-թիւնն.Hacaſuthiunn.Cōtradictio. Հակասութիւ-նսն.Hacaſuthiunſn.Cōtradictiōes. բացասութիւնն Baztaſuthiunn.Negatio.բացասութիւնսն. Baztaſu-thiunſn.Negationes.vt per ſæpe apud Porphirium, a quo etiam nominatur սոկրատես և պղատոն. So-crates eu Pglaton.Socrates & Plato. սոկրատոյր և պղատոնոյր.Socratoir eu Platonoir. De Socrate & Platone.սոփրոնիսկոս,Sophroniſcos,Sophroniſcus De literis Vuandalicis huic noſtræ reſpondētibus in ſuperioribus iam ſatis diximus.

V Cվաւեն

Վալենդ. վետաստոս. վեռզելայ. վիզենցիոս.
Valend. Vetaſtos. Verhzelai. Viztenztios.
վիտալիս. վլասայ. վիպիանէա. վերադիտող.
Vitalis. Vlaſai. Vipianæa. Veraditogl.
ideſt, epiſcopus. վարդապետ. Vardapet, Magiſter. De quo ſupra dictum fuit. Et, ii. Thimo. iiii. կուտեսցեն իւրեանց վարդապետս. Cuteſzten iureanzt vardapets. Coaceruabūt ſibi magiſtros, ſiue doctores. Hinc deriuatur doctrina, vt ibidē. Increpa in omni patientia և վարդապետութենէ. eu vardapetuthene. & doctrina. վաղվաղակի. Vagluaglaci. Cito, ſtatim, cōfeſtim. Lucæ. 16. Sicuti iam dictum à nobis fuit litera iſta, radicalis eſt & ſeruilis, conſonās & vocalis, &. o. paruum, adnexa illi. o. magnum facit. Pro hac litera Vuandali quartam decimā alphabeti ſui literā hñt, quam. .Vfin. appellāt, & ſemper nobis pro ſyllaba. vn. deſeruit.

Տուբիա. տաբիթա. տուբերտիոս. տոմինիկոս.
Tubia. Tabitha. Tubertios. Tominicos.
qui & Dominicus. տա հաց քաղցելոս և արձակէ զկապեալս տեար. Ta hazt caglztelos eu arxace zcapeals tear. Dat panem eſurientibus, & ſoluit captiuos dominus. pſalmo. cxlv. տանտալիդես. Tātalides, apud Porphirium, apud quem & Ariſtotelem etiam

habes

habes տեսակ. Tesac, idem est quod սպեցիես. Spe-ztìes: idest, species, & տարբերութեայ. Tarberuthai, idem quod տիփերենցիա. Tipherenzzia. idest differentia. տանուկ եմ ես. Tanuc em es. Adolescentulus sum ego. Psalmo. 119. Litera ista etiam pro .d. accipit vt in alphabeti descriptiõe posuimus, & ex adductis in hac litera dictionibus patet. Vuandali .t. simpliciter sumptũ nõ habent. Sed in litera quarta, quæ Tzeds, dicitur, & in tertia decima quæ. Stehzh. vocatur, & ista quidem pro .stz. alia vero pro .ts. accipitur. At vigesima secunda, quæ alphabetum Vuandalicum claudit. .&. Tisho. appellat, semp pro .tſ. accipienda est.

Րահեսու. Rahesy, pro Ragesu. րոդոն կամ ռոդոն, Rodon, vel Rhodon. quæ & վարդ. Vard, idest rosa: vtroque enim modo scriptum reperitur. րոպե. Rope. idem quod աշխարհ. Ashharh: idest mũdus. րաբունի. Rabuni, quod nos Raboni, Ioannis. xx. Dixit ei Iesus, Maria: & illa conuersa dixit ei. եբրայեցարէն րաբունի որ թարգմանի վարդապետ. Ebraieztaræn rabuni or thargmani vardapet. Hebraice rabuni, quod interpretatur magister. Vuandali .r. non habent nisi copulatũ cũ .o. præcedente scilicet .o. & sequẽte .r.

in duodecima litera, quam, Ouor, diximus appellari.

¶ ցուլ. Zzul, Taurus, ցուրտ. Zzut, Frigidus, ցօղ. Zzogl: Ros, ցեց: Zzezt, Erugo, vt Matthæi, vi. գանձ= ձեցէք ձեզ գանձս յերկինս ուր ոչ ցեց ոչ ուտի Ապականէ. Ganxeztech xez ganxs iercins vr euoz zzezt euoz vti gapacane. Thesaurizate vobis the= sauros in cœlo, vbi neq; erugo, neq; tinea demolitur, siue corrumpit. ցուցանես, Zuzzanes, Ostendis: Ioãnis. ii. Responderunt Iudæi: & dixerunt ei. զինչ նշան ցուցանես դու մեզ զի զայդ առնես. Zins nsan zzuzzanes du mez zi zaid arhnes. Quod signum ostẽdis tu nobis, quia hæc facis. Litera ista, vt iam dictũ fuit mutuo ponitur pro. ր. r. ք. ch. & . ս. s. Articulus etiã obliquo= rũ casuũ est, sicuti &. զ. z. vt Ioannis primo ցնա, zna, Illi vel ei, & in multis aliis locis. Cæterum hac litera Armeni vtuntur in pluribus præsertim propriis no= minibus, ĩ quibus nos. ci. vel, ti, vel, ce, scribere solemus, vt ex infrascriptis proprijs nominibus patet, Frãcisci, Lau= rentij, Felicis, Simplicij, Beatricis, Processi, Feliciani, Potẽ tianæ, Vicentij, Emerentianæ, & in multis alijs nominibus simili modo vtuntur hac litera.

¶ Ւիւդոս պեպեր: Yiudos peper: Herba est, quæ alio nomine

nomine Armenice dicitur: պղպղակ: Peglpeglac. ւիպերիկոն.yipericon,Herba, quæ etiam dicitur գո= Համաւրու.Gohamauru.ւսիպոն. yſipon, quod nos Hyſopum,appellamus,& Armenici մարզանգաւզ. Marzangaus:ւիւսոքոս անուն է մարդոյ.Yiuſochos, anun æ mardoi. yiuſochus,nomē eſt hoīs. Vt iā dixiſſe credimus,litera iſta eo apud Armenios officio fungitur, quo apud Græcos in diphthongorum formatione.y.ypſilon, ſemper enim in eorum formatione poſtponitur. Vuandali hanc literam non habent, ſed pro omni.i.tam longo quā breui,& cōmuni ſeu medio, ſeptimam oſtentant nobis ſui alphabeti literam. .quam.Hui.appellant, & ea pro.i. ſemper in ſuis dictionibus vtuntur.

Փիսովն.փաղեկ.փարես.փարփար.փեգովր.
Phiſωn. Phaglec.Phares. Pharphar. Phegωr.

A quo Beelphegor deriuatur, quod tamē ab Armenicis his literis ſcribitur. բեեղ բեգովր.Beeglbegωr.փե= նեհեզ.Phenehez; quē nos in pſalmo.cv.alias.cvi. Phinees,& Græci φινέες.Phinees. Hebræi פינחס Pinchas. idē & Chaldaica Ioſeph Cœci iterpretatio hēt, in pſalterio Nebienſis,per.p.non dageſſatum,& per. ח hhet. &.nun.cū zere ſubſcripto,& camez ſequente,propter quod videtur conuenientius dicendum Phinehhas,

quam

quam Pinchas, proinde etiam & Phinees, Græcorum Latinorumque more, cui etiam adſtipulatur Syriaca Chaldaicaque noſtra dicti pſalmi litera, in qua hoc modo ſcriptū eſt ܦܝܢܚܣ. Phinhhes. Et Arabica qua Syri vtuntur interpretatio, ſic habet ܦܝܢܚܐܣ. Phinhhas. Idem etiam & cum eiſdem literis Arabicis ſcripſit Nebieſis Epiſcopus in ſuo Pſalterio, & Phinhhas, non Pinchas proferendum erit. Quandoquidem vt iam dixiſſe credimus Syri, Chaldæi, Arabes, & Punici, Perſæ, & Tartari, & qui illorum alphabeto vtuntur, prolationem literæ.p. effugiant, nec vnquam aut vix cum maxima etiam difficultate ī exteris dictionibus.p. proferre queant. Quinimmo pro.p. ſemper.ph. vtantur, vt dictum credimus. Hac litera vt ī alphabeti deſcriptione poſuimus, Armenici pro.p.&.ps. vtuntur, vt exempla iam tradita indicant, præſertim quæ de Diapſalmate, & Sampſone relata ſunt, quamuis ibidem forte per.ph. ſcripta fuerint. Vuādali decimam octauam literā in ordine alphabeti habent. quam. Iphfa dicunt, & pro.f. vel.ph. accipi poteſt, ſicuti & decima ſeptima, quæ licet vt dictum eſt pro.p. ſcribi conſueuerit, videtur tamen & pro.f. vſurpari poſſe, ſi elementi nomen attendimus, quod pfes dicitur, & notam quaſi diſtinctionis & ſeparationis primarum conſonantium ſupra.p. habet, quæ ſimilis eſt apoſtropho Græco. Poſſumus idē quoq; dicere de ſexta decima eorum litera, quæ. Bchf. appellatur,

pellatur,& illā pro.b.vſurpandā fore diximus. Et ex hoc differentiam inter mediam,tenuem,& aſpiratam literam facillime colligere poſſumus.Habent tamē etiam Vuandali ipſi.f.cūm.t.coniunctum in vltima alphabeti ſui litera,vt ſupra à nobis relatum fuit.

Քամ. քրիստոփորոս. քրիստինէա. քորեբ.
Cham. Chriſtophoros. Chriſtinea. Choreb.
քաղիքսթոս. Chalichſthos. քաղց այր ողորմի. Chaglzzr air oglormi. Iocundus vir miſeretur. Pſalmo cxi. քարական ի քարականութենէ. Characan i characanuthene. Grammaticus a grammatica apud Porphirium: Matthæi.xxvii. Et exuentes eū քղամիթր կարմի. Chglamithr carmi. Clamidē coccineā, ſiue rubeam. Ioan.2. Quod ſignum oſtendis nobis, quia hæc facis. Reſpōdit Ieſus,& dixit eis. քակեցէք զտաճարդ զայդ. Chaczzech zthagard zait. Soluite tēplum hoc,& ego tribus diebus iterū excitabo illud. Dixerunt ei Iudæi զքառասուն և զվեց ամշ ինեցաւ տաճարս այս. Zcharhaſun eu zuezt ams ineztau tagars ais. Quadraginta & ſex annis ædificatū eſt templū hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud. քեբրոն. Chebron. De quo. 2. Regum. 5. Et venerunt omnes tribus Iſrael ad Regē ի քեբրոն. I chebron. In chebron.

Et fœdus

Et fœdus iniȷt cum eis Dauid in chebrō coram domino. քամ'. Cham. quam. Lucæ. xv. Gaudium erit in cœlo ſuper vno peccatore pænitentiam agente. քամ' վ՟ն ի՟նսուն և ի՟նս արդդոյ. Cham van innſun eu inns ardoi. Quam ſupra nonaginta nouem iuſtis. Litera iſta de qua loquimur in fine dictionum addita, ſicuti de litera. s. dictum fuit, pluralis numeri indicatiua eſt; vt ſagax lector ex ſuperius adductis frequenti lectione, & aſſidua indagine cognoſcere poterit.

Եւսեբիոս. Euſebios, latine Euſebius. De litera ſeu ſyllaba iſta plura à nobis in ſuperioribus arbitramur dicta fuiſſe quæ ſufficere poſſint ad illius plenam notionem. Poteſt enim & ſimul accipi, & ſeperatim cum duabus literis ſcribi, vt patet Matthæi. ii. յարևելից. Iareuelizt. Ab Oriente, & յարեւելս. Iareuels. In Oriente.

Փարաւովն. Pharauωn. De quo in pſal. cxxxiiii. Et miſit ſigna & prodigia in medio tui ægypte. In Pharaonem փարաւովն. Pharaon. & omnem virtutem eius, & pſalmo. cxxxv. Et excuſſit ſiue ſubmerſit զփարա=ոն և զօրսիւր ի ծով կարմիր. Zpharaon eu zorsiur i tzou carmir. Pharaonem & virtutem ſeu exercitū eius in mari rubro. փիլիպպոս ի բեդ սայիդ ա. Philippos i bedſaida. Philippus a Bethſaida. Ioā. i. & Matthæi. 5.

Matthæi.v. փոքր կոչեսցի յ արքայութենէ երկնի Phochr cozeszti i archaiuthene ercni. Minimus vocabit in regno cœlorum. Pro.ph.nobis litera ista seruire cõsueuit.vt in alphabeti descriptione dictum fuit.

❡ Օգուստոս և Աւգուստոս. Ogustos & Augustos.vtroque enim modo apud Lucã capite.ii.scriptũ reperitur,est enĩ nobis loco,o,magni,& pro.ω.omega græco,atq; pro.o.Indorũ septimæ sedis,seu stantiæ: vt in alphabeto a Ioanne Potken,dudũ Romæ impresso videre licet. Exempla passim in Armeniorum libris obuia esse possunt. Inter cætera Marci.xvi. vbi habẽmus verba Angeli tribus mulieribus reuolutum monumenti lapidem cernentibus,atque obstupescentibus dicentis.Nolite expauescere զ յս խնդրէք զնազօրացի զ խաչելեալն. Z Iesus hhendræch z Nazωrazti zhhazelealn.Iesum queritis Nazarenum crucifixũ surrexit nõ est hic.Sumitur etiam pro.ով. ab Armenis simul videlicet pro.ω.omega, vt in prædicto nomine Nazareni apud Lucã.24.dum ibi scribitur. Et illi dixerũt ei de Iesu Նազովրացոյ. Nazωrazzoi. Nazareno, qui fuit vir propheta &c. a Nazareth quippe formatur

gẽtile nomẽ, Nazarenus, & Nazarȩus, vt Matthæi. 2. Et ad monitus in somnis secessit in partes galileæ, & veniens habitauit ĩ ciuitate quæ vocatur Նազարէթ զի լցցի բան մարգարէիցն թէ Նազովրեցի կոչեցի. Nazareth zi lizzzti ban margaræiztn thæ Nazωrezzi cozezti. Nazareth vt impleretur dictum prophetȩ, quoniam Nazarȩus vocabitur. Possem in hoc loco multa adducere exempla, per quæ palam facerem mutuum istius literæ vsum cũ diphthongo .աւ. au. &. ու. verum quia de his satis abunde in superioribus locuti sumus, duo aut tria exẽpla sufficiant. Nam a verbo. օծցեմ. oxzzem. quod vnguo significat. vt Marci. 16. Maria Magdalenæ, & Maria Iacobi & Salomæ, emerunt aromata, vt venientes օծցեն զնա. oxzzen zna. vngerẽt eum. Formatur nomen օծել. oxel. idest vnctus vel Christus, vt in psalmo. cxxxi. Paraui lucernam օծելո իմո. oxelo imo. Christo meo. Et in eodem psalmo paulo supra, Propter Dauid seruum tuum, non auertas faciem tuam, յաւծելո քումմէ. Iauxelo chummæ. A Christo, vncto: vel Messia tuo. օթեւան. otheuan. Habitatio, vel mansio. աւթեւանք. autheuanch. Habitationes, vel mãsiones, Ioannis primo. աւրհնեցեք. aurhneztech. Laudate.

date. օրհնութ այ. urchnuthai. Laudatio. օրհնութ իւ, urchnutaib. In laude, laudatiõe, vel cythara, psalmo. 146. Ex prædictis igitur patet transitus prædictæ diphthongi au. cum. ω. omega, seu. o. producto, vt etiam apud nostros fieri retulimus, cū de plaustro, & plostro, plaudere, & plodere, verba fecimus, dicimus etiam lotum, pro lautum. Mutatur quoq; apud nostros in. o. correptū, vt ꝑ aurichalco, orichalco, apud Ciceronē, & Virgiliū in lib. Aeneid. 12.

Ipse de hinc auro squalentum alboq; orichalco.

Nec ab re quidem huiusmodi literarū trāsitus inuicem fit, q̄nquidem & nomen ipsius literæ, de qua in præsentia loquimur, id insinuat, dicitur enim. aypyun. quod scilicet nihil aliud sit, quam. ayp. &. yun. quæ etiam. phyun. dicitur, & in diphthongorum constitutione seruilis litera est, atq; accessoria, vt satis abunde in superioribus dixisse credimus. Copulat igitur litera ista primum & nouissimum elemētū, & orbem facit inextricabilem, fitq;, quod primum erat nouissimū: nō simpliciter, vt Matth. xix. dicitur. բազումք եղիցին առաջինք յետինք. և յետինք առաջինք. Bazumch eglizzin, arhascinch ietinch. eu ietinch arhascich. Multi erūt primi nouissimi, & nouissimi primi. Sed per modum vnionis, vt cauda in ore anguis, nexibus extricatis, reflexa, quod vnum in se cōtractum, multiplices propter nodos, videbatur esse diuersum, iam per extēsionē, vnum in semet reflexū esse cognoscatur, vt proinde a nobis և միութ այ յերրորդ ութե, և երրորդ ութ ի

 իմիութե

իմհաւրթէ պատուելոչինչէ.eu miuthai ierrorduthene,eu errorduthai imiuthene patuelozzizzæ. Et vnitas in trinitate,& trinitas in vnitate veneretur. Et per prædicta literarum conformatio explicita sit,& adducta per nos exempla sufficiant. Illud præterea sciẽdum est(quod penè omiseram) Vuandalos literam.q.nõ simpliciter habere, vt plerasq; alias,sed cum sibi adnexo semper.u. & est octaua alphabeti illorum litera, quam. .Q uohfu. nominant. Supest vt syllabas nõnullas adiectitias breuissime quo adfieri poterit in medium adducamus, vt introductio magis sit abundans. Habent enim Armenici etiam ipsi famulãtes in dictionibus syllabas, vt de literis supra dictum fuit.

¶ De syllabis seruilibus Armeniorũ. Cap. XV.

SVnt igitur infrascriptæ syllabæ apud Armenios famulantes,atque adiectitiæ videlicet.

ագոյ.& ոյ. Agoi,& oi. quæ additæ concurrunt ad comparatiuum insinuandum ,vt հասարակ. hasarac. Cõmune. հասարակագոյն. Hasaracagoin. Cõmunius. ծանաւթագոյն. Xanauthagoin. Euidentius , manifestius. ընտանեգոյն. lentanegoin. Conuenientius, Ista apud Aristotelem in Prædicabilibus .ոյ. oi. præterea nota est obliqui casus in aliquibus dictionibus , nam իմ. Im. Meus mea meum , significat. Matthæi .xxvii. ած իմ. ած իմ. Astux im, Astux im . Deus meus,

Deus meus. At Ioan. ii. habemus. Nolite facere տուն հայր իմոյ, տուն վաճառի. Tun hair imoi, tun vagarhi. Domum patris mei, domum venditionis.

ոյր. oir. addita in fine, de aliquo, ſignificat, vt ſupra dictum fuit, Socratoir, & Platonoir, de Socrate, & Platone, apud Porphirium.

եսց. Eſzt. per interpoſitionem iſtius ſyllabæ futurum formatur, vt a verbo ստորոգի. Storogi. Prædicatur. fit ստորոգեսցի. Storogeſzi. Prædicabitur. apud Ariſtotelem in Prædicabilibus. հետեւ. Heteu. Sequitur. հետեւեսցի. Heteueſzti. Sequetur. եսցէ. & եսցես. Eſzze, & eſzzes. In calce addita, imperatiui ſunt characteriſtica: vt մաքրեսցէ. Machreſzte. Expurget. պարգեւեսցես. Pargeueſztes. Largiaris. Eſt quādo cum. է. æ. diphthongo futurum ſignificet, vt եկեսցէ. Eceſztæ. Veniet fortior quam ego poſt me. Lucæ. 3. Eſt quando etiam pro imperatiuo accipi poſſit cum eadē diphthōgo in fine: vt փրկեսցէ. Pharceſztæ. Liberet eum. Matth. xxvii. Et tunc illud. է. æ. etiam vicem pronominis ſuppleт. vt in ſuperiori verbo patet.

ութայ, ութիւ, ութաբ, ութենէ. Vthai, vthiu, vthab, vthene.

vthene. Adiectiões sunt syllabicę, quæ in fine nominis posítæ deriuatiuũ ostendũt nomen, vt չար. Zar. Malus, չարութիւն. Zaruthai. Malitia. vt psalmo. cxl. բանիւ չարութենէ. Baniu Zaruthene. Verba malitiæ. Et a քաղցր. Chaglzzor. Dulcis, suauis, & bonus. fit քաղցրութիւն. Chaglzzruthai. Dulcedo, suauitas, vel bonitas. vt psal. cxix. Bonus es tu domine. և ի քաղցրութեան քում. eu i caglzzuthab chω. Et in bonitate tua. օգնական. ωgnacan. Adiutor. psalmo. cxlv. օգնութիւն. ωgnuthai. Adiutoriũ. psalmo. xc. Plura in superioribus exempla a nobis tradita sunt, per quæ diligens lector istarum syllabarum vim per se se cognoscet.

վեր. Ver. particula repletiua est, & nominibus aut verbis addita augmentum affert, & loco syllabæ. re. accipitur, ut վերլուծանի. Verluxani. Resoluit. & վերլուծութիւն. Verluxuthai. Resolutio uel resolutoria. Et apud Porphiriũ. ի վերլուծականսն. I Verluxacansn. In resolutoriis, & ut quidam scripsit. ռեզօլուդօրիիս. Rhezωludωriis. վերընդունին. Veriendunin. Rettinet. վերելից. Verelizt, Repleuit. & in multis similiter quæ si ponere voluissem, fastidiũ profecto ingenerassem.

ng.ozz.addita pluralem numerum indicat, ut psalmo cxxix.աղօթից իմոց.Aglothizt imozt. Depræcatio, nũ mearũ. Et Matthæi.xxvii.Sãguis eius super nos,& sup որդիոց մերոց.Ordiozt merozt. Filios nostros. զի,& ցի.Zi,& Zti.addita, tempus uerbi uariant: ut խաչեսցի.Hhazezti.Crucifigatur, & զի խաչեսցի. Zi hhazezti.Vt crucifigeret,vel ad crucifigẽdũ. Matthæi. 26.Et additum demonstrat deriuatiuum nomen à loco, ut a կիւրենեա.Ciurenea,Cyrene.կիւրենացի.Ciu renazti. Cyreneus. Matthæi.xxvii. Et ab իսրաէլ. Israæl.իսրաէլացի.Israælazzi.Israelita.Ioãnis primo, & id genus plura a nobis in superioribus adducta sunt.Cæterum syllaba.իւ.pro.ւ.& pro.y.accipitur, ut in dictione Cyrene,& Cyreneus,paulo ante allegata: & in aliis similibus quamplurimis superius descriptis clarum esse potest.

իւր,Iur,Suus sua suum,pronomen est addititium, ut Ioannis primo զեղբայրիւր.Zelbairiur,Fratrem suũ, & in multis similiter.

քեզ.Chez,Tibi,te, Psalmo,cix, Ex utero ante lucife

rum

rum ծնաւ զքեզ .Xnau Zchez,Genui te, & paulo ſupra,Virgam virtutis tuæ առաքեսցէ քեզ . Arhacheſzte chez,Emittet tibi dominus ex ſyon. ըզ .ըն: ը.Iez,ien,ie:ſyllabicæ adiectiones ſunt , tam in principio,quam in medio,& fine dictionũ: ut ըզպանծալոյն.Iezpanxaloin.Glorioſi,տեառըն մարմնոյն, Tearhien marmnoin.Dominicum corpus,vel Dominici corporis.Conuertitur aliquando hæc litera ſiueſyllaba cum diphthongo .ու. u. ut սուտ. Sut, Falſum, & սըտէ.Sietæ,Falſum eſt;Et multoties ponitur inter,տ, ւ.&.ս.s, ut Ճշմարիտս գոլ. Hiſmarits gol, Veras eſſe:& Ճշմարիտըս գոլ մարթի, Hiſmarities gol marthi,Veras eſſe contingit,apud Porphiriũ:De hoc tamen plura in ſuperioribus à nobis dicta fuerunt. Potuiſſem candide & amice lector,quamplures etiam alias famulantes addere ſyllabas,ſed in præſentia ea quæ adducta ſũt ad notionem,conformationemq; elemẽtorum ſimul multigenarum gentium,atq; linguarum,pro modo ſaltem legendi,& breui introductione in Chaldaicam linguã, Syriacamq;,& Armenicam,ſufficere arbitratus ſum. Iccirco prætermiſſis illis,te exoratũ velim,vt æquo animo, καὶ ἀφθόνως, ac omni penitus depoſito liuore, noſtra hæc, qualiacũq; ſint,legas.Et ſi quid in his forte fortuna boni repertũ fuerit,

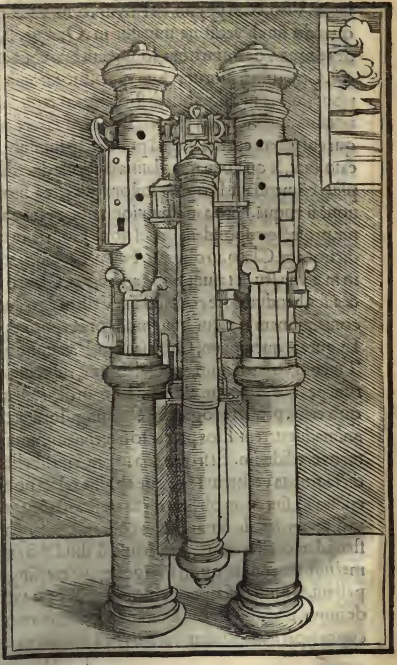
fuerit,id totum Deo Opt. Max. acceptũ referas. Sin veró ſecus,illud omne mihi aſcribas,attribuaſq;. E a tamen ratio ne,vt corrigas & errata ſi quæ noſtra ſunt,emendes, in me- liuſq; potius reuoces,atq; inſtaures,quam conuitijs, ac ꝓ- bris ea,noſq; conſecteris.Neq; enim cupiditate aliqua, aut laudis ambitione ducti, aut vt quẽquã omnino proſeque- remur,ſcribere aggreſſiſumus.Sed tãtum vt veritatem,in li terarum peregrinarũ cognitione,in medium afferre co- naremur.Et vt ſtudioſis adiumento eſſe poſſemus, atq; ea noſtris daremus in lucem,quæ in obſcuris hactenus forſi- tan tenebris latuerunt. Q uod ſi ex his omnino prodeſſe non valemus,viam ſaltẽ ad ea cognoſcenda aperuiſſe gau- demus,doctiorum ſemper iuditia & moderatas correctio- nes,non modo improbantes,quinimmo illorum pruden tiam (eorũ omnium quæ à nobis dicta ſunt) iudicẽ & mo deratricem conſtituentes.Potuimus enim in multis decipi, quandoquidem latinis duntaxat præceptionibus, in qui- bus tantum profecimus,vt ad hunc gradũ veniremus, atq; Græcorum primis literarũ rudimentis exceptis, in reliquis omnibus de quibus in hac noſtra variarum literarum har- monia locuti ſumus.E go ipſe (nouit Deus quia nõ men- tior) αὐτοδίδακτος,extiti. Q uod ſi in Pſalterio Io. Potken, ad ducenta, & eo amplius errata legendo comprehen- dimus,& illorum quædam in ſuperioribus demonſtraui- mus.Non propter hoc,ea imprimis animi intentione feci- mus,vt amiciſſimum hominem taxaremus, cui quod ad In dorum linguam,primus viam nobis aperuit, plurimũ de- bere fatemur.Sed vt cognoſceret,qui poſtea lecturi eſſent, Indos,verborum,ac nominum regulas habere, & eadem

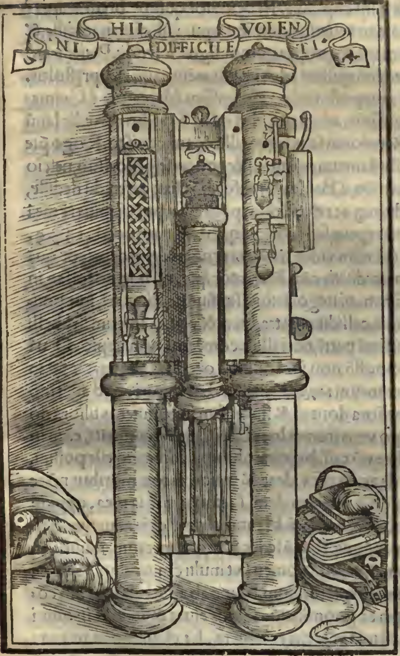
per genera,numeros,casus,personas, & tẽpora inflectere. Orthographiamq; etiam apud illos,sicuti & apud cęteras linguarum varietates,seruandã esse. Voces quoq; siue vocalium notas,non aliter ab Indis (suo tamen ritu) quã ab Hæbræis,Chaldæis,Punicis,& cæteris,qui vocalium notis vtunt̃,diligẽter fore obseruãdas. Aliter enim ab Aleph incipiẽs dictio sonabit,quã ab.He.leui aspiratione, aliudq; nobis protinus insinuabit.Et eadem dictio, cum eisdẽ etiã literis scripta,varia tamẽ vocali nota inspirata,aut aliud omnino,aut diuersum tempus significabit. Vt Amar, Emar, Omar,apud Chaldæos,ex Olaph,Mim,& Ris,duntaxat scripta,sed varius vocalium accessus, variam quoq; ac diuersam illorum enunciationem causat, vt in Chaldaica introductione supra dixisse credimus. Aliter etiam sonus literæ. Vau.in principio, aut in finẽ dictionum simpliciter inuentæ,aut cum.Surech.aut (quod aiunt) Melopũ, aut cũ Aleph.He.Hhet.Ain.vl̃.Gain exprimit̃. Necnõ Aleph, & reliquæ,quæ in numerũ vocaliũ cẽsent̃,cũ Kibutz. psẽrunt̃,vt nouerũt q Hebraica callent. Simili modo dicẽdũ erit de prolatione ac sono literæ.o.quandoquidem aliter omnino punctus.Holem.supra literas alphabeti simpliciter positus profertur,quam supra.Vau.aut solitario,aut cũ reliquis connexilibus simul literis adnexo. Quod & ab Indis obseruandum fore constat,ex Syllabario Io.Potken iam edito,in.o.paruo &.o.magno, de quo in explicandis Indorum literis mentionem fecisse credimus. Idipsum etiã & apud Gręcos in.Omicron.&.Omega.nec aliter à nostris in vnius.o.prolatione obseruatũ est Grãmaticis. Idem (vt supra traditũ est) ab Armenicis seruatur, in prolatione

literæ

literæ. Vuo. &. Aypyun. cũ Phyun. & in. Vuo. cũ. Viech. quando simili versione mutatur in. Omega. Non aliter de reliquis vocalium notis, longis aut breuibus dicendum erit. Cæterum si illorum vsum, qui in suo idiomate à maioribus nostris in aliquibus dictionibus. u. repudiatũ habẽt, notauimus. Nunquid propter hoc illos taxare mens fuit, qui vulgarem eorum linguã præ cæteris summis laudibus extollunt, & quãto magis à latina dictione discedit, eo amplius cõmendant. Rogati nihilominus circa literarũ mutationẽ si vnquã. l. litera in aspirationis notam. h. scilicet mutatur, profecto respondent, quod non. Cum tamen latinam dictionem. Claro. in obliquo casu pro lucido, atq; lucẽti, in materna, seu (vt aiunt) vulgari lingua. Chiaro. per. c. h. &. i. scribendum fore contendant. Vellem ego (citra tamẽ contentionem) vt qui huiusmodi præceptiones tradunt, Lygurem quempiam, Orobiensem, Patauum, Fauẽtinũ, Tuscum, Prænestinum, aut Calabrum, rusticum ac literarum penitus expertem, aliquam latinam dictionem, in obliquo casu, proferre rogarent, & ad singulorũ prolationes animaduerterent. Illos profecto sententiam omnino mutaturos crediderim. Et si quæ alia in præsenti libello à nobis dicta, notata ve fuerunt, per quæ ab alijs relata nobis displicuisse visa sint, non ob hoc mens nostra illa fuit, vt opinioni illorum detraheremus, sed vt nostram qualemcunq; posteris demonstraremus. Et si Musicũ illud Afranij Patrui mei instrumentum (quod Phagotum vocat) singulare appellaui, & illius descriptionẽ incidẽter, & casu nescio quo de improuiso apposui, ac similitudinem formamq; eius vtcunq; typis excudendam curaui, Nõ propterea Ottomarum

rum Luſciniũ Argẽtinũ, q muſurgiam edidit, in qua, tot muſicæ facultatis organorũ genera, quot (vt reor) cognoſcẽ potuit, cumulatiſſime atq; ordine multo recẽſuit, vſumq; eorũ elegãter tradidit, oĩno taxaui, qđ in ea ĩſtrumẽtũ hoc nõ appoſuerit. Cuius exẽplũ atq; ſimulacrũ à calchographo nr̃o impſſũ, vna cũ prima pſentis ĩtroductorij libelli nr̃i pte (i q dicti inſtr̄i deſcriptio ſatis abunde continet.) Cũ

Cum diligēti
cuidā Medio=
lanensi, ꝓcura
tori, seu biblio
polæ, q locu=
pletissime alte=
riꝰ mercatoris
librariæ apo=
thecæ, in Tici
nensi Vrbe cu
rā gerit, in Ba=
sileam Germa
niæ (pro vt di=
xerat) ꝓfectu=
ro, & enixe, vt
Germanis cal
chographis
ostēderet, effla
gitāti tradidis=
sē, vt postmo=
dū in patriā re
diēs secum re=
portaret; & mi
hi optima fide
restitueret. Ne
scio qua ratio.
ne, qua ve fidu
cia bibliopola
ille, siue merca
tor

tor ipſe mihi impoſuit. Procurator quippe breui Papiã è Mediolano reuerſus, domino opus vidẽdum tradidiſſe, & in Germaniam properanti conſignaſſe retulit. Patienter tolero, redditũq; illius ad Auguſti mẽſis exitũ vſq; pręſtolor. Cum vero poſtmodum audiuiſſem Mercatorẽ è Germania reuerſum, ad quartũ idus mẽſis Septẽbris Mediolanũ pgo, & in domũ familiariter illũ & amice viſito. Rogo ꝑterea vt librũ meum reſtituat. Negotiorũ ſe geſtori ſuo, neſcio cui Germão, è Baſilea Frãkfordiũ dixit deferẽdũ dediſſe, referẽdumq; ac reſtituẽdum poſtea. Sæpe & ſæpius rẽ meã benigne repeto, ſed ad hãc vſq; diẽ Ianuarij nonã. 1539. μόνῃ τῇ (vt mihi videt) ἐλπίδι, recuperãdę rei depaſcor, quãuis oẽm tarditatis cãm Mercator ipſe, nõ ĩmerito forſan, in illius Germani negociatoris ſui; ſiue negligentiã, ſiue potius verſutiã, calliditatẽq; traducat & vertat. Interim tñ libelli mei plurimã partẽ, fidei illius cõmẽdatã; nõ accipio. Quãobrẽ nõ poſſũ non iure optimo occultas aliquas שׁעפים in libellum meum μηχανηθέντας ἀυτοὺς ſuſpicari. Sed agãt mõdum, meliora donent, & ſtudioſam iuuentutem vtiliora doceãt. Ego vero interea loci Deo Opt. Max. iuuãte, ea in lucem edere nõ ceſſabo, quæ plurimis adiumẽto eſſe poſſint, vt non degener eſſe videar, & maiorũ meorũ moribus nõ reſpondere. Quãdoquidem Ticinum patria mea, oppidũ ſanè nobile & antiquũ, Hannibalis victoria aduerſus Scipionem inſigne, Regũ ſedes & monumentum, multos annos Imperij caput. Nomen (vt multi contendunt) à flumine præter labente ſortitum. Nunc ab admirabili rerum copia, Papia cognominatũ. Cuius ciues & incolæ in omni ſemper virtutum genere claruere. Et vt antiquos in præ-

ſentia omittam, antiquorumq; monumenta prætercam. Antiquitas enim ipſa per ſe ſatis celebris eſt, & omniũ ferè hiſtoriæ poemata & actiones nihil amplius quam ipſam ve tuſtatem cõmendant. Vetuſtati fauent. Vetuſtati omnia tribuunt, quaſi & noſtra tempora ſilentium meruerint & obliuionem, quaſi omnia antiquis licuerit, & quæ licuerit effecerint. Quin parcant mihi maiorum cineres, cum ſeculi noſtri fęlicitatem cõtemplor, illud Socraticum iure auſim iactare. Quod ſi Bias vnus ex ſeptem, aut Dedalus Atheniẽſium ſtupor ad nos rediret, irrideret. Tam multa hodie quaſi diuinitus inueniuntur. Tam multa egregie dictant. Tam multa in ſingulis diſciplinis reformantur. Cur igitur noſtris temporibus inuidemus, iuſtiſq; laudibus defraudamus homines noſtros, qui & ĩnumerabiles nouas artes inuenerunt, & inuentas à maioribus in melius traduxerunt. Et vt cęteros omittam, & de meis conciuibus loquar. Quantum ius Ciuile, Catoni Sacco, Hieronymo Torquato, quem vulgus Tortum vocat, quãtum Puteis, Curtijs, Butigellis, Albertijs, Ripis, Zazijs, Opizonibus, Ioãni Iacobo Meda, & Franciſco Vegio viuenti, & in Gymnaſio noſtro Ticinenſi, in pręſentia Ius Ciuile, egregie Interpretanti, debeat, haud facile enarrauerim. Eorũ tñ me tacente, edita in lucẽ opera loquant, & edenda manifeſtabũt. Quãtũ ius Põtificiũ, vni noſtrę Ciuitatis viro ſanctiſſimo, Chriſtophoro Butigellę, q dum viueret, Oraculum Delphicum iuris Põtificij, à viris eiuſdẽ diſciplinę doctiſſimis vocari meruit. Quãtum tribus alijs Curtijs, & Stephano Ottono, & Andreę Baſſignanę, pceptoribus meis inocẽtiſſimis, Mãgiarijs, Folpertis, Iacobo Gualę, Gambaranę,

& supstiti adhuc apud nos, & idem Ius fideliter interpretāti, Boscho debeat, scripta per eum volumina manifestent. Quantum præterea Medicina nostris Ciuibus, Guaynerio, Syllano, Lādulphis, Gatinarijs, Giringellis, Glusianis defunctis, & viuēti Nepoti, actu Medicinæ præcepta legēti Excellēti Ioāni Baptistę, debeat, si saxa & parietes loq possent, clara protinus voce faterent. Quid vero de Matthęo Curtio illo dicam, nescio. In quem Hippocratis, Galeni, & veterum aliorum Excellētium Medicorum animas demigrasse crederem, opinioniq; illorum, qui defunctorum animas, de corpore migrare ī corpus asseuerāt, facile adhęrerem, si modo christianæ fidei nostræ, & veritati omnino non contradiceret, atq; repugnaret. Tātam proinde illius in medica facultate Excellentiam, in præsentia non laudauerim. Quandoquidem qui illum Papię, & Patauij, olim publice Medicorum opera interpretantem audierunt, & nunc Bononię summa cum omnium admiratione legentem audiunt, non cessent quotidie summis eundem laudibus, ad astra vsq; extollere, & alterum Aesculapium, Apollinis filium merito appellare. Lazarus Siclerius, post medicinam, ita Astronomię fauit, dum viueret, vt nihil sit ī cœlo tam abditum, tamq; in astris à nostra cognitione remotū, quod vir ille admirabilis ingenij non facile prospexerit. Quid in Mathematicis disciplinis, Arithmetica, scilicet & Geometria, Ioannis Petri Liberij, acumen extollam, & in agris dimetiendis, diligentiā cōmendā. Cum magis ea nota esse existimem, quam vt noua cōmendatione indigeant. Nec in ea Cæsarei Pontificijq; Iuris parte, quæ in actione versatur, Ioannem Petrum Ferrarium, à me prætereūdum censuerim.

censuerim, qui cum legisset Guarnerium virum in Iure Ciuili penè diuinum, quod primus ænigmata legũ soluerit, Iuris lucernam. Martinum Bosianum, mundi speculum. Azonem Bononiensem, à Baldo vas electionis fuisse appellatum. Animum adiecit, vt & ipse alicuius nominis apud posteros esse posset, & librum composuit, cuius titulus est. Practica Ioannis Petri Ferrarij Papieñ. qui dubio procul, ne dũ lucerna, & speculum, atq; electionis vas in formandis rite atq; ordine controuersiarum (vt vulgo dicitur) processibus, quinimmo ab omnibus aduocatis, & causarum patronis, & dux, & oculus dexter, appellari potest. Quandoquidem sine illo (si dicere citra illorum iniuriam possumus) nihil omnino in foro apud iudices pro suis clientibus agant. Sed nec eruditis, qui Grecos, & Latinos, nõ modo Poetas, verũ etiam Oratores, publice Interpretarentur, caruere Ticinenses. Nam & Ioannes Matthæus Trouamala, p multos annos ĩ Ticinẽsi nostra achademia, ciuis ciuibus, & exteris, humanioris disciplinæ, tã Græca, quam Latina autorum volumina, Magnifice ac docte legendo, cum magna auditorum vtilitate publice interpretatus est. Quin & in Riciorum familia, præter Iuris ciuilis atq; Pontificij sciẽtiã, in qua plurimi præexcellẽtes extitere Græcarum quoq; literarum notitiam, tam abunde singuli penè hauserunt, vt ad illorum domos, tanquam ad alteras Athenas, qui Græce discere cupiebant, accederent. Et tãta inter illos dicendi facũdia emicuit, vt cum Camillus egregius, illius gentis, Iureconsultus oraret, penè in prouerbiũ versum fuerit, En Ricius orat. Nec te Hieronyme Butigella, Iureconsultorum tui temporis consultissime in præsen-

tia omnino tacuerim. Quem nobile Ticinense Gymnasium, Patauina frequens Iuristarum schola, atq; Romana illustris achademia, vsq; adeo legētē admirata est, vt cū Iura ciuilia, ea dicēdi copia, ac morū grauitate Interpretareris, veteres illos Catones, Sceuolas, & Aphricanos, Iureconsultos, reuixisse arbitraretur. Cæterū tātus fuit in te Hieronyme orādi lepos, & tāta dicendi efficax energia, quā Demosthenem Atheniensem Græcorum eloquentissimum, æmulari videbaris, vt si Aeschines aduersariū te habuisset, nō aliud de te Rhodijs omnino, quam de illo dixisse arbitrarer. Quid si illum sua verba resonantē audiuissetis. Tāta pręterea in te memoria, quæ rerum omnium (vt Cicero dixit) thesaurus est, viguit, vt nec Simonides Poeta Chous qui artem memorię primus inuenisse fertur, tibi cōparari queat, sed nec Hortēsius, nec Cyrus, q suos milites nominatim appellauit. Nec Mithridates, duarū & viginti gentiū Rex q totidē linguis sine īterprete, & loquētes audiebat, & loquebat, nec Themistocles Atheniensis, quem intra vnū annum optime loqutum Persice constat. Nec Crassus ille diues, q cū Asiæ pręesset qnq; Græci sermonis differētias, ita tenuit, vt qua q̄sq; eū lingua postulasset, eadē ius sibi redditum ferret. Nec Theodectes, qui simul quālibet multos versus auditos, protinus dicit reddidisse. Sed nec Carneadis memoria (qui volumina bibliothecę omnia legentis more, memoriter recitabat) tuę mi Butigella memorię cōparanda est. Quam vt semel in frequentissimo Ticinensi Gymnasio omnibus ostenderes, eius rei periculum fecisti. Cum te (fas fuerit in præsentia nouo vocabuli genere vti) quodlibetantem audiuimus. Est inquam quodlibetare, de

quacunq;

quacunq; materia in prępositis voluminibus contenta re=spondere, & si dicere fas est, etiam relato à sciscitāte verbo, pręcedentia & sequentia statim memoriter recensere. Me=mini ego te, duodecimum Digesti veteris, & nōnullos etiā Codicis libros, sextum Bonifacij Decretalium volumen. Iustiniani quoq; Imperatoris Institutiones, Georgicon, & Aeglogarum, & sextū Aeneidos Virgilij libros. Ouidij Nasonis, & Valerij Maximi opera. Necnon & septimum naturalis historię Plinij Veronensis librum, & quędā alia vno die & duobus sequētibus publice corā vniuerso gymnasio, & frequentissimo Ticinēsis populi cōuentu, quodlibetasse. Qua magnifica & gloriosa (vt sic dicam) memorię incomparabilis tuę ostentatione, visus es omnium vete=rum memoriam superasse. Singulares demum tuas in om=ni disciplinarum genere virtutes, cū adhuc viueres, omnia Italię Gymnasia personabāt. Testata est & Roma ipsa, quę te (cum in sinu eius in fata pręmature concessisses) defun=ctum, Mineruę matri, filium restituendum censuit, & in templo eius, qđ paucis à maioribus antea concessum inuenit, sepulchro decreto, in illud frequens, & perfusa lachrymis cū funebri pompa comitata est. Vt etiam epigrammata se=pulturę tuę affixa testantur. Maiores nostri Statuarios, Aurifices, Argentarios, Aerarios, & Gemmarios, quamplurimos excellentes cōmendant. Alexandrum illum magnū publico olim capitali edicto prohibuisse ferunt, ne quispiā temere, ære, colore, celamine, effigiē illius assimilaret. Sed solus Polycletus ære duceret. Solus Apelles coloribus diliniaret. Solus Pyrgoteles celamine excuderet. Phidię prę=terea cantatissimi illius statuarij fabricatā ex auro & ebore,

Mineruę statuam summis efferunt laudibus, necnon Apelleam è mari exeuntem Venerem cõmendant, & inter cæteros Ouidius in tertio de arte amandi.

Si Venerem Chous nunquam pinxisset Apelles,
Mersa sub æquoreis illa lateret aquis.

Non minori laude dignum arbitrauerim Charadossum Ticinensem, qui in Lapillis omnium generum præciosis, Margaritis, Gemmis, Vnionibus, cæterisq; id genus fulgẽtibus, ac varij coloris Lapidibus cognoscendis ac discernendis, parem suo tempore omnino nõ habuit. Is pro Iulio secundo Pontifice vere Maximo, Adamantem viginti duorum millium, & quingentorum Aureorum præcio emptum, in Aureis Argẽteisq; laminis, in quibus (si bene memini) quatuor Doctorum Ecclesiæ imagines, subtili artificio, varioq; celamine, ac distinctis vestimentorũ penè, sic dixerim, coloribus sculpsit, vt miraculi vice habitæ fuerint, inibiq; mirabili quodã modo, & ea Symmetria Adamantem, inter vtrasq; laminas subtilibus Aureis nexibus ligauit, vt cum Pontifex sacra celebrat, solemni veste Pontificali indutus, anterioris chlamidis partes inuicẽ cõnectat, & ante summi Antistitis pectus, tanquam lucidissimum cœli astrum, Pyramidalis (ni fallor) Adamãtis illius forma, lucentes, in oculos contuentiũ, radios emittat. Charadossus idem triplicem illam Pontificiam, insani præcij Mitrã seu Coronam, quam Regnum, siue Thronum, aliqui vocãt, eidem Iulio, ex Auro & clarissimis, atq; fulgẽtibus, vndiq; Gemmis compactam, eo ordine distinxit, atq; distribuit, vt non aliter ab opifice summo (si diuina humanis comparare fas est) varijs Stellis, ac luminibus ornatum, cœlorum orbem

orbem mireris. In quo opere, & se ipsum, & cæteros superioris ætatis Aurifices superauit. Quis vnquam in scalpendis, Lapidibus Præciosis, & hominum aliarumq; rerum imaginibus, in eis effigiandis, Charadosso magis cum antiquitate certauit, certe vt reor nullus. Vidi ego Romæ, Corniolas (quas vocant) & alios id genus Lapides Præciosos, ab illo insculptos, passim ab expertis, & magnis viris, ꝓ antiquis accipi, & vetustioribus sæpe prę poni, & non vili præcio comparari. Vidi etiam Romæ Charadossi Apollinem, seu mauis Veneris filium Cupidinem, nudum, allatū, cum Arcu, Sagittis, & Pharetra, ex ære conflatum ab omnibus admirari, & antiquiorum excellentiam in illo fuisse superatā ꝓclamari. Huc (vt cæteros q̄ Marmora egregie tractarūt omittā) accedāt Ticinēses, Angelus, & Tyburtius fratres Statuarij, qui optimo Statuario patre Iacobo, meliores, ita in Statuis Ascia dolabro, Scalpello ve, & id genus instrumentis alijs, ad artem illam, aptis & necessarijs ex ligno effigiādis clari & celebres habiti sunt, vt antiquos superasse credantur. Opera illorum, & magna Germaniæ pars, & Italia ferè tota, olim admirata est. Illos paulo ante è medio sublatos, patria nostra desiderat. Quos etiā (vt mea fert opinio) si maiorū nostrorū tēpora vidissent, proculdubio, propter illorum in ea facultate excellentiam, in Deorū numerum retulissent. Et de te Laurenti Gusnasche, quid dicam? q̄ in Lignario artificio, quod paucis, aut forsitan nullis ante hac datum fuit, inuenisti. Nam (vt omittam quod Ligneum, quodcūq; voluisti, Musicę facultatis, Organū ita adfabre fecisti, vt nihil cōcinnius Musici omnes inueniri posse faterentur) duas asseres, adeo concinne dolare, &

ferro

ferro leuigare,ſcite atq; faberrime metiri nouiſti, vt cũ ſe ſe pariter mutuoq; ſimul tangerent,ſeparari, haud quaquam ab inuicem omni etiã niſu valerent. Sed nec facile quin potius (auſim dicere) vllo modo diuiſionis,ſeu connexionis locus comprehendi poſſet. Tantũ in te Laurẽti potuit ars, vt quod natura ipſa diſtinxerat,vnum facile te feciſſe probatus ſis. Duo quippe diſcreta corpora, ita ſine aliquo exteriori adhibito glutino cõiunxiſti,vt in vnum ne dũ coiſſe, ſed potius in vnum actu fuiſſe conuerſa viderentur. Diſceptantes proinde tecum nonnullos aliquãdo Mantuæ me vidiſſe memini,Philoſophiq; ſententiam allegãtes,dicẽtis, duo corpora non poſſe in eodem loco ſimul ſtare,quibus econtra artis tuæ experimentum obijciebas, fateriq; illos oportere aſſeuerabas,duas illas aſſeres eo à te ordine diſpoſitas,atq; inuicem tali Symmetria compactas in vno ſtare loco,aut omnino in vnum fuiſſe conuerſas. Sed tunc controuerſia illa ſub iudice remanẽte, à mutuo inter vos colloquio ceſſatũ eſt. Tãti præterea nominis Muſicalia Laurentij iſtius inſtrumenta fuere,vt ſi quando in pcipuis Italiæ Ciuitatibus venalia forent,cum Laurentij Papienſis faciẽtis inſcriptionem haberent,quamquam pręciũ ingens eſſe videretur,non pigeret tamẽ emptorem,ob autoris ſamigerati autoritatem excellentiamq; pecunias effundere. De eo Mantua apud quam in honorato Sepulchro quieſcit,potius quam pręſens liber noſter plura loquatur. Verũ quia parũ omnino fuiſſet Clauicymbala,Clauicorda, & diuerſa alia Muſicæ facultatis Organa eſſe,niſi foret etiã,qui Calamorum,& Cordarum ordines in certam Harmoniam, perfectumq; concentum reuocaret. Hoc in loco nõ frau-

dandũ

dandum laude sua Paulum Belisomum, Conciuē, & Canonicū meū cēsuerim. Qui pręter id quod Latina, pfecte vtit, & Organorū Calamos, in concordē vocū cōcentū, cū opus est, optime reducit, plectri linguam, quā (vt inquit Cicero) nostri dixere Cordarū dentes, ita ex auium, Vulturis scilicet aut Corui penis, in Clauicymbalis aptat, vt nulli omnino quantum vis excelleti Musico, herbam dare velit. Tātum enim, & aurium, & digitorum, apta promptitudine singulariter valet, vt sępe & sępius, cū Clauicymbalū, quod geminos Cordarū ordines habet, in verā Harmoniā reduxerit, Angelos illius Harmoniæ optat adesse testes. Afranio quantum musica debeat, patruo meo, dicta p me supra loquantur. Quid vero, aut quantum ego in literarū multigenarū cōcinnāda Harmonia pfecerim, dicāt q nostra legerint, & in ea vt lubet insaniāt, vel potius benigne, si quæ perperā posita sunt, recte, atq; ordine, cōstituant. Doctiorū enī omniū, & Sāctæ imprimis Romanæ Ecclesiæ, iudicio, & mea, & me, humili semp ceruice submitto.

DEcreuerā, cādide lector, huic nostræ in Chaldaicā linguā, Syriacā, atq; Armenicā, ītroductioni, vnā cū aliarū (de quibus mentionē fecimus) multigenarū literarū harmonia, etiā Hetruscas, Gotticas, Lōgobardas, Vtopienses, & plures alias diuersorū generū literas, ac (vt sic dicā) varia Ziphrarū pene monstra addere. Sed ne lōgitudine nimia lectorē forsitā in fastidiū ducerē. In tēpus aliud differēdū cēsui. Aliquas tñ ex sacris delectas Biblijs, Chaldaicas, Armenicasq;, cū Latina īterpretatiōe adnexa, lectiōes adieci. Vt studiosi qq; hēāt, ī quo se se exercere valeāt. Interea dū alia à nobis, vel ab alijs edita pdierint ī lucē.

EXERCITAMENTVM CHAL. LINGVAE. Lucæ Cap.I.

ܨܠܘܬܐ ܕܐܠܦ ܡܪܢ ܠܬܠܡܝܕܘܗܝ.

Ithalmidauhi. moran daæleph Zzlutho

discipulos suos. dñs nr̃ quam docuit Oratio

ܐܒܘܢ ܕܒܫܡܝܐ ܢܬܩܕܫ ܫܡܟ܆ ܬܐܬܐ ܡܠܟܘܬܟ.

malcuthoch tithe, smoch, nethquadas dbasmaio Abun

regnũ tuũ, aduẽniat nom̃ tuũ, sãctificet q ĩ cœlis Pater nr̃

ܢܗܘܐ ܨܒܝܢܟ. ܐܝܟܢܐ ܕܒܫܡܝܐ ܐܦ ܒܐܪܥܐ.

barago oph dbasmaio aicano zzebionoch nehuæ

in terra. ita in cœlo sicut voluntas tua, Fiat

ܗܒ ܠܢ ܠܚܡܐ ܕܣܘܢܩܢܢ ܝܘܡܢܐ. ܘܫܒܘܩ

vasbuq iaumono, dsunquanon lahhmo hablan

& remitte quotidie q sufficiat nobis panem da nobis

ܠܢ ܚܘܒܝܢ ܘܚܛܗܝܢ. ܐܝܟܢܐ ܕܐܦ ܚܢܢ

hhnan doph aicano vahhtohain. hhaubain lan

nos qđ ita sicut & peccata nr̃a, debita nr̃a nobis

ܫܒܩܢ ܠܚܝܒܝܢ. ܘܠܐ ܬܥܠܢ ܠܢܣܝܘܢܐ. ܐܠܐ

elo lnosiuno, taglan vlo lhhaiobain, sbaqn

Sed ad tentãdũ, ducas nos & ne debẽtibꝫ nob̃, remittimꝫ

ܦܨܢ ܡܢ ܒܝܫܐ. ܡܛܠ ܕܕܝܠܟ ܗܝ ܡܠܟܘܬܐ

malcutho hi ddiloch Metul biso. men phazõ

regnum est tuum Quoniã malo a libẽa nos

ܘܚܝܠܐ ܘܬܫܒܘܚܬܐ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ ܐܡܝܢ.

amin olmin loglam vtesbuhhto vhhailo

Amen. sęculorũ. in sæcula & laus, & virtus

Հայր մեր որ յերկինս դես սուրբ եղիցի անուն
Hair, mer or iercins des ſurb eglizzi anun
Pater noſter q ĩ cœlis es ſanctũ ſit nomen

քո. եկեսցէ արքայութիւն քո եղիցին կամք քո
cho. eceszzę archaiuthai cho eglizzin camch chó
tuũ. Veniat regnum tuũ, Fiant placita tua

որպէս յերկինս և յերկրի. զՀաց մեր հանապա-
orpęs iercins eu iercri. Zhazt mer hanapa-
ſicut ĩ cœlo & ĩ terra. Panẽ nr̃m ſupſubſtãtia-

զորդ տուր մեզ այսաւր և թող մեզ զպարտ-
zord tur mez aisaur eu thogl mez zpaar-
lem da nobis hodie & remitte nobis debi-

իս մեր որպէս և մեք թողումք մերոց պարտ-
tis mer orpæs eu mech thoglumch merozt part-
ta noſtra, ſicut & nos remittimus noſtris debi-

պանաց և մի տանիր զմեզ ի փորձութիւն այլ
panazt eu mi tanir zmez i phorxuthai ail
toribus, & ne ducas nos in tentationẽ. Sed

փրկեայ զմեզ ի չարէ. զի քո է արքայութիւն
pharceai zmez i zaræ, zi cho æ archaiuthai
libera nos a malo. Q m̃ tuũ eſt regnum

և զաւրութիւն և փառք յաւիտեանս. ամէն.
eu zauruthai eu pharhch iauiteans. Amen.
& virtus & gloria, in ſæcula. Amen.

Salutatio Angelica.

ܛܝܒܘܬܐ ܡܠܝܬ ܡܪܝܡ ܠܟܝ ܫܠܡ

taibutho maliath MARIAM lech Slam

gratia, plena MARIA tibi Pax

ܘܡܒܪܟܘ ܒܢܫ̈ܐ ܐܢܬܝ ܘܡܒܪܟܬܐ ܥܡܟܝ ܡܪܝܐ

vambarecu bnese, anth vambarectho gamech morio

& bñdictɔ ĩ mulieribɔ tu & benedicta tecum dominus

ܡܪܬܝ ܡܫܝܚܐ ܝܫܘܥ ܕܒܟܪܣܟܝ ܦܐܪܐ

marthi mſihho IESVGA dabearſech phiro

domina meſſias IESVS q ĩ vẽtre tuo fructus

ܕܐܠܗܐ ܐܡܗ ܩܕܝܫܬܐ ܒܬܘܠܬܐ ܡܪܝܡ

daloho emo quadiſtho btultho Maria

Dei mater ſanctiſſima virgo Maria

ܘܒܫܥܬܐ ܗܫܐ ܚܛܝ̈ܐ ܚܠܦܝܢ ܐܬܟܫܦܝ

vabſogtho hoſo hhatoie hhlophain ethcaaſph

& in hora nũc peccatoribus pro nobis ora

ܕܡܘܬܢ ܐܡܝܢ.

Amin. dmautan

Amẽ. mortis noſtræ

Salutatio Angelica.

ուրախլեր մարիամ · լի շնորհօք տէար
Vrahhler Mariam . li snorhoch tear
Letare Maria . plena gratia dominus

ընդքեզ · օրհնեալ ես դու ՝ի կանայս · և
iendchez. ωrhneal es du i canais. eu
tecum . benedicta es tu in mulieribus.&

աւրհնեալ է պտուղ որովայն քո · տէար
aurhneal æ ptugl orωain cho. tear
benedictus est fructus ventris tui. dominus

մեր յիսուս քրիստոս · սուրբուհի աստուածածին
mer Iesus Christos. surbuhi astuxaxin
noster Iesus Christus, Sancta dei genitrix

միշտ կոյս մարիամ աղօթեա վասն մեր
mist cois Mariam Aglothea vasn mer
semper virgo Maria Ora pro nobis

զմեղաւորըս այժմ և ի ժամն զմահու
zmelauorchs aizm eu i zamn zmahu
peccatoribus nunc & in hora mortis

մերում · ամէն ·
merum. Amen.
nostræ. Amen.

ܟܬܒܐ ܕܕ.

ܒܝܘܡܬܐ ܗܠܝܢ ܡܫܝܚܐ ܕܦܣܩܬܐ ܘܐܪܥܐ ܐܠܗܝܐ.
ܡܫܒܘܚܬܐ ܕܚܣܝܐ ܠܦܪܘܩ ܡܫܝܚܐ ܕܝܠܕܬ
ܡܫܡܫܢܘܬܐ ܠܟܠܗܘܢ ܘܫܪܝ ܠܟܬܒܝܗܘܢ ܕܢܒܝܐ
ܠܡܘܬܒܐ ܠܡܫܡܫܢܘܬܐ ܘܠܐ ܪܒܘ ܠܥܠܡܐ. ܐܝܟ
ܫܪܝ ܒܬܪܗ ܐܚܪܢܐ ܘܐܡܪ. ܐܡܪܘ ܠܡܘܬܒܐ
ܕܗܘܐ ܫܪܝܬ ܡܠܟܬܐ ܘܐܘܪܗ ܘܡܠܟܘܬܗ
ܡܠܟܝܢ ܘܠܥܕܡܐ ܡܠܬܐ ܠܗ
ܠܡܫܡܫܢܘܬܐ. ܗܢܘܢ ܕܝܢ ܒܝܘܡ ܘܐܪܥܐ ܐܝܟ
ܕܟܘܪܣܝܐ ܘܐܝܟ ܕܠܐ ܘܐܬܐ. ܫܪܝܐ ܕܝܢ
ܐܡܪܘ ܠܟܬܒܝܗܘܢ ܘܥܠܝܗ ܘܡܠܟܘܬܗ. ܟܕ
ܫܡܥܘ ܕܝܢ ܡܫܝܚܐ ܦܪܩ ܫܪܝ ܢܒܝܐ ܘܐܬܐ
ܐܬܒܪܘ ܠܡܠܟܘܬܐ ܗܢܘܢ ܘܡܠܟܝܢܗܘܢ
ܐܬܒܪܘ. ܗܢܘܢ ܐܡܪ ܠܟܬܒܝܗܘܢ. ܡܫܡܫܬܐ
ܡܠܟܐ ܘܗܢܘܢ ܘܐܬܐܡܪ ܗܘܐ ܠܐ ܫܡܥ ܗܘܐ.
ܐܝܟ ܗܘܠܝܢ ܠܡܫܡܫܢܐ ܕܐܘܪܚܬܐ ܘܟܠܗܘܢ
ܕܡܫܡܫܝܢ ܐܝܟ ܫܪܝ ܠܡܫܡܫܬܐ. ܘܟܠܗ
ܟܬܒܐ ܗܢܘܢ ܠܐܘܪܚܬܐ ܘܟܬܒܘ ܟܠ ܕܐܫܟܚܘ
ܕܫܡܥܘ ܘܟܬܒܘ ܘܐܬܟܬܒ ܟܠܗ ܡܫܡܫܢܘܬܐ ܫܡܫܬܐ.

Matthæi. xxii.

Et rndit denuo Iesus ī parabolis & dixit, Simile factū ē regnum cœlorum homini regi qui fecit nuptias filio suo. Et misit seruos suos vt vocarent inuitatos ad nuptias & non voluerunt venire. Iterum misit seruos alios & dixit. Dicite inuitatis qa ecce prādiū meū paraui & tauri mei & altilia mea occisa sunt & singula quæque parata sunt, venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt & abierunt, hic in villā suā & hic ad negociationē suā. Reliqui vero apphēderūt suos eius & iniuria fecerūt & occiderūt, cū audisset autem Rex iratus est, & misit exercitum eius perdidit homicidas illos & Ciuitates eorum combusit. Tunc dixit seruis suis, nuptiæ paratæ sunt & illi qui inuitati fuerant non digni fuerūt, vos igitur abite ad exitus viarum & omnes quotquot inueneritis vos vocate ad nuptias, & egressi serui illi in vias congregauerunt oēs quos inuenerūt malos & bonos & īpleta ē domus nuptiarū discūbētiū.

ܡܠܠ ܡܕܒܪܐ ܕܢܝܫܐ ܗܩܫܬܐ ܥܒܕܬ ܠܐܡܗ
ܥܒܕܐ ܕܠܐ ܒܠܚܘܕ ܒܥܘܒܕܐ ܘܡܠܦܢܘܬܐ.
ܘܐܡܪ ܒܗ ܡܪܢ. ܐܝܟܢܐ ܕܠܫܠܝܚܐ ܓܒܐ ܕܒܗ
ܒܪ̈ܚܡܐ ܕܡܫܠܡܘܬܐ ܠܫܡܝܐ ܣܠܩ. ܗܘ ܕܐܦ ܐܚܘܝ ܠܗ
ܢܦܫܗ ܐܡܪ ܡܟܝܠ ܠܫܠܝܚ̈ܐ ܘܐܬܘܬܐ
ܐܝܬܝܗܘܢ ܘܒܬܪܗܘܢ. ܘܐܦܘܗܘܢ ܠܫܡܘܥܐ
ܕܢܘܪܐ ܠܗܘܢ ܕܚܙܘ ܒܝܕܥܬܐ ܘܡܘܬܐ ܕܡܪܢ ܗܘ ܦܢܝܢ
ܐܠܗܐ ܕܢܘܪܐ ܘܡܠܟܘܬܗ ܕܡܫܝܚܐ.

ܟܬܒܐ ܕܦܪܟܣܝܣ ܕܫܠܝܚܐ.

ܡܠܟܐ ܕܟܠ ܡܕܝܢܬܐ ܡܕܢܚܐ ܐܡܪ ܕܒܟܠܗ
ܡܟܪܙܐ ܕܡܫܝܚܐ ܠܘܩܒܠ ܕܦܪܝܫܐ ܡܕܝܢܬܐ ܕܫܠܝܚܐ
ܕܫܡܥܐ ܐܫܬܘܕܥܘ ܐܝܟ ܐܘ ܕܠܘܬܟܐ ܐܝܟ
ܕܠܘܬܗ ܡܫܡܫܝܢ ܕܠܐ ܡܬܚܫܒܐ ܐܝܟ
ܐܬܚܙܝ ܕܢܘܗܪܐ ܘܦܪܘܩܐ ܕܫܠܝܚܐ ܡܚܘܝܐ ܠܐ
ܐܬܢܛܠ ܒܗ ܘܗܘܐ ܦܪܝܫ ܡܢ ܟܠ ܕܒܝܫܐ
ܘܐܬܥܒܕ ܡܠܟܐ ܡܫܝܚܐ ܐܡܝܢ.

Et venit Rex vt videret diſcumbentes, & videns ibi hominem qui non veſtitus erat veſtibus nuptiarum & dixit illi ſoci mi, quomodo huc intraſti, cum veſtes nuptiarum non ſint tibi. Ille autem tacuit. Tunc ait Rex miniſtris ligate manus eius & pedes eius & educite eum in tenebras exteriores ibi erit fletus & ſtridor dentium. Multi ſunt quippe vocati, & pauci electi.

Oratio ad virginem Mariam.

Pax tibi Sanctiſſima Maria mater Dei Regina cœli porta paradiſi Domina mundi pura ſingularis tu es Virgo, tu concepiſti Ieſum ſine peccato, tu peperiſti Creatorē & Saluatorē mundi, & in quo nō depauperatus ſū in eo, & ipſa libera me ab omni malo & ora pro peccato meo. Amen.

ܬܫܒܘܚܬܐ ܕܝܠܕܬ ܐܠܗܐ.

ܡܘܪܒܐ ܢܦܫܝ ܠܡܪܝܐ. ܘܡܫܒܚܐ. ܘܪܘܚܝ
ܚܕܝܬ ܒܐܠܗܐ ܡܚܝܢܝ ܀ ܕܚܪ ܒܡܘܟܟܗ ܕܐܡܬܗ ܘܗܐ
ܡܢ ܗܫܐ ܛܘܒܐ ܢܐܡܪܘܢ ܠܝ ܟܠ
ܫܪܒܬܐ ܕܥܒܕ ܥܡܝ ܪܘܪܒܬܐ ܀ ܗܘ ܚܝܠܬܢܐ ܘܩܕܝܫ.
ܗܘ ܫܡܗ ܀ ܘܚܢܢܗ ܠܕܪܐ ܘܫܪܒܬܐ ܥܠ
ܐܝܠܝܢ ܕܕܚܠܝܢ ܠܗ ܘܥܒܕ ܙܟܘܬܐ ܒܕܪܥܗ ܀
ܘܒܕܪ ܠܡܬܪܘܪܒܢܐ ܒܪܥܝܢܐ ܕܠܒܗܘܢ
ܣܚܦ ܥܫܝܢܐ ܡܢ ܟܘܪܣܘܬܐ. ܘܐܪܝܡ ܡܟܝܟܐ ܀
ܐܣܒܥ ܠܟܦܢܐ ܛܒܬܐ. ܘܥܬܝܪܐ ܫܪܐ
ܣܦܝܩܐܝܬ ܀ ܥܕܪ ܠܐܝܣܪܝܠ ܥܒܕܗ ܘܐܬܕܟܪ ܚܢܢܗ ܀
ܐܝܟ ܕܡܠܠ ܥܡ ܐܒܗܝܢ ܥܡ ܐܒܪܗܡ
ܘܥܡ ܙܪܥܗ ܠܥܠܡ.

ܕܫܡܥܘܢ ܣܒܐ.

ܡܟܝܠ ܫܪܐ ܐܢܬ ܠܥܒܕܟ ܡܪܝ ܐܝܟ ܡܠܬܟ ܒܫܠܡ.
ܕܗܐ ܚܙܝ ܥܝܢܝ ܚܢܢܟ ܕܛܝܒܬ ܒܦܪܨܘܦ
ܟܠܗܘܢ ܥܡܡܐ. ܢܘܗܪܐ ܠܓܠܝܢܐ ܕܥܡܡܐ
ܘܫܘܒܚܐ ܠܥܡܟ ܐܝܣܪܝܠ.

Canticum Genitricis Dei.

Magnificat anima mea dñm. Et exultauit spiritus meus, ĩ deo salutari meo. Quia respexit ĩ hũilitatẽ ãcillæ suæ, ecce enim ex hoc bonum dabunt mihi progenies omnes. Quia fecit mihi magna, q potens est, & sanctũ nomẽ eius. Et misericordia eius a generatione & progenie super illos qui timẽt eũ. Fecit potentiam in brachio suo, & dispersit superbos in cogitatione cordis eorum. Deposuit potentes de sedibus, & exaltauit humiles. Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Suscepit israel puerũ suũ, & recorda. ẽ misericor. suæ. Sicut locutus est cũ patribus nostris, cum Abraham, & cum semine eius in sæcula.

Ioannis. I.

De plenitudine eius nos omnes accepimus. Et gratiam pro gratia. Propterea quia lex per manum Moisi data est. Veritas & gratia per manum Iesu Messiæ.

ի աւետարան ըստ ղուկաս. ա.

մեծացուսցէ անձն իմ զտր և ցնծացաւ
հոգի իմ յած փրկիչ իմ զի հայեցաւ ի խոն=
արհութի աղախնոյ իւրոյ. զի ահայ այսմհետէ
երանիցեն ինձ ամազգք. զի արար ինձ մեծ=
ամեծս հզաւրն. և սբէ անուն նորա. և ողորմու=
թի նուա ազգաց յազգս երկիւղածաց իւրոց:
արար զաւրութի բազկաւ իւրով: ցրուեաց զամ=
պարտաւանս մտաւք սրտից իւրեանց: քակեաց
զհզաւրս յաթոռոց. և բարձրացոյց զխոնարհս
զքաղցեալս լցոյց բարութբ և զմեծատունս
արձակեաց ունայնս: պաշտպանեաց իլի ծա=
ռայի իւրոյ. յիշելով զողորմութի իւր որպէս
խաւսեցաւ առ հարս մեր աբրահամու և
զաւակի նորա յաւիտեան.

դըշխոյ երկնի բերկրեալ ալէլուիա. վասն զի
զոր արժանի եղերբ առնալ ալէլուիա. արդ
համբարձաւ որպէս ասաց ալէլուիա. աղօթեա
վասն մեր զածուծոյ ալէլուիա.

Ex euangelio secundum Lucam. Cap.I.

Magnificabit anima mea dominum. Et exultauit spiritus meus ĩ deo salutari meo. Quia respexit ad hũilitatem ancillæ suæ. Quia ecce post hoc beatã dicẽt me oẽs generationes. Quia fecit mihi magna qui potẽs est, & sãctũ est nomẽ eius. Et misericordia eius a progenie in progenies timentibus eum. Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui. Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Suscepit israel puerum suum, recordatus misericordiæ suæ. Sicut locutus est ad patres nostros Abraham, & semini eius in sæcula.

Regina cœli lætare alleluya. Propterea quia quem meruisti portare alleluya. Nunc resurrexit sicut dixit alleluya. Ora pro nobis deum alleluya.

մատթէոսի. ե.

երանի աղքատաց հոգւով, զի նոցա է արքայութիւն երկնից. երանի սգաւորաց, զի նոքա մխիթարեսցին. երանի հեզոց, զի նոքա ժառանգեսցեն զերկիր. երանի որ քաղցեալ և ծարաւի իցեն արդարութեան, զի նոքա յագեսցին. երանի ողորմածաց, զի նոքա ողորմութիւն գտցեն. երանի այնոցիկ որ սուրբ են սրտիւք, զի նոքա զած տեսցեն. երանի խաղաղարարաց, զի նոքա որդիք այ կոչեսցին. երանի որ հալածեալ իցեն վն արդարութե, զի նոցա է արքայութիւն երկնից. երանի է ձեզ յորժամ նախատիցեն զձեզ, և հալածիցեն, և ասիցեն զամ բան չար զձէն սուտ վն իմ. ցնծացէք, և ուրախ լերուք, զի վարձք ձեր բազումեն յերկինս.

Երկոտասանից առաքելոցն անուանքն.

ի մատթէոսի. ժ.

Առաջին սիմոն անուանեալն պետրոս և անդրեաս եղբայր նորա. յակոբոս զեբեդեայ. և

Matthæi. Cap. V.

Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Beati lugentes, quoniam ipſi conſolabuntur. Beati mites quoniam ipſi hereditabunt terram. Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam inuenient. Beati illi qui mundo ſunt corde, quoniam ipſi deum videbunt. Beati pacifici, quoniã ipſi filii dei vocabuntur. Beati qui perſecutionẽ patientur propter iuſtitiã, quoniã ipſorũ eſt regnum cœlorum. Beati eſtis vos in qua hora maledixerint vobis, & perſecuti fuerint, & dixerint omne verbũ malũ vobis mẽtiẽtes propter me, gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis.

¶ Duodecim Apoſtolorum nomina ex Matthæi. X.

Primus Simon nominatus Petrus, & Andreas frater eius. Iacobus Zebedei, &

յոհաննէս եղբայր նորա. փիլիպպոս և բար-Թողոմէոս. Թովմաս. և մաթէոս մաքսաւորն. Յակոբոս ալփեա և ղեբէոս որ անուանեցաւ Թադէոս. սիմոն կանանացի. և յուդայ սկարիովտացի որ և մատնեացն զնա.

Հաւատոն զառաքելոցն.

Հաւատամ ի յած Հայրն ամենակարող ստեղծողն երկնի և երկրի. եւ ի յսուս քրիստոս յորդի նորա միածին ի տէարն մեր. որ յղացաւ ի Հոգոյն սուրբոյ ծնեալ ի մարիամա կուսեն. չարչարեալ ընդ պոնտացով պիլատոսիւ խաչեցեալ մեռեալ և Թաղեալ. էջ ի դժոխս յերրորդ յաւուր յարեաւ ի մեռելոց. ել ի յերկինս. նստի ընդ աջմէ Հօր ամենակարողի. Անտի գալոց է դատել զկենդանիս և զմեռեալս. Հաւատամ ի սուրբ Հոգին. ի սուրբուհի եկեղեցի կաթողիկէ. ի սուրբոցն Հաղորդութեան. ի Թողութեան մեղաց. ի մարմնոյ յարութեան. ի կեանսն յաւիտենականսն. Ամէն.

Ioannes frater eius, Philippus, & Bartholomæus, Thomas, & Matthæus Publicanus, Iacobus Alphei, & Læbæus, qui nominatus eſt Thadæus. Simon Cananæus, & Iudas Scariothis, qui & tradidit etiam eum.

Fides Apoſtolorum.

Credo in Deum patrem omnipotentem creatorem cœli & terræ. Et in Ieſum Chriſtum filium eius vnigenitū dominū noſtrū. Qui cōceptus eſt de ſpiritu ſancto natus ex Maria virgine. Paſſus ſub Pontio Pilato Crucifixus mortuus & ſepultus. Deſcendit ad inferos in tertia die reſurrexit a mortuis. Aſcendit in cœlos. Sedet ad dexteram patris omnipotentis. Inde venturus eſt iudicare viuos & mortuos. Credo in ſanctum ſpiritum. In ſanctam Eccleſiam Catholicam. In ſanctorum cōmunionem. In remiſſionem peccatorum. In corporum reſurrectionem. In vitam æternam. Amen.

Tempus erat vt iam Ferrariæ pridie Idus Iulij, Millesimo Quingentesimo Trigesimo septimo, incohatæ huic nostræ introductioni, & scribendi, de Chaldaicis, & Armenicis exercitamentis, atq; operi, multis impedimentis, varijsq; interuallis temporum, interrupto, finem tandem aliquãdo facerem. Verum ista dum propensiori animo, assiduaq; diligẽtia efficere molimur, & ad metam properamus. En à Ioanne Baptista Paucidrapo de Burgo Franco, Papiensi Bibliopolæ, apud Venetos ad Anchoram Federici Asulani, morã trahẽte, directæ mihi literæ, vnà cum Libello Duodecim Linguarum, Gulielmi Postelli Barentonij, in die Sãcti Antonij Abbatis præsentantur. Quibus lectis, apertoq; libro, cum primũ illius inscriptionem legi, dubitans hæsitansq; fui, nun alius hic à Gulielmo Postello Ambolatæo, mihi charissimo, Libri ipsius Autor esset. Cum vero in Chaldaicæ linguæ descriptiõe, subscripta illius verba lego, videlicet. Frater Ambrosius Papiensis, Ferrariæ habet excussas formas &c. hæsitationem omnem procul abijcio, vereq; illũ esse Gulielmũ cognosco. Cui aliquãdo, cum animi mei propositũ, circa variarum literarum publicationẽ, Venetijs cõmunicassem; & opera eius (vt in superioribus mentionem feci) vsus fuissem, Dominicam (vt aiunt) Saluatoris nostri orationem, typis meis Chaldaicis, atq; Armenicis, excussam tradidi. Et dum Ferrariæ huic operi imprimẽdo insisterem, acceptis Epistolis eius, nonnulla ab illo petita Alphabeta Venetias misi. Quæ, quia in opere suo nõ inseruit, in inferiori nostra appendice, huic nostro operi addenda, cum mutuis Epistolis nostris publicabimus. Videt' enim mihi Po-

stellus

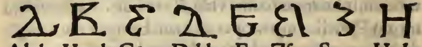
ſtellus,quem ſtudiorum ſimilitudo,& virtutis opinio,non modo amicum mihi conciliauerat,verum etiam chariſſimum fecerat,in hoc ſuo duodecim linguarum,opuſculo publicando,Ioãnem Euangeliſtã æmulari voluiſſe. Qui vnà cũ Simone Petro,à Maria Magdalene, audita Chriſti Redemptoris noſtri Reſurrectione,ſiue quia(vt Euangeliſtę verbis vtar)ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἴδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν, quia Iunior Petro erat, ad monumentum præcurrit citius,& inclinatus vidit linteamina. Venit & Petrus,ac prior ĩtroiuit,& vidit linteamina,atq; alia quæ poſtmodum ſubintrans Ioãnes vidit,& credidit. Audiuit votũ meum,Poſtellus meus.operam ſuam benigne mihi impẽdit.Vidit excuſſas Chaldaicas,Armenicaſq; formas meas. Vidit chalcographum meum mecũ. Cognouit me ſenẽ, & iam duo de ſeptuaginta annos natum,& ad curſum minime aptum.Recepit (vt arbitror.)Epiſtolas meas,ſicut & ego ſuas.Audiuit Ferrariæ, varias à me in lucem dari,literarum,ac linguarum diuerſitates.Iuuenis ipſe in Gallias ꝓfectus,alias mihi Epiſtolas ſcripſit,& dum quod poſtulat, qua poſſum diligentia procuro,vt conſequi valeat,duodecim linguarum,libellum edidit.Edebat & Ambroſius. & licet tardius ad propoſitam metam ſenex peruenerit,prior tamẽ incępit,& plura quę viderat cõmunicauit.vt ſtatim lectis Epiſtolarum exemplis,& operi addita appendice,cernere licebit.

¶ Ambroſius Papieñ. Canonicus, ſiue Regularis Lateraneñ. Doctiſſimo Artiũ, & Medicinæ Doctori.d.Gulielmo Poſtello Ambolateo, tãquã Fratri Honorando.

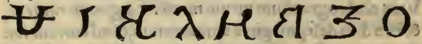
ACcipe Gulielme Frater, Alphabetum Iacobitarũ, à me tibi proximis his diebus pollicitum, cũ plus ocij dabitur, & alia quædam, haud penitus ingrata recipies. Scripſi, quæ vides Iacobitarum literis, quibus ſub ſcribuntur eadẽ (vt reor) Arabice, ex Euangelio Matthęi. quæ tu, q̃ iſta calles, ſi mihi ꝓ tua animi benignitate declara ueris, rẽ profecto gratiſſimã facies. Vale & mutuũ ama.

Ferrariæ ex Canonica Sancti Ioannis Baptiſtæ, q̃nto Kal. Iulij. 1537.

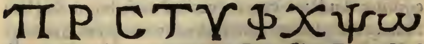
¶Alphabetum Iacobitarum.

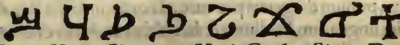
Alpha. Vueda. Gãma. Delda. E. Zſo. Syeta. Heda.

Theda. Ioda. Caba. Lauda. Me. Nyn. Axi. Off.

Pi. Ru. Sigma. Taf. He. Phi. Chi. Epſi. O.

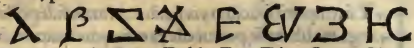

Schey. Vey. Chachy. Hori. Geuſa. Sima. Dy.

¶Matthæi primo. Cum eſſet Maria mater eius, Arabice Chatibathan Deſponſata. Cap. 2. Siſcitabat Arabice. Aſtachbara ibidem, interrogate Arabice, Aſtachbaru ibidẽ didicit diligenter Arabice Aſtauatzahe Et ĩ plurali Aſtautzhau Cap. 6. Noli tuba canere. Arabice, Balcarn Cap. 8. Stridor. Arabice. Vatzariphu

¶Eſt etiam

¶ Addā nunc aliud eorūdē Alphabetū, quo magis Cophtitæ, ſpeciatim vtuntur. vt infra.

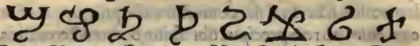
Alpha. Vueda. Gāma. Delda. E. Zſo. Syeta. Heda.

Theda. Ioda. Caba. Lauda. Me. Nyn. Axi. Off.

Pi. Ru. Sigma. Taf. He. Phi. Chi. Epſi. O.

Schey. Vey. Chachy. Hori. Geuſa. Sima. Dy.

¶ Numerāt iſti (vt hoc ēt addaᵗ) ꝑ literas alphabetī, ſicuti Hebræi, Chaldæi, Græci, Macedones, & Dalmatæ, & cæteri de qbus in ſuperiori tractatu mentionē fecimus, qđ nō Arabes, & Indi, q numeralibus noībus exceptis, characteribus ad id opus inuentis, vario modo vtūtur, quemadmodum etiam & Latini. Phiot præterea patrem, & Pſcirim, filium appellant. Mens fuerat ante patriæ meæ ruinam, orationem Dominicam, & Apoſtolorum Symbolū, & quędam alia Iacobitarum literis & lingua, in lucem edere, quę Vulcano ardente, vnà cum multis alijs mihi ablatą fuerūt, quæ vero in præſentia hic appoſuimus, ex libro Euangeliorꝫ Arabicis literis ſcripto, in quo ſparſim multa ꝑ modū gloſſematis, iſtorꝫ characteribus ſūt ſcripta deſumpſimus.

¶ Poſtero die quo iam ſuperiores literas deſtinaueram, infraſcriptas Ferrariæ recipio.

¶ Gulielmus Postellus. F. Ambrosio Papiensi. S. P. D.

ET si temporis spacium vix patitur, vt tuam fidē possis erga me liberasse, putaui esse ex officij mei ratione, saepius pollicitorum memoriam tibi obijcere, quo & interim ostēderem cōtinuam tui apud me recordationem, & quantum in me est facerem ne iustam mei obliuionem possis fortasse aliquando praetexere. Addes nisi molestum erit illis quos promisisti characteribus, & vtcunq; imitatos aut fictos illorum librorum Punicorum Arabicorum ve quos habes titulos, vt qui praesens aedes tuas adire non valeo possim, si licet, vel illa coniectura assequi, qui nam sint, eam enim ob rem precipue tibi abituro characteres illos, tam exacte depinxeram, vt in hac re aliquid tibi subueniret. Sed tum non succurrit, vt illius rei te commonefacerem. Quanta hic potuit fieri diligētia institi, si aliquid exempli illorum dudum, excussorum characterum Armenicorū possem ad te mittere, quod hactenus non licuit, vbi se offeret habebis. Si quid habes preter alphabetum Georgianū, in illis literis, mitte duos aut tres versus. Nō ommites literas Aegyptias, ἱερογλυφικὰ, & quicquid rerum tuarū nobis non inuidebis, magici characteres non deerunt scio. Puta interim tua quū ī manus meas peruenerint, tibi honori futura. Si quid à me voles, fac tantum vt sciam. Lucae cap. 3. Matthaei. 1. Armenice, quia cito pingis flagitabo. Vale.

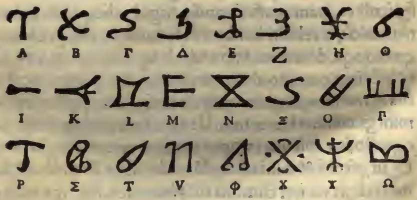
¶ Gulielmo Postello Ambolateo, multarum linguarum gnaro. D. Ambrosius Papiensis, Canonicus Regularis Lateranensis. S. P. D.

Scripsissem

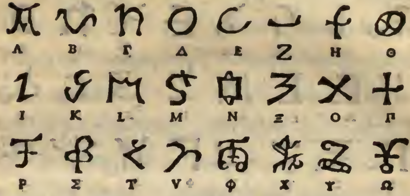
SCripsissem Gulielme humanissime, magicos quos re quiris characteres, sed minuti vsqueadeo sũt, vt ne dũ scribere, sed nec pingere quidẽ illos potuerim. Decreueram proinde archetypum ad te cum his nostris mittere. Verum dum pręsentium latori, ingenue rem totã enarro, rogoq; vt afferat, exhorruit, expauit, extimuit, veritus ne dæmon (cuius calami ductu literæ ipsæ scriptæ fuerãt) ipsum inuaderet deferentem, distuli factum, præstolaturus audentiorem, quem cum nactus fuero, syngrapham, habebis. Ex qua si characteres exscribere potueris, rogatus simul & ex oratus eris, vt fideliter remittas. Si tardius fortasse quam spe raueras, ista Armenice Puniceq; scripta recipis, ne meæ ascribas velim negligẽtię. Sed hosce intensos incusabis calores, in quibus vix etiam cum optimo falerno (vt sic dicã) & abũdantiori sane, possumus refrigerari, vt interim taceã exquisita quoq; loca ad refocillãdos à caumate homines cõmoda, & varia, quę nobis affatim suppetunt. Nam hic neq; ethesiarum flamina ad caniculę remedium instituta, nobis succurrunt, quin vramur, afflictiq; & nimio ęstu exu sti, in sudorem deliquamur, ac linguam canũ more, ex ore ęepicule emittamus; affectemusq; frigidos limpidissimi fon tis riuulos, vt vel saltẽ lambere valeamus, & ora proluere, quandoquidem etiam sitibundi, ab aquarum potu, ne sple ni officiant, omnino abstinere velimus. Scripseram porro illa Armenica, Arabicaq; istis inclusa, statim post receptas mihi gratissimas literas tuas. Verum dum fidelem nuntium expecto, in caniculares supra modum vrentes, incido dies. Qui pfecto & mihi admodũ molesti sunt & medicis, ita me ercle, vt vix ipsi cum suis etiã pharmacis, hoc tpe valere queant.

queant. Amico tamen satis omnino facere cupiēs nocturnam sextam horam, in qua cōmodum magis ęstus aliquantulum euitare, si non penitus effugere valeo, ad hanc Epistolam scribēdam delegi. Et alphabeta isthęc septem varia scripsi, quę aliquando ex bibliotheca Grimana sancti Antonij isthic in vetustissimo libro inuenta desumpsi. Si hic haud bene concinneq́; scripta fuerint, senectuti meę veniā dabis, nam tremula manus non sinit rectas ducere lineas, ad locum vnde sumpta fuerunt te remitto, ibidem hoc ordine scripta repies, quo hic quoq; & ego scribere curaui. Cęterum rem mihi pergratam facies, si (quod sine tuo incōmodo factū velim) viginti Punicorū Arabicorūq; librorū titulos, hic à me descriptos interp̄taberis, & sensum rescripseris. Ita enim fiet vt tuo munere, nomē accipiāt. Vale, & Ambrosium vt cœpisti ama. Ex Canonica sancti Ioannis Baptistę, Ferrarię pridie nonas Augusti, hora sexta noctis pręcedentis. 1537.

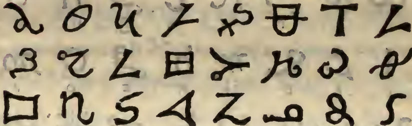
Βιργιλίου φιλοσόφου ἀλφάβητον.

¶ Ἀπολλωνίου Τυανέως.

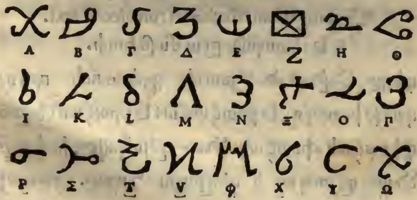

¶ Γράμματα τὰ καλούμενα ἱερογλυφικά.

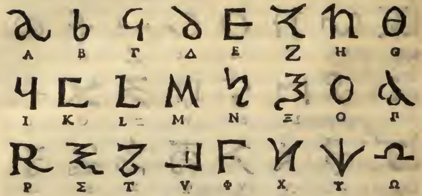

¶ Supraſcripto alphabeto nullę aderāt alię adſcriptę lr̃ę.

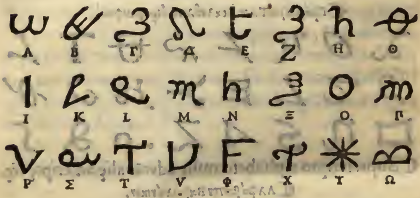
¶ Ἀλφάβητον Βαβυλώνικον.

Ἀλφάβητα ἑλληνικόν.

Ἀλφάβητα.

Euangelium Matthæi Armenice. Cap. I.

Աւետարան ըստ Մաթէոսի·

գիրք ծննդեան յսուսի քրիստոսի որդոյ դաւթի · որդոյ աբրահամու: աբրահամ ծնաւ զիսահակ · իսահակ ծնաւ զյակոբ · յակոբ ծնաւ զյուդայ և զեղբարս նորա · յուդայ ծնաւ

ծնաւ զփարէս և զզարայ ի Թամարայ. փարէս
ծնաւ զեզրովն. եզրովն ծնաւ զարամ. Արամ
ծնաւ զամինադաբ. ամինադաբ ծնաւ զնայասո=
վն. նայասովն ծնաւ զ սաղմոն. սաղմոն ծնաւ
զ բոոս ի Հռեքեբայ. բոոս ծնաւ զ յովբէթ ի
Հռութայ. ովբէթ ծնաւ զ յեսսէ. յեսսէ ծնաւ
զ դաւիթ արքայ. դաւիթ ծնաւ զ սաղովմոն
ի կնոջէն ուրիայ. սաղովմոն ծնաւ զ ռոբովա=
ամ. ռոբովամ ծնաւ զ աբիայ. Աբիայ ծնաւ
զ ասափ. Ասափ ծնաւ զ յովսափատ. յովսա=
փատ ծնաւ զ յովրամ. յովրամ ծնաւ զ ոզիայ.
ոզիայ ծնաւ զ յովաթամ. յովաթամ ծնաւ
զ աքազ. Աքազ ծնաւ զ եզեկիայ. եզեկիայ
ծնաւ զմանասէ. մանասէ ծնաւ զամովս. Ամովս
ծնաւ զ յովսիայ. յովսիայ ծնաւ զեքոնիայ և
զեղբարս նորա. առ գերութեանն բաբելացւոց.
Յետ գերութեանն բաբելացւոց. ծնաւ յեքո=
նիայ զսաղաթիէլ. սաղաթիէլ ծնաւ զզո=
րաբաբէլ. զորաբաբէլ ծնաւ զաբիուդ. Աբիուդ

ծնաւ զեղիայ կիմ. եղի ակիմ ծնաւ զազովր.
ազովր ծնաւ զսադովկ. սադովկ ծնաւ զաքին.
Աքին ծնաւ զելիուդ. ելիուդ ծնաւ զելիա-
զար. ելիազար ծնաւ զմատթան. մատթան ծնաւ
զ յակովբ. յակովբ ծնաւ զ յովսէփ զայրն մա-
րեմայ. որում խաւսեցեալ զմարիամ կոյս յոր-
մէ ծնաւն յեսուս որ անուանեցաւ քրիստոս.
Արդ ամ ազգն յաբրահամէ մինչև ի դաւիթ
ազգք չորեք տասանք. և ի դաւթէ. մինչեւ ի
գերութեին բաբելացոց ազգք չորեք տասանք.
և ի գերութենէն բաբելացոց մինչև ի քրի-
ստոս ազգք չորեք տասանք.

QVæ poſt Armenicum Euangelium, in ſuperioribus noſtris literis, Arabicę manu ſcripta fuerant, viginti ſcilicet librorum, Punicorum epigrammata, ſiue inſcriptiones & titulos, quia mihi Punicaꝝ literarum typi, ſeu formę non ſunt, in pręſenti appẽdice nõ addidi. Verum quia de Apollonij Tianei Alphabeto mẽtio facta eſt, et alphabetum ipſum pauloante excuſſum, facile illius verum eſſe crediderim. Quandoquidẽ multi qui Tianei vitam compoſuerunt, & præſertim indiuiduus peregrinatiõis eius comes Damis Aſſyrius, à quo Philoſtratus inprimis qui de illo ſcripſit, ſumpſiſſe videtur, omnium illum

illum intellexisse, & egregie proferre potuisse linguas, asseueret. Librosq; de Astrologica diuinatiõe, & quæ sacra & quomodo dijs singulis acceptissima sint, & multa alia scri psisse affirmant. Vt qui ab Iarcha acceptis septem annulis, septem stellarum nominibus cognominatis, quorum singulos, iuxta dierum nomina, singulis gestabat diebus, & di uinandi scientiam consecutus fuerat. Quid mirum si etiã peculiari potuerit alphabeto vti.

¶ Hieroglyphica vero, vt ait Suidas, ἔγραψεν ὁ χαιρήμων, & q dam alij, vt in naturali historia refert Plinius.

¶ Aegyptiacas p̃terea literas, & Orus, & multi alij descripserunt, & sculpturæ illæ effigiesq; quas in obeliscis videmus (inquit Plinius) Aegyptiæ literæ sunt, de quibus etiã Cornelius Tacitus, & Lucanus, & visu quoq; tẽporibus istis comprehenduntur Romæ. Vidi ego his proximis annis Bononiæ, in manibus cuiusdã Canonici Paleoti, Ciuis Bononiensis, librum ex India aduectum, tygridis pelle coopertum, in quo variæ hominum (& si bene memini) aliarum quoq; rerum, ac animalium figuræ tantũ depictæ erant. Et in circuitu seu limbo, ac illarum figurarũ peripheria, notæ quædam, quas ego literas omnino existimaui, & si vir ille, alioq nobilis, libelli copiã, ad horas nõ negasset, proculdubio Alphabetum exscripsissem, cognosceretq; in præsentia studiosi homines, præter imagines illas, apud Aegyptios literarũ etiã apices esse, veteresq; illos (vt Apuleius in sua Metamorphosi refert) habuisse libros ignorabilibus literis prænotatos, partim figuris huiuscemodi animalium, concepti sermonis compendiosa verba suggerẽtes, partim nodosis, & in modũ rotæ tortuosis, Capreola

 timq;

timq; cōdensis appicibus à curiositate personarum lectione munita.

¶ Eritreos, qui in regione Medorum, non longe à Babylone sunt, literas Græco more scribere, Philostratus asseuerat. Proinde Alphabetum, quod supra Babylonicum inscribitur, facile etiam Eritreorū esse potuit. Sed his prætermissis alias mutuas subiungamus Epistolas.

¶ D. Ambrosius Papiēsis, Canonicus Regularis Lateranensis, Excellenti Artiū Doctori, & multigenarum linguarum gnaro. D. Gulielmo Postello tanquam Fratri Honorando. S. P. D.

MAgistllius Ludouici Spoletani adiurationem, seu potius supplices præces, cū characteribus à Dæmone subscriptis, in ipso archetypo, Chalcographum hūc nostrum, animi audentioris nactus, ad te mitto Gulielme charissime, Vbi legeris, & (si placuerit) exscripseris, eidem Chalcographo nostro restitues, qui ad inceptum opus prosequēdum, breui huc reuersurus est, & fideliter referet. Si tamen magica isthæc Danieli Bombergo, prius ostenderis, rem mihi haud quaquam ingratam feceris. Cognoscet enim vir ille bonarum, peregrinarūq; literarum amator, & multarum linguarum gnarus, Ambrosium vera dixisse, cū proximo mense Iunij Venetijs, in illa Doctorum hominum corona, in ædibus quoq; suis tecū loqueretur, qui paulo ante ab Oriētalibus adueneras. Nā inter loquendum (vt moris est eorum qui cupido, affectāti, anhelantiq; animo semp bona aliquā discendi, in linguarum varietate propensius versantur) dum ego à te quęrerem, si forte aliquod literarum peregrinarum peculium, in

Italiam

Italiam tecũ aduexisses. Cũq; præter Græcas, & Hebręas, quas priusquam Byzantium adires, in patria tua, cũ latinis optime didiceras, respondisses, Punicas te, Arabicas, Armenicas, Samaritanas, Indorumq; habere, & calere literas & linguas, & quædã alia quæ in pręsenti non erant ad manus. At ego confestim illas omneis habere nosceq; vtcũq; subiunxi, ostendiq; tum tibi, & Bombergo, & cæteris qui aderant Psalterium (quod aiunt) Dauid, Syriacis, Chaldaicisq; literis pulcherrime, cum Arabica interpretatione scriptum. Nec nõ libellum Diurnarum horarum, Armenicis pariter literis scriptum. Addidi postmodum pręter illas quas dixisses literas, Iacobitarũ me, Cophtitarum, Gorgianorum, Macedonum, Seruianorum, Bulgarorũ, Illiricorumq;, seu Dalmatarum literas nosce, & Alphabeta quędam alia habere, quę proximis his diebus, vt potui melius exscripsi, & ad te (vt postulaueras) cuidam ex nostris Canonicis deferenda cõsignaui. Memini me quoq; tunc subiunxisse. Si Ferrariam veneris monstra tibi literarum, Zypharumq; ostẽdam. Et vt admirationem in omnium qui aderatis animos inducerem, vel potius ad risum doctã illorum hominum cateruam concitarem, subdidi. Habeo quas nullus forsan habet, Diaboli literas, Dęmonis ipsius manuscriptas. Qui tum risus, qui cachinni, quę admirationes exortę fuerint, tu nosti, Et cum pertinacius insisterem, remq; omnem & factum, vt fuerat, recẽserem. Visi fuistis omnes verbis meis fidem aliquã pręstare, postmodũ discessimus. Nunc vero vos qui tunc conueneratis docti hoĩes, cum Diaboli literas acceperitis, legite si nostis, & discite Ambrosio credere vera dicẽti. Expecto mi Postelle,

vt archetypum remittas. Et si paruum Octogonum libellum, Punicis literis optime scriptum intellexisti, quem ad te simul cum istis misi, vnà cum aliqua subiecti ipsius declaratione, vt pariter remittas efflagitabo. Vale, & amãtem ama. Salutabis meo nomine Bombergum. Ferrarię ex Canonica Sãcti Ioãnis Baptistę, sexto idus Augusti. 1537.

¶ Hanc Epistolam non recepit Postellus, vt infrascriptę testantur literę.

¶ Al Venerañ. Padre Don Ambrosio da Pauia, Canonico Lateranense, suo maggiore sempre osseruañ.

In Ferrara.

A Sancto Giouanni Baptista.

PAter mi honorañ. le vostre litere hebile tarde, videlicet quella matina che lo vostro Stãpadore si partite da Venetia, e alla sera quello medemo giorno, andai da Messer Gulielmo, & trouai che era caualchato pur quella matina per Franza, per ordine del. S. Oratore Frãcese. Et con ogni fidutia ho aperte dette letere, per vedere sel vera cosa che potesse soplir' io, pocho ve manchete nõ l'habbia datto al ditto Oratore, con pregarlo che le mandasse al ditto Messer Gulielmo, pur al tandem mi e parso piu espediente remandar le a. V. P. alle cui orationi di core mi racõmando, vna cõ la Reuerẽtia del vostro. P. Priore. Ne altro, da Venetia. 9. Augusti. 1537.

Don Ricardo da Nouara, vostro.

QVibus profecto receptis, atq; perlectis literis, & nostris simul remissis, ac denuo restitutis, nõ parua sanè animi molestia affecti fuimus, quod scilicet (vt sperabamus) in manus puenire nõ potuerint amici.

Verum

Verum enimvero dum post chalcographi ad nos redditũ operi perficiũdo insistimus, cõmodioremq; amico satisfaciendi opportunitatem expectamus. En patrum meorum iussu, Papiam, vnà cum eodem Calcographo, & cum omnibus ad artem illam necessarijs simul instrumentis, atq; impedimẽtis proficiscor. Et renouata demũ, atq; redintegrata chalcotypa officina, & omnibus rite, atq; ordine iterum dispositis. Dum intermissum imprimẽdi operis nostri munus, denuo resumo, & ad literarum multigenarum concinnandam harmoniam, omnibus (vt aiunt) neruis intendo. Nono Augusti, Millesimo qngẽtesimo trigesimo octauo inferius descriptæ, Postelli mei, redditæ sunt mihi literæ.

¶ A Mon Seignor. F. Ambrosio di Pauia Canonico Regolar di Santo Augostino a sant Iouan Batista. In Ferrare.

IO vi scrissi do o tre volte Padre Reuerendissimo dapoi il vostro partir di Venetia, & son securo che hauete ricepute de le mie per lequale dapoi essermi humilmente commandato, io chiedea vostra excellentia mandarmi tutti quei diuersi charatteri m'haueui promesso, ma le grande vostre occupatione vi hãno ritardato, la qual cosa mi piace assai. Perche adesso voglio priegarui me vogliate mandar & tutte quelle cose promesse & le vostre proue & alphabeti d'Armenico & Chaldeo, per monstrar la võstra diligẽtia a nostri homeni, perche voi sapete il bene piu eglie cõmune & piu è diuino. Le cose lequale con lettere vostre me vorete mandar, date o vero in casa di Messer Daniel Bombergo, o di nostro Imbasciator Frãceze a mon seignor Capellano, si non ch'hauerete meglior cagion di

scriuermi

ſcriuermi da Ferrare. Io di preſente ſon in Parigi ne la ſtrada di ſan Iacomo a linſegna di la fõtana, oue poderete cõmãdarmi quello piace a voſtra Seignoria & ſarete preſto vbedito. Le mie littere Arabice trionpharanno qua ſecondo mi par loppinione di tutti ſaui, facendo fin hauendoui priegato encor vna volta di non mancar voſtra promeſſa & ſendomi cõmãdata a la. S. V. ſupplicaro la diuina prouidentia voglia iunger la ſoa gratia a voſtri boni deſii.

De Parigi il voſtrò ſeruitor. Gulielmo Poſtello.

¶ Ilui prego di gratia continuate le voſtre diligentie di ſaper de quello qui ſtampò Lalcorano Arabico ſe lui voleſſe vender i ſoi ponzoni o vero vna matrice, & eſſendo aduertito del precio vi mandaro dinari perche ho molto di biſogno di quei per ſtampar noſtra Grammatica Arabica, & altri libri da leger in medicina, coſi facẽdo haurete parte de le lode in tutte le lingue.

OMni interea ſtudio, cura, atq; diligentia nõ ceſſaui Alexandrum, Paganini Brixiẽſis filium, & qua potui etiam ſolicitudine, amicorũ interuẽtu, rogare non deſtiti, vt typos, formaſq; Punicarum literarum, qui bus olim pater eius Alcoranum impreſſerat, iuſtò vellet Poſtello vendere prætio, quod cũ facere iam iam paratus eſſet, & dũ amicũ, eius rei certiorem facere pręparo. Libellum duodecim linguarum differentiumq; literarum Gulielmi Poſtelli publicatum cõſpicio. Statimq; in mẽtẽ mihi ſubijt Io. Euangeliſtæ, & Simonis Petri recordatio, atq; memoria. Vtrũq;.n. illorũ præceptoris mouerat amor, & pari æmulatione, pariq; mouent curſu, ſed diſpar omnino fuit euentus. Idem amor literariam rempublicam iuuandi

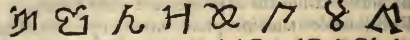
Ambroſium

Ambrosium mouerat,& Postellum. Cœpit prior Ambrosius senex. Iuuenis ad propositum citius peruenit finē Postellus. Non tamē inceptum iam interrupit cursum suū Ambrosius, sed ad optatum tandem terminū, propositūq; scopum, etiam ipse peruenit, & quantum in literarum monumentis conspexerit, Postello & cęteris, qui talia affectāt, palàm facere procurauit. Et sicuti clauus clauo extrudit, ita, mutua quoq; virtutum æmulatione latentia in literarū monumentis, præciosa quęq; in lucem prodeūt. Sic olim Democritus Abderita Philosophus contigisse refert, in libro cui titulus est φυσικὰ καὶ μυστικὰ, affirmat & Sinesius Philosophus, qui in illum ad Dioscorum magni Serapidis Alexandrinorum Dei sacerdotem scholia composuit. Nā in Aegyptum profectus, apud magnū Hostenem in templo μέμφεως, vnà cum sacerdotis filijs ministri officio fungebatur, & dum in templo cibum sumerēt, repente sponte suā, lapidea apparuit in cinereo puluere scissa columna, ex qua πετρώας βίβλους, extrahentes, inuenerunt in eis, aliud prorsus nihil, quam tria hæc (vt sic dicam) admodum vtilia verba.

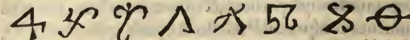
Ἡ φύσις, τῇ φύσει, τέρπεται. καὶ
Ἡ φύσις, τὴν φύσιν, νικᾷ, καὶ
Ἡ φύσις, τὴν φύσιν, κρατεῖ,

¶ Sed quantum hoc pertineat ad rombū, considerent, qui præacutam ingenij aciem habent, & quantum queat æmula virtus inspiciant. Nos vero interea, ex penitissimis Chaldæorum, Syrorumq; monumentis, alia proferamus in lucem, quibus diuersæ Chaldæorum gentes vtuntur, & Syrorum, videlicet.

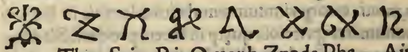
¶Alphabetum Chaldæum.

Hheth. Zain. Vau. He.Dolad.Gomal.Beth.Olaph.

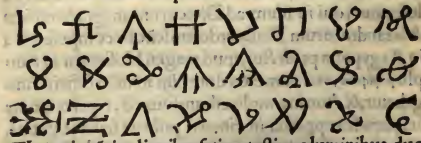

Sōchath.Nun.Mim.Lomad.Lomad.Coph.Iud.Teth.

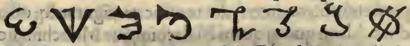
Thau.Scin. Ris.Q uoph.Zzode.Phe. Ain.

¶Aliud Alphabetum Chaldæum.

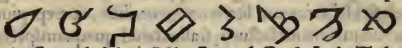

¶Inuenio tñ in aliquibus satis vetustis voluminibus duo isthæc alphabeta,cōtrario etiã ordine scripta,& cum latinis literis adscriptis ab.A.nimirū,vsq; ad.Z.& ꝓinde Latino rū more,id quod facile mihi ꝑsuaserim,haud quaquã à ra=tione dissonū fore,Potuerūt equidē ꝯfines aliqui, & in ex=tremis Chaldæę partibus,habitãtes populi,sicuti & nō lō=ge disciti Indi,à sinistra in dextrū latus scribere, queadmo=dū & aliq Syri,quorū etiã post paulū alphabeta sequētur.
¶In priore tractatu chirographicō,& typographicō,Sa=maritanorū alphabetū descripsi,ꝑ vt mihi Gulielmus Po=stellus Venetijs,cū suo,qđ è Byzãtio in Italiã aduexerat,be nigne reformauerat.In ꝑ̄sentia vero non ꝑ̄termittere visum fuit,

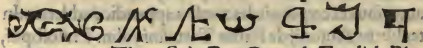
fuit,ĩ tenebris amplius latere,Samaritanũ aliud alphabetũ, quod olim mihi primũ Romæ tradidit,Reuereñ.tũc Cardinalis.S.Georgij,Raphaelis Riarij,à ſecretis,excellẽs Iureconſultus,& ĩ Græcis,atq; Hebraicis literis apprime eruditus Fabius Spoletanus.Q d cũ ĩ vrbe quoq; πολυγλώτῳ illi,& inter doctos ſui tẽporis viros doctiſſimo Flaminio oſtẽdiſſem,Samaritanũ omnino eſſe aſſeruit, nec dedignatus eſt,ſua manuſcriptum alphabetum, ad exſcribẽdum & cum alio conformandum concedere,quod qdẽ tale eſt.

Hhet. Zain. Vau. He. Daled. Gimel. Beth. Aleph.

Ain. Samech. Nun. Mim. Lamed. Caph. Iod. Teth.

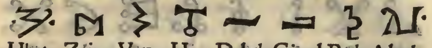
Thau. Scin. Res. Q uoph. Zzadich. Phe.

¶Nunqd hoc loco Hebræos ꝑtereũdos cẽſuerim profecto minime.Nã ſi verũ eſt illud beati Hieronymi dictũ,Hebręos ſcilicet omniũ linguis loq,facilecredendũ fuerit, omniũ quoq; literis vti,aut ſaltẽ multiplices ac varios literarũ characteres habere,qd facile ꝓbari põt. Q uatuor quippe Hebræorũ alphabeta Auguſtinus Pantheus Venetus Sacerdos, in ſua Voarchadumia cõmemorat, cõe .ſ. quo paſſim oẽs vtunt. Alteꝝ ab oĩpotẽti Deo Moyſi in Mõte Syna.Tertiũ Abrahe in fluminis trãſitu cõceſſum.Q uartum,quod & cæteris antiquius eſt,Enoch traditũ, & ad alphabeti noſtri ordinẽ numerũq; relatum,tribus ſuperabũ

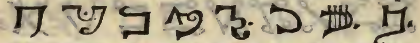
dat aspiratis literis.ch.videlicet.ph.th.Abraham à Balmis Hebræus doctor,in sua à Daniele Bombergo, iam dudū impressa Grammatica,duo tantum Hebraica nouit alphabeta,commune nimirum & transitus fluminis. Cornelius Agrippa,in libris de occulta Philosophia, Cablisticos, retulit,varios habere characterizandi modos. Et ptēr dicta duo alphabeta, aliam apud Hebræos cœlestem dixit esse scripturam,qua (non secus atq; Astrologi in stellarum lineamentis,signorum imagines educere consueuerunt) alphabeti sui literas,inter sydera collocatas,figuratasq; ostendunt. Aliam quoq; quam Malachim,siue Melachim,hoc est Angelorum,siue regalem appellare soliti sunt. Sex igit̄ relatis Hebraicarum literarum generibus, opereprętium arbitratus sum me facturū, si alios haud quaquam spernēdos Hebræorum characteres,à varijs non infimi nominis autoribus excerptos,in hac nostra appendice adderem. Inter libros Antonij de Fantis Taruisini, olim Philosophi, Astrologi excellentissimi,memini me vidisse opera, Razielis,Picatricis,Bailum,Mercurij,Petri Apponis, Salomōnis,ac interpretis illius Apollonij, & aliorum multorum, ex quibus tanquam ex virenti & florido prato,variarum literarum flores,& characteres diuersos collegi. Neq; enim aliam omnino ob causam,tam diligenter libros illos,antequam in Vulcani potestatē à patribus nostris, in quorum manus ex testamento peruenerunt,legi. Quam vt characteres illos,literarum scilicet varias figuras exscriberem. In secundo quippe tractatu,in quo de lapidibus pręciosis loquitur Raziel,reprobata illorum opinione qui dicunt, viginti duas literas,de quibus ibi loquitur,à Camaliele fuisse

inuentas.

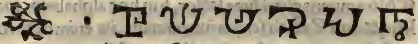
inuentas. Angelū Raphiel, in libro qui dicitur liber ignis, illas Adæ Protoplasto dedisse scriptas asseuerat, & ob id filios Adam eas recusare non posse. Quarum quidem literarum figuræ, & nomina sunt infrascripta, videlicet.

Hhet. Zain. Vau. He. Daleth. Gimel. Beth. Aleph.

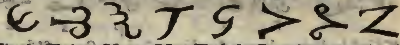
Ain. Samech. Nun. Mem. Lamed. Caph. Iod. Teth.

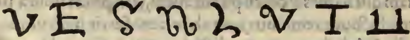
Thau. Sin. Res. Coph. Zadai. Phe.

¶ Posuit autem ibidem Raziel, dictarum literarum interpretationem, atq; virtutem, alio prorsus quam beatus Hieronymus, & diuerso posuerit modo, de qua sane expositione, nullam omnino faciendam esse curam censeo.

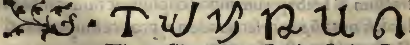
¶ Ex varijs præterea qui Solomoni attribuuntur libris, & interprete eius Apollonio infrascriptos literarū characteres, & Hebræorum alphabeta desumpsimus.

Hheth. Zain. Vau. He. Daleth. Gimel. Beth. Aleph.

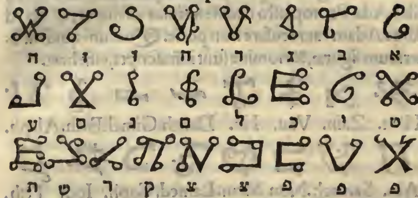
Ain. Samech. Nun. Mem. Lamech. Caph. Ioth. Teth.

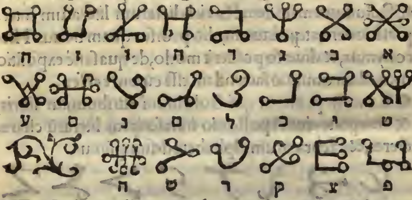
Thau. Sin. Res. Coph. Sade. Phe.

¶ Aliud

¶ Aliud alphabetum.

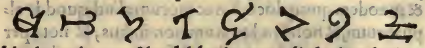

¶ Non mireris chariſſime lector, ſi in hoc alphabeto, tria Phe, & duo Zadich, ſcripta inueniuntur, ita enim in libro vnde ſumpta ſunt eodemq; ordine reperiuntur.

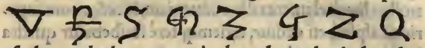

¶ Et ſi Indorum literas, ſiue literarũ characteres & formas iam diu Ioãnes Potken publicauerit, vt in priori noſtra introductione retulimus, non ab re tamẽ fuerit Indicum etiã aliud alphabetum ex prædicti Antonij de Fantis libris extractum, & Hebręorum more ſcriptum, ac nominibus Hebraicis notatũ, in præſentia addere, pro vt compertum eſt, & tale quidem eſt, vt ſequitur.

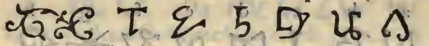
¶ Aliud alphabetum Indorum.

hhethu.zaiu.vuauf.he.dahlezthu.gamelie.bethu.alephu.

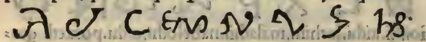

e.ſachmuncheth.nun.memim.lamedu.caphu.iodu.tethu

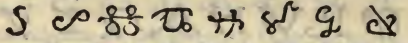

Thauuuo.ſahnun.reſu. cophu. zacde. pſe.

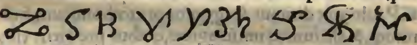
¶ Aſſyrias, ſiue Syriacas, aut Phœnicum quoq; literas ordine literarum latinarum cum nominibus earumdem ſcriptas reperi, quas hic quoq; addere viſum fuit, vt ſequitur.

Aluz. Bem. Cem. Dimi. Ethimi. Fetim. Gith. Huth.

Iothim. Kauũ. Lathim. Moni. Nichoi. Oliph. Phiſai. qnũ

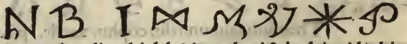

Rophi. Sith. Toth. Vr. Xith. Yn. Ziph.

¶ Nec mirandum hoc loco cenſuerim, quod iſtorum literæ tot numero ſint. Quãdoquidem & ſi Græcos à Phœnicibus, & maiores noſtros etiam ab exteris literas, non tamen tot numero primũ, quot nunc habẽt accepiſſe ab autoribus relatum fuerit. Potuerunt nihilominus etiam iſti, ſicuti & noſtri, & Græci, ſuis literis alios addere characteres, quos qui præſens ſcripſit alphabetum, longo potuit temporis

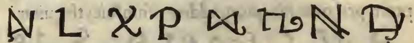
poris tractu didicisse,& posteris cōmunicasse. Additū erat & in eodem quoq; loco,Saracenorum aliud quoddā alphabetum,& non sine literarum nominibus, & nota per quam comprehendere merito possumus,cum quibus nā nostris literis elementa illa conueniant,& recto cum superioris alphabeti ordine, eademq; ferè scribebatur quadra hoc inquam modo.

a b c d e f g h

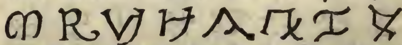
alcmon.bendi.cathi.delphim.ephoti.foiti.daipoi.hethim,

i k l m n o p q

ioithi.kithi.lechim.malathil.nabelothi.oithi.porzeth.qtorasith.

r s t th u x y z(lath.

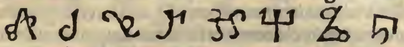
rasith.salathi.tothimus.vatolith.xiroom.yarointh.zocium

❡Paulo ante diximus Aegyptios,præter hominum ferarumq;,& aliarum rerum imagines,quibus pro literis vsos fuisse,siue etiam in præsentia vti,omnes referunt autores, & res ipsa ante oculos posita demonstrat,alias quoq; literarū formas habere. Quas ego cū illarum nominibus, ad nostrarum literarum normā notatas, pro vt in antiquis libris reperi,hic fideliter cōmunicabo. Quis vero illarum inuētor fuerit,siue Mercurius Deorum nuntius,siue alius quispiam,inuestigēt diligentius,qui curiosius illud scire desiderant.alphabetum vero ipsum,tale est,vt infra.

❡Alphabetum

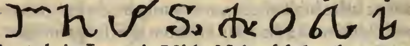
ℭ Alphabetum Aegyptiacum.

a b c d e f g h

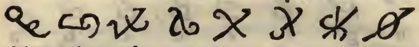
athomus. benithi. chinoth. didaui. eni. fin. gomor. heletha.

i k l m n o p q

iamín. kaita. Lazamin. Miche. Nain. olelath. pilon. quyn.

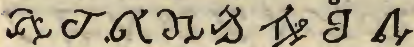
r s t u x y z th

irim. ſichen. tela. vr. xiron. yph. zain. thou.

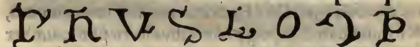
ℭ Aliud alphabetum Aegyptiacum.

a b c d e f g h

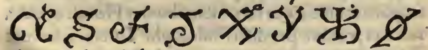
athoin. binthin. chinoth. dinayn. eny. fin. gomor. heletha.

i k l m n o p q

iamin. kaita. Iuzain. miche. naym. obeleth. pilon. qyn.

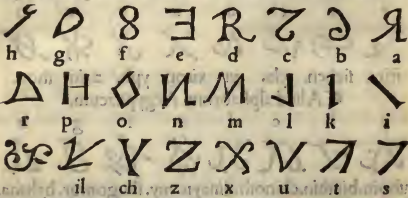
r s t u x y z th

iron. ſichen. thela. vr. xyron yph. zain. thou.

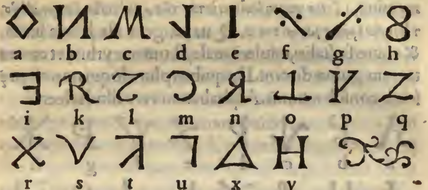
ℭ Hetruſcos, Volſcos, Oſcos, literas varias, dicēdiq; variū ſtilum habuiſſe, multi prodiderunt, nec hæſitandū fore cre= derem, etiam ab his qui vel ſummis (vt aiunt) labris, literaꝝ

addita tetigerũt. Quin, vt de Hetruſcis loquar, etiam Tarcuntis ſepulchrum, cum inſculptis vndiq; Hetruſis literis, alias Volateris inuẽtum teſtatur. Quarum vero gentium propria fuerint elementa, ſeu literarum notę, quæ in tabulis æneis Eugubij cõſeruantur, nullus adhuc (quẽ viderim) clare aſſeruit. Hetruſcorum tamen alphabetum, in varijs libris, ac Italiæ bibliothecis, vario quoq; modo ſcriptum reperi. Alibi enim à dextro in ſiniſtrum latus ſcriptum videt. vt infra.

¶ Quod quidem alphabetum proximis his mẽſibus ad me cum ſuis Epiſtolis è Bononia excellẽs Iureconſultus, & in humanioribus, atq; politioribus literis plurimum verſatus, Iulius de Iulijs Canobinus miſit, & illud à Ioanne Achillino, nobili ſanè, atq; humaniſſimo Bononiẽſi ciue, ſcripſit habuiſſe. Qui vero ſubſcribuntur Hetruſcorũ characteres, ex libris prædicti Philoſophi Taruiſini, fuerunt deſumpti, & cum non paucis exemplaribus alijs cõformati. Latinorum vero more à ſiniſtro in dextrũ latus ſcribuntur. Tanta autem & talis in ſcribendo, vnde proceſſerit varietas, videre nequeo. Coniectentur vero alij melius.

Aliud Hetruſcorum alphabetum.

Promiſerat,cum adhuc Ferrariæ eſſem,Nicolaus Frāciſcus Germanus,de quo in præcedēti introductione mētionem feci,alphabetum Gotthorum,& libros aliquot illius gentis hiſtoriam cōtinentes,ſe mihi daturum. Quo eorum quoq; literas,ſeu literarum formas,ĩ hoc noſtro libello,cum cæteris immiſcere poſſem. Quæ omnia dum multo tempore expecto,aliunde mihi non inde expectāti obueniunt. Bona ſors,ad Vicentinum Generale Concilium proximis his menſibus profecturus,Reuerendiſſimus Ioānes Vpſalēſis Archiepiſcopus,genere Gotthus, Bononiā venit. Caſu à Iulio Canobino viſitatur, interloquendum poſt multa hinc inde inuicem dicta (vt fieri ſolet) etiam de literis Gotthicis ſermo habetur. Rogatus interim Archiepiſcopi ſcriba,Gothicum alphabetum,cum latinis ſibi reſpondentibus literis,ſuppreſſo tamen elementorum nomine ſcripſit. Quo impetrato,voti mei iam cōſcius Iulius, cū ſuis mihi directis Epiſtolis, è Bononia Papiam, vnà cum ſuperius deſcriptis,Hetruſcorū literis miſit. Quo ordine illud ſcriptū recepi,eo nunc vobis chariſſimi lecturis exhibeo.

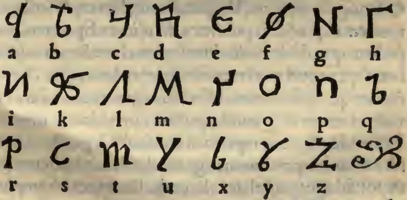
beo. Hi vero γότθοι, (vt Stephanus ait, & φωκαεὺς παρθένιος. meminit,) ἔθνος πάλαι οἰκῆσαν ἐντὸς τῆς μαιώτιδος, ὕστερον δὲ εἰς τὴν ἐντὸς θρᾴκης μετανέστησαν. Quanta gens ista latinis literis, & vniuersæ Italiæ, intulerit mala, Romanæ vrbis(vt cætera taceam)ruinæ docent. De quibus plura loqui non est pręsentis considerationis. Alphabetum vero illud tale erat.

Cęteꝝ ĩ copiosa illa Antonij de Fãtis Taruisini libroꝝ multitudine, magnũ sanè volumẽ repertũ fuit. In quo abdita quãplurima, & satis abũde curiosa, tã ad Philosophiam, Medicinã, & Herbaꝝ notionẽ, quã etiã ad Astrologiam, Geomantiã, & Magiã ptinẽtia, cõtinebãtur. Et in eius præcipua quadã parte tractabat de thesauris, per totũ ferè orbẽ recõditis, atq; latẽtibus, quoꝝ admodũ clara atq; specifica notio haberi poterat. Oĩa vero literis erant adeo ignorabilibus scripta, vt etiã ingeniosum quemlibet à lectione facile deterrere, atq; remouere potuissent. Sed tũ mihi Aesopici apologi memoria subijt, Vulpis, scilicet & Leonis. Cũ.n.

Vulpes,

Vulpes, Leonem, primũ intuita fuiſſet, tali vſq; adeo timore correpta eſt ὥσ μικροῦ καὶ ἀποθανεῖν, Secũdo illum cum vidiſſet, timuit quidem non tamẽ ὥσ τὸ πρότερον, Cum vero ipſum tertio conſpexiſſet, tãtum audatiæ ſumpſit ὥσ καὶ προσελθοῦσα διαλεχθῆναι, Sic mihi profecto in illius libri primo cõtigit aſpectu, vt de lectione quidẽ illius & intelligentia fermè deſpauerim. Sed anxio animi deſiderio noua ſemp aliqua perſcrutandi, cõmotus. Cum ſecũdo legere temptaſſem, in ſpem certe aliquam intelligendi cœpi memet conijcere. Tantumq; & tertio accedẽs, diligenti cura, ſolicita indagine, frequẽti aſſiduaq; characterum illorũ reuolutione effeci, vt illius apologi ἐπιμύθιον, veriſſimũ fore exptus ſim, ὅτι δὴ ἡ συνήθεια καὶ τὰ φοβερὰ τῶν πραγμάτων εὐπρόσιτα ποιεῖ, Ex illis enim ignorabilibus literis, alphabetum excerpſi, & quæ in libri cortice latere videbãtur, ad intelligendũ puia, & remoto velamine ĩtellectu facilia viſa ſunt. Nã & ſi ignorabilibus ſcripta eſſent literis, latina tñ vocabula erãt, & dictiones nobis notæ, non ſecus atq; ſi quiſpiam Græca nomina latinis, aut latina Græcis ſcribere contenderet literis. Alphabeti autem figuræ tales erant noſtris literis rñdentes.

¶Quomodo

Quomodo autē, qua ve rōne, quę supra ꝓxime scriptę fuerūt literę, duodecim cœlestibus Zodiaci signis, ac septē errantibus stellis, siue planetis, ab autore libri tribuant, aut quæ cum Geomanticis figuris, bicorporeis nimirum, siue singularibus, & simplicibus conueniant, & quæ nam lætitiam, aut mœrorem. Effusi sanguinis ruborem, aut cādidi Oloris albedinem. Teterrimi carceris squalorē, aut capularibus etiam senibus inuisi pheretri formidinem. Populorum vndiq; per viarum anfractus, irruentium atq; vndātium concursum. Aduersam præterea, prosperam ve fortunam. Impuberes pueros, & formosas inuicē ludentes puellas. Rerū ac persicæ gazæ acquisitionem, siue iacturā, atq; opum naufragium. Capitis, & extremæ immanis Caudæ Draconis, tortuosam reuolutionem insinuēt. Quæ ve ex his, horis, diebus, mensibus, vel annis, cōueniant. Aut quæ nam elementa, quos ve rursus humores repręsentent, quia ad præsentem nostrā hāc traditionē spectare nō credimus, iure iccirco merito prætermittēdum duximus, satis fore arbitrantes, quod literas ipsas hactenus ignorabiles, notas fecimus, & cum latinis nostris conformauimus.

Longobardorum, Vtopiensiumq; literas, & scribendi modum in præsentia publicare distulimus. Sperantes propediem quāplurima alia diuersorum characterum alphabeta (quæ apud nos recondita sunt) in lucē edere. Expectantes quoq; literarum differētium genera alia ad manus nostras ventura. Quandoquidem non videatur omnino hæsitandū esse, varia reperiri in dies scribēdi genera. Quū tot nostris temporibus incognitæ christianis hactenus gētes, tot īsulæ, tot populi, tot alia cœli climata, tot nō amplius

à nostris velificata, & (si dici potest) sulcata maria, tot varię hominum nationes cernantur, quæ cum varijs loquantur linguis, varios quoq; ad insinuandos absentibus, animoręque conceptus habere scribendi modos, diuersas notas, diuersos characteres, literarum quoq; diformes apices, nec non Ziphrarum multiplices formas possidere facile existimandum est. Nam si (vt Thimosthenes prodidit) in vnam tantum Dioscoridem, claram quondam Colchorum Vrbē, iuxta fluuium Attamonta sitam, Tercentæ nationes, quæ dissimilibus linguis vterentur, vere descendere ꝯsueuerint, & postea à nostris (vt refert Plinius) Centum triginta interpretibus negotia ibi gesta sunt. Quis non facile asseuerauerit, etiam nunc ex tam latis orbis finibus, confertos literarum manipulos, ad nos quandoq; prouenturos. Vidi ego cum Romę essem, sub Leone eius nominis Decimo Pot. Max. Metropolitę Μεγάλησ Ιβηρίασ, Epistolas, Gręcis quidem, sed à cōmunibus admodum differentibus, literis scriptas, cum sigillo, in quo diui Georgij martyris, imago impressa erat, (illius enim gentis vexillum esse dicunt,) & subscriptione manu ipsius Metropolitę scripta, cum literis vsq; adeo tortuosis, & in nodi Hrculei modum Capreolatim intextis, vt vnde principium caperēt, & finem omnino facerent, nec lynceis quidem oculis quisquam cernere potuisset. Literarum quippe illarum lineę, eo modo altera super alteram ducebātur, vt nec Ioānis Antonij Taiantis, phātastica litera, sic perplexa, atq; inuolucris varijs irretita, videatur. Illas Macharius Chius, ordinis sancti Basilij monachus, q apud me Reuerēdissimi tunc Cardinalis Sauli contemplatione, in Canonica nostra Diuę Marię Pacis

¶ Quid vero characteres illi insinuarent, quam ve respō≈
sionem ad quæsita redderent, scire oīno non curaui. Quā
doquidem vanas Magorum superstitiões, & somnijs simi≈
lia deliramenta, naturali quodam semper odio prosecutus
fuerim. Nec mihi quispiam persuadere vnquam potuerit,
vt talia placerent. Non enim me latuit, huiusmodi nequam
spiritus, suis semper cultoribus, laqueos tendere, vt irreti≈
tos in perniciem trahant. Exemplo nobis iamdudum esse
potuit (vt multos prætereā) antiquus ille Simon Magus,
qui Apostolorum temporibus misere interijt. Et in pręsen
tia hic, de quo loquimur, qui paulo ante, cum se rei militari
totum dedisset, ac sub eius vexillo armatos tercentos, siue
quadringētos duceret pedites, in rusticorum semel manus
incidit. Qui tot illum ferris tridentibus (quot inuocatus
Amon, in suis characteribus effinxerat) appetētes, percus≈
serunt, vulnerauerunt, transfixerūt. Et tricipiti apud inferos
Cerbero consignandum, multis vndiq; lætalibus cribra≈
tum vulneribus, exanime tandem corpus illius reliquerūt.
Verum cum in dignoscendis variarum linguarum chara≈
cteribus, ac literarum figuris, propenso semper animo ver≈
sarer, nolui etiam hoc scribēdi genus, prętermittere intactū,
& rogātī Postello impartiri. Qui mihi, quod illius in hac
Appendice, epistolas ediderim. Quod mutua inter nos
colloquia, & cōmunicata cōsilia narrauerim. Quod cœ≈
pisse me prius edere opus meum recensuerim, non iure suc
censere poterit. Quis enim mihi iure succenseat? si tam lō≈
go studio, tam insanis sumptibus, tam arduo, & Theseio,
vel Herculeo potius opere, atq; labore incœptū, & iāiam
exanclatū opus ab alio (nescio cuius gloriolæ gratia) tē≈

ptatum præoccupari cōſpicatus, meorum laborum (vt ſic dicam) catalogum deſcripſi. Et ſi, quod operis mei partē Caluo tanto tempore cōmendatam, ad hunc vſq; diem recuperare non potuerim, indolui, & contra meos labores, aliquid fortaſſe, etiam ab alijs machinatum iri ſuſpicatus fuerim: cur Theſeo, q multiplices olim labyrinthi anfractus, & immanis ora monſtri euadere potuit, excandeſcere, & iambos, atq; omnigena inuectiuarū genera minitari, opus eſt. Non enim propter hoc mercatoris fidem diminui, nec illius fidei detraxi. Sed cōquæſtus ſum, quod vel aſtutia, vel potius (vt illi oīno credā) ſui negotiorũ geſtoris negligētia, & mercator ipſe, probatæ alias fidei, & Ambroſius ſua ſpe fruſtraret. Proīde tales ſua fulmina mittāt. Nec chartas maculēt, effuſi tabe veneni. Quin potius ſtudeant, rempublicam literariam, quibus poſſunt, poſſunt ſanè, plurimis, auxilijs iuuare, & ſuppetias iungere, ac meliora ſemper ad cōmunē ſtudioſorũ vtilitatē ī lucē edere. Ego vero interim bonorũ oīum virorũ, ac ſtudioſorũ, & vtriuſq; pcipue Calui, amicitiā nō recuſabo. Taliū enim ſemper conſuetudinē delectatus ſum. Quorum etiam gratia, tot literarum genera, in præſenti noſtra Chaldaica, Syriaca, atq; Armenica introductione, & adnexa appendice in lucem dedi. Plura daturus, ſi mō iſta placuiſſe cognouero. Et miſericors Deus pro ſua benignitate conceſſerit.

¶ Excudebat Papiæ. Ioan. Maria Simoneta Cremonen.
In Canonica Sancti Petri in Cælo Aureo. Sumptibus & Typis, Autoris libri. Anno à Virginis Partu. 1539. Kal. Martij.

¶In opere tam vario mendas omneis omnino cauere nō potuimus. Annotauimus in aliq̄bus quædā, cætera benignus lector æquo animo restituet.

¶Folio 13 linea 4 adnexsueris, lege adnexueris, facie 2 lin. 24 videatur, fol. 14 lin. 4 ductu, lin. 23 Non prius, facie 2 lin. vltima, amephoras, fol. 15 lin. 4 sentirent, ingenue explicarent, lin. 5 esset. Illi autem, Vna voce, linea. 22 erinnis, fac. 2 lin. 9 discerpuntur; lin. vlt. Psalterij, ibidē, in cineres vulcano, fol. 16 lin. 17 legendū, & Armeni (vt copiose à nobis demonstrabit,) fol. 24 lin. 9 tam latinū, in litera. g. fol. 47 scribe 27 fol. 33 fac. 2 lin. 19 varijs foraminibus à tergo, fol. 35 fac. 2 lin. 18 deuenerit, fol. 39 fac. 2 lin. 6 & q eoꝝ, fol. 37 lin. 6 viscosus. linea 16 geniti sint fari nesciāt, fol. 38 fac. 2 lin. 9 sbaqthoni, li. 15 sabachthani, lin. 21 Astutz Astuzz im naieazt arh is, iendier thoglier, fol. 39 lin. 4 deus meus intēde mihi, fac. 2 lin. 21 Hebraice, ibiē, & Chaldaice, fol. 40 fac. 2 lin. vlti. & ab ipsis ꝑ somchath, fol. 41 fac. 2 lin. 16 Babel & Syriæ, fol. 42 lin. vlti. cū patha, fol. 43 lin. 5 vt satis infra declarabit, lin. 25 Græco, cappa, fol. 44 lin. 15 bsubhho, Zmaru, fol. 45 lin. 6. ¶Quartadecima cōsonās, fo. 46 lin. 6 vt. 18 Ogdoade fol. 47 lin. 8 nephlun, fac. 2 lin. 9 Et quū oēs, lin. 12 raphatū ꝓferāt, ibidē, desinentis, cur solus, fol. 50 fac. 2 lin. 15 insinuās, si optatū fol. 51 linea 9 Et ad numerū, fol. 52 fac. 2 lin. 3 valgdranijn, ibidem, vphlistijn lin. 25 vel dathan, fol. 53 fac. 2 lin. 8 Quiīter, lin. 16 παρασώζωσ, lin. 27 id recte, nescio, fol. 54 lin. 24 sed tandē, fol. 60 fac. 2 lin. 16 in præsentia, fol. 61 lin. 7 vt plurimū, lin. 10 redūdās est, lin. 18 tā etsi. li. 27 nullius,

ſcribe.xv.xvi.xvii. ܐܠܗܐ ܠܟ Tementagas.xviii.fol.
cxxxv.lin.vii. ܡܥܒܕܐ ܐܝܠܘܢ ܠܦ fol.cxxxvi.fac. ii.li.
9 Ethtahhdath,fol. 1 40 fac. 2 lin. 2 multiijugæ,fol. 1 41
lin. 1 peragrare,fol. 1 44 linea 3 profertur au. vel af. & if.
fol. 1 45 lin. 5.cam,fac. 2 lin. 1 9 aſtuzzai,fol. 1 46 linea
vlti.incipientibus,fol. 1 47 fac. 2 lin. 1 7 Acin,fol. 1 53
fac.ii.lin.vlti.μείζω,fol.clviii.fac.ii.lin.xiiii.Ծանեաւ.ibi
dem.Tzaneau.lin.xvi.viuens eſt Ioannis.iiii. Et Mat.
fol.clix.lin.i.tzitzaglelωn.lin.xviii.Թարգմանի.faci.
ii.lin.vi.Syriæ vel Aſyriæ.lin.xvi.Mare in capharnaũ,
fol.clxi.lin.ii.կարողութաի.lin.vii.սատանայի.linea
vlti.patraſtuthab.fac.ii.lin.ii. Veræ. lin.xiii. աստուծ.
fol.clxviii.lin.ii.Հուրն յորդ անանու. lin.iiii. Հուրք.
linea,xvi.vt վարդապետ.fol.clxx.lin.i.Spezties: fol.
clxxii.lin.viii.քաղցր,fac.ii.lin.iiii.արդոյ.fol.clxxiii.
lin.prima,կոչեցի,fol.clxxx.fac.ii.lin.xxvi. cõmẽdẽ.
fol. 1 8 2 fac. 2 lin. 7 Ticinenſi matre natũ,fol. 1 83 linea
1 6 dolabra,fol. 1 84 fac. 2.lin. 1 Matthæi.6.folio 1 85
fac. 2 lin. 1 0 domina mea,fol. 1 87 linea 1 1 affecerunt,
fol. 1 8 9 Exercitamentum Chal.fol. 1 90 lin. 1 7 digna
fuiſti,fa.ii.xii.յութաին.fol.cxci.lin.x.ipſi filii dei,fac.
ii.lin.xvii.սուրբքն,lin.xviii.մեղաց,fol.cxciii.facie.ii.

linea

ERRORES EMENDATI.

linea vlti,in fine,vbi dicit, ℭ Eſt etiã,lege, ℭ Adam nũc fol,cxcvi,facie,ii,lin,xviii, ԵբրաՀաւՐու, fol,cxcix,lin, xvii,defferẽda,fol,ccii,fac,ii,lin,xviii,& Aſtrologi,lin, xxiiii,noſtris traderẽtur, li,xxv,peruenerãt,fol,ccix,lin, 8 hẽat,lin,26 fœmininoꝝ,fol,110 li,15 Vocatiui,a,ya,

ℭ Literarum vero inuerſiones, & non obſeruatam ſæpe numero orthographiã,lectori partes aliquas relinquẽtes, in præſentia aliter notare non curauimus.

REGISTRVM HVIVS OPERIS.

a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. x. y. z. A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z. Aa. Bb. Cc. Dd. Ee. Ff. Gg. Hh.

Omnes ſunt Duerni.